

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Γ. ΣΑΡΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗΙ ΒΑΡΒΑΚΕΙΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΣΧΟΛΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

(ἀντίτυπα 3000)

* Αριθμός έγκριτης άποφάσεως : 41719.

* Ημερομηνία : 1 — 8 — 1933.

17129

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

52 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ (ΜΕΓΑΡΩΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ) — 52

1933

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συλλογέως.

Σημείωσις δεὰ τοὺς μαθητάς. "Οπου ὑπάρχει ἀστερίσκος, ζήτει τὴν ἔξηγησιν τῆς λέξεως ἢ τοῦ πράγματος ἐν τέλει, εἰς τὸ *B'* παράρτημα τοῦ βιβλίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

Εἰκόνες ἀμερικανικοῦ θέου.

P. Δημητριάδου.

Μετὰ μακρὸν σιδηροδρομικὸν ταξίδιον ἐπὶ τέλους εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ προορισμοῦ μᾶς, μικρὰν πολίχνην εἰς τὰ Ἀλλεγάνεια ὅρη. Εἴχομεν πληροφορηθῆ διὶς εὑρίσκοντο ἐκεῖ πολλὰ ἔγκατα λειειμμένα κτήματα, πωλούμενα ὑπὸ συμφέροντας δρους, καὶ τοῦτο μᾶς προσείλκυσεν.

Ἡ πολίχνη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν παραλλήλων ὁδῶν, ἐκ τῶν ἅποιων γῇ κεντρικῇ μεγάλῃ δῦδος ἔχει τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου¹. Ἐννοεῖται διὶς αἱ οἰκίαι εἶναι διεσπαρμέναι ἀραιῶς ἐν μέσῳ κήπων. Διακρίνομεν μερικὰ ὡραῖα κτίρια, ἀξιοπρεπὲς ταχυδρομεῖον, καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον, μίαν «Ἀκαδημίαν», γῆτοι ἀνωτέραν πρακτικὴν σχολὴν πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης, διάφορα ἐμπορικὰ καταστήματα πολυτελέστατα, τὰ ἅποια ἥδυναντο νὺν στολίσουν οἰανδήποτε κεντρικὴν δῦδον μιᾶς μεγαλουπόλεως, τέσσαρας ἡ πέντε ἔκκλησίας διαφόρων θρησκευμάτων, καὶ πολλὰς κομψὰς ἰδιωτικὰς ἐπαύλεις. Τέλος καταλύομεν εἰς τὸ ἔτερον ἐκ τῶν δύο ξενοδοχείων.

Όλα αὐτὰ τὰ μεγαλεῖα τὰ εὔρομεν εἰς πόλιν 1500 μόνον κατοίκων. Ταχέως δύμως ἐννόησα διὶς ἡ πόλις διλόχληρος εἶναι κυρίως μόνον τὸ διοικητικόν, ἐμπορικόν, σιδηροδρομικόν, ταχυδρομικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον εὑρείας περιφερείας, δπου χιλιάδες

(1) τῶν Ἀθηνῶν, ἢτις ἔχει μῆκος μὲν 1000 περίπου μέτρων, πλάτος δὲ 30.

εὐπόρων γεωργῶν κατοικοῦν διεσπαρμένοι ἀνὰ τὰς ἔξοχὰς εἰς τὰς μονήρεις ἐπαύλεις τῶν. Εἶγαι δηλαδὴ πόλις, τῆς δποίας οἱ κυρίως πολῖται κατοικοῦν ἔκτὸς αὐτῆς εἰς τὴν ἔξοχὴν διὸ δλου τοῦ ἔτους.

Τὴν πρώτην ἑσπέραν μετὰ τὴν ἀφιξίν μου εἰς τὸ «χωριό μου» ἔξηλθον εἰς τοὺς δρόμους διὰ νὰ ἀντιληφθῶ τὴν γυντερινὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Οἱ φανοὶ τοῦ ἀεριόφωτος καὶ αἱ λαμπρῶς φωτισμέναι προθῆκαι τῶν ἐμπορικῶν ἔρριπτον ἀπλετον φῶς ἐπὶ τῆς λευκῆς χιόνος καὶ οἱ κρύσταλλοι τῶν πάγων ἐλούνοντο εἰς τὸ φῶς καὶ ἔξεπεμπον ζωηρὰς ἀκτῖνας.

Αἱ θύραι ἡγούμενοτα καὶ ἔξηρχοντα εἰς τὸν δρόμον πολλοὶ ἀνθρωποί, οἱ περισσότεροι γέοι καὶ γεάνιδες. Ὁλοι διηθύνοντο πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Ποῦ ἀρά γε μεταβαίνουν; Θέατρον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ χωρίον, αἱ δὲ ἐπὶ τῆς πλατείας ἐκκλησίαι ἔκειντο σιωπηλαὶ καὶ σκοτειναὶ.

Ἄπειράσισα νὸς ἀκολουθήσω δύο γεάνιδας, αἱ δποίαι ἐπειπάτουν μὲ βῆμα ταχὺ καὶ σχεδὸν ἔτρεχον δλοταχῶς, προφανῶς διὰ νὰ ζεσταθοῦν. Μετ' ὀλίγον, δτε ἔφθασαν πρὸ μεγάλου ὥραίου κτιρίου μὲ ρυθμὸν ἑλληνικόν, χωρὶς νὰ σταματήσουν, ἀγήλθον τὴν εὔρεταν κλίμακα, διέσχισαν τὴν εύρεταν ὑπὸ στύλων ὑποθασταζομένην στοάν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν φωτόλουστον εἴσοδον.

Πλῆθος νέων καὶ γεανίδων εἰσήρχετο. Δὲν εἶχα τὸ θάρρος νὰ τοὺς παρακολουθήσω, μὴ γνωρίζων ἂν εἶναι ἐλευθέρα ή εἴσοδος. Κατώρθωσα δμως νὰ εύρω κατάλληλον θέσιν εἰς τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον, δπόθεν ἔρριψκ περίεργον βλέμμα διὰ τῶν κρυσταλλίνων παραθύρων. Εἶδα μέγαν θάλαμον μὲ μακρὰς τραπέζας καὶ ἀναπαυτικὰ καθίσματα. Ἐκεῖ ἐκάθηντο σοθαροὶ καὶ σιωπηλοὶ μὲ τὴν γνωστὴν ἡρεμίαν τῶν Ἀμερικανῶν οἱ γέοι καὶ αἱ γεάνιδες καὶ ἀνεγίγνωσκον βιβλία· ἄλλοι εἶχον ἔμπροσθέν τῶν χάρτας γεωγραφικοὺς καὶ διάφορα σχεδιαγράμματα. Ἐννόσα τὸ κτίριον τοῦτο ἦτο ἡ λαϊκὴ βιβλιοθήκη τοῦ χωρίου. Καθὼς ἔμαθα κατόπιν, κάποιος ἐκατομμυριοῦχος, ἔλκων τὴν καταγωγὴν του ἐκ τοῦ χωρίου, τὸ εἶχε προικίσει διὰ τοῦ λαμπροῦ κτιρίου, τοῦ δποίου οἱ θάλαμοι, κατάφωτοι καὶ καταλλήλως θερμαινόμενοι, ἀποπνέουν χλιδὴν καὶ εύμάρειαν.

Ἐκάστην ἑσπέραν γίνεται ἡ κάθιδος πολλῶν κατοίκων εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ἡ μικρὰ ἐκείνη δεσποινίς, ἡ δποία μίαν ὅλοκληρον μικρὰν ἡμέραν ἵστατο δρθία εἰς τὸ ἐμπορικόν ώς πωλήτρια, μετὰ

τὸ ἑσπερινὸν δεῖπνόν της συναντῷ τὴν φίλην της, τὴν ἐργαζομένην
ώς στενογράφον εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἀμφότεραι σπεύδουν εἰς
τὴν Βιβλιοθήκην. Ὁ ζωηρὸς ἔκεινος παῖς, δστις δληγη τὴν γῆραχ
ώδηγει τὴν ἀμαξαν ἐνδὲ παντοπώλου, διανέμων τὰ ψώνια εἰς τοὺς
πελάτας, τοὺς ψωνίζοντας τηλεφωνικῶς, «ξεκεύει» τοὺς ἵππους
του, ἐνδύεται καθαρά, συγαντῷ τὸν φίλον του ἐμήλικα, τὸν βοηθὸν
τοῦ πεταλωτοῦ, καὶ ἀμφότεροι σπεύδουν πρὸς τὴν Βιβλιοθήκην,
μὲ σημειωματάριον καὶ μολυθρούνδυλον ἀνὰ χειρας. Καὶ αὐτὴ ἡ
ὑπηρέτρια τῆς ἀπέναντι οἰκίας, ὁ δημοδιάσκαλος, ὁ κουρεύς,
ὅλοι τέλος φοιτῶσιν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην. Ὅλοι ἐμπνέονται ὑπὸ
τοῦ ζήλου νὰ προάγωνται ἔκαστος εἰς τὸν κλάδον του.

Μετά τινας γῆραχς εὔρογν ἔνα γεωργόν, δστις ἔστερξε νὰ μᾶς
δεχθῇ ώς οἰκοτρόφους εἰς τὸ κτήμα του. Σκοπός μας ἦτο νὰ ζή-
σωμεν ἐπὶ τινας μῆνας εἰς τὴν ἔξοχὴν πλησίον γεωργοῦ, διὰ νὰ
ἀντιληφθῶμεν ἐκ τοῦ πλησίον πῶς γίνονται ἐδῶ αἱ γεωργικαὶ ἐπι-
χειρήσεις. Τοῦτο ἐπράξαμεν, διότι ἐπρόκειτο μὲ τὴν γῆσυχίαν μας
ν' ἀποφασίσωμεν περὶ ἀγορᾶς κτήματος καὶ γεωπονικῆς ἐπιχει-
ρήσεως.

Μίαν πρωίαν λοιπὸν ηλθεν ὁ χωρικὸς οὗτος—Μπὶλ ὀνομάζε-
ται—μὲ τὸ μέγα φορτηγὸν ἔλκηθρόν του, καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ
τὴν ἔξοχήν, καλὰ κουκουλωμένοι, ἐννοεῖται, μὲ τὰ χονδρότερα ἐκ
τῶν χονδρῶν ἐπανωφορίων μας. Διήλθομεν πλησίον παγωμένου πο-
ταμοῦ, δστις ἐσχημάτιζε μέγαν παγωμένον καταρράκτην. Ὡς βρά-
χοι ήμιδιαφανεῖς ἐκ κρυστάλλου, ἀλλοῦ κυκνοῦ, ἀλλοῦ ροδόχρου,
ἀλλοῦ χρυσοπρασίου, ἐφαίγοντο αἱ παγωμέναι μᾶζαι τῶν κρε-
μασμένων πάγων, καὶ ώς γιγάντιοι ἀδάμαντες ἔξεπεμπον ἀκτίνας
φωτεινὰς ἔξ ἀντανακλάσεως τοῦ ηλίου. Κάτωθεν τοῦ καταρρά-
κτου, δπου ὁ ποταμὸς σχηματίζει πλατεῖαν λίμνην, ἔτρεχον νέοι
καὶ νέαι ἐπὶ τῆς παγωμένης ἐπιφανείας, ἥ μαλλον ἐπαγοδρόμουν
διὰ παγοπεδίων, διαγράφοντες ὠραίας καμπύλας ἐπὶ τοῦ πάγου.
Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κτήμα του Μπὶλ καὶ ἐστα-
ματήσαμεν πρὸ μεγάλης λευκῆς οἰκίας.

Ο Μπὶλ εἶναι, ώς λέγουν εἰς τὴν Ἐλλάδα, «ἄπλοος γεωργός».
Ἐχει ἐν μόνον ζεῦγος ἀροτριώντων ἵππων, μὲ τοὺς δποίους καλ-
λιεργεῖ τοὺς δλίγους καὶ δχι πολὺ γονίμους ἀγρούς του. Ἐχει
10—12 ἀγελάδας, σχετικῶς μικροσώμους, ἀξίας 200 δραχμῶν ἔ-
καστην, τὰς δποίας διατηρεῖ κατὰ τοὺς μακροὺς ἐπτὰ γειμερ-
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαίδευτικής Πολιτικής

γοὺς μῆνας ἐντὸς τοῦ στάθλου, καὶ κατὰ τοὺς βραχεῖς πέντε θερινοὺς μῆνας ἐντὸς τῆς χορτονομῆς του.

Μὲ τόσα μόνον κτήνη ἀροτριῶντα διπέθεσα ὅτι θὰ τὸν εὕρω κατοικοῦντα εἰς πενιχρὸν χωριατόσπιτο, ώς πτωχὴν γεωργόν. Παρὰ προσδοκίαν εὑρέθην εἰς εὐρύχωρον οἰκίαν, καλῶς ἐπιπλωμένην. Εἰς τὴν τραπεζαρίαν του ἔκαιεν ὡραίᾳ θερμάστρα, πλησίον τῆς δποίας ἵτο ἀγαπαυτικὸς καναπές. Τὰ παράθυρα ἔχουν μονοκόμματα μεγάλα τζάμια· πρὸ αὐτῶν μικραὶ κομφαὶ τράπεζαι, ἐπὶ τῶν δποίων θάλλουν διάφορα ἄνθη καὶ πρασινίζουν κομφαὶ πτέριδες· μικρὰ χρυσόψφαρα δίδουν ζωὴν εἰς τὸν κομφὸν ἀνθῶνα. Ἡ αἴθουσα ἔχει ἀνάκλιντρα, βαρύτιμα παραπετάσματα καὶ πιάνο καὶ λάμπαν καλλιτεχνικὴν μὲ ἀνάγλυφα· τέλος ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ δεικνύοντα πολιτισμὸν καὶ καλοπέρασιν.

Τὸ ἀπόγευμα ἔκαμπα μετὰ τοῦ Μπιλ μικρὰν περιοδείαν ἀνὰ τὸ κτῆμά του.

—Πῶς τὰ ἐκαταφέρατε νὰ ζῆτε καλὰ μὲ τόσα στρέμματα γῆς καὶ ὀλίγας ἀγελάδας;

—Διότι δὲν πληρώνομεν ἡμερομίσθια.

—Καλά· ποτος θερίζει; ἡμπορεῖ εἰς γεωργὸς νὰ θερίζῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὅσα ἔσπειρεν ἐπὶ μῆνας;

—Μάλιστα· ἔχω δέτην, ἵτοι θεριστικὴν μηχανήν.

—Πόσον κοστίζει;

—150 δολλάρια.

—Καὶ ποτος ἀλωνίζει;

—Ἐρχεται ἐργολάβος μὲ ἀτμομηχανήν.

—Καὶ ποτος βοηθοῦν εἰς τὸν ἀλωνισμόν;

—Μιὰ δεκαριὰ γείτονες σχηματίζουν «παρέα» καὶ ἀλωνίζουν σήμερον εἰς τοῦ Α, αὔριον εἰς τοῦ Β, καὶ οὕτω καθεξῆς.

—Εὔγε! Αὐτὸς θὰ εἰπῇ πνεῦμα συμπράξεως. Καὶ ποτος ἀρμέγει τὰς ἀγελάδας;

—Ἐγώ, ή γυναικά μου, τὰ τέκνα μου.

—Ποτος φορτώνει τὸν σανόν, τὸ ξηρὸν χόρτον;

—Ημεῖς οἱ ἴδιοι πάντοτε.

Τὰς πρώτας ἡμέρας εἶχα συχνὰ τὸ συναίσθημα ὅτι διατελῶ εἰς μαγευμένον τόπον, εἰς τὸν δποίον παντοδύναμος μάγισσα διὰ μαγικῆς ράβδου μεταβάλλει ἔκαστοτε τὸ περιβάλλον ἀποτόμως καὶ κατὰ βρύσην. Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ίδου ἔν παράδειγμα. Μίαν Κυριακήν τί συγένη; Εἶχομεν
ἀπογευματινὴν συναναστροφήν. Ἐφθασαν οἱ γείτονες γεωργοὶ ἐπὶ
ἀμάξῶν,—όχι κάρρων, ἀλλ᾽ ὥραιών ἀμαξῶν πολυτελείας. Ἡ «γοι-
κοκυρά» ἦτο ἐνδεδυμένη μαῦρον μεταξωτὸν φόρεμα, αἱ ἐπισκέ-
πτριαι εἰχον καπέλλα μὲ πτερά καὶ μὲ ἄνθη, τοῦ τελευταίου συρ-
μοῦ, αἱ δεσποινίδες ἡσαν μὲ ἀνοικτὰς ροδόχρους καὶ λευκὰς περι-
βολάς, δ Μπίλ μὲ ρεδιγκόταν. Λεπτὸν ἄρωμα ἐπλήρου τὴν αἴθου-
σαν, ἡ συναναστροφὴ ἦτο εὐχάριστος, ἡ δμιλία προέβαινεν ἀκα-
τάσχετος, δύο γεροντότεροι κύριοι ἔπαιζαν σκάκι*, εἰς νέος καὶ
μία νέα μᾶς ἔτερπαν δι^τ ἄσματος διφώνου, μία δεσποινίς τοὺς συγώ-
δευεν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ ἐγὼ ἔπινα τὸ τσάι μου ἐκλέ-
γων μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν γλυκούσμάτων, τὰ δποῖα προσεφέροντο
ἐν ἀφθονίᾳ. Ἀλλοι μετέβαινον εἰς τὸν «μπουφέ», δπου ὑπῆρχον
ὑλικώτεραι ἀπολαύσεις: χοιρομήρια, τυριά, σαλάμια καὶ ἀφρώδης
σίνος μηλίτης.

Ἡ συγαναστροφὴ ἦτο εἰς τὸν κολοφῶνά της καὶ ἡρώτων τὸν
ἔαυτόν μου διὰ χιλιοστὴν φοράν πῶς συμβιβάζονται αὐτὰ τὰ μεγα-
λεῖα, αὐταὶ αἱ τουαλέτται, αὐτὰ τὰ βερνικωμένα τῆς ὥρας ἀμάξια,
τὸ κλειδοκυμβάλον, τὸ ἀργυροῦν κουταλολόγι τοῦ τσαγιού μὲ «ἄ-
πλοις γεωργούς». Αἴφνης μία γραῖα ἐσηκώθη ὑψώνουσα τὴν χεῖ-
ρα πρὸς τὸ μέγα διαρύτιμον ὠρολόγιον τοῦ τοίχου. Ἔγγρωςα ἥδη
ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προφέρῃ τὴν μαγικὴν λέξιν, διὰ τῆς δποῖας
ὅλη ἡ σκηνὴ θὰ μετεδάλλετο ἀποτόμως. Καὶ τῷ ὅντι τὴν εἰπε—
σᾶς τὴν μεταδίδω νὰ τὴν γνωρίζετε καὶ σεῖς—λοιπὸν ἡ γραῖα μὲ
τὸν λιλᾶ τὸν φιόγκον εἰπε: **Μίλκιν τάεμ**· καὶ . . .

Ἡ σκηνὴ μετεδήληθη ἀποτόμως· οἱ προσκεκλημένοις ἐν βίᾳ
εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀμάξια καὶ ἀπῆλθον· ἡ νέα μὲ τὸ λευκὸν ἔγδυμα
ἀπέβαλε τὴν ἀγγειοκήν περιβολήν της, ἐφόρεσεν ἔν τε τελείων
λερωμένων καὶ ἐν παμπάλαιον σχισμένον φόρεμα τῆς
γιαγιᾶς της. Ὁ Μπίλ ἀφήρεσε τὴν ρεδιγκόταν του καὶ τὰ ὑψηλὰ
περιλαίμια καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐφόρεσεν εὔτελη μπλοῦζαν*. Ὅλοι
ὅσοι δὲν εἰχον φύγει μετεμορφώθησαν ἀναλόγως. Ἐκαστος
ἔλαβεν ἀνὰ χείρας ἔνα κουδᾶν καὶ ἤρχισε ν^τ ἀρμέγη. Ἔγνοεῖται
ὅτι καὶ οἱ προσκεκλημένοι μᾶς ἐγκατέλειψαν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.
Ἐκαστος καὶ ἑκάστη σπεύδει εἰς τὰ ἵδια, ἀποβάλλει τὴν ἑορτά-
σιμον περιβολήν, ἐνδύεται ὡς σταυλίτης καὶ ἀρχίζει τὸ ἀρμεγμα.
Σημαίνουν γάρ αἱ μαγικαὶ λέξεις **μίλκιν τάεμ** «ώρα γιὰ τὸ

ἀρμεγμα». Μετὰ δὲ τὸ ἀρμεγμα αἱ μὲν κυρίαι καὶ αἱ δεσποινίδες πλένουν τὰ πιάτα, οἵ δὲ κύριοι ταχίζουν τοὺς ἵππους καὶ καθαρίζουν τὴν κόπρον τῶν στάθλων.

Ἐπειτα ἀκούεται δευτέρα μαγικὴ λέξις, ἀνακουφιστικὴ αὐτὴν τὴν φοράν. Κάποιος ἐρωτᾷ τὸν οἰκοδεσπότην δειλὰ-δειλά: «Θροῦ;» Καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ στεντορείς τῇ φωνῇ: «Θροῦ!». Αὐτὸς θὰ εἰπῇ «ἔτελείωσε». Καὶ ίδοις οἱ νπολειπόμενοι ἐκ τῶν προσκεκλημένων καὶ οἱ νοικοκυραῖοι ἐγδύονται ἐκ νέου τὰ καλά των, τινὲς ἐκ τῶν ἀπελθόντων ἐπιστρέφουν, ἀνοίγουν ἐκ νέου αἱ θύραι τῶν αἴθουσῶν, καὶ ἡ συναγαστροφὴ ἔξακολουθεῖ μέχρι: θαύείας γυντός.

Οἱ γεωργοὶ τοῦ τόπου τούτου ἔχουν ριζωμένην τὴν συναίσθησιν δτι εἶναι σπουδαῖοι ἀνθρωποι. Ἐχουν ἵππους ἀξίας δύο χιλιάδων δραχμῶν τὸ ζεῦγος εἰς τὴν ἀμαξάν των, τὰ ἔπιπλά των εἶναι στάιλι, ἥτοι μὲρυθρὸν καλλιτεχνικόν. Ἀλλὰ μὲ δλην αὐτὴν τὴν εύμάρειαν, εἰς τὴν δποίαν ἡμιπορεῖτε νὰ προσθέσετε καὶ δύο τρία εἰκονογραφημένα περισσικὰ διὰ πνευματικὴν τροφὴν μεγάλων καὶ μικρῶν, γγωρίζουν νὰ ἐργάζωνται ὅπου πρέπει.

Κυρίους εὐπόρους, μὲ τοὺς δποίους ἐνθυμοῦμαὶ δτι εἰχα δειπνήσει εἰς τὸ πρῶτον ξενοδοχεῖον τῆς πρωτευούσης τῆς κομιτείας*, τοὺς ἐπανεῖδα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ἀγρόν, φορτώνοντας κόπρον καὶ λιπαίνοντας τὰς ίδιοκτησίας των ίδιοχείρων. Τοῦτο δὲν θεωρεῖται διόλου ἀτοπον ἢ προσδλητικόν.

Τούγαντίον, ἀν τις τῶν ἐνταῦθα γαιοκτημόνων ἥθελε νὰ κάμῃ τὸν «ἄριστοκράτην», δηλ. ν' ἀπέχῃ πάσης ίδιοχείρου ἐργασίας, θὰ ἔξελαμβάνετο ὡς μεγαλομανῆς καὶ θὰ περιεφρονεῖτο ὡς «ἄχθος ἀρούρης»*.

Καὶ αὐτὸς δ Πρόεδρος τῆς Συμπολιτείας ἀκολουθεῖ τὴν «μόδαγ», ὥστε, δταν εἶναι εἰς τὸ κτῆμά του καὶ εύκαιρῃ, προτιμᾶ ἀντὶ πάσης ἀλλῆς σωματικῆς ἀσκήσεως νὰ ἐργάζεται ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης, φορτώνων σχνὸν καὶ ἐκτελῶν ἀλλας γεωργικὰς ἐργασίας, εἴτε ἐκ κλίσεως, εἴτε ἐξ ἀδροφροσύνης πρὸς τοὺς γεωργοὺς ἐκλογεῖς του.

Θαυμάσια εἶναι τὰ δάση τοῦ δρειγοῦ τούτου διαμερίσματος. Υψηλαὶ πεύκαι καὶ ραδιναὶ ἐλάται παράγουν πολύτιμον ξυλείαν, μεγαλοπρεπεῖς δξαὶ ἔξωραίζουν τοὺς λόφους, ἀλλὰ πρὸ παντὸς

τὰ σακχαρόδενδρα ἐπροκάλεσαν τὴν περιέργειάν μου. Εἰς ἄλλους χρόνους ταῦτα ἀπετέλουν συνεχῆ δάση, καλύπτοντα ὅλην σχεδὸν τὴν χώραν· ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔκαστον κτήμα περιλαμβάνει δάσος ἐκ τῶν χρησίμων τούτων δένδρων, τὰ δποῖα παρέχουν ἀφ' ἑνὸς τὴν καύσιμον ξυλείαν, τὴν τόσον ἀπαραίτητον διὰ τοὺς μακροὺς καὶ δριμεῖς χειμῶνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ πολύτιμον «σφενδαμνοσάκχαρον».

Τὸ σακχαρόδενδρον (σφένδαμνος ὁ σακχαροφόρος) είναι ὡραῖον ὑψηλὸν δένδρον, τοῦ δποίου τὰ φύλλα δμοιάζουν κάπως μὲ πλατανόφυλλα. Τὸ κομψὸν σχῆμά του, ἡ κανονικότης τῆς στεφάνης του τὸ καθιστοῦν κατάλληλον διὰ δενδροστοιχίας.

Ἄλλὰ τὸ ἴδιαιτερον χαρακτηριστικόν του είναι ὁ σακχαροῦχος χυμός του. Τὴν ἀγοιξίν, ὅταν ἡμέραι θερμαὶ ἐγαλλάσσωνται μὲ παγεράς νύκτας καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δένδρου ἀρχίζουν νὰ «φουσκώνουν», οἱ γεωργοὶ συνηθίζουν νὰ ἀγοίγουν ὀπάς μικράς εἰς τὸν κορμὸν καὶ γὰρ θέτουν κάτωθεν αὐτῶν καταλληλα δοχεῖα. Τότε ἐκ τῆς πηγῆς ἔκρεει ὁ χυμὸς τοῦ δένδρου, ὅγρόν, τὸ δποῖον περιέχει περίπου 4% σάκχαρον. Ὁ χυμὸς οὗτος καταλλήλως συλλεγόμενος καὶ ἔξατμιζόμενος σχηματίζει πυκνὸν σιρόπιον, τὸ δποῖον χρησιμοποιεῖται ἀντὶ μέλιτος, τόσον μᾶλλον καθ' ὅσον ἔχει εἰδικὸν ἀρωματικότερον καὶ γεῦσιν εὐχάριστον. Ὅταν τὸ σιρόπιον συμπυκνωθῇ ἐπὶ τοῦ πυρὸς (μὲ προσοχήν, ἐννοεῖται), εὔκόλως ἀποκρυσταλλούται καὶ σχηματίζεται εἰδος καραμέλας λίαν εὐγεύστου. Ἔνῳ τὸ σάκχαρον τῶν τεύτλων καὶ ἀλλων σακχαροφόρων φυτῶν ἔχει ἀνάγκην καθαρισμοῦ διὰ νὰ γίνεται ἐδώδιμον, τὸ σφενδαμνοσάκχαρον τούγαντίον χρησιμοποιεῖται πάντοτε εἰς τὴν φυσικήν του κατάστασιν.

Ἐκ δύσους 40 στρεμμάτων δύναται τις, ἀν ἔχῃ τὰ ἀπαιτούμενα δοχεῖα καὶ ἐργαλεῖα, νὰ παράγῃ ἑτησίως μέχρι 500 δραχμῶν ἀξίας σάκχαρον, δηλαδὴ ὁ γεωργὸς ἐδῶ ἐκ μόνων τῶν σακχαροδένδρων του δύναται νὰ ἔχῃ εἰσόδημα τόσον, ὃσον πολλοὶ πτωχοὶ γεωργοὶ ἐν Ἑλλάδι ἔχουν ἐξ ὅλης τῆς καλλιεργείας των!

Καὶ ἐν τούτοις οὕτε τὸ σακχαρόδενδρον δύναται νὰ ἔξηγήσῃ τὴν προφανῆ οἰκονομικήν εὐμάρειαν τῶν γεωργῶν ἐδῶ.

Ἔποθέτω δι τοῖς κύριοις παράγοντες τῆς εὐμαρείας των είναι οἱ ἔξης:

Ἐν πρώτοις, ἡ ἀγάπη, δπως εἰδομεν, τῆς ἐργασίας.

Ἐπειτα τὸ κλῖμα, τὸ δποῖον, καίπερ δριμὺ καὶ δυσάρεστον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

είναι θυμιεινότατον (διὰ τοὺς γεωργοὺς τούλαχιστον), καὶ δίδει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ὅρεξιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἔργαζωνται ὑπερανθρώπως ὅπου καὶ δταν χρειάζεται. Οἱ εὐτυχεῖς αὗτοι θυγητοὶ ἔξ ἀκοῆς μόνον γνωρίζουν τοὺς τρομεροὺς πυρετούς, τοὺς μαραίνοντας τοὺς γεωργοὺς ἄλλων μερῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τρίτον λόγον πιστεύω διὰ τὸ πνεῦμα τάξεως καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ξένην ἴδιοκτησίαν συντελεῖ εἰς τὴν οἰκονομικὴν εὔδαιμονίαν. Οὐδεὶς ἐδῶ παραπονεῖται κατὰ τῶν ἀγροφυλάκων, διότι ἀγροφύλακες δὲν χρειάζονται, καὶ συγεπῶς δὲν ὑπάρχουν· οὐδεὶς κατηγορεῖ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς δικηγόρους, διότι οὐδεὶς λαμβάνει ἀνάγκην αὐτῶν. Ὁ λόγος τῆς εὐτυχοῦς ταύτης καταστάσεως είναι ἀπλούστατος: δὲν ὑπάρχουν οὕτε ἀγροίημια, οὕτε ζωοκλοπαί, οὕτε φυγόδικοι, οὕτε λησταί. Καὶ δὲν ὑπάρχουν, διότι δύοις οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου, εἴτε ἔνεκα στερεῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, εἴτε ἔξ ἀνατροφῆς, ἀποστρέφονται τὴν ἀδικίαν.

1908.

Οἱ ἄλλοι καταυλασμοί.

(Απὸ τὴν υικραδιατικὴν ἐκδόσειαν τοῦ 1921).

Nικολάου Καρβούνη.

Μακρὰ συνοδεία διέβαινε μὲ τὸν ἀργόν της ρυθμὸν ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν μονοπάτι, κάτω ἀπὸ τὸν μυστηριώδη τῶν ἀστρων ἀναπλιμὸν εἰς τὸ γύκτιον πέλαγος τοῦ αἰθέρος. Ἐπροχωροῦσε πρὸς ἔνα ζωηρὸν φῶς ποὺ ἐφάνετο μετέωρον εἰς τὰ σκότη. Ἡτο τὸ δρεινὸν χειρουργεῖον.

Ἄρχιοι τουρεκισμοὶ κατὰ διαλείμματα καὶ κάποιες λάμψεις, συνοδεύομεναι ἀπὸ κρότους ξηρούς καὶ εἰς τὸ φευγαλέον φῶς τῶν δποίων διεγράφοντο ρευστὰ μερικὰ τμῆματα μιᾶς κορυφογραμμῆς, ἐφανέρωναν τὸ σημεῖον, ἀπὸ τὸ δροῖον εἶχε ξεινήσει ἡ βωβὴ συνοδεία· δικτὸν ἔως δέκα φορεῖα, τόσα μουλάρια καὶ ἄλογα, τῶν δποίων οἱ ἀναβάται ἐταλαντεύοντο σκυμμένοι εἰς τὴν ράχιν των, ὑποβασταζόμενοι ἀπὸ πεζοὺς ποὺ ἐδάδιζαν παραπλεύρως· καὶ ἔπειτα εἴκοσι ἔως εἴκοσι πέντε πεζοῖ. Μέσα εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἀστροφεγγιάς διεκρίνοντο οἱ περισσότεροι νὰ στηρίζωνται εἰς ἔνλα, ἢ εἰς τὰ δπλα των. Μερικοὶ ἐπηδοῦσαν μὲ τὸ ἔνα των πόδι ἀκουμδῶντες εἰς τὰ ραθδιά των ἢ εἰς τοὺς ὥμους συμπαραστατῶν.

Κάποιος ρόγχος έδραξεν άπό μερικά φορεῖα. Κάποιος παρατεταμένος άναστεναγμὸς ἡπλώνετο άπό καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὸ μάκρος τῆς συνοδείας. Κάποια σιγανὴ ἐπίκλησις ἀνέθαινεν ἐνίστε πρὸς τὰς μυριάδας τῶν ἀστρων. Καὶ τὸ μετέωρον ἴσχυρὸν φῶς ἐπλησίαζεν δλοέν. Καὶ θταν ἡ σιωπηλὴ πομπὴ τὸ ἔφθασεν, ἐσταμάτησεν.

Τὸ γειονομικὸν ἀξιωματικὸν καὶ δπλῖται περιεκύκλωσαν τὰ φορεῖα. Ὁλοι ἐσιγανομιλοῦσαν. Οἱ καβαλλάρηδες ἐπέζευσαν βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς διγειονομικοὺς καὶ μὲ ἀραιάς ἐπιφωνήσεις πόνου ἔξηπλωθησαν εἰς κουβέρτες πλησίον τῆς εἰσόδου τῆς μεγάλης φωτισμένης χελωνοειδοῦς σκηνῆς. Οἱ ἄλλοι, ποὺ ἐδάδιζαν μόνοι των, ἐκάθισαν καὶ αὐτοί. Τὰ φορεῖα μετεκομίζοντο προσεκτικὰ μέσα εἰς τὴν σκηνήν.

Οἱ λευκοὶ ἐπίδεσμοι ἦσαν ὅλοι διαποτισμένοι ἀπὸ αἵμα λαμπόχρωμον καὶ θερμόν. Τὸ καθήκον εἶχε καὶ σήμερον εἰσπράξει πλούσιον τὸν φόρον τῶν παιδιῶν τῆς Ἐλλάδος. Οἱ γιατροὶ καὶ οἱ νοσοκόμοι ἦσαν πολυάσχολοι μέσα εἰς ἕνα σύμφυρμα βαμβακιῶν, μεγάλων μπουκαλιῶν, φαλιδιῶν, γάζας, σκυμμένοι ἐπάνω ἀπὸ τὰ τίμια τραύματα.

Μόνον ἔνα φορεῖον δὲν εἶχε μεταφερθῆ μέσα εἰς τὴν σκηνήν. Ἔνας γιατρὸς εἶχεν ἀνασηκώσει τὴν κουβέρτα ποὺ τὸ ἐσκέπαζε. Μέσα εἰς λίμνην αἴματηρὰν ποὺ ἔξεχείλιζεν εἰς τὸ νοτισμένον ἔδαφος, ἔνας νέος μὲ σχισμένο τὸ χιτώνιον, εἰς τὸ μανίκι τοῦ δποίου εἶχε βαφῆ πλέον κόκκινο καὶ τὸ κίτρινο γαλόνι τοῦ δεκανέως τοῦ πεζικοῦ, ἐπαρατηροῦσε μὲ τὰ μάτια ἀνοικτά, ἀλλὰ χωρὶς βλέμμα, τὸ τρεμολαμπύρισμα τῶν ἀστρων. Ἀπὸ τὸ γυμνόν του στῆθος ἐπήγαζεν ἀφθονον τὸ θερμὸν βαθυκόκκινον ρεῖθρον, ποὺ ἐπότιζε τὴν γῆν. Ὁ γιατρὸς ἐκούνησε τὸ κεφάλι του, ἔψαυσε τὸν σφυγμὸν καὶ εἰπεν εἰς τοὺς νοσοκόμους: « Ἀφῆστε τον ἔθω... Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μᾶς... »

Γύρω ἀπὸ τὸ φορεῖον ἐγονάτισαν φαντάροι καὶ ἔνας νοσοκόμος. Ἀπὸ τὸ πλατὺ ἀνοιγμα τῆς σκηνῆς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου δεκανέως ἐφωτίζετο ζωηρά. Μία τούφφα καστανῶν μαλλιῶν ἐσκέπαζεν αἴθριον μέτωπον. Ἐλαφρὸν χνούδι ἐσκίαζε τὸ ἄγω του χειλός, καὶ τὸ στόμα του, μισοχοιγμένον, ἀφηγεν γὰ διακρίνωνται δόντια λευκά.

Τὸ ἔνα του χέρι ἀγεκινεῖτο μηχανικά. Διὰ μίαν στιγμὴν τὰ μάτια του ἐξωήρευσαν. Παρετήρησε τριγύρω του τοὺς γονατισμένους σιωπηλοὺς φαντάρους, ἐχαμογέλασε, καὶ εἰς τὸ βλέμμα του Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀστραψε διὰ μίαν στιγμὴν κάποιος μακρινός, γελαστός, ἀνέφελος οὐρανός. Τί νὰ ἔθλεπεν; "Ο, τι εἰδαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν δσοι τὸν ἐπαρατηροῦσαν βωδοὶ καὶ γῆσθάνθησαν τὰ στήθη των πολὺ στενὰ ἀπὸ κάποιο ξεχείλισμα ἐσωτερικόν. "Επειτα δέ γέος δεκανεύς συνεκλονίσθη ἐλαφρά. Τὸ αἴματωμένον του στήθος ἀνεκυμάτισε καὶ ἐγαλήγευσε διὰ παντός. Τὰ μάτια του ἔμειναν καρφωμένα πρὸς τὸ ἀστρα.

Οἱ φαντάροι τοῦ ἐμάζευσαν τὰ χέρια καὶ τὸν ἐσκέπασαν. Ὁ νοσοκόμος ἐσηκώθη καὶ τοὺς ἡρώτησε:

—Ποιός τὸν ἤξευρε, βρὲ παιδιά;

"Ἐκεῖνο τὸ «ἡξευρε» ἔκαμε τοὺς φαντάρους νὸν ἀνακινηθοῦν, ὥσαν νὰ εἰχαν τότε μόνον ἔννοήσει τὴν σγημασίαν του. "Ἐβλεπαν ἀκόμη δὲ τι εἰχε καθρεπτισθῆ εἰς τὸ τελευταῖον ἀνάβλεμμα τοῦ συντρόφου. Εἶπαν τὸ ὄνομά του εἰς τὸν νοσοκόμον, δέ δποιος τὸ ἐσημείωσε.

Τὸ πρωί, πίσω ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ χειρουργείου, τὸ χῶμα ἦτο νεοσκαμμένον καὶ ἦτο ἐμπηγμένος ἐπάνω του ἔνας πρόχειρος σταυρὸς ἀπὸ δύο ἔνδια κιβωτίου πυρομαχικῶν. Πολλοὶ εἶναι οἱ δμοιοὶ σταυροὶ ἐκεῖ κάτω, εἰς τές πλαγιές καὶ εἰς τὴν στέπην καὶ εἰς τὴν σχθην τῆς καμπῆς τοῦ Σαγγαρίου καὶ εἰς τὰ κοιλώματα τῶν βουνῶν. Εἶναι οἱ ἄλλοι καταυλισμοὶ ποὺ ἔμειναν καὶ θά μείνουν ἐκεῖ. Εἰς αὐτοὺς εὑρῆκαν, δσοι ἐστάθμευσαν, τὴν Πατρίδα. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς θὲν ἔνα οὐπερκόσμιον σάλπισμα, προσκλητήριον πρὸς τὸ καθῆκον, ἔως τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος.

1921.

2. ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ.

·Ο πόνος μεᾶς μητέρας.

·Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.

Εἰσαγωγή. Η σελὶς ἀπεσπάσθη ἀπὸ ἔνα ἐκτενὲς διήγημα τοῦ συγγραφέως ἐπιγραφόμενον Βαρδιάνος στὰ σπόρκα (=φύλαξ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον).

Κατὰ τὸ 1865, χολέρα εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Τουρκίαν, ἡ δὲ ἐλληνικὴ κυβέρνησις, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μήπως ἐπεκταθῆ αὕτη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέβαλε καθάρσεις

τριάκοντα περίπου ήμερων εἰς τὰ πλοῖα τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὰ ἐπιχόλερα μέρη. Πρὸς τοῦτο ἰδούθησαν πρόχειρα λοιμοκαθαρτήρια εἰς πολλὰς νήσους, μεταξὺ δὲ τούτων ἔνα καὶ εἰς τὴν πρὸ τοῦ λιμένος τῆς πολίχνης Σκιάθου ἐρημόνησον τοῦ Μεγάλου Τσουγγριᾶ. Ἡ γοαῖα Σκιαθίτισσα Σκεύω, χήρα ναυτικοῦ, εἶχεν ἔνα νίόν, μοναχογυιόν, τὸν Σταῦρον, εἰκοσαετῆ, ὃ ὅποιος ὑπηρέτει ὡς λοστόρομος (=ναύκληρος) εἰς ἔνα σκιαθίτικον καράβι. Ἡσαν εἰς τὸν Δούναβιν, καὶ εἶχαν κατέλθει εἰς τὴν Πόλιν· ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Σταῦρος εἶχε στείλει γράμμα, εἰς τὸ ὅποιον ἔγραφε τῆς μητέρας του ὅτι θὰ κατέβαιναν εἰς τὸ Αἴγαον καὶ πιθανῶς θὰ ἥρχοντο καὶ εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' εἶχε περάσει ἔνας μῆνας, εἰδότης του δὲν εἶχε λάβει ἄλλας, καὶ ἡ γοαῖα Σκεύω ἀνησυχοῦσε φοβερά. Ἐξαφνα, ἔνα βράδυ, ἐνῷ ἐγύριζε εἰς τὸ σπίτι της περίλυπος, ἔνα παιδάκι, χωρὶς προοίμιον κανένα, τῆς ἀνήγγειλε τὴν ἀποτροπαίαν εἰδῆσιν ὅτι τὸ καράβι, εἰς τὸ ὅποιον ὑπηρετοῦσε ὃ νίός της, ἦτο ὑπὸ κάθαρσιν στὸν Τσουγγριᾶ, καὶ ὅτι ὁ Σταῦρος εἶχε προσβληθῆ ἀπὸ τὴν φοβερὰν νόσον.

... Ἄπδ τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, καθὼς ἦν ἡ θειά-Σκεύω, ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς ἐξαδέλφης της Γερακίνας, ἤκουσε τὸ δυσσίωνον ἄγγελμα, τὸ ὅποιον τῆς ἔστειλεν ἐν τῇ ἀώρᾳ καὶ ἀσυνειδήτῳ σκληρότητὶ του ἐν παιδίον ἀπὸ μίαν βάρκαν;

«Θειά - Σκεύω! ὁ γυιός σου εἶναι ἄρρωστος στὸν Τσουγγριᾶ ἀπὸ χολέρα...», ἡ Σκεύω δὲν ἤκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν καὶ μόνην, τὴν ἀντηχοῦσαν εἰς τὰ ἐνδόμυχά της, καὶ χαραχθεῖσαν μὲ πυρίγους χαρακτῆρας ἐπὶ τῆς μητρικῆς καρδίας· καὶ δὲν ἔζησε πλέον ἄλλην ζωήν, ἢ τὴν συνεχομένην μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, καὶ ἀντανακλωμένην ἀπὸ τὴν κιγδυνεύουσαν ὑπαρξίαν ἐκείνου.

Ἐπανῆλθεν ἡ ἕρημη εἰς τὸ σπιτάκι της. Πώς ηὔρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; Ἀπὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποῖος ἐνθυμεῖτο;... Ἡνοίξε τὴν θύραν της. Πώς ἡμπόρεσε νὰ γυρίσῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν; Εἰσῆλθε. Πώς δὲν ἔπεσεν εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου;

Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν της, τὴν μικρὰν ἀσημωμένην Παναγίτσαν, τὴν ἵσην μὲ τὸ τρυφερὸν καὶ λευκὸν μέτωπον τριετιζούσης ἀθώχας κόρης. Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν "Αἰ-Νικόλα της, ἐκεῖνον δοτικόν διπήριζε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητής καὶ σωτήρ εἰς τὰ γαυάγια. Ἐκρά-

τησε τὸ μέτωπόν της μὲ τὰς δύο χειρας, διὰ νὰ μὴν ἐκραγῇ, τοὺς κροτάφους της διὰ νὰ μὴ ρχγισθοῦν, τὴν καρδίαν της διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐδοκίμασε νὰ κάμη τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἡ χείρ της ἡ δεξιὰ ἥτο μολυδίνη. Ἐδοκίμασε νὰ εἴπη τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», καὶ ἡ γλῶσσά της δὲν ἐγύριζε, καὶ τὰ χείλη της δὲν ἐκινοῦντο, μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εὐτυχῶς εἰς τὸν νοῦν της. Εἶτα ἀφῆκεν αἰφνιης μίαν κραυγήν, καὶ ἥρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυά της. Τότε γισθάνθη ἀνακούφισιν, καὶ συνέλαβε μικρὰν ἑλπίδα.

Προσηγκήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τὸν οἶνον της, διότι—φεῦ!—δὲν ἀμφέδαλλεν δτι τὸ παιδίον τῆς εἶχεν εἴπει τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐδὲ γισθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως.

Ἐμεινεν ἐπὶ ώρας γονατιστή, καὶ ὅταν ἐπῆλθεν ὁ κάμπατος, καὶ ἔξηπλώθη αὐθορμήτως ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἐστρωμένου χαμηλοῦ σοφᾶ της, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἶπε μεγαλοφάνως: «Βαρδιάνος στὰ σπόρκα θὰ πάω. Βαρδιάνος στὰ σπόρκα!».

1895.

(Καὶ πράγματι ἡ ἔξηκοντοῦτις μητέρα, ἐνδυθεῖσα ἀνδρικά, (διότι ὡς γυναῖκα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν της), παρουσιάσθη κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὸν γηραλέον ὑγειονόμον μὲ πλαστὸν ὄνομα, καὶ κατορθώσασα νὰ τὸν ἔξαπατήσῃ, διωρίσθη ἀπὸ αὐτὸν βαρδιάνος στὰ σπόρκα τῆς νησίδος τοῦ Τσουγγιδι. Ἀμέσως μετέβη ἔκει, εύρηκε τὸ παιδί της, καὶ μὲ τὰς περιποιησεις καὶ τὴν ἀφοσίωσίν της κατώρθωσε νὰ τὸ σώσῃ).

Τρικυμέα κατὰ τὸν πλοῦν.

‘Αλεξάνδρου Μωραϊτίδου.

Εἰσαγωγή: Τὸ τεμάχιον εἶνε ἀπόσπασμα μεγαλυτέρου λογοτεχνήματος, τὸ δποῖον φέρει τὸν τίτλον **Μὲ τὰ πανιά**. Εἰς αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς περιγράφει ἔνα ταξίδι του μὲ μίαν σκούναν, ἀπὸ τὴν Σκίαθον ἔως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Προχωρούσης τῆς νυκτὸς ἀκούεται πέραν ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ ἀσύρατου πόντου θορυβόδης αὔρα, ὡς νὰ σείωνται πρὸς δυσμὰς ἀθέατα δάσση ὑπὸ στυγνοῦ μαξιστρου*, βοήζοντος ὑποκώφως, λέγεις,

καὶ κατέρχεται χείμαρρος ἀφανῆς ἀπὸ ὑψωμάτων. Προσγγέλλεται νυκτεριγὸν μελτέμι. Βίαιος ἄγεμος ποὺ παίρνει τὰ μεσάνυχτα. Ὑπὸ τὰς ἀστρολαμπὰς διακρίνομεν τὰς ρυτιδώσεις τοῦ πελάγους ὡς πτυχὰς ἥπλωμένης ὅθόνης.

Οἱ πλοίαρχοι στηρίζει τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς ὁσφύος ὡς αἰγινήτικη λάγηγος^{*} βλέπων σύννους πρὸς τὰ ἵστια, διατάσσει τοὺς ναύτας, μόλις ἀποδειπνήσαντας, νὰ στερεώσουν αὐτὰ τεῖχάροντες μαντάρια^{*} καὶ μπράτσα^{**}, ὅπως εὑρεθῶμεν ἔτοιμοι εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπερχομένου ἀνέμου, ἀποστείλαντος ἥδη τὰς προφυλακάς του, μερικὰ φουσκωμένα κύματα.

— Νέτα^{*} κάργο^{**}!

— "Αλλα^{*} μπρούλια^{**}!

Καὶ ίδοὺ αἰφνίδιαι ριπαὶ καταφθάσασαι προσπίπτουσιν ἐπὶ τῶν ἵστιων, ἀτιγα τινάσσονται κυματοειδῶς ἐν ἡχηροῖς πλαταγισμοῖς, ὡς νὰ προσέκρουσαν ἐπ' αὐτῶν ἀγέλαι πτηνῶν νυκτοβίων καὶ κτυπῶσι τὰς πτέρυγάς των. Τέλος κολποῦνται ἐν κραδασμοῖς καὶ παλμικαῖς κινήσεσι τοῦ σκάφους, ὅπερ μετὰ στεναγμὸν ἰσχυρὸν ἀνεκινήθη αἴφνης — ἔξηπλωμένον ὅλην τὴν γαληνιαίαν ἥμέραν στὴ λιακάδα — καὶ ὡς προσωθήθεν ἐρρίφθη ἀκούσιον εἰς τὴν ἀνοιγεῖσαν ὁδόν.

— Τὰ φανάρια σου! . . . Προστάσσει τὸν παῖδα δὲ πλοίαρχος, ἐπιβλέπων τοὺς ἐπὶ τῶν πλευρῶν μεγάλους τοῦ πλοῖου φανούς, ἔξεχοντας ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὡς δύο μεγάλα ὅμματα ἀλλοιθώρου τέρατος, πράσινον καὶ ἐρυθρόν.

Καὶ ίδοὺ θρῆνοι ἀντηχοῦσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ τῶν κορζετῶν^{*}, θρῆνοι ἀρπαξ καὶ λύρας. Ὁδυρμοὶ καὶ γόριοι αὐλοῦ φρυγικοῦ, τὸ φρύγιον^{*} αὐλοῦντος. Μέλος νεκρώσιμον ἀοράτων πνευμάτων, ἐν νυκτίαις φοβεραῖς ὥραις ἐπικαθίσάντων, θαρρεῖς, ἐπὶ τῶν ἀκροτάτων τῆς γεώς καὶ θρηγούντων ἐν ιαχῇ τοῦ ἐρήμου πελάγους. Ἀθέατα τελώνια^{*}, κρεμάμενα ἀπὸ τῶν πολισχίδῶν σχοινίων τῶν ἀρμένων^{*}, ἀρχίζουν νὰ παῖζουν τραγούδια τρελλά, τραγούδια μέθης, ἀποκριᾶς τραγούδια, τραγούδια χοροῦ, ζωῆς τραγούδια, θανάτου τραγούδια. Ἀγακατωμένα, σκοτεινὰ τραγούδια. Μοιρολογοῦν γυναῖκες ἐπὶ νεκρῷ, κι² ἔξαίφνης αἱ ίδιαι καγχάζουν ὡς αἱ Βάκχαι^{**}. Τώρα ἀλαλάζουν Τούρκοι ἐν ἐφόδῳ, τώρα ψχλυφδοῦν ψάλται κηδεύοντες. Ἀπὸ τὰ σκολιὰ ἔξαρται, ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ παταράτσα^{**}, ἀπὸ τὰ χιαστῶς συμπλεκόμενα μαντάρια, πανταχόθεν ἀντηχοῦσιν οἱ θρῆνοι καὶ οἱ γέλωτες, ταχύπτεροι τοῦ μελτεμίου ἀπόστολοι,

τὸ δποῖον κατόπιν τῶν νά το, ἀφρίζει, ὥρυεται, μυκᾶται. Ἐνίστε κόρη καταμόναχη τραγουδεῖ, θαρρεῖς, ἐπάνω εἰς τὸν ὑψηλὸν κόντραν*, κόρη τὸν ταξιδεύοντα μνηστήρα ὄνειροπολοῦσα. Κατόπιν μήτηρ κλαίει τὸ παιδάκι της, μέσα εἰς τές γάμπιες τυλιγμένη, ἀόρατος. Στιγμάς τινας ἔξεχει δξύτατος δῆχος τῆς γλυκυτάτης φλογέρας, ἐπάνω εἰς τὸ πανύψηλον φλέσι*, ώς νεαροῦ βοσκοῦ κελάδημα ἀπὸ τοῦ ὅψους ὅρους. Μετὰ δέους ἐπαίρω τοὺς δφθαλμούς μου πρὸς τὰ ἴστια, δθεν δ ἄγεμος διὰ τῶν ποικίλων δπῶν τοῦ ἔξαρτισμοῦ εἰσχωρῶν βιαίως, συρίζει. Συρίζει πενθίμως, συρίζει δξέως, συρίζει γοερῶς. Τώρα μὲν ἀκούω τὰς στοναχὰς τοῦ σφαζομένου Ἀγαμέμνονος· τώρα δὲ τὸν γόνον τοῦ αὐτοκτονοῦντος Αἴαντος*, καὶ αὕθις τοὺς δλοιλυγμούς τῆς Ἡλέκτρας· καὶ γῦν τὸν κλαυθμὸν τὸν ἀκατάσχετον τοῦ Πέτρου, καὶ πάλιν τῆς Μαγδαληνῆς τοὺς λυγμούς.

Περιβαλλόμεθα πάντοθεν ὑπὸ τῆς σκοτίας καὶ κατευθυνόμεθα εἰς ἀδιόρατον σκότος. Ἡ πυξὶς μόνη μᾶς δδηγεῖ, καὶ τῶν ἀστρων ἡ τρέμουσα φεγγοβολή.

Ο κόντρας κτυπᾷ, διπλούμενος ἐν ἑκυτῷ, ὑπὸ ἀντιθέτων ριπῶν συγκρουόμενος, ως ἀετὸς πληγωμένος θανασίμως. Τὸ φλέσι κρούεται ως τύμπανον παρατάξεως. Ἡ τρικυμία μυκᾶται ἥδη, φωνάζει, ὥρυεται, δρυχᾶται μακρὰν ως δοιὴ λεόντων καὶ τίγρεων ἀμιλλωμένων ἐν διαύλῳ καὶ δολίχῳ. Πυρκαϊκὰς ἀθέατος, καὶ φθάνουσιν οἱ κροταλισμοὶ τῶν φλογῶν της. Τὰ κύματα πλακώνουν, ἐπλάκωσαν.

—Μάινα φλέσι! Μάινα κόντρα!

Είναι τὰ λεπτοφυέστερα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἴστιών, κι² ἐν τῇ εἰσδοιῇ τοῦ ἀνέμου πρῶτα-πρώτα καταβιβάζονται, τὰ μονάκριβα παιδάκια τῆς σκούνας, νά μὴ πέσουν ἀπὸ τόσουν ὅψος.

Οἱ ναῦται, παλαισταὶ ἔτοιμοι, ἵστανται παρὰ τὰ μαντάρια μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα, ἀνασκουμπωμένοι. Ἡ σκούνα τραντάζεται ἐγείρουσα ὑπερηφάνως τὴν πρῷράν της, λέων, ἀνατινάσσων βασιλικῶς τὴν χαίτην του, τίγρις, τρίζουσα τοὺς δδόντας της, ως νά λέγῃ:

—Ἐδῶ εἰμαι!

Βρυχᾶται τὸ πέλαγος, σφυρίζει γη σκούγα, τρίζουν τάρμενα. Οἱ ναῦται ἀνασκουμπώνονται δλοέγα.

Ἡ μάχη ἀρχίζει. Κῦμα ἔν, δγκος μολύβδινος, ἀκτινοβολῶν ὑπὸ τὴν ἀστροφεγγιάν ἀποτρόπαιον ἀκτινοβολίαν, θραύεται κατὰ τῆς

χυτῆς μάσκας* ἐν πλαταγισμῷ, περιλούει τὸ ἀκροστόλια κι^ν εἰσβάλλει εἰς τὴν πρῷραν ἐν ἀφρῷ, διασυρίζον ὡς σθεννυμένη ἀνθρακιά.

—Νὰ κολυμπήσῃ κομμάτι ή^ν Ἀλαφίνα! ἀκούεται ἀπὸ τῆς πρύμνης δι πλοίαρχος, ἐνθαρρύνων μετὰ μειδιάματος τοὺς ναύτας, βαρυθύμους, διέστι θὰ ἔχωσιν ἀγρυπνίαν ἀπόψε.

Τὸ κατάστρωμα μέχρι τῆς ὑψηλῆς πρύμνης εἶναι διάβροχον. Οἱ ναῦται γυμνόκυνημοι, ἵστανται εἰς τὰς θέσεις τῶν, βρεχόμενοι μέχρις ἀστραγάλων. Τὰ κύματα εἰσρέουσιν ἀδιακόπως ὡς ποταμὸς ἀφρίζων κι^ν ἔκρεουσιν ἀπὸ τὸ ἀνοικτὰ πορτέλα. Θαρρεῖς καὶ τὸ γῆμισυ σκάφος πλέει διπὸ τὴν θάλασσαν.

Τὸ πέλαγος ἐφούσκωσε πλέον, ὑψωθὲν ὑπεράνω ἡμῶν ἐπιφόρως ἀλλο^ν ή σκούνα, γυρμένη πρὸς τὴν δεξιὰν πλευράν,—μούρα* ἀριστερὰ—ώς τυφλὴ εἰσχωρεῖ διαμελίζουσα εἰς δύο κραταιῶς τοὺς ἀτελευτήτους ὅγκους, τοὺς δόποιους τὸ πέλαγος σωρεύει κατ’ αὐτῆς, τὸν ἔνα μετὰ τὸν ἄλλον. Θαλάσσιον τέρας ή σκούνα, λυσσωδῶς καταπατεῖ ὑπὸ τὴν τρόπιν της τὰ δγκώδη κύματα, καὶ τοῦ δίνει, μωρὲ γυιέ μου, λοξοδρομοῦσα πρὸς ἀνατολάς, ἐν τριγμῷ τῶν ἵστων καὶ συριγμῷ τῶν καρχησίων*, ἐνῷ ὅπισθέν μας ἀλαλαγμὸς καὶ βοὴ καὶ σύγχυσις καὶ σκοτία καὶ συμπλοκαὶ καὶ δλοφυρμοὶ κυμάτων, ἐφ^ν ὧν πένθιμοι ἀκτίνες προσπίπτουσιν, ἀκτίνες πράσιναι καὶ ἐρυθραί, τὸ φῶς τῶν φανῶν τῆς γραμμῆς. Τὰ κύματα διώκμενα μᾶς φθάνουν· καὶ βλέπομεν τὰς θραυσμένας κορυφάς των ὡς στόματα ἀφρίζοντα ἐκ τῆς δργῆς, φαγκρίζοντα*, μὲ στίλβοντας λευκοὺς ὀδόντας. Ἔρχονται ἀπὸ τὸ σκότος καὶ χάνονται εἰς τὸ σκότος. Λόχοι μὲ πυκνὰς ἀργυρᾶς λόγχας ἀπαστραπτούσας εἰς τὴν φωτοβολίαν τῶν ἀστρων, λόχοι λευκάσπιδες, πίπτοντες γενναίως ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ πεδίου, πλὴν πάραυτα ἀντικαθιστάμενοι ὑπὸ τῶν ἑτοίμων ἐφεδρειῶν. Τέρατα ἀγγωστα μὲ ἀργυρόξανθον φαεινὸν τρίχωμα εἰς τὴν κυρτήν των ράχιν.

—Νὰ κολυμπήσῃ κομμάτι ή^ν Ἀλαφίνα! ἐπαναλαμβάνει πάλιν, ἐνισχύων, δι πλοίαρχος· καί, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἔφηδον, εὑρεθέντα πάλιν εἰς τὴν πηδαλίουσίαν, νουθετεῖ ἡρέμα:

—Πρόσεχε, παιδί μου, πρόσεχε!

Καὶ ἵσταται ἐκεῖ ἐπάνω μὲ τὸ εὐρέως κολπούμενον ὑποκάμισόν του, ἀρχηγός, διευθύνων ἐκεῖθεν τὴν συμπλοκήν.

*Η σκούνα, παλαίουσα, σκιρτᾷ μετὰ ρώμης ἐπὶ τῶν κυμάτων, ἀντιπαρερχομένη, ἀναβαίνουσα, καταβαίνουσα, ὑψοῦσα τεραστίως

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα Δ. Γυμνασίου. 2
Ψηφιστούμενο από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν πρῷράν της, στάζουσαν ἀπὸ τοῦ ἵδρωτος, θαρρεῖς, μὲ τὸ μπαστούνι* της προτεταμένον ὡς δόρυ μέγα, βριθύ, Ἀθηναῖντος δόρυ, ἐνῷ ἡ πρύμνη της, μὲ τὰ ὑψηλὰ δρύφακτα, κατέρχεται πρὸς τὸν ἀνοιγόμενον πόντον, βαρεῖα, νὰ ταφῇ, νομίζεις, ἔκει, εἰς λάκκον ἀπρόσιτον, ἀνοιγέντα ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Καὶ πάλιν αἴφνης ἰδού, ὡς τεραστία ἀπόλαυσις! ἡ πρύμνη ἀνέρχεται ὑψηλά, μετέωρος, νὰ πετάξῃ, θαρρεῖς, πρὸς τάστρα, ἐνῷ ἥδη ἡ πρῷρα βυθίζεται κάτω κατὰ τοῦ κύματος ἐμπήγουσα ὡς φάσγαγον μέγα τὸν ἀρειμάνιον θαλασσομάχον της εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πόντου, νὰ τὸν φωνεύσῃ ἔκει, καὶ ἀνοίγουσα δρόμον προχωρεῖ, πολεμιστὴς ἀγαθός, μὲ τὰ μοῦτρα δρυμῶσα, τυφλή, θεότυφλη, ἀψηφοῦσα τὸν θάνατον.

Ἡ μάχη εἶναι ἀτελείωτος. Αἱ αὐταὶ κινήσεις ἐπαναλαμβάνονται ἀδιακόπως, ἐπάλληλοι, κανονικαί, ζαλίζουσαι. Ἐνῷ ὁ οὐρανὸς ἀστροβολῶν ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται καὶ αὐτός, κατὰ τὰς κινήσεις μας, ὡς δίσκος ἀπέραντος, ὡς νὰ σύρῃ αὐτὸν καὶ ἀπολύη ἀόρατος χείρ δι^ι ἀοράτων ἐλατηρίων, ἀπὸ τῶν ἴστων τῆς σκούνας ἀναρτηθέντων.

Ἐρχονται στιγμαὶ ποὺ φοβεῖσαι μήπως δλον ἔκεινο τὸ τεχνητὸν πύργωμα ἀναρπαγῇ ὡς τι κοῦφον ἀερόστατον. Καὶ δμως ἔκεινο, τὸ δροῦον μόλις ὡς πτερὸν θὰ διακρίνηται ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους, παλαίει ἀκατάδηλητον. Ἰσταται μαχόμενον. Νικᾷ καὶ φεύγει. Φυλακτόμενον ἀπὸ τὰς ἀπείρους ἐνέδρας διὰ τῆς δεξιᾶς πηδαλιουχίας, θέτει τὴν πρῷράν του εἰς ὧρισμένην διεύθυνσιν καὶ προσθίνει εἰς τὸ σκότος ὡς ἐν φωτί.

Πάντες ἀγρυπνοῦσιν. Οἱ ναῦται, γυμνόποδες, ἴστανται ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρὰ τὰ μαντάρια, ἔτοιμοι εἰς πᾶσαν διαταγήν. Ὁ σκοπὸς ἀκίνητος ἐν τῇ πρῷρᾳ θεωρεῖ πάντοτε ἐμπρός, λησμονήσας, καὶ τὸ τραχιούδι του νῦν, συμμαζευμένος μέσα εἰς τὴν γούναν του, κατάδροχος, κρατούμενος καλῶς μὴ ἀναρπαγῇ, κτυπώμενος συνεχῶς ὑπὸ τῶν κυμάτων ὡς νὰ θέλουν νὰ τὸν ρίψουν κάτω ἀπὸ τὴν σκοπιάν του, τὸν φύλακα τὸν ἀγρυπνον, καὶ ἐν ἐφόδῳ νὰ εἰσορμήσωσιν εἰτα.

Κατακληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγρίας συγκινήσεως κατηλθον κάτω εἰς τὸ πρυμναῖον.

Τὸ πάτωμα ὡς ξεκλειδωμένον ἀνέδαινε καὶ κατέδαινε πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ πλοίου, χορεύον τὸν Ἰλιγγον—εἰδος θαλασσινοῦ χοροῦ—

ὅτε δὲ ἀπειρος παραπαίει καὶ σαλεύει ως δ μεθύων. Ἡ δοῃ τοῦ ἀνέμου ή δραχνὴ μόνη ἔφθανε κάτω διὰ τῆς θυρίδος τοῦ ταμπουκιοῦ* ἀκλόνητος. Τὸ πηδάλιον, διαίως συγκρατούμενον ἐν τῇ θέσει του, ἐπάλαιε κατὰ τῆς σιδηρᾶς δρυμῆς τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκρότει, κάπου συγκρουόμενον, ως τοῦ χαλκέως ή σφῦρα ἐπὶ τοῦ ἀκμονος, νὰ ἀπελευθερωθῇ, θαρρεῖς, ἀπὸ τῶν ὀρειχαλκίνων βελονίων του.

Ο πλοίαρχος, κατελθὼν πρὸς στιγμήν, γῆναψε σιγάρον, σκυθρωπός, ἀμίλητος. Καὶ πάλιν ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος σκυθρωπός, ἀμίλητος. Ο μικρὸς Γιαννάκης, ὁ υἱός του, κατελθὼν καὶ αὐτός, ἀπειρος πρὸς τὸν κίνδυνον, γῆνοιξε μικρὸν κιβωτίδιον, ἔλαβε καὶ ἔρριψεν εἰς τὸν εύρυν κόλπον του ὀπιώρας τινὰς φυλαγμένας ἔκει, καὶ ἀνῆλθε δάκνων ὀπώραν καὶ ὑποψελλίζων ως πτηγνόν :

Ἄπο ξένον τόπο
κι ἀπ' ἀλαργινό.
γιάλα—γιάλα . . .
ἡλθε τὸ Μορφάκι,
ἡλθε τὸ καημένο,
δώδεκα χρονῶ . . .
γιάλα—γιάλα.

Από τινος γήμιανοίκτου κοιτωνίσκου ἔξήρχετο στεναγμός, παράπονον πάσχοντος, ἀγωνία θνήσκοντος, φαντάσματος παραλήρημα :

— Μάννα μου! Μάννα μου!

Αλλος νάυτπαις αὐτός, δ καμαρότος, ἀσυνήθιστος πρὸς τὴν τρικυμίαν, πρωτοτάξιδος, προσεβλήθη εἰς τὴν καρδίαν κι ἔξέπνεε, θαρρεῖς.

Παρῆλθον ώραι. Προσήγγιζεν δ ὅρθρος, καὶ ή τρικυμία ωρύετο λιχυροτέρα. Ο ἀνεμος ἐτράπη εἰς δόρειον καθαρὸν ως ἐν χειμῶνι, μετὰ ψύχους καὶ φεκάδων χιόνος. Η σκούνα ἐπροχώρει πλέον μὲ δόλτες.

Κατεκλίθην ἐπὶ μικρόν. Αλλὰ παρὰ τὸ οὖς εἰργάζετο κλέπτης ν^ο ἀνοίξῃ τὴν κλειδαριάν. Τὸ κοῦμα, προσπίπτον εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου ἀπὸ τῆς φοδερᾶς λαίλαπος, ἀπετέλει τὸν κρότον ἔκεινον τοῦ νυκτοκλέπτου. Η καρδία μου ἐπόθει ἀγρυπνίαν, ἀλλ' δικάμχτως ἀγτιπαλαίων κι ὑπερισχύων ἔκλειε τὰ βλέφαρά μου. Μου

έφαίνετο ότι εύρισκόμενος ἐπὶ αἰώρας, ἀπὸ τοῦ ισχυροῦ κλώγου μεγάλης πλατάνου κρεμαμένης. ἐκραδαινόμην ἀκουσίως ὑπὸ ισχυροτάτων βραχιόνων, οἵτινες ἀπὸ τὸ ἄγνωστον μὲν ἀπώθουν πρὸς τὸ ἄγνωστον. Οἱ δημίκλειστοι δρθαλμοὶ μου μόλις διέκρινον ἦν φῶς, μετακινούμενον ἔγθεν καὶ ἔνθεν, τὸ φῶς τῆς κρεμαμένης λυχνίας, ἥτις μετεμορφώθη εἰς τὴν ἀποκαμοῦσαν διάνοιαν μου εἰς ἐκκρεμές φωτεινόν, τὰς κανονικὰς κινήσεις τοῦ δποίου παρηκολούθουν.

“Εξαίφνης ἀκούω ἐπάνω κραυγὴν γοεράν :

— Ἀλέστα !

“Ανγῆθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὡς ἀποδιωχθεὶς ὑπὸ ἄγνωστου φόβου.

“Ο σύρανδς μὲ τᾶστρα του τὰ λαμπρά, κυαναυγῆς, αἴθριος, κατήρχετο πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τοὺς ἴστοὺς τῆς σκούνας, μὲ ἐφαίνετο, καὶ, προσκόπτων πρὸς τὰς χρυσᾶς αὐτῶν κορζέτας, ὥθεῖτο μετὰ δυνάμεως πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ὑψοῦτο πάλιν μὲ τᾶστρα του, κυαναυγῆς, αἴθριος, μὲ τᾶστρα του τὰ δποία ἐπαιζον, ἐπαιζον, ὡς ἀνοιγοκλείονται ματάκια, χρυσᾶ ματάκια, ἀργυρᾶ ματάκια. “Η θάλασσα ἀδιακόπως εἰσερχομένη ἀπὸ τῆς πρώρας καὶ χυνομένη ἀπὸ τὰ πορτέλα, δρθάνοικτα, κατὰ κυματισμούς, ἐν ἀφρῷ καὶ δροσῇ ραγδαίῃ, κατεπληγμύρισε πλέον τὸ κατάστρωμα, δπου οἱ γαῦται, ὡς πάπιαι, παρὰ τὰ χονδρὰ ἵάρτια καὶ τὰ κατραμωμένα παταράτσα, ἀνέμενον πάντοτε τὰς διαταγὰς τοῦ πλοιάρχου, δστις ἵστατο ἀκίνητος, τετράγωνος, ἀνεμιζόμενος, ἀσκεπής, μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα μισοφαγωμένο, ἐπάνω εἰς τὴν πρύμνην, κρατῶν τὰ ναυτικὰ δίσπτρα καὶ βλέπων τὸ ἡγριωμένον πέλαγος, ἀτάραχος ὡς κορμὸς δρυδὸς ἐν ὥρᾳ καταιγίδος. Σκότος θαύτατον. Καὶ μόνον φῶς ἔν πρὸς τὸ Σίγρι, κατακόκκινον, ἔφεγγε θλιβερῶς κατενώπιον, ὡς πύρινος Κύκλωπος δρθαλμός, σθεννύμενον αἴφνης καὶ πάλιν αἴφνης ἀναπτόμενον, δ φάρος τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Μιτυλήνης.

“Η σκούνα μὲ ἀριστερὰν μούραν πάντοτε ἔκλινε πρὸς τὴν δεξιὰν πλευράν, δλονὲν πλαγιαζομένη ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἀτιγα κάτωθεν ὡς μοχλοὶ προσεπάθουν νὰ τὴν ἀνατρέψουν, ἀλλ᾽ ἔφευγε λοξῶς πάντοτε πρὸς τὸν φάρον τῆς Μιτυλήνης πλέουσα, δστις δλονὲν ἐμεγεθύνετο, φεγγοδιλῶν εἰς ἀπόστασιν τεραστίως.

“Ο πλοίαρχος, ὑψούμενος ἐπὶ τῆς πτέρνης, καμπτόμενος ὡς κουλούρχ, ἀνατείνων τὸν λαιμὸν ὡς χήν, κλίνων δεξιά, κλίνων

ἀριστερά, ὡσεὶ γῆσθάνετο πόνους περὶ τὴν δσφύν, ἀκροώμενος μὲ τὸ οὖς πρὸς τὸν φάρον ὡσεὶ ἐκάλει αὐτὸν πρῷρεὺς ἄγνωστος ἀπὸ τοῦ πελάγους, βαστάζων τὰ δίοπτρα, ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν πρύμνην, σχοινοθάτης ἐπὶ θεατρικοῦ ἱκριώματος, γῆγωνίζετο ὑπερανθρώπως νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπὸ τῆς ἔηρσης ἀπόστασιν, δδηγούμενος ἀπὸ τοῦ κρότου τῶν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θραυσμένων κυμάτων. Καὶ δταν ἐνόμισεν δτι προσηγγίζομεν εἰς τὴν ἔηραν καὶ δτι γῆλθεν γῆστιγμή «γὰ τὰ γυρίσῃ», τότε ἐκραύγασεν «ἄλεστα», διατάσσων τοὺς ναύτας νὰ εἰναι ἔτοιμοι. Ἡ διαταγὴ ἔκεινη, γοερῶς ἀντηχήσασα ἐν τῇ τρικυμίᾳ ὡς φωνὴ πνιγομένου, μὲ γῆγκασε ν' ἀνέλθω ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ως εἶπον.

—Μόλα* μπουρίνα*! τίρα-μόλα*!

Ἡκούσθη πάλιν ἐν μέσῳ τῆς ἔξαλλου βοῆς τοῦ πελάγους διατάσσων δ πλοίαρχος, μὲ γλῶσσαν ἀγνωστον εἰς ἐμέ, γλῶσσαν βομβοῦσαν ως τὸ ἄγριον μελέται μὲ δλην τὴν ὑγρότητα αὐτῆς, τῆς θαλάσσης τὴν γλῶσσαν. Ὁ ἐπὶ τῆς πρῷρας ἀκοίμητος φρουρὸς εἶχεν ἀντίληφθη ἐγκαίρως τοῦ σχασίματος τῶν κυμάτων, ἀτινα ἔθραύοντο κατὰ τῆς ἀποτόμου τοῦ φάρου ἀκρας ἐν παρατεταμένῃ νεροποντῇ, καὶ ἔδωσε σημεῖον, δ δὲ πλοίαρχος, ἀκροώμενος, ως εἶπομεν, παρεδέχθη τοῦ φρουροῦ τὴν ἀντίληψιν καὶ διέταξε νὰ χαλαρώσωσι τὸ χονδρὸν σχοινίον, τὴν μπουρίναν, τὴν συγκρατούσαν τὸν παμμέγιστον τρίγκον*, δπως «τὰ γυρίσωσι» τὰ ἵστια πρὸς τὴν ἀντίθετον κλίσιν.

Ο πηδαλιοῦχος, ἐπιδέξιος τιμονιέρης, ἀκίνητος ως ἀγαλμα ἔως τότε, συγκρατῶν τὸ πηδάλιον εἰς τὴν θέσιν του, πάραυτα ἔκινγθη πρὸς τὴν διαταγὴν. Ἐλαθε ζωὴν ἐμψυχωθεὶς κι² ἔστρεψε τὸν κύκλον τοῦ πηδαλίου ταχέως, γύρους πολλούς, πολλούς, ὥστε νὰ ἔλθῃ «τὸ τιμόνι στὴν μπάντα».

Ἐν τῷ ἀμα δ δρόμος ἀνεκόπη. Διότι συγχρόνως καὶ οἱ ναῦται, ἐκτελοῦντες τὸ πρόσταγμα τοῦ πλοίαρχου, ἔσυρον μετὰ ταχύτητος τὰ σχοινία τῶν ἵστιων, ἀτινα δλα δμοῦ συνεστράφησαν πρὸς τὴν ἀλληγ πλευρὰν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ναυκλήρου :

—Γιάσσα - Γιάσσα! "Ολοι μαζί!

—Γιάσσα - Γιάσσα! "Αλλα, παιδιά!

Ο ἀνεμος, ἐναντίος ἥδη, κοιλπῶν τὰ ἵστια μὲ λύσσαν, ἔγυρε πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἀλληγ πλευρὰν τὴν σκούναν, γῆτις, κλονισθεῖσα ἀποτόμως, ἐφάνη δτι ἔσταθη. Ἡ πρῷρά της, δεχθεῖσα αἴφνης εἰς τὰς μάσκας της τὰ φοβερὰ ραπίσματα τῶν μαινομένων κυμάτων,

ἀγυψώθη ὡς θαυμασίου ἵππου κεφαλὴ ἀποφεύγουσα τοὺς λαχταριοὺς τοῦ ἀντιπάλου, καὶ ἡ πρύμνη φυσικὰ συσταλεῖσα ἐκ τοσεισμικοῦ τρόμου, ὑπεχώρησε πρὸς τὰ κάτω ὡς κατακάθηται ἡ τημένος ἐν σταδίῳ ἵππος· καὶ ἥφριζεν ἀγρίως ἐν τῇ νυκτὶ τὸ πέλαγος γύρω ὡς νὰ ἥτο δὲ νικητής. Ἀλλὰ τὰ ἵστια, ἰσχυρῶς τεταμένα, πληρωθέντα πνεύματος, ἐνίσχυσαν τὴν σκούναν ἐν τῷ ἀγῶνι. Ἡ ὑπερήφανος πρῷρα μὲ τὸν Ἡρακλέα τῆς ὅρθιον ἐμπρός, κύπιτον, κυάνεος ἵππος, μὲ τὴν ὁραίαν χαίτην του, καταπατεῖ γενναίως τοὺς ὅγκους τῶν νέων κυμάτων, θραύει αὐτοὺς κινητικῶς καὶ, ὑπεγειρομένης τῆς πρύμνης ἐπιβοηθητικῶς, ἀγοίγει δόδον πρὸς τὴν Λῆμνον—μούρα δεξιά,—ἐπικροτούντων ἐν δξετάτῳ συριγμῷ τῶν καρχηγίων. Τὰ πανιὰ μπουκάρισαν* πλέον. Ἡ σκούνα «τὰ πῆρε». Ὁ φάρος τῆς Μιτυλήνης ἔχαθη...

Μετ' ἐλίγον φῶς ἄλλο κατακόκκινον ἀστράψαν σπισθέν μας μὲ κατετάραξεν, ἀπειρον τῆς θαλάσσης, φοβηθέντα σύγκρουσιν πρὸς ἀτμόπλοιον· ἀλλὸς ἥτο ἡ σελήνη, ἥπις, λειψίφωτος, τὴν αὐγὴν ἀνατείλασκ, ὡς πεπυρχτωμένον κλαδευτήριον ἐφώτισε τὴν σκούναν ἡμίπνικτον καὶ τὸ πέλαγος ἡγριωμένον, τοῦ δποίου τὰ κύματα ἐλάμβανον φωνήν, θρρεῖς, ἐν τῇ βιαίᾳ τοῦ ἀνέμου δρμῆι· ἐδλασφήμουν καὶ ὥδριζον.

Ἐξημερώσαμεν παρὰ τὴν Λῆμνον. Ὁ ἀνεμος ἥλαττωθη. Τὰ ἵστια ὅλα πάλιν ἀγεπετέσθησαν καὶ ἔπαιζεν δέκντρας πρωὶ—πρωὶ γελαστός, ὡς νικηφόρος ἀεροναύτης.

Ἡ θάλασσα ἔστρωσε. Καὶ δταν ἀνέτειλεν δέλιος, ἔλαμπεν ἡ σκούνα δλόκληρος, μυρίζουσα θάλασσαν καὶ ἀρωμα τοῦ πυθμένος. Ἄδάμαντες κατεστάλαξον ἀπὸ τὸ ἀκροστόλια τὰ ὕδατα, δ πώγων τοῦ ξυλίγου Ἡρακλέους ἐγγάλιζεν ὡς ζωνταγός ἀνακινούμενος. Ὁ καραβόσκυλος, σειόμενος παταγωδῶς, ἐτίγασσεν ἀπὸ τοῦ στιλπνοῦ τριχώματός του τὴν θάλασσαν, βραχεῖς καὶ αὐτὸς τὴν νύκταν ἀλλοὶ γαῦται, τυλιγμένοι εἰς τὰς κηρόχρους νιτζεράδες* τῶν μὲ τὰ κηρωτὰ κακοκέτα κεκαλυμμένοι μέχρι τῶν ὤτων, μὲ τὰς χειρας ἀφαγεῖς κρεμαμένας ὡς χηλᾶς ὀστρακοδέρμου, μὲ τοὺς πόδας γυμνούς, δώμοιάζον πρὸς καθούρας μὲ τοὺς ἀγκυλωτούς των μύστακας, ἔναμένοντες «γὰ σκαντζάργη» ἡ βάρδια» ἵνα ἔχαλλάξωσιν. Ὁ σκοπός δ πρωραῖος, ἐσκυμμένος ἔκει ἡμέρας ὑπὸ τὴν κιτρίνην νιτζεράδα του, ἔσταξεν ὅλος, ὡς ἄρτι ἀγαδύσας ἐκ τοῦ βυθοῦ, δὲ πηδαλιοῦχος, μὲ τὴν μίαν χειρα κρατῶν τὸν τροχὸν τοῦ πηδα-

λίου ἀσφαλῶς, μὲ τὴν ἄλλην ἀπέμασσεν ἀπὸ τοῦ πώγωνος καὶ ἀπὸ τοῦ μετώπου τὴν θάλασσαν, τὸν ἔδρωτα τοῦ παλαιόντος ναύτου. Καὶ εἰς ἓν τίναγμα αἰφνίδιον—ριπῆς τελευταίας τοῦ ἐκπνεύσαντος ἀνέμου—ἀνακινηθεῖσα ἢ σκούνα, ἐφάνη δὲ ἄρτι ἀναδύσασα καὶ αὐτὴ ἀνετιγνόσσετο, ὡς ὁ καραβόσκυλος πρότερον, ἀποβάλλουσα τὴν ἀλμηνή, Ἀρροδίτη μὲ κομψοὺς τιναγμούς ἀποσμήχουσα τὴν μακρὰν τῆς κόμην.

1899.

3. ΔΗΙΓΗΜΑΤΑ.

Ο Παπᾶς - Νάρκισσος.

Δημητρίου Βικέλα.

—Παπαδιά μου, εἶπεν ὁ παπᾶς-Νάρκισσος, ἀφοῦ ἀπόφαγε καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του, παπαδιά μου, μοῦ κατεβαίνει ὁ ὅπνος γλυκά-γλυκά. Μὲ τὴν ἀδειάν σου θὰ τὸν πάρω.

—Νὰ τὸν πάρῃς καὶ γὰ τὸν καλοπάρης, παπᾶ μου. Σοῦ ἀξίζει νὰ ἡσυχάσῃς υστερα ἀπὸ τόσην κούρασιν σήμερον. Καὶ οὕτε θὰ ἔλθῃ κανεὶς γὰ σὲ ταράξῃ μὲ αὐτὸ τὸ ἥλιοπύρι.

Καὶ ἤρχισεν ἡ παπαδιά νὰ μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν τράπεζαν εἰς τὸν νεροχύτην τὰ ὀλίγα πινάκια καὶ τὰ δύο μαχαιροπήρουνα, διὰ νὰ τὰ καθαρίσῃ, προτοῦ τὰ τοποθετήσῃ εἰς τὴν ἐξέχουσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου σκηνίδα, μεταξὺ τοῦ νεροχύτου καὶ τῆς ἑστίας. Διότι τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο ἦτο συγχρόνως καὶ μαγειρεῖον καὶ ἑστιατόριον καὶ αἴθουσα. Ἡ τράπεζα, ἐπὶ τῆς δοποίας ἔφραγον τὸ λιτὸν γεῦμά των, τέσσαρες ξύλιναι καθέκλαι καὶ εἰς ϕέθινος καναπέες ἥσχν τὰ μόνα ἔπιπλά του. Ὁ καναπές ἦτο ἄντικρο τῆς ἑστίας. Ἀνωθεν αὐτοῦ ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐντὸς μαύρου ξυλίνου πλαισίου (χωρὶς ὅμως υπολογία) λιθογραφία κιτρίνη ἐκ τῆς πολυκαρίας, παριστῶσα τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Ὅθωνος εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἀπέναντι τῆς εἰσόδου, εἰς μὲν τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ γωνίαν τοῦ τοίχου ἦτο ἡ θύρα τοῦ κοιτῶνος, εἰς δὲ τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡ θύρα τοῦ κήπου. Μεταξὺ τῶν δύο θυρῶν ἔκειτο κιβώτιον διγκῶδες πρασίνου χρώματος, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τάπης μικρὸς διπλωμένος εἰς τέσσαρα. Τὸν τοιχὸν ἀνωθεν τοῦ κιβωτίου ἐστόλιζεν ἑτέρα λιθογραφία, ἀνευ πλαισίου αὕτη, προσηλωμένη ἐπὶ τοῦ τοίχου διὰ τεσσάρων μικρῶν

καρφίων καὶ παριστῶσα, ὅχι πολὺ ἐντέχνως, τὴν ἀποψίν του ἐν Τήνῳ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἐνθύμημα τουτο προδήλως εὐλαβεῖς του οἰκοδεσπότου ἀποδημίας εἰς τὸ προσκυνητάριον ἔκεινο.

Κατάντικρο τοῦ κιβωτίου ἦτο ἡ θύρα τῆς οἰκίας, ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῆς δύο παράθυρα, τῶν δποίων τὰ φύλλα γῆσαν κλειστά. Ἡ θύρα ἔχωρίζετο δριζοντίως εἰς δύο φύλλα, ἐκ τῶν δποίων τὸ μὲν κάτω ἦτο κλειστόν, τὸ δὲ ἄνω ἀνοικτὸν πρὸς τὸν στενὸν ἔξω δρομίσκον, καὶ εἰσήρχετο δι' αὐτοῦ ἐντὸς του δωματίου τὸ ἀφθονον φῶς του μεσημβρινοῦ γῆλίου.

[°]Ἐν τούτοις δ παπᾶ-Νάρκισσος ἐγερθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἔφερεν ἔκειθεν τὸ προσκέφαλόν του, τὸ ἔθεσεν ἐπὶ του καναπέ, ἔκλεισε καὶ τὸ ἄνω φύλλον τῆς θύρας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ δωμάτιον σκοτεινὸν καὶ δροσερόν, καὶ ἔξηπλώθη εἰς τὸν καναπέν. [°]Αλλὰ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἡγέρθη πάλιν, ἐπῆρε τὸν ἐπὶ του κιβωτίου τάπητα, τὸν ἔξεδίπλωσε, τὸν γῆπλωσε μετὰ προσοχῆς ἐπὶ του καναπὲ καὶ ἐστρώθη μετὰ μεγαλυτέρας ἢ πρότερον εὐχαριστήσεως, ἐνῷ ἡ παπαδιὰ ἔξηκολούθει ἐν σιωπῇ τὴν παρὰ τὸν νεροχύτην ἐργασίαν της.

[°]Εδικαιοῦτο πράγματι δ παπᾶ-Νάρκισσος νὰ θέλῃ ἀνάπτωσιν τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς ἔκεινης. [°]Ητο ἐπι ποδὸς ἀπὸ τὰ ἔξημερώματα. [°]Ἐν ἐλλείψει ἀλλου ἵερέως, ἢ διακόνου, ἢ καὶ ἀναγνώστου, αὐτὸς ἀνέγνωσε κατὰ τὸ σύνηθες τὸν δρθρον καὶ ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν εἰς τὴν μόνην ἐκκλησίαν του μικροῦ χωρίου του. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυτιν τῆς ἐκκλησίας μετέβη πεζὸς εἰς ἀπομεμχρυσμένον μέρος τῆς γῆσου, μετὰ του εἰρηνοδίκου καὶ μαρτύρων, πρὸς ἔξακρίωσιν τῶν δρίων ἐνδε ἔκει ἀγροῦ του, του δποίου δ γείτων ἀντεποιεῖτο μίαν λωρίδα. Καὶ ἐπέστρεψε μὲν ἰκανοποιηθεὶς, διότι ἀνεγνωρίσθη τὸ δίκαιόν του ἐπισήμως, ἀλλ' ὅμως δ δρόμος ἦτο μακρός, δὲ καύσων ὑπερβολικός. Εἶχε παρέλθει ἡ συνήθης του γεύματος ὥρα, δτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, δπου ἡ παπαδιὰ ἐπερίμενεν ἀνησυχοῦσα μὴ χαλάσῃ τὸ φαγητόν. [°]Αλλ' ὁ πεινασμένος παπᾶς τὸ εὔρεν ἔξαίρετον καὶ τὸ ἐτίμησε κατὰ κόρον, πρὸς ἀκραν τῆς συζύγου του εὐχαρίστησιν. Συνετέλεσε δὲ καὶ τοῦτο ἵσως πρὸς αὐξῆσιν του βάρους τῶν βλεφάρων του.

[°]Ο μεσημβρινὸς καύσων, εὐχρέστως μετριαζόμενος ἀπὸ τὸ σκότος του δωματίου, ἡ ἀκρασιωπή, διακοπτομένη ἀπὸ μόνην ἔξω τῶν τεττίγων τὴν μονότονον μουσικήν, ἐντὸς δὲ τῆς οἰκίας ἀπὸ τὰς ἐλαφρὰς κινήσεις τῆς παπαδιᾶς τοποθετούσης τὰ πινάκια εἰς

τὴν θέσιν των, ὁ κάματος τοῦ χορτασθέντος παπᾶ, ὁ ἀπαλὸς ἐπὶ τοῦ καναπὲ τάπης, τὰ πάντα προσεκάλουν τὸν ὅπνον...

Πρὸς τριῶν μόνον μηγῶν ἀπήλαυσεν δὲ παπᾶ-Νάρκισσος τὴν διπλῆν τιμὴν τοῦ νὰ γίνῃ ἵερεὺς καὶ σύζυγος. Παιδιόθεν ἐφόρει τὸ ράσον, ταχθεὶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προτοῦ εἰσέτι γεννηθῆ. Ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ πρωτότοκοι τῆς μητρικῆς οἰκογενείας του ἐγίνοντο ἱερεῖς, πρὸς ἔξυπηρέτησιν τῆς ἴδιοκτήτου μικρᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἄπαντας, γῆτος τὸ στόλισμα, τὸ καύχημα καὶ τὸ προσκυνητάριον τῆς γῆσου. Ἀλλ' ὁ προκάτοχος τοῦ Νάρκισσου καὶ θεῖός του γῆτο κατ' ἔξαρεσιν ἀτεκνος. Διὰ τοῦτο, δτε ἐνύμφευσε τὴν νεωτέραν αὐτοῦ καὶ μόνην ἀδελφήν, ἐτέθη δρος ρητὸς εἰς τὸ πραικοσύμφωνον, δτι ὁ πρῶτος υἱός της θὰ γίνη ἱερεὺς καὶ κληρονόμος του.

Ἡ χαρὰ τῆς οἰκογενείας, δτε ἐγεννήθη ἄρρεν, ὑπερέβη τὴν συνήθιας ἐκδηλουμένην εἰς τοιαύτας περιστάσεις, πρὸς ἀδικαιολόγητον ὑποτίμησιν τῆς ἀξίας τῶν θηλέων. Ὁ μικρὸς Νάρκισσος ἐθηλάσθη μετὰ σεδνασμοῦ, καθὸ μέλλων ἱερεὺς, παιγνίδια του γῆσαν κομβολόγια καὶ σταυροῖς, δτε δὲ γῆρχισε νὰ δμιλῇ, πρώτας λέξεις μετὰ τὰ παγκόσμια παπᾶ καὶ μαμᾶ ἐδιδάχθη νὰ φελλίζῃ τὸ «Κύριε, ἐλέησον». Μόλις γῆδύνατο νὰ περιπατῇ στερεῶς, δτε ἐλαθε τὸ προνόμιον τοῦ νὰ κρατῇ τὴν λαμπάδα ἐνώπιον τοῦ θείου του ἱερουργοῦντος. Οὕτος ἐδιδάξεν εἰς τὸν μικρὸν ἀνεψιόν του τὸ ἀλφάδητον διὰ τῶν ἐρυθρῶν ψηφίων τοῦ Ὡρολογίου, βραδύτερον δὲ τὴν ἀνάγγωσιν διὰ τῆς Ὀκτωήχου. Ἀλλ' δμως ταῦτα πάντα ἦσαν περιέστελλον τὰς πρὸς τὸ παῖδειν δρμάς τοῦ μικροῦ ἱερωμένου, οὐδὲ τὸν ἀπήλλασσον χειροτονίας ἀλλου εἴδους, δτε γῆρχετο μὲ τὸ ράσον κατεσχισμένον ἀπὸ τὰς ἀναρριχήσεις εἰς βράχους, ἢ ἀπὸ διαπληκτισμοὺς μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν του.

Ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς γῆικίας του δὲ μικρὸς ρασοφόρος ἐξενιτεύθη, διὰ νὰ μὴ ἔξαμβλυνῃ ἡ πολλὴ σχέσις τὸ σέδνης τοῦ ποιμνίου πρὸς τὸν ἐπίδοξον ποιμένα του. Εἰς τὸν Ἅνδρον ἰδώτευε γέρων θεῖος τῆς μητρός του, δστις χρηματίσας ἐπίσκοπος Σχλημαθοῦντος παρηγήθη τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος, ἀφοῦ ἀπεθησαύρισε τὰ ἀρκοῦντα, δπως ζήσῃ ἐν ἀνέσει τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. Πρὸς τοῦτον ἀπεστάλη δὲ Νάρκισσος. Ὁ Δεσπότης τὸν προσεδέχθη εὐχαρίστως, παραχωρήσας εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν καὶ τὸν τίτλον ἀναγγώστου. Πρὸς δικαίωσιν δὲ τοῦ πρώτου τούτου βαθμοῦ

τῆς ιερωσύνης δέ Νάρκισσος ἐξηκολούθησε τὰ μαθήματά του ὅχι μόνον εἰς τὸ σχολεῖον τῆς "Ανδρου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν πρωτοσύγγελον τοῦ πρώην Σαλμυκθοῦντος, διτις ἴδιας τὸν προήλειψεν εἰς τὴν ἐκκλησίαστικά.

Ἐντὸς τοιαύτης προσφυοῦς ἀτμοσφαιρίας προητοιμάζετο δέ νέος διὰ τὸ στάδιόν του. Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινῶν δὲ ἀναγνώστης ἐπρόκειτο γὰρ προχειρισθῆναι εἰς διάκονον, ὅτε ἦλθεν εἰς "Ανδρον ἡ εἰδησίας ὅτι ἀπεβίωσεν δὲ θεῖός του, οἱ δὲ συμπολῖται του τὸν προσεκάλουν πρὸς παραλαβὴν τῆς ιερᾶς διαδοχῆς. Ἡτο νέος εἰσέτι διὰ τὴν καθήκοντα ιερέως, ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε γὰρ περιπέσῃ εἰς ξένας χειρας τὸ οἰκογενειακὸν προνόμιον. Ο πρώην Σαλμυκθοῦντος, καὶ τοι φέρων βαρέως τὴν στέρησιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ μέλλοντος διακόνου του, τὸν ἔστειλε μὲν τὴν εὐχήν του εἰς τὴν πατρίδα πρὸς εὔρεσιν γύμφης πρὸ τοῦ τὸν χειροτονήσῃ.

Τοῦτο οὖδαμῶς διυηρέστει οὕτε ἐδυσκόλευε τὸν Νάρκισσον, καθόσον ἡ ἐκλογὴ ἦτο ἐκ τῶν προτέρων ὀρισμένη. Ἐκ βρεφικῆς σχεδὸν ἡλικίας ἐθεώρει τὴν "Αρετούλαν ὡς μέλλουσαν γυναικά του. Οἱ γονεῖς τῶν δύο πατέρων ἐπεκύρωσαν παιδιόθεν τὸ συνοικέσιον, κατὰ τὸ γῆμισυ παίζοντες καὶ κατὰ τὸ γῆμισυ σπουδάζοντες, ἀλλὰ δὲ μικρὸς Νάρκισσος παρεδέχθη ἐξ ἀρχῆς τὸ σπουδαῖον μόνον μέρος τῆς ὑποθέσεως, ὅτε δὲ ἀνεχώρησεν εἰς "Ανδρον, ἀντῆλλαξε μετὰ τῆς μικρᾶς συμπαικτρίας του ὑπόσχεσιν ἀμοιβαίας πίστεως.

Μετὰ δοκτὸν ἐτῶν ἀπουσίαν εὗρε τὴν "Αρετούλαν μεταβληθεῖσαν εἰς νέαν κομψὴν καὶ ὠραίαν, ἀλλὰ καὶ γῆ ἔχανθη κεφαλὴ τοῦ Νάρκισσου δὲν ἤλαττοστο ὠραιότητος ὑπὸ τὸν μαῦρον σκοῦφον τοῦ ἀναγνώστου. Ο συνοδεύσας τὸν γαμβρὸν Δεσπότης ηὐλόγησε τὸν γάμον, ἐχειροτόνησε τὸν γεαγίαν διάκονον καὶ πρεσβύτερον, καὶ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς "Ανδρον.

Πρὸ τριῶν ἥδη μηνῶν δέ Νάρκιστος ἦτο ιερεὺς, τὰ πάντα δὲ ἔδαινον κατ' εὐχήν. Οἱ χωρικοὶ ἐφέροντο πρὸς τὸν ἐφημέριόν των μὲ σέδας ἀνώτερον τοῦ διάδοχον, οἱ ἄγροὶ του προεμήνυον εὐκαρπίαν, αἱ πρόσοδοι τῆς ἐκκλησίας δὲν ἤλαττώθησαν. Τί ἀλλο ἥδύνατο γὰρ ἐπιθυμήσῃ;... Καὶ ὅμως ἡ εὐτυχία του δὲν ἤτο ἐντελής. Τὴν ἐπεσκίαζε μεγάλη καὶ διαρκής ἀνησυχία. Ο ιερεὺς

παραμυθεῖ τοὺς ψυχορραγοῦντας καὶ κηδεύει τοὺς γεκρούς! Ἰδοὺ
ἡ σκέψις, ἡ δποία τὸν ἐνασάνιζε, τὸ νέφος, τοῦ δποίου ἡ σκιὰ
ἐμαύριζε τὸν φαιδρὸν ἄλλως δρίζοντα τοῦ βίου του.

Ο τρόμος τοῦ θαγάτου τὸν κατεῖχεν ἀφότου τὸν ἔφερον, μι-
κρὸν ἔτι, γ ἀσπασθῇ τὰ κλειστὰ ψυχρὰ βλέφαρα τοῦ γεκροῦ
πατρός του. Ἀληθῶς παρευρέθη εἰς πολλὰς κηδείας ἔκτοτε. Ζῶν
πλησίον ἵερέων πάντοτε, ἀνατραφεὶς σύτως εἰπεὶν ἐντὸς τῆς ἐκ-
κλησίας, πῶς ἥδύνατο νὰ μὴ παρακολουθῇ καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ
καὶ σῦτος τὸ μέρος του εἰς τὰς γεκρωσίμους τελετάς; Ἀλλ ὅμως
εὔρισκε πάντοτε τὸν τρόπον γὰρ ὑπεκφεύγῃ τὴν θέαν τοῦ θαγάτου.
Προσηλῶν τὰ ὅμικτα εἰς τὴν λαμπάδα ἡ εἰς τὸ ψαλτήριον, τὸ
δποίον ἔκράτει, κρυπτόμενος τὸ κατὰ δύναμιν σπισθεν τῶν ὑψη-
λοτέρων δημηλίκων του, ποτὲ δὲν ἀγύψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἀ-
πνον τοῦ γεκροκραβδάτου φορτίον, ποτὲ δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν
σπαραξικάρδιον πρὸς τοὺς ἐπιζώντας πρόσκλησιν τοῦ γὰρ δώσωσι
τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὴν σάρκα, ἐξ ἣς ἀπεχωρίσθη ἡ
ψυχή.

Αλλ ὅμως, πῶς ἥδύνατο, γενόμενος ἵερεύς, γὰρ ἀποφύγῃ ἔφε-
ξῆς τῆς ἀποσυγθέσεως τὴν ἐπαφήν; Ἡσθάνετο δτι δὲν ἦτο δυ-
νατὸν γὰρ ἔξοικειωθῇ πρὸς τὸ ἀπαίσιον θέαμα. Ἐξωμολόγησεν εἰς
τὸν Δεσπότην τοὺς φόδους του, ἐξεμυστηρεύθη τοὺς ἐνδοιασμούς
του, ἀπεκάλυψε τὴν ἀδυναμίαν του, ἀλλ ὁ γέρων τὸν ἐνουθέτησε,
τὸν ἐπέπληξε, τὸν ἐνεθάρρυνε, τὸν ἐδειχάιωσεν δτι θὰ συνηθίσῃ καὶ
αὐτός, καθὼς τόσοι ἄλλοι, εἰς τὴν φρίκην τοῦ θαγάτου, ἀγύψωσε τὸ
φρόνημά του ὑποδειχνύων τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἵερέως
παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ἀποθηγῆσκοντος καὶ τὸν λάκκον τοῦ τεθγεῶ-
τος. Ο Νάρκισσος ἐπείσθη. Ἐπείσθη, ἀλλ ὁ φόδος δὲν ἔξελι-
πεν. Ἐπὶ τρεῖς ἥδη μῆνας, δψέποτε ἥρχετό τις πρὸς ἐπίσκεψίν
του, ἕτρεμε μὴ ἔρχεται φέρων ἀγγελίαν θαγάτου. Μέχρι τοῦδε
διέφυγε τὴν φοβερὰν δοκιμασίαν, ἀλλ ἐσκέπτετο δτι δὲν ἦτο δυ-
νατὸν νὰ παραταθῇ ἐπὶ πολὺ ἡ μὴ ἐμφάνισις τοῦ θαγάτου εἰς τὴν
νῆσόν του. Καὶ τώρα, ἐνῷ κατέβαινε γλυκὺς ὁ ὑπνος εἰς τὰ βλέ-
φαρά του, μεταξὺ τῶν εὐκρέστων εἰκόγων, δσκι ἐπλαγώντο ὥς
σκιαὶ δνείρων ἐγώπιόν του, ἀγειμιγγύσοντο καὶ σκηναὶ δδυνηραὶ
ἐπιθαγάτου ἔξομολογήσεως.

Αλλὰ βαθμηδὸν αἱ εἰκόνες αὗται ἐθολώθησαν πᾶσαι καὶ ἀπε-
σθέσθησαν, τὰ ἡμίκλειστα βλέφαρά του ἐκλείσθησαν ἐντελῶς, ἡ
χειρ ἐπεσε βαρεῖα ἐπὶ τοῦ τάπητος, ἡ παρειὰ ἐδυθίσθη εἰς τὸ

πρσσκέφαλον, καὶ ἐντὸς τοῦ σκιεροῦ καὶ ἡσύχου δωματίου ἀντήγχησεν Ισχυρὰ καὶ Ισόχρονος ἥ γειής ἀναπνοὴ τοῦ ἀποκοιμισθέντος ἱερέως.

Ἡ παπαδὶὰ ἐν τούτοις ἀπετελεῖώσει τὴν ἔργασίαν της, καὶ, βαίνουσα ἀκροποδητί, διὰ νὰ μὴ ταράξῃ τὸν ἄνδρα της, μετέβη εἰς τὸν κοιτῶνα καὶ μετ' ὅλιγον ἐπανῆλθε φέρουσα μικρὸν δέμα. Ἐκάθισεν εἰς τὸ παρὰ τὴν σθεστὴν ἑστίαν σκαμνίον, ἦνοιξε τὸ δέμα καὶ ἥπλωσεν ἐπὶ τῶν γονάτων της τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ περιεχόμενα. Ἡσαν βρεφικὰ ἐνδύματα, δανεισθέντα ὡς δειγμα διὰ τὰ ἐργόχειρα, εἰς τὰ δποῖα ἐσκόπευεν γένοςιαν ἀφοσιωθῆ ἔφεζης. Καὶ τὰ ἔθλεπεν ἥ παπαδὶὰ μετὰ πόθου καὶ τὰ παρετήρει μετὰ βραδύτητος, εἰς τὴν δποίαν ὑπεκρύπτετο ἄλλο αἰσθημα ἥ γε περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν των προσοχή. Καὶ διακόπτουσα τὴν ἔξέτασιν τῶν ἐνδυμάτων, ἔστρεφεν ἐν τῷ μεταξὺ τὸ βλέμμα καὶ ἔθλεπε ρεμβάζουσα τὸν ἡσύχως κοιμώμενον σύζυγόν της.

Ἡχος δημάτων διαρέων προχωρούντων πρὸς τὴν οἰκίαν διέκοψεν αἴφνης τὴν ἔξω ἡσυχίαν. Τὰ δήματα διεκόπησαν πρὸ τῆς θύρας, καὶ τὸ ἀνω φύλλον αὐτῆς, ὑπεικον εἰς πίεσιν χειρὸς ὠθούσης ἔξωθεν, ἔτριξεν ἐλαφρῶς καὶ ἥγοιχθη κατὰ τὸ γῆμισυ. Τὸ φῶς εἰσῆλθεν ἀφθονον ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἥ ἀναπνοὴ τοῦ ἱερέως μετέβαλε ρυθμόν, ἀλλ᾽ ὅμως δὲν ἔπαυσεν ἀντηχοῦσα, ἥ δὲ παπαδὶὰ στρέψκοσ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἀγοιχθὲν θυρόφυλλον, ἔθεσε τὸ δάκτυλον εἰς τὰ χείλη ὅπως ἐπιβάλῃ σιωπὴν εἰς τὸν ἀνοίξαντα.

Ἐντὸς τοῦ φωτειροῦ τετραγώνου, τοῦ σχηματισθέντος διὰ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ ἀνω μέρους τῆς θύρας, προέκυπτε τὸ στῆθος καὶ ἥ κεφαλὴ γέροντος χωρικοῦ. Τὸ παλαιὸν φέσιόν του περιέδενε μανδήλιον βαμβακερόν, τοῦ δποίου αἱ λευκαὶ ἄκραι ἐκρέμαντο ὅπισθεν πρὸς φύλαξιν τοῦ ρυτιδωμένου αὐχένος του. Ὡπό τὸ φέσιον ἔλαμπον οἱ ζωηροὶ ὀρθαλμοί του σκιαζόμενοι ἀπὸ δασείας πολιαράς ὀφρῦς. Ὁ ἰδρώς ἔσταζεν ἀπὸ τοὺς κροτάφους του. Διὰ τῆς δεξιᾶς κειρὸς ἔκράτει ράβδον στηριζομένην ἐπὶ τοῦ ὕμου του, ἀπὸ δὲ τὴν ἄκραν τῆς ράβδου ἔκρεματο ἐπὶ τῶν νώτων του καλάθιον σκεπασμένον μὲν φύλλα λαχάνων.

Ἡ παπαδὶὰ ἐγερθεῖσα ἐπλησίασεν ἀφορητὶ πρὸς τὴν θύραν.

— Καλὴ μέρα, Γεροθανάση, ἐψιθύρισε. Ὁ παπᾶς κοιμάται.

— Τὸ βλέπω, παπαδὶὰ μου, ἀπεκρίθη ὁ γέρων, προσπαθῶν

ἀνεπιτυχῶς γὰ καταβίβάση εἰς φιθυρισμὸν καὶ οὕτος τὸν ἥχον τῆς βραγγώδους φωνῆς του. Τὸ βλέπω, ἀλλὰ εἶναι ἀγάγκη γὰ ἔυπνήσῃ.

— Τί τρέχει; τί τὸν θέλεις;

— Δὲν τὸν θέλω ἐγώ, δόξα σοι δὲ Θεός! Ὁ λεπρὸς τὸν θέλει.

— Κύριε, ἐλέγησον! δὲ λεπρός! ἐπανέλαβεν γὴ παπαδιά.

Καὶ ἀνελογίσθη διὰ μιᾶς τοὺς φόδους τοῦ συζύγου της—τὴν φρίκην τοῦ γ^ρ ἀρχίση ἀπὸ τὸν λεπρὸν τὴν ἐξάσκησιν τῶν δυσχερῶν καθηκόντων του,—καὶ τὴν ἀπόστασιν ἔως εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς νήσου, διπου δὲ συστυχῆς ἐκείνος διήρχετο τὸν ἔρημον βίον του,—καὶ τὸν πολὺν καύσωνα τῆς θερινῆς ἐκείνης ἡμέρας.

— Ἐτελείωσαν, μοῦ φαίνεται, τὰ ψωμιά του, ὑπέλαβεν δὲ χωρικός.

— Κύριε, ἐλέγησον, ἐπανέλαβεν γὴ παπαδιά, μὴ εὑρίσκουσα ἀλλας λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἀδημογίας της, καὶ στρέφουσα τὰ ἀνήσυχα βλέμματα πρὸς τὸν καναπέν.

“Οἱ ερεῦς ἦκουσε τὰ πάντα, ἀλλὰ τὰ ἦκουσεν ὡς εἰς ὄγειρον. Τὸ ἀνοιγμα τῆς θύρας διέκοψε τὸν ὕπογον του, ἀλλ᾽ αἱ αἰσθήσεις του ἐμενον εἰσέτι εἰς νάρκωσιν, αἱ δὲ ἵδεαι συγωθοῦντο συγκεχυμέναι καὶ ἀνευ σειρᾶς ἐντὸς τῆς κεφαλῆς του. Εἰδε διὰ τῶν κλειστῶν βλεφάρων τὸ χυθὲν ἐντὸς τοῦ δωματίου φᾶς, ἦκουσε τὴν γυναικά του προσαγορεύουσαν τὸν Γεροθανάσην, ἦκουσε δὲ δὲ λεπρὸς τὸν θέλει. . . ”Αλλ᾽ γὴ τελευταία τοῦ γέροντος φράσις καὶ τὸ δεύτερον τῆς συζύγου του «Κύριε, ἐλέγησον» τὸν ἀφύπνισαν ἐγτελῶς.

“Αγέκυψε τὴν κεφαλήν, κατεβίβασε τοὺς πόδας, καὶ, καθήμενος ἐπὶ τοῦ καναπέ, μὲ τὰς δύο χειρας στηριζομένας ἐπὶ τοῦ τάπητος, μὲ τὰ βλέμματα προσηλωμένα πρὸς τὴν θύραν καὶ τὰ κείλη ἡμιανοικτά, ἐμενεν ἀκίνητος καὶ σιωπηλός. . . ”Εσκέπτετο ἄρα γε; “Οχι, δὲν ἐσκέπτετο, ἀλλ᾽ ἐφαντάζετο δὲ βλέπει ἐνώπιόν του τὴν ἐλεεινὴν καλύβην ἐπὶ τῶν βράχων ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, διπου πρὸ ἐτῶν πολλῶν, ὥθιούμενος ὑπὸ παιδικῆς περιεργείας, ἐπλησίασε διὰ νὰ ἰδῃ τὶ ἐστι λεπρός. ”Ἐφαντάζετο δὲ βλέπει τὸν δυστυχῆ τῆς καλύβης κάτοικον, καθὼς τὸν εἰδε τότε καθήμενον κατὰ γῆς εἰς τὴν σκιάν μιᾶς κέδρου, καθαρίζοντα χόρτα ἀγρια ἐντὸς τῆς πηγίνης χύτρας του καὶ στρέφοντα μετ’ ἀπορίας τὴν κεφαλήν πρὸς τὸν μικρὸν ρασοφόρον. ”Ανεπόλει πῶς, δὲ εἰδε τὴν ἀποτρόπαιον ἐκείνην μαρφήν, ρῆγος φρίκης

τὸν κατέλαθε καὶ ἔφυγε δρομαῖος πρὸς τοὺς συντρόφους του, οἵτινες ἀτολμότεροι τὸν ἐπερίμεναν μακρὰν τῆς καλύβης...

— Νὰ μὲ συμπαθήσῃς, παπᾶ μου, εἰπεν δὲ Γεροθανάσης. Σ' ἔξυπνησα. Ἀλλὰ ψυχομαχεῖ δὲ λεπρὸς καὶ σὲ θέλει, καὶ εἶναι πολὺς δὲ δρόμος ἔως ἐκεῖ. Ἰσως δὲν τὸν προφθάσῃς.

‘Ο παπᾶ-Νάρκισσος ἡγέρθη.

— Παπαδίά, εἰπεν, ή δὲ φωνή του ἔτρεμεν ὀλίγον. Τὸ καλυμμαύχι καὶ τὸ ράσον μου.

‘Γιπήκουσεν ἐκείνη σιωπῶσα καὶ ἔφερεν ἐκ τοῦ κοιτῶνος τὰς γητηθέντα.

— Δὲν θὰ κάμης πεζὸς τόσον δρόμον, παπᾶ μου, ὑπέλαθε θωπευτικῶς.

— ‘Οχι, ὅχι, εἰπεν δὲ Γεροθανάσης. Πηγαίνω γὰρ εὔρω κτήμα κι’ ἔρχομαι ἀμέσως γὰρ τὸν πάρω.

— Θὰ ἔλθῃς μαζί μου; ἡρώτησεν δὲ οἱερεύς.

— Καὶ βέδαια!

‘Ο γέρων ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως πρὸς εὔρεσιν κτήματος, ὃς δυοιμάκουν εὐφήμιας τὰ κτήμη των οἱ νησιῶταί.

— ‘Ιδέ, ἔλεγεν δὲ οἱερεὺς πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἐνῷ ἔνιπτε τὰς χειρας καὶ τὸ πρόσωπον εἰς τὸν νεροχύτην. ‘Ιδέ, δὲ Γεροθανάσης εἰδεὶς τὸν λεπρὸν καὶ τὸν ἔδιοήθησεν, ἔρχεται πεζὸς ἀπ’ ἐκεῖ, καὶ εἶναι πρόθυμος γὰρ κάμη πάλιν τὸν δρόμον μαζί μου. Διατί; Χάριν φιλανθρωπίας. Κι’ ἐγὼ συλλογίζομαι τὴν φρίκην τοῦ γὰρ παρκσταθῶ εἰς τὸ ψυχομαχητὸν ἐνδὸς χριστιανοῦ; Θὰ διστάσω, ἐνῷ πρόκειται περὶ ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντός μου:

‘Η παπαδίὰ τὸν ἥκουε προσπαθοῦντα διὰ τῶν λόγων τούτων γὰρ ἀγνψώσῃ τὸ θάρρος του, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμαχ γὰρ προσθέσῃ τι καὶ αὕτη πρὸς ἐνίσχυσίν του. Ἐπρόσφερεν ἐν σιωπῇ τὸ προσόψιον εἰς τὸν ἄνδρα της, ἐκείνος δὲ ἐσπογγίσθη, ἔφρόεσε τὸ ράσον, ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καλυμμαύχιον, ἔφίλησε τὴν σύζυγόν του εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἐξῆλθε κρατῶν εἰς χειρας τὰ κλειδία τῆς ἐκκλησίας.

‘Η οἰκία τοῦ ιερέως ἐκείτο, τελευταία καὶ ἀπομεμονωμένη, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀποτόμου κορυφῆς, τῆς δποίας τὰ πλευρὰ κατεῖχον αἱ λοιπαὶ οἰκοδομὴι τοῦ χωρίου, διπερκείμεναι ἀλλήλων. Εἰς τὸ μέσον περίπου αὐτῶν ἦτο ἡ μικρὰ ἐκκλησία τῆς Ὑπαπαντῆς, κτίριον παλαιιδὸν διζαντινοῦ ρυθμοῦ, μὲ τρούλον πυργοειδῆ διψῳδέον διπεράνω τῶν πέριξ ταπεινῶν οἰκιῶν. Ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ιερέως μέχρι τῆς ἐκκλησίας ἡ στενὴ λιθόστρωτος δόδος ἀνέβαινε πηφισοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νεν έλικοειδῶς, δὲ γῆλιος, ἀκτινοθελῶν κατὰ κάθετον, ἀποκαθίστα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν κοπιωδεστέραν τοῦ συνήθους.

Τὰ παράθυρα τῶν ἔκατέρωθεν οἰκίσκων ἦσαν κλειστά, ποὺ καὶ ποὺ δμως τὸ ἄνω φύλλον τῆς θύρας ἤτο ἀνοικτόν, δὲ γῆ οἰκοδεσπότης καὶ ἡ σύζυγός του, στηρίζοντες τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ κλειστοῦ κάτω φύλλου, ἔφαινοντο περιμένοντες τὴν διάβασιν τοῦ ιερέως. Ὁ Γεροθανάσης διαβάινων διέδωκε τὴν εἰδησιν ὅτι δὲ λεπρὸς ἀποθήσκει. Καὶ ἔχαιρέτα δὲ ερεύνης τοὺς χωρικούς: «Καλὴ μέρα, κύρι Γιάννη.—Ωρα καλή, κυρά Θάναινα. — Η εὐχή σου, παπᾶ μου».

Προφανῶς εἶχον πάντες διάθεσιν διὸ ἔκτενεστέραν συγδιάλεξιν, ἀλλ᾽ δὲ παπᾶς ἐδιάζετο. Ἀνγῆλθεν ἑρωμένος εἰς τὴν ἔκκλησίαν, ἔγνοιε τὴν θύραν, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ δροσεροῦ γαοῦ, ἔλαβεν εὐλαβῶς ἐκ τοῦ ἀναιμάκτου θυσιαστηρίου τὸ ιερὸν τῆς θείας μεταλήψεως σκευοῦς καὶ τὸ εὐχολόγιόν του, τὰ ἐτύλιξεν ἐντὸς τοῦ πετραχηλίου του, περιέδεσε τὸ πετραχήλιον ἐντὸς μαύρης λινῆς ὁθονῆς καὶ ἔξηλθεν.

Ἐκλειει μόλις τὴν θύραν τῆς ἔκκλησίας, ὅτε ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Γεροθανάση, παρατρύνοντος τὸ κτῆμα. Τὸ ζῷον δὲν ἔφαινετο πρόθυμον εἰς ἐκδρομὴν ἐντὸς τοῦ καύσωνος. Ὁ ιερεὺς προέβη εἰς προϋπάντησίν του, τὸ ἔθωπευσεν, ἀνέδη εἰς τὴν ράχιν του, ἀφοῦ ἐναπέθεσεν ἀσφαλῶς τὸ δέμα τὸν κόλπου του, καὶ ἤρχισεν ἡ πορεία. Ὁ γέρων χωρικὸς παρηκολούθει πεζός.

Πλειότεραι: θύραι ἦσαν ἥδη ἀνοικταί, οἱ δὲ εὔσεβεις χωρικοί, γνωρίζοντες τί ἔφερεν ἐντὸς τοῦ κόλπου δὲ ερεύνη, ἐσταυροκοποῦντο ἐνῷ διήρχετο. Εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας του ἐπερίμενεν ἡ παπᾶς, σκιάζουσα διὰ τῆς χειρὸς τοὺς δρθαλμούς της. Μειδίαμα εὐφρόσυνον ἐπέλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ιερέως. Ἐκράτησε τὸ ζῷον πρὸ τῆς θύρας καὶ ἥθέλησε νῦν ἀποτείνῃ τὸν λόγον πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἀλλὰ δὲν ἀνήρχοντο αἱ λέξεις εἰς τὰ χεῖλη του. Οὕτε ἐκείνη ἐπρόφερε λέξιν, ἐνῷ τὸν ἥτενιζε τρυφερῶς προσπαθοῦσα νὰ μειδιάσῃ. Ὁ παπᾶς Νάρκισσος ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀποχαιρετισμόν, ἐκτύπησε τὸν λαιμὸν τοῦ ὄνου διὰ τοῦ σχοινίου, τὸ δποῖον ἔχρησίμευεν ἀντὶ χαλινοῦ καὶ ἐπροχώρησε μετὰ τοῦ γέροντος. Τὸ βεδιασμένον μειδίαμα τῆς παπαδιᾶς ἐσθέσθη ἄμα εἰδε τὴν συνοδείαν ἀπομακρυνομένην, καὶ διὰ τοῦ ἀντίχειρος ἀπέμαζεν ἐν δάκρυ ἐκ τῶν διεφαρίδων της.

*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

‘Ο δρόμος ἐξηκολούθει καταβαίνων ἀναμέσον τῶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ χωρίου ἀγρῶν καὶ ἀμπελῶν, ἔπειτα ἀνέδαινε πάλιν, διασχίζων πυκνὸν ἐλαιῶνα μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ἀπέναντι λόφου, διπου τρεῖς ἀνεμόμυλοι ἐπερίμενον πνοὴν ἀέρος, δύος κινήσωσι τοὺς ἥδη ἀργοὺς ἵστιοφόρους τροχούς των. Ἐκεῖθεν ἡ πλοῦστο εὐρὺ δροπέδιον κατωφερές, ἀποληγον εἰς δράχους ἀποκρήμνους πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου. Ή δόδος ἡτο τραχεῖα καὶ ἀπεριποίητος, ἀλλὰ καὶ δ Γεροθανάσης καὶ τὸ κτήμα του ἐφαίγοντο συνηθισμένοι εἰς τὰς πέτρας, αἵτινες ἐπηγύξανον τὸ δύσδατον τοῦ ἐδάφους. Τοῖχοι χαμηλοί, Ἑγροτρόχαλοι, ἄγευ πηλοῦ ἢ ἀσθέστου, ἔχωριζον ἑκατέρωθεν τοὺς ἀμπελῶνας. Καθ' θσον δὲ ἡ δόδος ἀπεμακρύνετο, διεδέχοντο τοὺς ἀμπελῶνας ἀγροὶ θερισθέντες ἥδη. Πέραν τῆς καλλιεργημένης ἐκτάσεως, ἀριστερόθεν μὲν τὸ δροπέδιον ἀνυψούμενον ἐσχημάτιζε σειρὰν λόφων θαμνοσκεπῶν, δεξιόθεν δὲ ἔκλινε βαθμιαίως πρὸς τὴν παραλίαν, καὶ ἡ κυανὴ τοῦ Αἰγαίου θάλασσα ἐξηπλοῦστο ἐκεῖθεν ἀπέραντος, ποικιλομένη ἀπὸ τὰ ἀπέχοντα βουνὰ τῶν ἄλλων γῆσων.

‘Ητο ἀλγθώς ὥρατον τὸ θέαμα, ἀλλ’ ὁ οἰρεὺς δὲν τὸ ἔδλεπεν. ‘Ο νοῦς του ἡτο ἀλλαχοῦ προσηλωμένος. Οἱ φόροι, τοὺς δόποίους ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Γεροθανάση εἰχον κατ' ἀρχὰς περιστείλει, ἐπανήρχοντο καὶ πάλιν ἐντὸς τῆς ψυχῆς του. Αἱ πρὸς τῆς ἀναχωρήσεως προετοιμασίαι, ἡ παρουσία τῶν χωρικῶν εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν των, ἡ θέα τῆς συζύγου του, εἰχον δπωσδήποτε ἀναστηλώσει τὴν κλονιζομένην καρδίαν του. ‘Αλλὰ τώρα, εἰς τὴν ἐρημίαν τῆς ἐξοχῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιωπῆς, τὴν δόποίαν ἐφαίνετο ἐπιτείνων ὁ διπλοῦς κρότος τῶν πετάλων τοῦ ζήφου του καὶ τῶν βημάτων τοῦ γέροντος χωρικοῦ, ἐνῷ δὲ γῆλιος ἔκαιε τοὺς ὅμους του, εἰκόνες ἀπαίσιαι ἐξετυλίσσοντο καὶ πάλιν ἐνώπιον τῶν ἀφηρημένων διθυαλμῶν του. Ἐπροσπάθει διὰ τῆς σκέψεως νὰ διεργατεί τὴν φαντασίαν του, ἀλλ’ ἡ σκέψις δὲν ἴσχυεν. Ἐφοβεῖτο, ἐφοβεῖτο δύστυχής!

Δὲν εἰχεν εἰσέτι διμιλήσει, ἀλλ’ οὐδὲν ὁ συνοδοιπόρος του διέκοψε τὴν σιωπήν. ‘Οτε περιπατεῖ τις διὰ τὸν γῆλιον, ἐπὶ ἐδάφους δυσκόλου, ἀκολουθῶν μάλιστα τὸ βάδισμα ζήφου εὑρώστου, δὲν θεωρεῖ συνήθια τὴν περίστασιν ἀρμόδιον πρὸς συνομιλίαν, καὶ ἂγετι δὲν ἔχῃ τὴν γῆλικαν τοῦ Γεροθανάση... Ἐπὶ τέλους δὲν εἰρεὺς ἀνέκυψεν ἐκ τῶν ζοφερῶν ρεμβασμῶν του. ‘Ηκουσε τὸν

γέροντα ὅπισθέν του ἀσθμαίνοντα, καὶ, σύρας πρὸς τὸ στῆθός του τὸ σχοινίον, ἐκράτησε τὸν ὄγον. Ὁ χωρικὸς ἔσπευσε τὸ βῆμα καὶ ἤλθε πλησίον του.

- Τί ἔπαθες, παπᾶ μου; Τί στέκεις;
- Θὰ κατέω ν' ἀνέθης σύ, καὶ θταν κουρασθῶ ἀλλάζομεν.
- Καλέ, τί λόγος! Νὰ καθίσω ἐγὼ καὶ νὰ περιπατήσῃς ἐσύ!
- Εἰσαι κουρασμένος, γέρο μου.
- Ἔγὼ κουρασμένος! Βαστοῦν ἀκόμη τὰ κόκκαλά μου κι' ἔννοια σου! Ποῦ ἥκουσθη νὰ περιπατῇ ἐπαπᾶς μὲ τὰ ἄγια καὶ νὰ πηγαίνῃ ἐμπρὸς δ' ἀγωγιάτης μὲ τὸ κτῆμα. Ἐμπρός!

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπεδέχετο περαιτέρω συζήτησιν. Ὁ ὄνος, ὑπείκων εἰς τὴν ἥθικὴν πίεσιν τῆς φωνῆς τοῦ γέροντος καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ γρόνθου του ἐπικύρωσιν τοῦ ἐκφωνηθέντος «ἐμπρός», ἐπανέλαβε ζωηρῶς τὴν πορείαν του. "Αλλ" δὲ ερεὺς ἔχαλιγωσε τὴν ὅρμήν του, διὰ ν' ἀκολουθῇ μετὰ πλειστέρας ἀνέσεως δ' πεζὸς γέρων καὶ διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν.

- Θὰ τὸν προφθάσωμεν ζωντανόν; Τί λέγεις;
- Τί νὰ σου πῶ; Ὁ ἀνθρωπὸς εἶναι εἰς τὰ ἔσχατά του.
- Πώς τὸν ἀφησεις; Πώς ἡτο;
- Πώς νὰ εἶναι; Ωσάν ἀνθρωπὸς δποὺ ψυχομαχεῖ.

Τοῦτο ἦθελε νὰ μάθῃ δὲ ερεύς: Πώς εἶναι δὲ ἀνθρωπὸς, ὅτε ψυχομαχεῖ, ἀλλ ἢ ἀπόκρισις τοῦ χωρικοῦ δὲν τὸν ἐφώτισεν. Ἐπεθύμει ν' ἀκούσῃ περιγραφόμενον τὸ θέαμα, τὸ δποῖον ἀπετροπιάζετο, προτοῦ τὸ ίδη. Ἡλπιζεν δτι ἡ ἐκ τῶν προτέρων περιγραφὴ ἦθελεν ἔξοικειώσεις αὐτὸν πρὸς δ, τι παιδιάζεται μετὰ φρίκης. Καὶ ἐπάλαιεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς του τὸ ἀγόντον αἰσθημα τοῦ φόβου πρὸς τὸ εὐγενὲς αἰσθημα τοῦ καθήκοντος. Ἡ ἀδιαφορία, μετὰ τῆς δποίας δ' γέρων ὡμίλει περὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου, ἡ προθυμία, μεθ' ἣς ἐπανήρχετο πρὸς τὸν ψυχοραγοῦντα λεπρόν, ἐπηγύξανον τὴν ἐνδόμυχόν του ἐντροπὴν διὰ τὴν ἀτολμίαν του.

— Διατί ἤλθες μαζί μου; Ἦρώτησε μετά τινα σιωπήν. Διὰ νὰ μὲ συντροφεύσῃς;

— Καὶ διὰ τοῦτο. "Αλλ" ὅχι τόσον διὰ τοῦτο, δσον διὰ νὰ τὸν παρασταθῶ εἰς τὰ τέλη του. Ἐσύ, παπᾶ μου, νὰ τὸν μεταλάβῃς καὶ ἔπειτα νὰ φύγης. Ἔγὼ θὰ μείνω. Ὁλην του τὴν ζωὴν τὴν ἐπέρασεν ἔρημος καὶ μόνος, ἀς ἔχῃ ἔνα χριστιανὸν εἰς τὸ πλευρόν του, ἐνῷ ἀποθηγήσκει, δ κακόμοιρος!

— Εἰσαι ἀλήθεια καλὸς χριστιανός, Γεροθανάση. Ὁ Θεὸς νὰ Ἄλεξ. Γ. Σαρῆ. Νεοελληγικά Ἀγαγγώσματα Δ' Γυμνασίου. ³ Ψηφιοποιηθήκε από τὸ Ινστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σ' εύλογήσῃ! Ἀλλὰ τὸ χρέος τοῦτο είναι ἰδικόν μου, καὶ θὰ τὸ ἐκτελέσω ἔγώ. Ἐγὼ θὰ τοῦ κλείσω τὰ βλέφαρα.

Καὶ ἦσθάνθη τὸν λάρυγγά του στενούμενον ὑπὸ συγκινήσεως.

Ἐξηκολούθησαν ἐν σιωπῇ τὴν δόσις πορίαν. Ἡ δόδες δὲν ἐφράσσετο πλέον ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοίχων, ἀλλὰ διέσχιζε θάμνους σχοίνων καὶ κομάρων καταβαίνουσα πρὸς τὰ ἀπόκρημνα τῆς νήσου παράλια. Ἐντὸς ὀλίγου ἔκαμψε πρὸς τάριστερὰ παρὰ τὰς ὑπωρείας γυμνοῦ λοφίσκου καὶ εἶδε μακρόθεν διερεύς μίαν κέδρον ἐκεῖ μονήρη, ὑπὸ δὲ τὴν σκιάν της τοὺς τοίχους τῆς καλύβης τοῦ λεπροῦ.

Πρὸ δεκαπέντε ἑτῶν ὑπὸ τοὺς κλῶνας τῆς κέδρου ἐκείνης εἶδεν δὲ Νάρκισσος τὸν δυστυχῆ ἐρημίτην, δστις πρὸ πολλῶν καὶ τότε ἑτῶν κατώκει ἐκεῖ. Εἰς τὴν ἐσχατιὰν ἐκείνην τῆς νήσου, μόνος, ἔρημος, μακρὰν πάσης κοινωνίας ἀνθρώπου, διηγλθε τὸν βίον φέρων τὸ βάρος προγονικῆς συμφορᾶς, ἀνεύθυνος αὐτός, ζῶν ἄνευ ἐλπίδος, ἄνευ παρηγορίας, ἄνευ σκοποῦ. Ὁρφανός, ἀκληρος, ἀπορος, κατελήφθη γεώτατος ἔτι ὑπὸ τῆς θδελυρᾶς νόσου. Οἱ διμόχωροι του τὸν ἡγάγκασκν νὰ διοβιληθῇ εἰς ἀπομόνωσιν, ἀναλαβόντες τὴν διοχρέωσιν τῆς συντηρήσεως του.

Δὲν ἦτο δεθαίνεις διέρογκον τὸ βάρος, τὸ δποῖον ἀνέλαβεν ἡ κοινότης τῆς νήσου. Ὁ Γεροθανάσης, τοῦ δποίου οἱ ὀλίγοι ἀγροὶ ἐκεινοὶ πέραν τῆς καλύβης τοῦ λεπροῦ, ἀνεδέχθη τὴν μεταφορὰν τῆς ἔδυομαδιαίας προμηθείας ἄρτου. Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη εἰς τοῦτο ἡ ἀγαθότης τοῦ φιλανθρώπου χωρικοῦ. Ἐδούθει τὸν ἀθλιὸν ἐρημίτην εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ μικροῦ κήπου του, ἐπισκευάζων τὰ ἐργαλεία του, προμηθεύων σπόρους, δίδων συμβουλάς. Ἐμενε συνομιλῶν μὲ τὸν ἀσθενῆ, ἔξοικειωθεὶς ἐκ τῆς μακρᾶς συνηθείας πρὸς τὸ ἀπεχθὲς νόσημά του. Καὶ τὸν ἐπερίμενεν διεπρός, μετρῶν τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας μέχρι τῆς προσεχοῦς ἐπισκέψεως. Ὁ Γεροθανάσης ἦτο δέ μόνος σύνδεσμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου. Οὐδεὶς ἄλλος τὸν ἐπληγίαζεν. Ἐὰν χωρικός τις διέβαινεν ἐκεῖθεν, τὸν προσηγόρευεν ἐγίστε μακρόθεν, ἐγαπέθετεν ἵσως ἐπὶ βράχου ἀπέχοντος τὴν ἐλεγμοσύνην του, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμανὰ τὸν ἔδη καὶ νὰ τὸν διμιλήσῃ ἐκ τοῦ πλησίου.

Ο περὶ τὴν καλύβην κήπος τοῦ λεπροῦ περικλείετο διὰ φραγῆς ἐκ σπάρτων καὶ κομάρων καὶ ροδοδαφρῶν. Ἀπέναντι τῆς θαλάσσης ἡ φραγὴ διεκόπετο, δύο δὲ λίθοι δγκώδεις, ἐν εἴδει παρα-

στάδων, ἐσχημάτιζον τὴν εἰσοδον, ἀλλὰ θύρα μεταξὺ τῶν λίθων
δὲν ὑπῆρχεν.

Ἐκεῖ ἐπέζευσεν δ παπᾶ-Νάρκισσος. Ὁ Γεροθανάσης ἔδεσε
διὰ τοῦ σχοινίου τοὺς δύο ἐμπροσθίους πόδας τοῦ ὄνου, πρὸς πε-
ριορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, τὴν δποίαν τῷ ἔδιδε, καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὸν μικρὸν καλλιεργημένον περίβολον, προχωρῶν πρὸς τὴν καλύ-
βην. Ὁ ἵερεὺς τὸν παρηκολούθει. Μετ' ὀλίγα βήματα ὁ χωρικὸς
ἔστραφη.

— Κάθισε ὀλίγον ἔξω ἔκει εἰς τὴν πέτραν, παπᾶ μου, νὰ
ἰδὼ πρώτα τί γίνεται ὁ ἀμοιρος αὐτός.

Ὁ ἵερεὺς ὑπήκουσε σιωπῶν. Ἐλαβε τὸ δέμα ἐκ τοῦ κόλπου
του, τὸ ἔλυσε μὲ τὰς χεῖρας τρεμούσας ὀλίγον, ἔθεσε τὸ πετραχή-
λιον μὲ τὰ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀπέθεσεν ἔκει καὶ τὸ καλυμ-
μαύχιόν του, καὶ μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλήν, τὰς χεῖρας σταυρωμέ-
νας ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐπερίμενεν ὅρθιος τὸν γέροντα. Ἡτο κάτω-
χρος. Μία ἀκούσιος εὐχή, μία ἀμαρτωλὴ ἐπιθυμία εἰσέδυσεν αἴ-
φυγης εἰς τὴν ψυχήν του. «”Ω! Ἐὰν δέ γέρων ἐπανερχόμενος ἔλεγε:
Τετέλεσται!». Ἄλλος ἀπεδίωξε μετὰ ρίγους τὸν πονηρὸν στοχα-
σμόν, ἐπεκαλέσθη τὴν ἔξ οὗ συνέβησεν, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του,
καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ διπλωμένου πετραχηλίου τὸ εὔχολόγιον ἥρχισε
ν ἀναγινώσκη τὰς ὠραίας προσευχὰς τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας...
Ἀνεγίνωσκε, καὶ διμως δ νοῦς του ἦτο εἰς τὴν καλύβην. Διατί ἀρ-
γεῖ δ Γεροθανάσης; Ἡθέλησε νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὴν θύραν τῆς
καλύβης, ἀλλος εἰς τὸ μέσον τοῦ περιβόλου ἐστάθη διστάζων. Ἡθέ-
λησε νὰ ἐρωτήσῃ ἔκειθεν τὸν γέροντα, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ὑψώ-
σῃ τὴν φωνήν.

Ἐπὶ τέλους δέ γέρων ἐξῆλθε τῆς καλύβης. Ὁ ἵερεὺς τὸν ἥτε-
νησε μὲ διλέμμα ἐρωτηματικόν.

— Ήτον εἰς βύθος. Τὸν ἐξύπνησα μὲ κόπον. Μόλις ἀκούεται γή-
φωνή του. Ἐλαμψκν τὰ σθημένα του μάτια, δτὰν ἥκουσεν δτι
εἰσαι ἐδῶ. Ἐλα, παπᾶ, ἔλα νὰ τὸν μεταλάβης.

Ὁ ἵερεὺς ἐπέστρεψε πρὸς τὴν εἰσοδον, περιεβλήθη τὸ πετρα-
χήλιον, ἔλαβεν εὐλαβῶς εἰς χεῖρας τὰ ἀγια, καὶ ἐπορεύθη πρὸς
τὴν καλύβην. Ἡ ὠχρότης του μόνη ἐμκρτύρει τὴν ταραχήν του.
Τὸ βῆμά του ἦτο στερεόν, αἱ χεῖρές του δὲν ἔτρεμον καθὼς πρίν,
δὲν ἐδίσταξε πλέον, ἐγίνησε τοὺς τελευταίους ἐνδοιασμοὺς τῆς δει-
λίας γη συνκίσθησις τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς του.

“Οτε ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν, δέ γέρων, δστις τὸν ἡκολούθει παρὰ πόδας, ἔθιξεν ἐλαφρῶς τὸ ράσον του. Ὁ ιερεὺς, μὲ τὸν ἔνα πόδα ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, ἐστάθη καὶ ἐστρεψε τὴν κεφαλήν. Ἡ ξανθή του κόμη ἐκυμάτιζε λυτή ἐπὶ τοῦ αὐχένος του.

— Παπᾶ μου, μὴν ἐγγίσῃς τὸ μανδήλι εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ἐκεῖνος μὲ παρήγγειλε νὰ τὸν σκεπάσω, διὰ νὰ μὴ τὸν ίδῃς.

— Καλά, εἶπεν δὲ ιερεὺς σοβαρώς. Μὴ ἔλθῃς μέσα, ἐὰν δὲν σὲ κράξω.

Καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς καλύβης.

‘Ο Γεροθανάσης ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς πέτρας παρὰ τὴν εἰσοδον καὶ ἐπερίμενεν...’ Ἐμεινεν ἐπὶ ὥραν πολλὴν καθήμενος ἐκεῖ. Ὁ πόρει πῶς δὲ ιερεὺς οὔτε φαίνεται, οὔτε ἀκούεται. Εἶχε τὴν περιέργειαν νὰ διπάγῃ πρὸς τὴν καλύβην, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμακ γὰ παρακούσῃ τὴν διαταχήν. Ἐπερίμενε λοιπὸν βλέπων τὴν κυανήν θάλασσαν ρυτιδουμένην ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, δστις ἐγειρόμενος γῆραχιζε νὰ δροσίζῃ τὴν ἀτμόσφαιραν. Οἱ πέριξ θάμνοι ἀνέδιδον εύωδίαν ζωογόνον, αἱ σιταρῆθραι πετώσαι δρμητικῶς πρὸς τὰ ὑψη ἐπλήρουν τὸν ἀέρα μὲ τὸ κελάδημά των, ἡ φύσις ἐφαίνετο φαινόρα δλη καὶ εύτυχής, ἐνῷ δὲ λεπρὸς ἀπέθηκεν ἐντὸς τῆς καλύβης του.

Αἴφνης δέ γέρων χωρικὸς γῆκουσε βηματισμὸν πλησίον του ἐλαφρόν. Ἐστράφη ἀπορῶν καὶ εἶδεν ἐρχομένην πρὸς τὴν καλύβην τὴν γυναῖκα τοῦ ιερέως. Ἡ γέρθη ἀμέσως καὶ προέβη εἰς προϋπάντησίν της.

— Τί σου γῆλθε νὰ κάμης τόσον δρόμον πεζῇ, παπαδιά;

— Ἐνόμιζα ὅτι θὰ σᾶς ἀπαγτήσω εἰς τὰ μισὰ τοῦ δρόμου καὶ δλίγον γῆλθα ἔως ἐδῶ. Ποῦ είναι δὲ παπᾶς;

— Μέσα, μὲ τὸν λεπρόν.

— Ζῆ γε ἀπέθανε;

— Ὁ, τι καὶ ἀν σου πῶ σὲ γελῶ.

— Δὲν πηγάνεις νὰ ίδῃς;

— Μου τὸ ἔχει ἐμποδίσμενον δὲ παπᾶς.

‘Η παπαδιὰ ἐσιώπησεν ἐπ’ ὀλίγον, καὶ ἐπειτα ἐπανέλαβε μετά τινος ἀνησυχίας:

— Θὰ νυκτωθῆτε ἐδῶ.

— Δὲν πειράζει. Ἐχει φεγγάρι. Μόνον ἐσύ, τί γῆθελες νὰ ἔλθῃς;

— Ἐφερα τὸ ράσον.

Καὶ ἔδειξε κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ βραχίονός της ἐπιμελῶς δι-
πλωμένον τὸ καλὸν ράσον τοῦ παπᾶ-Ναρκίσσου.

— Τί τὸ ἔφερες; Μὴ εἶναι κρύον, νὰ τὸ φορέσῃ ἐπανωτά;

— "Ισως χρειασθῇ, εἰπεν γὴ παπαδιά.

Μετά τινα σκέψιν ὁ Γεροθανάσης ἐπρόσθετε:

— Μὴ δὲν τὸ θέλεις τὸ ἄλλο ἀπὸ φόρου;

— Ξεύρω κι' ἑγώ; "Αρρώστεικ εἶναι. "Οπωιος φυλάγει τὰ
ροῦχα του ἔχει τὰ μισά.

Καὶ λέγοντες ταῦτα ἔφθασαν εἰς τὴν εἰσοδον τοῦ περιθόλου.

— Κάθισ' ἐδῶ, παπαδιά, εἰς τὴν πέτραν. Θὰ εἰσαι κουρα-
σμένη.

— "Οχι, δὲν ἔκουράσθηκα. Νὰ πάγω μέσα, Γεροθανάση;

— Νὰ μὴ θυμώσῃ ὁ παπᾶς.

"Η παπαδιά ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς πέτρας. Ἄντα πᾶσαν στιγμὴν ἔ-
στρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν καλύδην· γὴ ἀνησυχίᾳ ἔζωγραφίζετο
εἰς τὸ πρόσωπόν της. "Ο γέρων τὴν ἐλυπήθη, γὴ συνεμερίζετο Ἰσως
καὶ αὐτὸς τὴν ἀνυπομονησίαν της.

— Μὴ χολοσκάνης, εἶπε. Πηγαίνω σιγά-σιγά γὰ ἵδω.

"Επροχώρησε βραδέως πρὸς τὴν καλύδην, τείνων τὰ ὥτα ἀνὰ
πᾶν βῆμα. Δὲν γῆκουε τίποτε. "Οτε ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν, ἐστάθη.
"Ο ιερεὺς ἔλεγέ τι ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Μόλις γῆδύνατο ν' ἀκούσῃ ἐ⁵ γέρων. "Εκυψε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῆς καλύδης. Τοῦ λεπροῦ γὴ
κεφαλὴ δὲν ἔφχινετο. Τὴν ἀπέκρυπτον τὰ νῶτα τοῦ ιερέως, δστις,
γονατιστὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κλίνων τὸν αὐχένα πρὸς τὸν λεπρόν,
προσηγόρευε. "Η λευκὴ δθόνη, διὰ τῆς δοποίας ὁ Γεροθανάσης εἶχε
καλύψει τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσθενοῦς, ἔκειτο ἔκει ἐρριμμένη παρὰ
τοὺς πόδας του.

"Ο χωρικὸς ἀπεσύρθη γῆσύχως καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὴν εἰσο-
δον. "Η παπαδιά, ἀκίνητος ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀκολουθοῦσα διὰ τῶν
δρυθαλμῶν τὰς κινήσεις του, ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφήν του.

— Τί εἶδες; γῆράτησε.

— Τίποτε.

Κατ' ἔκεινην τὴν στιγμὴν ὁ ιερεὺς ἐξῆγλθε τῆς καλύδης καὶ μὲ
βῆματα ἀργὰ διέσχισε τὸν κῆπον. Δὲν ἔφόρει τὸ ράσον του. Εἰς
τὰς ἀνυψωμένας κείρας ἐκράτει τὸ εὐχολόγιον καὶ τὸ ἀρτοφόριον.
"Εδάδιζε μὲ δρθίαν καὶ ἀκίνητον τὴν κεφαλήν, μὲ τὸ βλέμμα γῆρ-
μον, ἐνῷ ἔσειεν δ ἀνεμος τὴν λυτὴν κόμην του. "Εφαίνετο ἄλλος
γῆδη ἀνθρωπος.

Ἐπλησίασε πρὸς τὸν γέροντα καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν του, χωρὶς οὐδεμίαν γὰρ ἐκφράση ἀπορίαν διὰ τὴν ἔλευσίν της. Ἀμφότεροι ἔκεινοι δὲν ἔκινήθησαν πρὸς προϋπάντησίν του. Τὸν ἐπερίμενον γὰρ ἔλθη. Δὲν ἀπηγόρυναν ἐρώτησιν πρὸς αὐτόν. Ἐπερίμενον γὰρ ἐμίληση.

— Ἀγεπαύθη, εἰπεν δὲ Ιερεὺς.

Ο Γεροθαγάσης καὶ ἡ παπαδία ἔκαμψαν ἐν σιωπῇ τὸν σταυρὸν τῶν.

— Αὔριον τὸ πρωὶ θὰ ἔλθωμεν γὰρ τὸν θάψωμεν, ἐξηκολούθησεν.

Ἡ φωνὴ του εἶχε τὸ σοβαρόν, τὸ ἐπιβάλλον. Οὐδέποτε γάρ σύζυγός του τὸν ἥκουσεν δμιλοῦντα οὕτω. Τὸν ἥκουε καὶ τὰ δάκρυα ἀνέδαινον ἡσύχως εἰς τοὺς δρυθαλμούς της. Ἡσθάνετο διὰ τὴν δοκιμασίαν αὕτη ἐνίσχυσε διὰ παντὸς τὴν ψυχήν του.

— Νὰ μείνω ἕδω τὴν γύντα; Ἡρώτησεν δὲ Γεροθαγάσης.

— Μεῖνε. Θὰ ἔλθω πολὺ πρωΐ.

Καὶ βλέπων τὴν σύζυγόν του, γῆτις ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὸ ράσον:

— Καλὰ ἔκαμες καὶ μοῦ τὸ ἔφερες, εἰπε. Ἐσκέπασα μὲ τὸ ἄλλο τὸν νεκρόν.

Καὶ βαδίζοντες δὲ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν πεζοὶ δὲ Ιερεὺς καὶ γάρ σύζυγός του.

1881.

“Ενα μεκρὸ λάθος¹.

Τακώβου Πολυλᾶ.

Ἡταν Μέγα Σάδητο, δύο ὥρες γὰρ ξημερώσῃ. Εἰς τὸ μικρὸ προαύλι μιᾶς κατοικίας χαμηλῆς, εἰς τὴν ἄκρην καὶ ἀνάμεσα τοῦ χωριοῦ, ἡ Μαρία ἔδοηθοῦσε τὸν ἄνδρα της γὰρ φορτώσῃ τὸ ἄλογό του μὲ λάδι ἀπὸ τὸ θυτερό ἀλεσμού ἔκεινης τῆς καρποφορίας.

— Μὴν ἀνησυχῇς ἀν γυντώσω, τῆς εἰπεν· ἔχω πολλὰ πράγματα γὰρ τελειώσω εἰς τὴν πόλιν.

1. Τὸ προκείμενον διήγημα εἰς τὰ κυριώτερα πραγματικὰ σημεῖα, ἔχει ίστορικὴν τὴν υπόστασιν: τὸ γεγονός συνέβη κατὰ τὸ ἔτος 1871. Σημείωσις τοῦ συγγραφέως.

— Μή λησμονήσης τὸν καλὸν ἀνθρωπὸν, δποὺ σ' ἐκυνήγησε τόσον ἐφέτος, μὴν ἔχωμε πάλι βάσανα.

— Νὰ μὴν ἀγακατώνεσαι εἰς τές δουλειές μου· σοῦ τὸ εἶπα ἑκατὸ φορές.

Καὶ μὲ τοῦτο ὁ Πέτρος ἐκίνησε τὸ ἄλογο φορτωμένο καὶ κατέβη προφυλακτικὰ τὸ λιθόστρωτο μονοπάτι, ποὺ μέσος ἀπὸ τὸ χωρὶδιον ἔβγαινε εἰς τὸν δημόσιον δρόμον.

Οἱ πρῶτες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, μέσος ἀπὸ τὴν θύραν καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἐφώτιζαν τὸ φτωχικὸν ἐκεῖνο χαμώγι καὶ τὰ ἀλίγα σκεύη του, ἔνα μικρὸν βουτόι,* ἔνα σκαφόνι,* μίαν καπάσα,* ἔνα τραπέζιον καὶ δύο καθίσματα· εἰς τὸ ἔνα πλάγιον εἶχαν τὸ κρεβῆτα καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὴν γωνίστραν*. Ἡ Μαρία ἐδάλιθη ἀμέσως γὰρ κάμη τὴν ἐργασίαν τῆς παραμονῆς· ἐσάρωσε τὸν πάτον,* ἔξαράχνιασε τὴν σκέπην, ἔξεσκόνισε δλα τὰ σκεύη, ἐγέμισε τὸ καυτήλι τῆς Παναγίας, ἔβαλε καθαρὰ σεγτόνια εἰς τὸ κρεβῆτα κι ἐπάνω τὸ καλύτερο πάπλωμά της· κατόπιν ἀλλαξε καὶ αὐτή, ἐκάθισεν εἰς τὸ κατώφλι καὶ ἔστεκε συλλογισμένη.

«Μᾶς λείπει, ἔλεγε, ἀπὸ τὸ Πάσχα*. ἔφθασε γῇ Δαμπρή καὶ εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ ξένα, καὶ ἔχομε ἔνα μῆνα δποὺ δὲν ἐπιάσκει γράμματά του· δταν τὸν εἶχα κοντά μου, ἔθιξε τὸ χρυσό μου πακιδὶ τὸν καλόν του λόγον καὶ ἡμέρωνε γῇ παραξενιὰ τοῦ πατρός του. ³Α! πόσο θὰ τοῦ πονῇ γὰρ περνᾷ τές καλὲς τοῦτες ἡμέρες μακριὰ ἀπὸ τὴν μαννούλα του. Τὰ θηλυκὰ τί θὰ μοῦ κάγουν τὰ καημένα; κακοπανδρεμένες καὶ οἱ δύο. ⁴Πομονή· ἔχει ἀκόμη σαράντα ἡμέρες γὰρ κάμη στρατιώτης ἀμαργαρίση, θὰ είναι δλα καλά. Πάσχασε μὲ τὴν εὐχή μου, παιδάκι μου».

Αὐτὰ ἔλεγε μὲ τὸν νοῦν της γῇ Μαρία καὶ ἐδάκρυζε. Εἰς τὸ πρόσωπό της, δποὺ ἀλλοτε εἶχε βασιλεύει τὸ κάλλος καὶ γῇ φαιδρότης, ἐφαίνοντο ἐκεῖνες οἱ στερεές καὶ αὐστηρές γραμμές, δποὺ ἀγάλι-ἀγάλι χαρακώνει τὸ πρώιμο γῆρας, ὁ κόπος, ὁ πόνος, καὶ γῇ χριστιανικὴ δύομονή.

* Απὸ τοὺς στοχασμούς της ἔξαφγα τὴν ἐσήκωσε ὁ γῆχος ἀπὸ δλα τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ χωριοῦ· γῆταν γῇ ⁵Αγάστασις· διότι εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸ Μέγα Σάββατο, τέσσερες ὥρες ἀφοῦ ἀνατείλῃ δὴλιος, ἀπὸ δλες τές ἐκκλησίες τῆς πόλεως τὸ χαρμόσυνο μήγυμα, ὡς γὴλεκτρικὴ σπίθα, περνᾷ εἰς τὰ σιμοτινὰ χωριά καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἔως εἰς τὰ ἀκριγνώτερα τῆς νήσου, ὥστε δλοι οἱ κά-

τοικοι: τῶν ἐνενήντα χωριών σχεδὸν εἰς τὴν Ἰδίαν στιγμὴν πανηγυρίζουν τὴν Ἀνάστασιν μὲν κωδωνοκρουσίες καὶ τουφεκισμούς. Ἡ Μαρία ἐσφόγγισε τὰ δάκρυά της, ἔκαμε τὸν σταυρόν της καὶ ἐκίνησε πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἐκκλησίαν γὰρ παρευρεθῆ εἰς τὴν ἀγίαν τελετήν.

Τὸ ἑσπέρας δὲ ἄνδρας της ἔφθασε ἀπὸ τὴν πόλιν.

— Λάδε, τῆς εἶπε, τὰ χρυσάφια σου· τὰ σήκωσα ἀπὸ τὸ Κατάστημα^{*} γὰρ τὰ φορέσῃς αὐτῷ. Ἐστειλα καὶ δεκαπέντε δραχμὲς τοῦ Ἀντωνάκη μᾶς γὰρ καλοπεράσῃ αὐτὲς τές ἀγιες ἡμέρες. Θὰ τές λάδη τὴν Νιά Δευτέρα· μᾶς γράψει ὅτι εἶναι καλά, καὶ μᾶς εὔχεται καλὴν Λαμπρήν· πάρε τὸ γράμμα γὰρ τὸ φυλάξῃς μὲν τὰ ἄλλα.

— Καλὴν φώτισιν σοῦ ἔδωκεν δὲ Θεός· λέγω γιὰ τὸ παιδί μας, ὅχι γιὰ τὰ χρυσάφια μου· εἰς περασμένες ἡμέρες, ὥσταν νέα κι' ἔγώ, ἔζηλευα γὰρ τὰ φορῶ ἀμμῆ τώρα... καί, Ὁστερα, ἔμαθα ἀπὸ πολὺν καιρὸν γὰρ τὰ ἔχω εἰς τὸ Κατάστημα· κοίτταξε πῶς ἐμαύρισαν τὰ μαραμένα.

Καὶ ἀμέσως ἐβάλθη γὰρ ξεσκονίση τὸ μαῦρο βελουδένιο χρυσοκέντητο πεσελί*, γὰρ τρίψῃ τές ἀσημοχρυσωμένες φούμπιες*, τὰ ἀσημένα σκολαρίκια, τὸν χρυσοῦν λαιμόν, τές χρυσές περόνες της κεφαλῆς καὶ τὰ δακτυλίδια. Καὶ ἐνῷ ἔκαμνε αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, αἰσθάνετο ὅτι ἐπιάνετο γὰρ διὰ της.

«Παναγία μου, ἔλεγε μέσα της, κάμε γὰρ ἔχῃ καλὸ τέλος τούτη μου γὰρ χαρά· δὲν ἐπερίμενα τόσην καλωσύνην ἀπὸ τὸν ἄνδρα μου· θὰ τὸν ὠδήγησε ἵσως δὲ καλός μου πνευματικός. Καὶ ζμως ἔγώ ποτέ μου δὲν ἀνοιξά τὸ στόμα γὰρ παραπονεθῶ γιὰ τές κακοτροπίες τοῦ συντρόφου μου· γνωρίζω πόσες φροντίδες, πόσα βάσανα ἔχουν αὐτοὶ οἱ δύστυχοι ἄνδρες· εἶναι ἀναγκασμένοι εἰς τὴν ἀνέσοδη γὰρ χρεωθοῦν διὰ τὸ θεόψωμο, καὶ συμβούνει πολλὲς φορές, γιὰ τές ἀμαρτίες μας, εἴτε γὰρ στρια* γὰρ χαλάσῃ τὸν καρπόν*, εἴτε τὸ κρύο ἀπριλιάτικα γὰρ κάψῃ τὰ σταφύλια μέσον στὸ ἀνθισμά τους· καὶ τότε δὲ τοκογλύφτης τοὺς φοδερίζει μὲν φυλάκισιν γιὰ γὰρ τοὺς βιάση γὰρ τοῦ γράψουν τὸ ἔνα δέκα, εἴκοσι, πενήντα—ῳ! οἱ μαῦρες ψυχές, διάδικον νάχουν τὸν Θεόν—καὶ Ὁστερον οἱ ἄνδρες γ' ἀγριεύουν, μᾶς μαλώνουν ἀδικα γιὰ τὸ παραχικρό,—ε! γὰρ φτώχεια γεννᾷ τὴν γκρίνια. Πόσες φορές αὐτὰ τὰ χρυσάφια, αὐτὸν τὸ πεσελί μου, τούτη γὰρ καημένη προῖκα, ἔχρησίμευσε γιὰ γὰρ σηκώσωμε ἀπὸ τὸ Κατάστημα κακμιὰ πενγυνταριὰ δραχμές, διὰ γὰρ μὴ σαπῆ δὲ ἄνδρας μου

εἰς τὴν φυλακήν! "Α! νὰ περάσουν γρήγορα αὐτές οἱ σαράντα
ἡμέρες, νὰ γυρίσῃ τὸ παιδάκι μου, νὰ μᾶς βοηθήσῃ».

"Η καημένη τῆς προΐκα! "Οποιος δὲν γνωρίζει τὴν ἔξοχήν τῆς
Κερκύρας, θὰ παραξενευθῇ ν' ἀκούσῃ δτὶ αἱ γυναῖκες συνήθως φέρ-
νουν μόνην τους προΐκα καμμία διακοσμιὰ δραχμὲς χρυσάφια καὶ
κάποτε δύο ἢ τρία ἐλαϊόδενδρα ἢ ἕνα ἢ δύο τσαπιῶν ἀμπέλι, εἰσό-
δημα δέκα δραχμῶν τὸν χρόνον· ἀλλὰ ἡ θαυμαστὴ χωρικὴ φέρ-
νει μὲ τὸ σῶμά της τὸ εὔρωστο καὶ μὲ τὴν εὐγενικήν ψυχήν της
θησαυρὸν ἀτίμητον εἰς τὴν οἰκογένειαν δποὺ ἔρχεται νύφη καὶ
ἀγοργύστως ἐργάζεται καὶ κοπιάζει καὶ, ὅταν συμβαίνῃ γὰρ χηρεύ-
σῃ μὲ ἀνήλικα παιδιά, τότε μὲ τὸ προγοητικό τῆς πνεῦμα, μὲ
ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα κυθερῷ τὴν οἰκογένειαν, καὶ ἀπειρα ἔχομε
παραδείγματα, δποὺ γυναικα χήρα ἀνάστησε σπίτι ξεπατωμένο.

"Ἐπέρασε τὸ Νιοβδόμαδο* γῆσυχα κι' ἔξημέρωσε γὴ Δευτέρα. "Ο
Πέτρος ἀναχώρησε γιὰ τὴν πόλιν νὰ φέρῃ τρόφιμα γιὰ τοὺς ἐργά-
τες εἰς τὸ σκάψιμο τῶν ἀμπέλων· οἱ πολλὲς καὶ συχνὲς βροχὲς
τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καὶ κατόπιν οἱ ἑορτάσιμες ἡμέρες
εἰχαν ἐμποδίσει αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, ἢ δποία γίνεται τακτικῶς
τὸν Φεβρουάριον καὶ τὸν Μάρτιον.

Τὸ μεσημέρι ἡ Ἐλένη ἤλθε νὰ εὔρῃ τὴν μητέρα της.

— Μάννα, τῆς εἶπε, νὰ λυτρώσῃς τὸ σπίτι μου· τὸ παιδί μου
ἔξημέρωσε χειρότερα, δλο τὸ κορμάκι του είναι φωτιά, παραλο-
γάει· ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ ιατρὸν καὶ φάρμακα.

— Τί νὰ σου κάμω, παιδί μου· τὸ γνωρίζεις πῶς περνᾶμε· δ
καρπὸς ἐσώθηκε· ἀν μᾶς ἔμειναν δλίγα λεπτά, αὐτὰ μᾶς χρειά-
ζονται νὰ πλερώσωμε ἐργάτες γιὰ τὸ ἀμπέλια· μᾶς λείπει τὸ μο-
νάκριβό μας παλικάρι, καὶ δ Ἡ πέτρος δὲν προφθάνει νὰ τὰ σκάψῃ
μόνος του, ἀν καὶ τὸν βοηθῶ κι' ἐγώ· ἀπὸ τὸν καιρὸν δποὺ τὰ παι-
διά μας πηγαίνουν στρατιῶτες, πιάνομε κι' ἐμεῖς οἱ γυναῖκες τὸ
τσαπί.

— Μάννα, σπλαχνίσου μας· δὲν ἔχομε πεντάρα καὶ μᾶς χρειά-
ζονται αὔριο ἀμέσως δεκαπέντε δραχμὲς γιὰ τὸν ιατρὸν καὶ δέκα
γιὰ τὸ ἀμάξι, χωρὶς τὰ φάρμακα καὶ δ, τι ἀλλο διορίσῃ.

— Καὶ ποῦ νὰ τὰ εὔρω, παιδί μου· δ πατέρας σου, εἰς τούτην
τὴν ἐσοδείαν, ἔξ ἀφορμῆς δποὺ ἥταν δλίγη χαρποφορία δὲν μοῦ
ἄφησε τὰ ὑστερομαχώματα, καθὼς ἥταν ἡ παλαιὰ συνήθεια νὰ

τὸ ἀφήγουν τῶν γυναικῶν γιὰ νὰ ἔχουν καὶ αὐτὲς ὅλίγα λεπτὰ εἰς τὴν κασέλα τους.

— Ἀμμὴ σοῦ ἔφερε ἐφέτος τὰ χρυσάφια σου· κάμε τὸ καλὸν νὰ μοῦ τὰ δώσῃς γιὰ κανένα μῆνα νὰ τὰ βαλω μὲ ἐκεῖνα τὰ ὅλιγα τὰ δικά μου εἰς τὸ Κατάστημα, νὰ οἰκονομήσωμε αὐτές τές δραχμές· ἔως τὴν Ἀγάληψιν δὲν θὰ ἔχης ἀνάγκην νὰ τὰ φορέσῃς· μάννα, κάμε το, ἀν μὲ ἀγαπᾶς.

— Δὲν τὸ ἔλεγα ἡ δύστυχη ὅτι αὐτὰ τὰ χρυσάφια θὰ μοῦ γίνουν φαρμάκι; Είσαι βέβαιη, Ἐλένη μου, ὅτι ἔως τὴν Ἀγάληψιν θὰ τὰ ξαγοράσῃς;

— Βεβαιότατη· θὰ πουλήσῃ τὸ δαμάλι ὅπου ἔχει μισιακό, θὰ πουληθῇ ἵσια-ἵσια τές παραμονὲς τῆς Ἀγαλήψεως.

— Θὰ είναι ἐδῶ δὲν Ἀντωνάκης μου, εἶπε μέσα της ἡ Μαρία, καὶ τότε, δὲν καὶ ἀν τύχη, ὅλα διορθώνονται. Καὶ πῶς νὰ μὴν τὴν σπλαχνισθῶ, είναι ἀτάλικη* καὶ ἀκόμη ἀδύνατη ἀπὸ τὴν δύστερή της ἀρρώστεια, καὶ μὴ μοῦ πάθη.

— Κάμε το μητέρα, νὰ χαρῆς τὸν Ἀντώνη μας· θὰ γυρίσῃ γλήγορα, ώς ἀκούω.

— Ναι, θὰ είναι ἐδῶ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς.

*Εσηκώθη καὶ ἔδγαλεν ἀπὸ τὴν κασέλα τὰ χρυσάφια.

— Πάρε τα, παιδί μου, καὶ βάλε εἰς δρκον τὸν ἄνδρα σου νὰ μὴ μὲ δμολογήσῃ ἀν τὸ μάθη δ πατέρας σου, ἔχαθηκα.

«Ωἱμένα, ζωὴν δυστυχισμένην ὅπου περγάμε ἐδῶ εἰς τὸ χωριό! ἔλεγε μόνη της ἡ Μαρία· νὰ μὴν εὐρίσκεται ἵατρὸς νὰ ἔλθῃ νὰ καθίσῃ ἐδῶ νὰ κάνῃ χριστιανικὰ τὴν ἐπιστήμη του· ἀμμὴ νὰ εἴμαστε ἀναγκασμένοι, δταν ἀρρωστήσῃ κανένα παιδί μας, ἢ νὰ τὸ φέρνωμε εἰς τὴν ἀγκαλιά μας εἰς τὴν πόλιν, θερμασμένο, τρεῖς ὥρες δρόμον, μὲ τὸ ἡγιαστόν, γιὰ νὰ τὸ ἰδῃ μίαν μόνην φοράν δ ἵατρός, ἢ νὰ ἔξοδεύωμε φούκτες φράγκα γιὰ νὰ τὸν φέρωμεν ἐδῶ, καὶ ἀν πουλῇ κανεὶς αὐτὸ τὸ εὐλογημένο κιγίνο, νὰ τὸ πλερώνωμεν ώστὸν χρυσόχωμα. »Ἐτσι ἔχαθη τὸ σπίτι τοῦ πατρός μου· ἀπὸ ἀρρώστειες ἔξεγίνηκε γιὰ νὰ κοιτάξῃ τὸ μονάχριδό του ἀρσενικό — ἔνδεκα μῆνες ἀρρώστεια—ἐπούλησε δὲν καὶ ἀν εἶχε, καὶ τὸν ἔχασμε γιατὶ δὲν ἔφερε τὸν ἵατρὸν ἀπὸ τὴν ἀρχήν. »Απὸ τοῦτο ἔξεπεσε τὸ σπίτι μας· προτίκα δὲν εἶχε νὰ μοῦ δώσῃ δ πατέρας μου παρὰ αὐτὰ τὰ εὐλογημένα στολίδια τῆς μητρός μου· καὶ δμως μὲ ἐπῆρε τοῦτος δ χριστιανός, καλός, ἀμμή, δ Θεὸς φυλάξῃ, ἀν

τοῦ ἔλθη τὸ νευρικό. Σ' ὅλιγον καιρὸν ἔθαψα τὸν καλόν μου πατέρα καὶ ἡ χήρα ἡ μάννα μου ἔμεινε κορμός· καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἡξεύρει τί γεράματα περγᾷ εἰς τὸ ἐρμόσπιτό της. ¹Ωἱμένα, δὲν ἡξεύρω γιατί σήμερα ὅλα τὰ παλαιά μου δυστυχήματα μοῦ ξαναφανερώνονται εἰς τὸ πνεῦμα, ὡς νὰ ἡσαν χθεσινά. ²Επέρασα τόσῳ ἥσυχα αὐτὲς τές ἄγιες ἡμέρες, καὶ τώρα μοῦ ἀρρώστησε αὐτὸ τὸ μικρό μου ἐγγόνι· δὲν μὲν ἀρέσει αὐτὴ ἡ ἀρρώστεια· καὶ πῶς νὰ μὴ δώσω τῆς Ἐλένης τὰ χρυσάφια;»

Μὲ αὐτοὺς τοὺς συλλογισμοὺς ἀνέβη εἰς τὴν σιμοτινὴν ράχην νὰ μάσῃ ἀγριολάχανα γιὰ τὸ δεῖπνον, καὶ ἀφοῦ τὰ ἔθαλε νὰ βράσουν, ἔπεισε γονατιστὴ εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ὅποι εἶχε ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλο τῆς νυμφικῆς της κλίνης.

«Παναγία μου», εἶπε δικρύζοντας, «τί είναι αὐτὸ ποὺ αἰσθάνομαι μέσα μου; βοήθησέ με, μὴ πεθάνω πρὶν ιδῶ τὸ παιδί μου».

«Ἔταν δύο ὥρες νύκτα καὶ ἀρχισε ἡ Μαρία ν' ἀνησυχῇ.

— «Αν ἔχῃ ἄλλα κακά, ὅμως δὲν είναι ἀπὸ ἑκείνους ποὺ χάνονται εἰς τὴν χώραν μέσα εἰς τὰ καπηλειὰ ἢ χασομεροῦν εἰς τὸν δρόμον μέσα εἰς τὸ ἀργαστήρια.

Καὶ ἔστεκε ἀκίνητη χωρὶς νὰ βγάλῃ ἀχνα, καὶ ἐφαντάζετο ν' ἀκούσῃ τὰ πέταλα, καθὼς τὸ ἄκουε πάντοτε κάμποσα λεπτὰ πρὶν φθάσῃ, ὅπως τὸ ἄλογο ἐτετραπόδιζε εἰς τὸ λιθόστρωτο μονοπάτι.

— «Ηλθεν, ἐφώναξε· είναι τὸ πάτημά του· πῶς ἔρχεται· μὲ τὰ πόδια; καὶ μὲ αὐτὸ ἐπετάχθη εἰς τὸ μονοπάτι, καὶ σ' ὅλιγα λεπτὰ τῆς ἐφανερώθη ὁ ἄνδρας της.

— Καλησπέρα, τῆς εἶπε μουγκόφωνα.

— Καλῶς ὤρισες· τί ἐγίνηκε τὸ ἄλογό μας; τοῦ ἔχω ἔτοιμον τὸν σανό.

— Τὸ ἄλογό μας ξενυκτάει ἀλλοῦ· ἀφησέ με ἥσυχον νὰ ξανασάνω· δ Θεὸς θέλει νὰ μᾶς παιδεύσῃ· ἐλάβαμε γράμματα ἀπὸ τὸν Ἀντωνάκη μας.

«Η Μαρία ἐρρίγωσε.

— Τί γράφει;

— «Ἐγύρισα διαστικὰ καὶ δὲν ἐπρόφθασα νὰ εὕρω κανέναν φίλον νὰ μοῦ τὸ διαβάσῃ· πάρε το νὰ σου τὸ διαβάσῃ δ πνευματικός μας.

«Η Μαρία ἐπῆρε τὸ γράμμα καὶ τῆς ἔτρεμαν τὰ γόνατα, τὸ ἔθαλεν εἰς τὸν κόρφον της κι ἐβγῆκε.

«Τί νὰ γίνω ὁ δύστυχος;» ἔλεγε μόνος του: «εἴμαι πάλι
ἀναγκασμένος νὰ τῆς τὰ πάρω· τὸ γνωρίζω δὲν θὰ μου κάμη
τὴν παραμικρὴν δυσκολία, ἀμα γνωρίσῃ τὶ περιστατικὸ μοῦ ἔτυχε
ἄλλα τὸ «ἔχω σ' ἐντροπὴν υστερα ἀπ' ὀλίγες ημέρες».

Εὔρηκε ή Μαρία τὸν πνευματικὸν τῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου,
κατὰ τὸ σύστημά του, ἀνεγίνωσκε πρὶν πάγη νὰ πλαγιάσῃ, τὲς ἑ-
σπερινές του εὐχές. Εἰς δόλον τὸν ναὸν τὸ τέμπλο μοναχᾶ μὲ τὰ
δεσποτικὰ εἰκονίσματα καὶ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους ἐφωτίζετο
ὅλιγο ἀπὸ τὸ καντήλι ἔμπροσθεν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου
καὶ ἀπὸ ἔναν κερί στυλωμένο εἰς τὸ ἀναλόγι: αὐτοῦ δ ἀσπρομάλλης
ἐφημέριος, χωρὶς τὸ καλυμματύχι, ἐπροσεύχετο μὲ ταπεινὴν φωνὴν,
μὲ καθαρὴν προφοράν, γεμάτην χριστιανικὴν κατάνυξιν. Ἡ Μα-
ρία ἐμπῆκε εἰς τὸν νάρθηκα, ἐστάθη εἰς τὴν θύραν, καὶ μὲ τὸ κε-
φάλι σκυμμένο ἔλεγε μέσα τῆς τὰ πατερημά της: δταν δ παπᾶς
ἔκλεισε τὸ εὐχολόγι, ἐπληγίσασε καὶ τοῦ ἐφίλησε τὸ χέρι.

— Γιὰ καλό, Μαρία, τέτοια ὥρα;

— Δέσποτά μου, συγχώρεσέ με· κάμε τὸ καλὸ νὰ μου διαβά-
σης τοῦτο τὸ γράμμα τοῦ Ἀντωνάκη μου.

— "Α! τὸ καλὸ παιδί! γρήγορα σώνεται δ καιρός του.

— Ο παπᾶς ἄγοιξε τὸ γράμμα.

«Καλέ μου πατέρα. Ἐλαβξ τὸ γράμμα σου καὶ τὰ δεκαπέντε
φράγκα· σᾶς εὐχαριστῶ· ἀλλὰ γιατί νὰ στερηθῆτε σεῖς οἱ καημένοι
γονεῖς μου; ἐδῶ, χάρις τὸν Θεόν, δὲν μου λείπει τίποτε· δ λοχα-
γός μου μὲ ἀγαπᾶ καὶ μ' ἐπῆρε καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν
του. Ἄλλα τὸ βάρος τῆς ξενιτειᾶς τὸ αἰσθάνομαι περισσότερο αὐτὲς
τές ἀγιες ημέρες· εἰναι ή πρώτη φορά δποὺ δὲν ἔορτάζω εἰς τὸ
σπιτάκι μας. Ἄλλα καὶ σεῖς πρέπει νὰ ἔχετε ὑπομονή· μάθετε
ὅτι ἥλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον νὰ μᾶς κρατήσουν καὶ ἀλ-
λους τρεῖς μῆνες, ὡςτε μόνον τὸν τρύγον θὰ μ' ἔχετε κοντά σας·
γιὰ τοῦτο ἀργησα νὰ σᾶς γράψω, γιὰ νὰ μὴ σᾶς πικράνω μίσιν
ὥραν πρωτύτερα. Πόσο θὰ βαρυφανῇ τῆς καημένης μου μάννας!
Πατέρα μου, ἀν μὲ ἀγαπᾶς, μὴ τὴν λυπήσῃς, καθὼς συμβίξεις
κάποτε νὰ θυμώνης. Σᾶς φιλῶ τὰ μάτια καὶ τὰ χέρια. Θὰ σᾶς
γράψω ἀπὸ ἐκεῖ, δπου θὰ μετατεθῇ τὸ τάγμα, ἀπὸ τὰ σύνορα. Ο
ἀγαπητός σου υῖός».

— Αμα ἐτελείωσε δ παπᾶς, ή Μαρία, δπου ἔκλαιε δληγην τὴν
ὥραν, ἐρώτησε: «Δέσποτά μου, τί εἰναι τὰ σύνορα;

— Τὸ βασίλειόν μας εἶναι τὸ περισσότερον μέρος ζωσμένο ἀπὸ θάλασσα, καὶ ἀπὸ τὴν στερεὰν γειτογεύει μόνον μὲ τὸ βασίλειον τῶν ἀπίστων· αὐτοῦ εἶναι τὰ σύγορα.

— Μήπως θὰ ἔχωμε πόλεμο;

— Μὴ βάζῃς αὐτὰ στὸν νοῦν σου, Μαρία· καὶ ἂν ἡθέλαμε, καὶ ἂν ἡμπορούσαμε γὰρ ἐλευθερώσωμε τοὺς ἀδελφούς μας, δὲν θὰ μᾶς ἀφηγηναὶ οἱ Κραταιοὶ τῆς Γῆς. Ἡσύχασε, δὲν εἶναι κίνδυνος τώρα γὰρ αἴματωθοῦμε.

— Αὔριο πρωὶ θὰ ἔλθω, παπᾶ μου, γὰρ μὲν ἔξομολογήσῃς.

— Ἀμαρτίες ποὺ θὰ ἔκχαμες, καημένη, ἀπὸ τὴν Μεγάλην Πέμπτην· λέγε τα μιὰ στιγμὴ τώρα.

— Εἶναι ἀργά, Δέσποτά μου, καὶ μὲ περιμένει δὲ Πέτρος· ἔρχομαι αὔριο τὸ ἀποταχιά.

— Αὔριο πηγαίνω εἰς τὴν πόλιν· μὲ προσκαλεῖ δὲ Δεσπότης γιὰ πνευματικὴν ὑπηρεσίαν· ἔλα τὸ βράδυ, εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν, γὰρ τὴν Τετράδη τὸ πρωὶ.

‘Η Μαρία τοῦ ἐφίλησε τὸ χέρι καὶ αὐτὸς τὴν εὐλόγησε, καὶ ἐνῷ ἐκείνη ἀναχωροῦσε, ἔλεγε μόνος του:

«Ἄγια γυναῖκα! δὲν είμαι ἀξιος νὰ τὴν ἔξομολογήσω, ὅχι ἐγὼ δὲν ἀμαρτιώς, ἀλλὰ σύτε δὲ Πατριάρχης· θὰ τῆς φαίνεται πώς ἔχει κανένα ἄχυρο ἐπάνω εἰς τὴν συνείδησίν της καὶ δὲν βλέπει τὴν ὥραν νὰ ἔχαλαφρωθῇ· ἄλλοι, καὶ πόσοι! ἔχουν δύο λίτρες βολίμι* καὶ δὲν τὸ αἰσθάνονται. Ω Παντοδύναμε, ἀν δλοι εἶχαν τὴν καρδιά της, τοῦτος δ κόσμος θὰ ἡταν Παράδεισος. Φοδοῦμαι μὴ πάθη κάποτε αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὴν περισσὴν ἀγάπην της».

‘Η Μαρία εἶπε τοῦ ἀνδρός της δὲν περιεῖχε τὸ γράμμα.

— ‘Υπομονὴ, Μαρία, καὶ γιὰ αὐτὸς καὶ γιὰ κάτι ἄλλο ποὺ θὲν ακούσῃς τώρα. Μάθε δὲι καθὼς ἔμπαινα εἰς τὴν πόλιν, δὲ κλητῆρας μοῦ ἔπιασε τὸ ἄλογο, καὶ ἥθελε γὰρ μὲ φέρη εἰς τὴν φυλακήν· τοῦ χάρισα δέκα φράγκα γιὰ νὰ μοῦ ἀφήσῃ καιρὸν νὰ ἡμερώσω τὸν δχνειστήν μου· φαίνεται δὲι τοῦτος δὲθεόφοβος ἔμαθε δὲι ἔξαγόρασα τὰ χρυσάφια κι ἔσυμπτέρανε ἀπὸ αὐτὸς πώς ἔχω δὲν στυχος γὰρ τὸν ἀποπλερώσω καὶ δὲν θέλω. Ετοίμασέ τα λοιπόν, δὲι αὔριο ἐνωρὶς θὰ πάω νὰ τὰ ἔχανθίλω σημάδι, γὰρ δώσω τοῦ δαγειστοῦ μου δσα ἔσυμφώνησα· διαφορετικὰ θὰ χάσωμε τὸ ἄλογό μας, θὰ μὲ βάλουν εἰς τὴν φυλακήν, καὶ θὰ μείνουν χέρσα τὸ ἀμπέλια.

“Ο, τι αἰσθάνθη ἡ δυστυχισμένη γυναῖκα εἰς ἐκείνην τὴν

στιγμὴν δὲν λέγεται· καὶ πῶς νὰ περιγραφῇ ψυχὴ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀνθρωπὸς, ἀν καὶ ἀθῷος, ἀγνός, δοκιμάζει πρώτην φορὰν ὅλην τὴν ὁδύνην ἐνόχου συνειδήσεως! Ἡ Μαρία δὲν ἐπρόφερε λέξιν, ἔπεισε χάμου καὶ ἀρχίσε νὰ κλαίῃ, καὶ τὰ δάκρυά της δὲν εἶχαν κρατημόν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, καλὴ καὶ προκομμένη νοικοκυρά! ἐφώναξε ὁ ἀνδρας της, κοίταξε την! κλαίει καὶ μύρεται ὡσὰν νυφούλα ὅπου θὰ τῆς πάρουν τὰ στολίδια της. Μάθε, κυρά μου, ὅπού, θέλησ καὶ μὴ θέλησ, αὔριο τὸ ἀποταχιά* θὰ μοῦ δώσῃς τὸ κλεῖδι τῆς κασέλας νὰ τὰ πάρω· ἐγὼ εἰμαι ὁ κύριος ἐδῶ.

— "Α! Πέτρε, σκληρὸς ὅπού εἰσαι, ἄδικος—νὰ ἥξευρες—αὔριο, αὔριο, τὸ ἀποταχιά.

"Ο Πέτρος τὴν ἔφησε αὐτοῦ σωριασμένην κατὰ γῆς, ἀναψε τὸ τσιμπούκι του, ἐκάθισε εἰς τὸ προαύλιο κι; ἔθιξε εἰς τὸν νοῦν του χίλιες ύποψίες.

Πνεῦμα ἀνθρώπινο δὲν θὰ γίταν ἵκανδ νὰ ξανοίξῃ, καὶ πολὺ δλιγάτερο νὰ ἐννοήσῃ τὶ συγέδαινε ἀπὸ ἔκεινην τὴν στιγμὴν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Μαρίας· χωρὶς νὰ ἥξεύρῃ ποῦ εὑρίσκεται, χωρὶς νὰ δύναται νὰ προσηλώσῃ τὸ πνεῦμά της εἰς τὰ ἐρχόμενα ἢ νὰ τὸ στρέψῃ εἰς τὰ περασμένα, ἐρρίχθη ὅπως γίταν εἰς τὸ κρεβᾶτι, καὶ τὴν ἔπιασε λυγκιό διὰ τὸ ἐψυχομαχοῦσε, ἀλλὰ τὸ ἔπινγε μὲ τὸ προσκέφαλο μὴ τὴν ἀκούσῃ ὁ ἀνδρας της καὶ τὴν ἀγαισχυντήσῃ* πάλιν. "Γάτερ" ἀπὸ κάμποσην ὥραν, λάλημα πετεινοῦ, ἀποκορώθη* καὶ ἐπέρασε ἀμέσως εἰς τὸν μυστηριώδη κόσμον τῆς φαντασίας, ἡ Μαρία ἔθλεπε συχνὰ δνείρατα, πάντοτε φαιδρὰ καὶ ξάστερα, καὶ πολλὲς φορὲς ξυπνῶντας ἔλεγε δτὶ δὲν ἐγγάρισεν ὥραν καλὴν παρὰ μέσα εἰς τὸν ὑπνον της. Θαυμαστὴ οἰκονομία τῆς φύσεως, εὐλογημένο δῶρον τῆς θείας εὐσπλαγχνίας!

Εὑρίσκετο εἰς ἔνα μέρος γνωστό της καὶ ἀγαπημένο ἀπὸ τὰ μικρά της χρόνια· πλαγιά μεγάλη ἐγλυκοκατέβαινε ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἔως εἰς τὸν ἀμμον, εἰς τὸ ἀκρογιάλι, τὸ ἐπάνω της μέρος ἔως εἰς τὴν μέσην μὲ μεγαλόδενδρον φουντωτὸν ἐλαιῶνα, καὶ ἀπὸ τὴν ζώνην ἔως κάτω ἀμπελόφυτο πλάγιο ἀντίκρυ θάλασσα ἀπέρχαντη σμίγει μόνον μὲ τὸν οὐρανόν· οἱ χωρικοὶ τὴν δονιμάζουν "Αγριοπέλαγο, διότι αὐτὴ τές περισσότερες φορὲς εἰναι ἀφρισμένη καὶ φαίνεται πώς τελείως ἀπομονώνει τὴν νῆσόν μας ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον, ἐνῷ ἡ ἄλλη θάλασσα, ὁ κόλπος, δπού βρέχει τὸ ἀγατο-

λικὸ πλευρὸ τῆς νήσου καὶ τὴν ἀντίκρυ ἥπειρον, ὅμοιάζει τές περισσότερες φορὲς νήσυχη λίμνη.

Ἡ τοποθεσία εἶναι μαγευτικὴ—έκει ἀπὸ ἕνα μέρος ἡ βαθειὰ πραξινάδη τῶν ἔλαιοισθένδρων καὶ ἡ τρυφερώτερη τῶν ἀμπέλων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ καταγάλαξη ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης—ἄλλα γιὰ τὴν Μαρίαν πρὸ πάντων ἡ οἰκουμένη δὲν εἶχε τόπον νὰ τὴν εύχαριστήσῃ περισσότερο· ἔκεινη ἡ πλάσις, μὲ δληγη τῆς τὴν φυσιογνωμίαν, εἰς τὴν στερεάν καὶ εἰς τὸ πέλαγο, ἔκαναν μέσα εἰς τὴν ψυχήν της ἔνα μὲ τὰ ἀθωότερα καὶ φαιδρότερα αἰσθήματα τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας της. Καθὼς συμβαίνει δταν παιζεται μουσικὴ δποὺ πρωτακούσαμεν εἰς τὴν νεότητά μας· ὁ ἦχός της μᾶς συγκινεῖ, μᾶς μαγεύει, καὶ ἀποροῦμεν πῶς ἔκεινος ὁ ρυθμὸς δὲν προξενεῖ εἰς τοὺς νέους δ, τι ἡμεῖς αἰσθανόμεθα—διότι ἔκεινη ἡ μουσική, ἂν καὶ ἀκούονται ἄλλες μελῳδικώτερες, ἔγινε ἀπὸ πολὺν καιρὸν μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἶναι ὁ μακρινός, γλυκὸς ἀμικ καὶ λυπητερὸς ἀντίλαλος τῶν εὐτυχισμένων ἡμερῶν μας. Παρομοίαν μουσικὴν ἔχει μία γνωστή μας φυσικὴ τοποθεσία· ἔνας ξερὸς βράχος, δποὺ ἐφύτρωσε κι ἐμεγάλωσε μοναχικὸ κυπαρίσσι, ἔχει τὴν ἀγάπην μας δσον δὲν τὴν ἔχει κάθε ἄλλο ὡραιότερο θέαμα. Φάνεται δτι ἔκεινοι οἱ χαρακτῆρες φυλάγουν, μέσα εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας, τὴν ποθητὴν ἀλησμόνητον εἰκόνα τῆς ζωῆς μας, δπως ἡταν, πρὶν τὰ πάθη καὶ τὰ παθήματα τῆς ἀφικιρέσσων τὴν φυσικὴν ἀθωότητα καὶ τὴν γαλήνην.

Αὐτοῦ ἀκολουθοῦσε μικρούλα, πέντε ἡ ἔξη χρόνων κόρη, τοὺς γονεῖς της, εἰς δλους τοὺς μῆνες, διότι δὲν εἶναι μῆνας δποὺ δ καλὸς γεωργὸς γὰ μὴν εὔρη γὰ κάμη ἐργασίαν εἰς τὸ ἀμπέλι καὶ εἰς τὸν ἔλαιιῶνα, καὶ ἔκεινο τὸ κτῆμα ἡταν ἀληθινὸ περιβόλι. Τοιουτορόπως ἡ φανταστικὴ καὶ μεγαλοπρεπῆς ἔκεινη πλαγιὰ μὲ κάθε φυτό, μὲ κάθε δένδρο ἡμερο ἡ ἄγριο, μὲ κάθε χειρόκτιστην λιθιὰ ἡ ριζόπετραν, μὲ κάθε δέμα, μὲ κάθε φρύδι, μὲ κάθε μονοπάτι, μὲ κάθε παρακλάδι, μὲ κάθε στένωμα, εἶχε μείνει βαθιὰ χαραγμένη εἰς τὸ νεανικό της πνεῦμα, ὥστε ἀν ἡταν ζωγράφος θὰ ἡμποροῦσε γὰ μορφώσῃ ἀπὸ ἔκεινην τὴν θέσιν πολλὲς καὶ ὡραιότατες εἰκόνες γὰ μὴ παραλλάξουν παντάπασιν ἀπὸ τὸ φυσικό τους. Ἄλλὰ καὶ ἔκεινο τὸ πέλαγο εἶχε ἀγοῖξει τὸν νοῦν της, εἶχε φτερώσει τὴν φαντασίαν της, καθὼς εἰς δλες τές ἐποχὲς τοῦ χρόνου καὶ εἰς δλες τές ὥρες τῆς ἡμέρας, ἐνῷ ἐδιαβαίνει, ἀπὸ ψηλὰ τὸ ἐθεωροῦσε, πότε θεριωμένο καὶ μελανό, πότε ἡμερο καὶ ἀσπρογάλαξο, καὶ κάποτε,

εἰς τὸ βασίλεμα, σύννεφα νὰ καθίζουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ ἀγοργῶνται σκοτεινὰ λαχγάδια καὶ χρυσοὶ ποταμοὶ νὰ χύνωνται εἰς τὰ βάθη. Ἰδοὺ πῶς ἀδελφώθη ἡ τρυφερὴ ψυχή της μὲ ἔκεινο τὸ μέρος, καὶ τὴν βαθεῖαν ἔκεινην συμπάθειαν ἥλθε, εἰς τὴν γεανικήν της ἥλικιαν, νὰ στερεώσῃ καὶ νὰ κλείσῃ διὰ πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν της δό πόνος· πόσο ἔκλαψεν, ὅταν δὲ πατέρας της ἀναγκάσθη νὰ πουλήσῃ ἔκεινο τὸ περήφανο κτῆμα, διότι ἀρκοῦσε νὰ ζωθρέψῃ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ διότι εἶχε προσδιορίσει πατέκορφα* μίαν μικρήν λουρίδα προτίκα τῆς ἀγαπητῆς του Μαρίας.

Εἰς ἔκεινο τὸ ἀμπέλι εὑρίσκετο, εἰς τὸ ὄνειρό της, τώρα πρώτη φορά, ἀφοῦ δὲν εἶχε πατήσει αὐτοῦ εἴκοσι χρόνια. Εἶχε φθάσει ἔκει μὲ τοὺς γονεῖς της καὶ μὲ μισθωμένες τρυγήτρες, τὴν ὥραν διότι δὲν ἤλιος, ὡς ἐσηκώνετο ὅπισθεν, ἀπὸ τὸ βουνό, μόλις ἐχρύσωντες τές αἱρετοὺς τῶν ἐλαϊοδένδρων, ἐνῷ δὲν ἡ πλαγιά ἔμενεν ἀκόμη ἥσκιωμένη, καὶ ἡ ἀντίκρυ θάλασσα ἐλακτάριζε πέρα πέρα ἀπὸ τές αργυρὸς πρωινές ἀκτίνες. Ἐστάθηκαν ὅσο νὰ πέσῃ ἡ δροσιὰ τῆς γυντός, γιὰ νὰ κόψουν στεγγά τὰ σταφύλια· ἐπειτα ἀρχίσεν διαρύγος, καὶ σὸ δλίγην ὥραν, διότι κάθε κλῆμα τὰ εἶχε πολλά, αὐτὴ μὲ τὴν σύντροφόν της ἐγέμισε δύο τερτικά*, ἡ μητέρα της τές ἐβοήθησε καὶ τὰ ἐφόρτωσαν εἰς τὸ κεφάλι τους, καὶ δύο μικρές τρυγήτρες ἐπήραγαν καὶ αὐτές δύο κάγιστρα γιὰ νὰ γίνη σωστὸ τὸ φόρτωμα. Ἐπειτα, ἔκινησαν καὶ οἱ τέσσαρες, ἡ μία κατόπιν τῆς ἀλλης, τὸ ἀμπέλι ἀμπέλι, καὶ ὑστερὸ ἀπὸ δλίγο διάστημα ἐδιάβηκαν, πάντοτε ἀλύγιστες καὶ ἀτάραχες, τὸ στένωμα, ὅσο μία διασκελιὰ μάργον πλάτος, καὶ μάκρος τριάντα δρόμων, διότι εἶχει κρεμαστοὺς βράχους καὶ ἀριστερὰ τρομάζει διανθρωπος νὰ βλέπῃ, ἀπὸ ἐκατὸ μέτρα ψυχούς, τὰ κοντράκια* καὶ παρχκάτω τὰ φύκια διότι ἔεργαν ἀκατάπαυτα τὸ Ἀγριοπέλαγος· τὸ τρομακτικὸ ἔκεινο πέραμα δύνομάζεται Κακὴ. Σκάλα. Ἐκεῖ ποὺ ἔπαινε τὸ στενὸ μονοπάτι εὑρηκαν τὸν ἀγωγιάτην, διότι μόλις εἶχε φθάσει· ἐφορτώθη τὸ ἀλογο, καὶ ὁ ἀγωγιάτης, ἐνῷ ἀναχωροῦσε, «Κοπέλλες», τοὺς εἶπε, «μὴν ὀκνηρεύεσθε, νὰ εὕρω ὅταν γυρίσω ἔτοιμα τερτικά· τὸ ἀλογό μου εἶναι παλαικάρι».

«Ἄσ καθίσωμε ἐδῶ, Αὔγερινή, εἶπε ἡ Μαρία, νὰ ξανασάνωμε δλίγο, τὰ σταφύλια τὰ εὐλόγησε δ Θεὸς ἐφέτος, καὶ δὲν ἀργοῦμε νὰ τὰ παστρεύωμε».

Κι* ἔκάθισεν ἐπάνω εἰς ἔνα σχθον, ἡ Αὔγερινή δλίγο παραπάνω· τὰ κορίτσια ἔτρεχαν ἐδῶ κι* ἔκει κι* ἐπαιγνίδιζαν τριγύρω.

«Πόσο μου άρέσει, Αύγερινή μου, τούτη η θάλασσα· λέγουν πώς είς τὸ ἄλλο μέρος ή ἄλλη θάλασσα εἰναι: σκεπασμένη μὲ καρχία μικρὴ μεγάλα: ἐδῶ σπάνιες φορὲς διαβάνει κανένα βαπτόρι πολὺ μικρού, πέρα-πέρα, ώσάν ήσκιος· καλύτερα εὐχαριστοῦμαι εἰς τὸ πέλαγο τοῦτο: ἐδῶ δὲν φαίνονται παρὰ βάρκες μὲ τὰ παγάκια τους, δελφίνια διούν κοπαδιαστὰ παιζούν, καὶ θαλασσοπούλια: ὃ! Ιδέες, Αύγερινή, πόσοι γλάροι στριφογυρίζουν ἐπάνω εἰς τὸ νερό· δείχνεις δὲν θ' ἀλλάξῃ δ καιρός. Τί λέες ἐσύ;»

“Ακούσθη ἔνα χασκόγελο, ή Μαρία ἐγύρισε καὶ δὲν εἶδε οὕτε τὴν Αύγερινήν οὕτε τὰ κορίτσια, καὶ ἐπάγωσεν δλη καὶ ἀκουσε τὴν καρδίαν τῆς διούν βροντοκοποῦσε· ἔστρεψε πάλι τὰ μάτια πρὸς τὴν θάλασσαν· αὐτοῦ, ὅχι μακράν ἀπὸ τὸ ἀκρογιάλι, σηκώνεται βράχος ὑψηλός, διούν τὸν λέγουν Ὁρθολίθι· ἐπάνω εἰς τὸν θεόκτικον ἐκεῖνον πύργον ἡταν δρθή στηλωμένη ή Αύγερινή μὲ τὰ μαλλιὰ ἀπλωμένα εἰς τές πλάτες· μὲ τὸ ἔνα χέρι ἐκρατοῦσε τὸ ἀσημοχρύσαρφα τῆς Μαρίας, διούν ἀστραφταν εἰς τὸν ἥλιον, καὶ μὲ τὸ ἄλλο τῆς ἔγγειον, ώσάν νὰ τῆς ἔλεγε: «Κατέδα ἐδῶ κάτω νὰ τὰ πάργις, εἰδεμή τὰ ρίχνω εἰς τὴν θάλασσαν».

“Οπως ή Μαρία ἐπετάχθη νὰ ριχθῇ ἀπὸ τὸ φρύδι τοῦ βουγοῦ εἰς τὸν ἄμμον νὰ πάγη νὰ πάρῃ τὰ χρυσάφια τῆς, ἐκόπη τὸ ὄγειρό της, ἐξύπνησε, κι ἐνῷ ἀγκομαχοῦσε κι ἔκλαιε, ἀκουσε τὴν φωνὴν τοῦ ἀνδρός της: «Παῦσε τώρα, σήκω συγύρισε τὰ χρυσάφια καὶ τὸ πεσελί, νὰ φύγω».

“Ἐπεσεγ ή δύστυχη Μαρία γονατιστὴ ἔμπροσθέν του καὶ μὲ κομμένην μιλιὰ τοῦ ὠμολόγησε δ, τι ἔκαμε.

— Σωῦ ἔπταισι πολύ, ἀφέντη· σοῦ ἔπταισι πολύ, ἀλλὰ στοχάσου, ἀφέντη, πώς αὐτὴ εἰναι: ή πρώτη καὶ δύτερη φορὰ ποὺ σοῦ πταίω· μὴ μὲ σκοτώσης καὶ κολασθῆς καὶ σύ· ἀδικα θὰ είχες τὴν ἀμφρτίαν· τούτη εἰναι: ή δύτερη ἡμέρα τῆς ζωῆς μου.

—Μ' ἐπῆρες, μωρή, στὸν λακιμόν σου· σ' ἀφήνω εἰς τὴν δργὴν τοῦ Θεοῦ...». Καὶ μὲ τοῦτο κατέθη τὸ μονοπάτι.

“Η δρφαγὴ Μαρία ἔμεινεν αὐτοῦ λιποθυμισμένη, ἀναίσθητη. Οταν ἐσυνῆλθε, δ ἥλιος εἶχε μεσουρχαγήσει: ἐσηκώθη, ἀλλάξε δλη, ἔβαλεν εἰς τὸν κόρφον τῆς τὸ γράμμικ τοῦ παιδιοῦ της, ἔπεστ ἐπίστομα ἔμπροσθεν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, κι εἰπε μέσα της: «Καὶ αὐτὸ δηλήσεις δ Θεός, νὰ μου λείπη σήμερα δ ἄγιος ἀγρωποῖς».

‘Αλεξ. Γ. Σαρᾶς Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα Δ. Γυμνασίου
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής ⁴

Καὶ ἀφοῦ εἶπε τὰ πατερημά της, ἐπῆρε τὸ ἀκρινὸ μονοπάτι τοῦ χωριοῦ καὶ σὸ δλίγα λεπτὰ ἔφθασε εἰς τὸ σπίτι τῆς μητρός της. Ἡ γραῖα ήταν καθισμένη εἰς τὸ κατώφλι καὶ εἰς τὰ πόδια της ἡ ἐγγονή της, κόρη τῆς Ἐλένης. Ἀμα τὴν εἶδε ποὺ ἀγέβαινε τῆς εἶπε:

— Τί σου ἐστάθηκε, Μαρία! τὰ συγηθισμένα σας· θὰ σὸ ἐβάρεσε δὲ Πέτρος.

— Μανγούλα μου, γῆλθα νὰ πεθάνω κοντά σου.

Καὶ τῆς διηγήθη τὸ δυστύχημά της.

— Κακὰ ἔκαμες, Μαρία· εἰς τὸν καιρόν μας οἱ γυναῖκες δὲν ἔκαναν τὸ παραμικρὸ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρός· τώρα ἐκάκωσαν καὶ τὰ θηλυκά.

— "Οχι, μάννα. "Ο, τι ἔκαμα δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ νὸ ἀδικήσω τὸν ἄνδρα μου, μάρτυς μου δὲ Θεός· σπλαγχνίσου κάνε σύ· δὲν μὲ βαστᾶ ἡ καρδιὰ νὰ γυρίσω σπίτι μου.

— Αὐτὸ εἶναι ἀκόμη χειρότερο, νὰ φύγῃς ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἀνδρός σου· δὲ κόσμος θὰ εἰπῇ πώς ἔπραξες ἀτιμα πράγματα.

— Μητέρα, θὰ πάω νὰ πνιγῶ.

— Σύρε, τῆς εἶπε ἡ γραῖα.

— "Α! μάννα, μάννα!

Καὶ ἀνέθη τρέχοντας τὸ στενὸ μονοπάτι, δποὺ κατόπιν ἐσχίζετο εἰς δύο· τὸ ἕνα κατέβαινε εἰς τὴν ἀλλην ἀκρηγ τοῦ χωριοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ ἀλλο ἀντίστροφα ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἀκροθαλασσιά.

Ἡ γερόντισσα ἔμεινε μὲ τὸ κεφάλι κάτω, ἀνήσυχη, καὶ ὔστερ ἀπὸ δλίγην ὥραν εἶπε τῆς μικρῆς ἐγγονῆς της:

— Τρέχα, παιδί μου, πρόφθασέ την· εἶπέ της νὰ γυρίσῃ δπίσω, νὰ περάσῃ ἐδῶ τὴν νύκτα.

Ωστέσσο ἡ Μαρία εἶχε πάρει τὸν κατήφορον, ὅχι μέσα εἰς τὸ μονοπάτι, ἀπὸ δποὺ ἐπερνοῦσε δλος δ κόσμος, ἀλλὰ εἰς ἕνα παλαιὸ παρακλάδι, δποὺ καὶ αὐτὸ ἔδγαινε εἰς τὸ περιγιάλι. Καθὼς αὐτὴ ἔρροσιολοῦσε* ἀπὸ τὸ βουνό, δμοίως σὸ ἐκείνην τὴν ὥραν δὲ λιος ἐκατέβαινε πρὸς τὴν ἀκρηγ τῆς θαλάσσης, μίαν δργιὰ ἀκόμην ψηλά· τὸν εἶχε πλαγινὰ καὶ ἔθλεπεν ἔμπροσθέν της τὸ ἀπειρο φῶς δποὺ ἐπληγμυροῦσε τὸ ἀπέραντο πέλαγο εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡσυχώτατο καὶ ὠσὰν ἀσημοχρυσωμένο, ἔρημο· πουθενὰ δικρούλα, οὔτε εἰς τὰ πανιὰ οὔτε δεμένη εἰς τὸ ἀκρογιάλι, μόνον αὐτοῦ τὸ Ὁρθολίθι, μαύρη θαλασσόδαρτη πέτρα, δποὺ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς γῆς ἔχει ρηγὰ τὰ νερὰ καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ἀπατα, γεφύρι ἀπὸ τὴν στερεάν εἰς τὴν ἀδυσσον.² Εκοντοστάθη ἡ Μαρία καὶ προσή-

λωσε ἐκεῖ τὰ μάτια της, ώς νὰ εἶχε πάντοτε ἔμπροσθέν της τὸ ἀποταχιγό της ὄνειρο, καὶ ἅμα εἶδε τὸ Ὁρθολίθι τὴν ἔπιασε χαροτρομάρα· κατόπιν ἀκολούθησε βιαστικὰ τὸν δρόμον της έσσο ποὺ ἔφθασε εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος· ἔξυπολύθη, ἐδιάβηκε τὴν θάλασσαν, ἐσκαρφαλώθη μὲ κόπον ἐπάνω εἰς τὸν βράχον, καὶ ὡσὰν φρενιασμένη τὸν ἔξεταξε ὅλον τριγύρω, τὸν ἐπασπάτευε καὶ ἔχων τὰ χέρια εἰς ὅλες τές μεγάλες μικρὲς χαραμάδες· κατόπιν συγνοκινῶντας τὴν κεφαλὴν ἀνέβη ἔως εἰς τὴν ζώνην τοῦ βράχου· ἐκεῖθε ἔγρυπτε τὰ μάτια της ὥσαν γιὰ νὰ ὑστεροκοιτάξῃ τὴν πλάσιν, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν καὶ τὰ κατάχλωρα πλάγια μὲ τὰ ἐλαιόδενδρα, ὅποὺ εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔτρεμαν ὅλα τὰ φύλλα τους καταχρυσωμένα ἀπὸ τές πορφυρές ἑτοιμόσβυστες ἀκτίνες τοῦ ἥλιου· καὶ τότε ἔξαφγα εἰς τὸν ἀσυγνέφιαστον γύρον, ὅπου ἀνταμώνονται θάλασσα καὶ οὐρανός, ἐφανερώθηκαν¹ σπίτια, ἐκκλησίες, κωδωνοστάσια, πύργοι, ὅλα λευκότατα, ώς νὰ εἶχε αὐτοῦ σηκωθῆ θεόπλαστη παραθαλάσσια πολιτεία, νὰ δώσῃ ζωὴν καὶ δρια εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔργμα καὶ ἀτελεύτητα πλάτη τῆς θαλάσσης.

Ωστέο δ δίσκος τοῦ ἥλιου εἶχε βουλήσει, καὶ εἰς τὸν δρίζοντα ἐφαίνετο τὸ δλοστρόγγυλο ὅμοιωμά του μεγαλωμένο, ἀλλὰ ἀπὸ ἀκτίνες ὀρφανό, ὥστε ἡ δυστυχισμένη ἡμιπόρεσε ὕστερη φορὰ ν' ἀναπαύσῃ τοὺς δριθαλμούς της εἰς ἐκείνην τὴν σκιάν τοῦ ἀστρου τῆς ἡμέρας, ἐνῷ εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν οὐράνιον θόλον ἐλαμποκοποῦσαν τὸ ἀστέρια. Τὰ ἡμεριγά πουλιά εἶχαν ὅλα ἡσυχάσει εἰς τές φωλιές τους καὶ εἰς τὰ δένδρα, τὰ νυκτοπούλια ἔσχιζαν πανταχοῦ τὸν σκοταδερὸν ἀέρα μὲ τὸ νεκρό τους φτερούγιασμα, καὶ μόνον ἀκούετο δ ἀδιάκοπος τακτικὸς ἀναστεναγμὸς τῆς θαλάσσης. Ἡ Μαρία δλόρθη εἰς τὸν βράχον ἔβγαλε μέσον ἀπὸ τὸν κόρφον της τὸ γράμμα τοῦ παιδιοῦ της, τὸ ἐφίλησε καὶ ἔκαμε τρεῖς φορὲς τὸν σταυρὸν της· ἀκούσθη ἔνα τρελλὸ χασκόγελο, καὶ εὐθὺς κατόπιν κάτω ἀπὸ τὸ Ὁρθολίθι ἔνας βρόντος....

Τὴν ἀκόλουθην αὐγὴν ϕαράδες εὕρηκαν βγαλμένο εἰς τὴν ἀμμουδιὰ τὸ σῶμα τῆς Μαρίας.

1885.

1. Τὸ φυσικὸν τοῦτο φαινόμενον, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Fata Morgana, μᾶς ἔτιχε νὰ παρατηρήσωμεν ἀπὸ τὸ βουνὸ τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου (Γαρούνας), εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, ὅθεν φαίνεται ἡ Ἀδριατικὴ θάλασσα. Σημ. τοῦ συγγραφέως.

Ο Αμερικάνος.

Άλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.

Τοῦ Δημήτρη τοῦ Μπέρδε τὸ μαγαζὶ ὥμοίαζε, τὴν ἐσπέραν ἔκείνην, μὲ βάρκαν, κατὰ τὸ φαινόμενον φουρτουνιασμένην, δευτερόπυρμικ πλέουσαν, πληγτομένην ὑπὸ τῶν κυμάτων τὴν μίαν πλευράν, μὲ τὸ ῦδωρ εἰσπηδῶν ἀπὸ τὴν κωπαστὴν καὶ ραντίζον τοὺς δυστυχεῖς ἐπιβάτας, δπου δ κυθερήτης τῆς καὶ δ ναύτης του φαίνονται περιφρόντιδες, δίδοντες καὶ λαμβάνοντες προστάγματα εἰς ἀκατάληπτον γλώσσαν, δ μὲν ίθύνων μετὰ βίας τὸ πηδάλιον, δ δὲ λύων καὶ δένων τὰ ἴστια, βοηθῶν διὰ τῆς κώπης ἐκ τοῦ διπηγνέμου, ἀμφότεροι τρέχοντες ἀπὸ τὴν πρύμνην εἰς τὴν πρῷραν, καταπτοσύντες τοὺς ἀπειροτέρους τῶν ἐπιβατῶν, περιρραίνομένους ἀπὸ τὸ ἀφρίζον κῦμα, δσφραγιομένους ἐγγύθεν καὶ γευομένους τὴν ἄλμην. Ἐξημέρωναν Χριστούγεννα, καὶ ἔκαστος τῶν πελατῶν ἐπεθύμει νὰ κάμη τὰ δψώνιά του. Ὁ κύρ Δημήτρης δ Μπέρδες ἔτρεχεν ἐμπρός, δπίσω, ἐκέρνα νοθευμένα τοὺς πελάτας, ἐπώλει ἔνοικα εἰς τοὺς ἀγοραστάς, μὲ τὴν τρικυμίαν ἐσκορπισμένην εἰς τὴν ὅψιν καὶ τὴν γχλήνην ταμιευμένην ἐν τῇ καρδίᾳ, γοητευμένος ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν θυμώνων, ἐγθουσιῶν ἀπὸ τὸν κρότον τῶν κερμάτων, τῶν πιπτόντων διὰ τῆς ἀνωθεν ὀπῆς, ὡς τὰ στρουθία εἰς τὴν παχίδη, εἰς τὸ κχλῶς κλειδωμένον συρτάρι του. Τὸ πκιδί, δ δεκαπενταέτης Χριστος, ἀνεψιός του ἐξ ἀδελφῆς, δὲν ἐπρόφθανε νὰ γεμίζῃ φιάλας ἐκ τοῦ βρερελίου, νὰ κκοζυγίζῃ βούτυρον ἐκ τοῦ πίθου, νὰ κενώνῃ μέλι ἐκ τοῦ ἀσκοῦ, μὲ τὴν ποδιάν δψηλὰ εἰς τὸ στήθος περιδεδεμένην, κι ἐξελαρυγγίζετο νὰ φωνάζῃ «ἄμεσως!» εἰς δκτὼ διαφόρους τόνους καὶ ῦψη, λέξιν τὴν δποίαν μὲ τὸν κατρὸν εἶχε κατορθώσει νὰ καλοβάσῃ εἰς ἀμέσους! είτα νὰ συντάμη εἰς μέσ! καὶ τέλος νὰ ἀπλοποιήσῃ εἰς ἔς!

Εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μαγαζίου δμιλος ἐκ πέντε ἀνδρῶν ἐκάθηντο καὶ ἔπινχν τὴν μαστίχαν των, πρὶν διαλυθῶσι καὶ ἀπέλθωσιν οἰκαδε διὰ τὸ δεῖπνον. Ἡσαν δλοι ἐμποροπλοίαρχοι τοῦ τόπου, περιμένοντες τὴν κατάδυσιν τοῦ Σταυροῦ διὰ ν ἀποπλεύσωσι, κι ἐδεξιοῦντο ἔνα συνάδελφό των, ἔκείνην τὴν ἐσπέραν φθάσαντα αἰσίως μὲ τὴν σκούγαν του, τὸν καπετάν Γιάννην τὸν Ἰμβριώτην· ἔκαμψαν δλοι μὲ τὴν σειρὰν τὰ «μουσαφιρλίκια», είτα δ καπετάν Γιάννης ἦθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ τοὺς κάμη τὰ «σκλαμετλίκια»!

Είτα εἰς ἔκαστος τῶν φίλων ἐπροθυμοποιήθη νὰ κάμῃ καὶ ἐκ δευτέρου τὰ μουσαφιρλίκια, καὶ πάλιν δὲ καπετάν^ο Ιμβριώτης ἔξανά-καμε τὰ σχλαμετλίκια. "Εως ἐδῶ εὑρίσκοντο καὶ ώμιλουν ζωηρῶς περὶ πραγμάτων τοῦ ἐπαγγέλματός των, περὶ γαύλων, κεσατίων*, περὶ σταλίας*, περὶ φορτώσεων κι' ἐκφορτώσεων, περὶ γαυαγίων καὶ ἀδαριῶν.

"Ο καπετάν Γιάννης διηγεῖτο διὰ μακρῶν τὴν τοῦ τελευταίου ταξιδίου του, καὶ εἶπεν διὰ ἀκουσίων του, ἔνεκα δυστροπίας τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, γῆνακάσθη γὰρ διατρίψη ἐπὶ γῆμέρας ἐν Βόλῳ, διου εἶχε προσεγγίσει πρὸς μερικὴν ἐκφόρτωσιν.

—"Α ! δὲν σᾶς εἶπα καὶ γιὰ ἔναν γιουλδέζη* ποὺ πῆρα ἀπὸ τὸ Βόλο, εἶπε.

—"Ἐπῆρες κανέναν ἐπιθάτη ἀπὸ τὸ Βόλο ; γῆράτησεν εἰς τῶν φίλων του.

—Δὲν γῆθέλησε νὰ ξεμπαρκάρῃ, ἔμεινε μέσον στὴν σκούνα. Τοῦ εἶπα γὰρ τὸν πάρω μὲ σαφίρη στὸ σπίτι, καὶ δὲ θέλησε.

—Καὶ γιὰ ποῦ πάει;

—"Εως ἐδῶ κατὰ τὸ παρόν. Τὸν ρώτησα, δὲ θέλησε νὰ μοῦ πῆ.

—Καὶ τί δουλειὰ ἔχει ἐδῶ;

—Τί ἀνθρωπος είναι;

[χων.]

—Πῶς σοῦ φάνηκε ; διεσταυροῦντο αἱ ἑρωτήσεις τῶν πλοιάρ-

—Είναι ἀνθρωπος ποὺ ἔχει ξουραφισμένο τὸ μουστάκι καὶ τὰ γένεια, κι' ἔχει ἀφημένες μόνο τρίχες ἀποκάτ' ἀπὸ τὸ σιαγόνι καὶ στὸ λαιμό. Μοῦ φάνηκε σὰν Ἐγγλέζος, σὰν Ἀμερικάνος, μὰ δχὶ πάλι σωστὸς Ἐγγλέζος, οὕτε σωστὸς Ἀμερικάνος· τὰ δλίγα λόγια ποὺ μοῦ εἶπε ρωμέικα, τὰ εἶπε μὲ ἔναν τρόπο δύσκολο καὶ συλλογισμένο. δχὶ καὶ πολὺ ξενικό, σὰν γὰρ ἥξερε μιὰ φορά ρωμέικα καὶ τὰ ξέχασε. Τές πλειότερες φορὲς συνεννοηθήκαμε μὲ κάτι λίγα ιταλικὰ ποὺ ξέρω κι' ἔγω.

—Σοῦ εἶπε τὸ σηματάριό του :

—Στὰ χαρτιά τὸν πέρασα ως Τζών Στόθισον, μὲ ἀμερικάνικο πασσαπόρτι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲ καπετάν Γιάννης, δστις ἐκάθητο ἐρείδων τὰ γῶτα ἐπὶ τοῦ τοίχου, πρὸς τὴν θύραν βλέπων, ἀκουσίως ἀνέκραξεν :

—"Α ! γάρ τος !

—"Ολοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν θύραν.

Είχεν εἰσέλθει ἄνθρωπος ὑψηλός, καλοφορεμένος, ὡς σαρκανταπέντε ἐτῶν, ὥραίος, ἀνοικτοπόρδσωπος, ἔξυρισμένος μύστακα και γέγειον, πλὴν ὀλίγων τριχῶν ὅπο τὸν πώγωνα καὶ πρὸς τὸν λαιμόν, μὲ παχεῖαν χρυσῆν καδέναν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀφ' ἣς ἐκρέματο μικρὸν ἔγκολπιον καὶ τινες διώλοις χρυσοῦ. Ποίας φυλῆς, ποίου κλίματος ἦτο, δυσκόλως ἤδυνατο νὰ εἰκάσῃ τις. Ἐφαίνετο ἀποκτήσας οἶονεὶ ἐπίχρισμα ἐπὶ τοῦ προσώπου, ὡς προσωπίδα τινὰ ἄλλου κλίματος, εὐζωίας καὶ πολιτισμοῦ, ὥφ' ἦν ἐλάγθανε χρυπτομένη ἡ ἀληθῆς καταγωγή του. Ἐδάδιζε μὲ δῆμα ἀδέναιον, ριπτῶν θλέμμα ἔτι ἀδεβαιότερον πρὸς τὰ περὶ αὐτὸν πρόσωπα καὶ πράγματα, ὡς νὰ προσεπάθει γὰ κατατοπισθῇ ὅπου ἦτο.

Ἐγῷ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἥλιου ἡργήθη, ὡς διηγεῖτο ὁ πλοίαρχος Ἰμβριώτης, ν^o ἀποδιβασθῆ εἰς τὴν πολίχνην, ἀμα ἐνύκτωσε, παρεκάλεσε τὸν ἐπὶ τοῦ πλοίου μείγαντα γαύτην, δστις, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἐντόπιος, δὲν εἶχε ποῦ νὰ ὑπάγῃ κι' ἔμεινε φύλαξ τῆς σκούνας, νὰ τὸν ἀποδιβάσῃ εἰς τὴν ἔηράν. Ὁ γαύτης ὑπήκουσεν. Ὁ ξένος ἀφησε τὴν ἀποσκευήν του, συγκειμένην ἀπὸ τρεῖς ὑπερμεγέθεις κασσέλας, εἰς τὸν θάλαμον τῆς πρώφρας, καὶ ἔξηλθεν. Ἀμα ἀποδιβάσθεις, εὑρέθη εἰς τὴν παραθαλάσσιον ἀγορὰν κι' ἐκοίταζε δεξιὰ ἀριστερά, ὡς νὰ μὴ ἐγγάριζε ποῦ εὑρίσκετο. Ἔξω εἰς τὸ ὕπαιθρον ἀνθρώποι δὲν ἦσαν, διότι ἦτο ψυχος δριμύ. Τὰ διουνά χιονισμένα ὀλόγυρα. Ἡτο τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου 187.. Ἐκοιταξεν ἐντὸς εἰς δύο ἡ τρία καπηλεῖα καὶ καφενεῖα, είτα εἰς δύο ἐμπορικο-παντοπωλεῖα διφυῆ, οἰα τὰ τῶν χωρίων. Ἄλλα δὲν ἐφάνη ἐυχαριστηγμένος, ὡς μὴ ἀγαγγωρίσας αὐτά, καὶ ἔξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Ἀνέδη εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἐκεῖ ἐφάνη δι τὸνεγνώρισε τὸ μέρος. Καὶ δὲν ἔκαμε μὲν τὸν σταυρόν του ἀμα εἰδε τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς τὸ σκότος ἔθιγαλε τὸ καπέλον του, καὶ πάλιν τὸ ἐφόρεσεν, ὡς νὰ συνήντα παλαιὸν φίλον καὶ τὸν ἔχαιρέτα. Είτα προσέβλεψεν ἀριστερά, εἰδε τὸ μικρὸν οἰνοπαντοπωλεῖον τοῦ Μπέρδε κι' ἐπιλησάσεν. Ἐστάθη ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς κι' ἐκοίταξεν ἐντός. Τέλος εἰσῆλθεν. Είναι ἀληθὲς δι τὸνεγνώρισε τὸν πλοίαρχον Ἰμβριώτην, δστις, καίτοι πρὸς τὴν θύραν θλέπων, ἐσκιάζετο ἐν μέρει ἀπ' αὐτοὺς τοὺς συναδέλφους του, μεθ' ὧν συνέπινε, τοὺς στρέφοντας τὰ γῶτα πρὸς τὴν θύραν, κι' ἐπεπροσθεῖτο ἀπὸ ἄλλον τιγὰ δημιλογικῶν δρθῶν ἰσταμένων καὶ πιγόντων παρὰ τὸ λογιστήριον, ἔμπρο-

θεν τοῦ ὁποίου ἵσταντο αἱ φιάλαι μὲ τὰ ποτά. Ἐὰν τὸν εἶχεν ἴδει,
ἴσως δὲν θὰ εἰσήρχετο.

—Νὰ δὲ Ἀμερικάνος, ἐπαγέλαθεν δὲ πλοίαρχος Ἰμβριώτης,
δεῖξας τὸν εἰσελθόντα πρὸς τοὺς συναδέλφους του.

Οἱ τέσσαρες ἐμποροπλοίαρχοι ἔστρεψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς
τὸν γεωστὴν ἐλθόντα καὶ τὸν ἐκοίταξαν ἀπλήστως.

—Μπόνο πράτιγο*, σινιόρε, ἔκραξε δὲ Ἰμβριώτης· ἀπεφάσισες,
θλέπω, κι² ἔδγηκες.

“Οἱ ξένοι ἔκαμε σημεῖον χαιρετισμοῦ μὲ τὴν χειρα.

—Πλήις, κάπτην (δρίστε, καπετάνιε), εἶπεν εἰς τὸν ἐμπορο-
πλοιάρχων, δὲ καπετᾶν Θύμιος δὲ Κουρασάνος, ἰδιοκτήτης μεγάλου
θρικίου, δοτις εἶχε κάμει δύο ταξίδια εἰς τὸν ὥκεανὸν μέχρι Λον-
δίνου, καὶ εἶχε μάθει δύτικῶς ἡ δέκα ἀγγλικὰς φράσεις.

—Θέγκι ιοὺ σὲρο (εὐχαριστῶ, κύριε), ἀπήντησεν εὐγενῶς δὲ ξένος.

Καὶ ἔρριψε μίαν δεκάραν εἰς τὸ λογιστήριον, εἰπὼν εἰς τὸν
πατῆδα μόνον τὴν λέξιν ταύτην: «Οούμ». Δαβὼν δὲ εἰς τὴν χειρα
τὸ ποτήριόν του, διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ὅτι ἀπέφευγε συστηματικῶς
τοὺς ἀνθρώπους, ἐπληγίσασε πρὸς τὸν δμιλον, καὶ εἶπεν ἐλληνιστή,
μετά τινος παχυστομίας καὶ δυσκολίας περὶ τὴν προφοράν:

—Εὐχαριστῶ, κύριοι· δὲν εἴμαι νὰ καθίσω νὰ κάμω τὸκ καὶ
δύσκολο σ³ ἐμένα νὰ κάμω τὸκ ρωμέικα.

—Τί λέει; εἶπε συνοφρυσθεὶς δὲ καπετᾶν Θύμιος δὲ Κουρασά-
νος· δὲν θέλει νὰ κάμη τόκα μαζί μας;

“Οἱ ξένοι ἤκουσε κι² ἔσπευσε νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν παραγόησιν.

—Μὲ συμπάθειο, κύριε· εἶπα νὰ κάμω τὸκ, νὰ κάμω κονβερ-
σατσιόνε, πῶς τὸ λένε;

—Θέλει νὰ πῆ, δυσκολεύεται νὰ κάνῃ κουδέντες στὴ γλῶσσα
μας, εἶπεν ἐνγοήσας δὲ καπετᾶν Ἰμβριώτης.

—“Α! ναι, κουδέντα, εἶπεν δὲ ξένος· ξέχασα τὰ λόγια ρωμέικα.

—“Αντ χουὲρο γιοὺ κόμ; εἶπεν δὲ Κουρασάνος, σολοικίζων¹
ἀγγλιστὶ τὸ «πόθεν ἔρχεσαι».

—Στὴν ὥρα ἑδῶ ἤρθα, ἀπήντησεν δὲ Ἀμερικάνος· ὕστερα δὲν
ξέρω, κι² ἄλλα ταξίδια θὰ κάμω.

“Ο καπετᾶν Κουρασάνος τὸν ἐκοίταξε, μηδὲν ἐνγοῶν.

1. Χουὲρ ἀγγλιστὶ σημαίνει ποῦ. Ο Κ. ἀρα ἔρωτα: «καὶ
ποῦ ἔρχεσαι;»

—Δὲν κάθεσαι, σιγιόρε; εἰπεν δ Ἰμβριώτης ποῦ θὰ βρῆς καλύτερα;

—Δὲν κάθομαι, πάω νὰ κάμω γουώκ, νὰ φέρω γῦρο, πῶς τὸ λέτε;

—Νὰ κάμης σπάτσιο;

—⁷Α, ναί, σπάτσιο, εἰπεν δ ξένος· ναί, βλέπω, σὰν δὲν εἰπῇ ξένας λόγια ιταλικά, δὲν καταλαβαίνει ἀλλοις ρωμέικα.

“Εκαμε γεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ, κι⁸ ἐστράφη πρὸς τὴν θύραν. Οἱ πέντε πλοίαρχοι ἔμειναν πλέοντες, μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην, εἰς μεγαλύτερον πέλαγος ἀγνοίας ἢ εἰς δῖσον πρὶν εἶχον ἀναχθῆ ἐκ τῶν ἑξηγήσεων τοῦ συναδέλφου των ⁹Ιμβριώτην.

“Εξελθὼν τοῦ καπηλείου, δ ξένος διηυθύνθη πρὸς τὴν Κολώναν τὴν ἴσταμένην ἀπέναντι τῶν Τριῶν Ιεραρχῶν, ἐξ ἣς ἔδενον τὸ πάλαι τὰ πρυμνήσια τῶν παραχειμαζόντων εἰς τὸν λιμένα πλοίων. Ἐστρεψε τὸ βλέμμα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ τέλος τὸ προσήγαλωσεν ἐπιμόνως εἰς τινα μικρὰν οἰκίαν, τὴν δποίαν ἐκοίταξεν ἐπὶ μακρόν, ώς νὰ προσεπάθει ν ἀναμνησθῇ καὶ ν ἀναγγωρίσῃ τι. Τέλος εἰσῆλθεν εἰς στενὸν δρομίσκον, διασχίζοντα τὴν συνοικίαν, κι⁹ ἔγινεν ἀφαντος.

“Ἐκεὶ ἐν τούτοις τὸν παρηκολούθει τις, θὰ ἔθλεπεν δτι, ἀφοῦ προέδη δλίγα βήματα, ἐστράφη ὑψηλότερα καὶ ἀνέβη τέσσαρας οἰκίας ἀνωτέρω τοῦ μικροῦ οἴκου, τὸν δποίον ἐπιμόνως ἐκοίταξε πρὶν, δπου μεταξὺ δύο οἰκιῶν ἐσχηματίζετο κενόν τι, ἐν μέρει θαπτόμενον ὅπο λείψανα δύο τοίχων. Ἐφαίνετο δτι ἦτο χάλασμα, ἐρείπιον οἰκίας τινός, οὐ πρὸ πολλοῦ κατεδαφισθείσης. Ο ξένος, ἀφοῦ ἐκοίταξε τριγύρω νὰ ἵδῃ μήπως τὸν παρετήρει τις, εἰσῆλθε δειλῶς εἰς τὸ χάλασμα ἐκεῖνο, δπου εἰς τὴν γωνίαν τῶν δύο τοίχων ἐφρίνετο κόρχη τις μαυρισμένη, ώς νὰ διπήρεχεν ἐστία ἐκεῖ τὸ πάλαι. Εἰσῆλθεν ἀσκεπής, κρατῶν τὸν πῖλον εἰς τὰς χειρας, ἐγονάτισε, κι¹⁰ ἐστήριξε τὸ μέτωπον ἐπὶ τῶν ψυχρῶν λίθων τῆς γωνίας ἐκείνης, καὶ, ἀφοῦ ἔμεινεν ἐπὶ τρία λεπτὰ γονυκλινής, ἡγέρθη, ἐσπόγγισε τοὺς δρθαλμούς του καὶ ἀπεμακρύνθη βραδέως.

“Επανελθὼν πάλιν χαμηλότερον, ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ δρομίσκου, οὐ μακράν τῆς οἰκίας, τὴν δποίαν πρὶν ἐφρίνετο δτι ἐκοίταξεν. Ἐστάθη, καὶ, ἀφοῦ ἔρριψε βλέμμα δλόγυρα ἵνα ἵδῃ μή τις τὸν παρηκολούθει, ἔτεινε τὸ οὔς. Τί ἥκουεν ἀρά γε; ¹¹Ισως ἥκουε τὰ διασταυρούμενα καὶ φεύγοντα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ώς

λάλημα χειμερινῶν στρουθίων, ἄσματα τῶν παιδῶν τῆς γειτονιᾶς, οἵτινες ἐπισκεπτόμενοι τὰς οἰκίας ἔψαλλον τὰ Χριστούγεννα. Ἐδῶ μὲν ἡκούοντα οἱ στίχοι :

«Χριστούγεννα, πρωτούγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου,
ἔβγατ', ἀκοῦστε, μάθετε, τώρα Χριστὸς γεννιέται» ἐκεῖ δὲ ἀντήχει:

«Κυρά μ', τὴν θυγατέρα σου, κυρά μ', τὴν ἀκριβή σου»·
καὶ ἀλλαχοῦ :

«Ν' ἀσπρίσῃς σὰν τὸν "Ἐλυμπο, σὰν τᾶσπρο περιστέρι"· φω-
ναι ἀθῷαι, ἄχροοι, χαροπαί, φωναὶ παιδικῆς χαρᾶς καὶ εὐθυμίας.

Αἴφνης δὲ ξένος ἡγαγκάσθη γὰρ παραμερίσῃ, διότι ζεῦγος παι-
δίων, ὃν τὸ ἐν ἔκρατει φανάριον, ἀρτίως καταβάντα ἀπὸ μίαν κλί-
μακα, ἥρχοντο πρὸς τὰ ἑδῶ. Ἐπέστρεψε βήματά τινα ὅπισα, πρὸς
τὸ μέρος διόρθευε εἰχεν ἔλθει. Τὰ παιδία ἥλθον πλησίον, καὶ οὐδὲ
τὸν παρετήρησαν κάν. Ἀνέδησαν τὴν κλίμακα ἐκείνης ἀκριβῶς
τῆς οἰκίας, τὴν δοπίαν εἶχε κοιτάξει διὰ μακρῶν δὲ ξένος. Τοῦτο
ἰδὼν ἔκαμε κίνημα, κινοῦσαν πάλιν μετὰ ζωηροῦ ἐνδια-
φέροντος. Ἐστάθη, καὶ ἔτεινε τὸ οὖς.

Τὰ παιδία ἔκρουσαν τὴν θύραν.

—Νάρθοῦμε νὰ τραγουδήσουμε, θειά;

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἡκούσθη ἔνδοθεν βῆμα, ἥγοιχθη ἡ θύρα,
καὶ γραῖα τις μὲ μαύρην μανδήλαν προκύψασα, εἶπε μὲ θλιβε-
ρὰν φωνὴν :

—Οχι, παιδάκια μ', τί γὰ τραγοῦστε ἀπὸ μᾶς; ἔχουμε καὶ μεῖς
κανένα; Καλὴ χρονίτσα νάχετε, κι σύρτε ἀλλοῦ νὰ τραγοῦστε.

Τοὺς ἔθαλε μίαν πενταρίτσαν εἰς τὴν χεῖρα, καὶ τὰ παιδία
ἔψυγχαν εὐχαριστημένα, διότι, χωρὶς ἄλλον κόπον, εἰμὴ τὴν ἀνά-
βοσιν καὶ κατάβοσιν τῆς κλίμακος, ἐκέρδισαν μίαν πεντάραν.

Ο ξένος, ἀόρατος ἀπό τινος γωνίας, εἶδε τὴν ἐρρυτιδωμένην
ἐκείνην μορφήν, καὶ ἥκουσε τὴν πικραμμένην φωνὴν ἐκείνην.
Περίεργον δὲ ὅτι ἀφῆκε στεναγμὸν ἀνακουφίσεως, ἐφάνη ὡς νὰ
ἔχάρη.

Τοῦ ἥλθε τότε μία ἰδέα, τὴν δοπίαν, χωρὶς γὰ συλλογισθῆ
πολύ, ἔθαλεν εἰς ἐνέργειαν. Ἀφοῦ ἔκλεισθη ἡ θύρα καὶ ἡ γραῖα
ἔγινεν ἄφαντος, τὰ παιδία κατέβησαν τὴν κλίμακα ἀνταλλάσσοντα
λέξεις τινάς :

—Τώρα ἔχουμε, βρὲ Γληγόρ, μιὰ κινοῦσανταπέντε.

—Κινοῦσανταπέντε μιαν πάρουμε, εἶπεν δὲ ἄλλος, διτις ἥτο
«κάσσα». Ἀπὸ δύδοντα λεπτά.

— Δε θὲ μοιραστοῦμε κὶ τὸν πεντάρα αὐτὸνῆς τις γριᾶς;

— Ναι, θὲ τὸν νὲ μοιρασθοῦμε, βρέ Θανάσο, δύρδόντα οὐ ἔγας, κι^ν δύρδόντα οὐ ἄλλους.

— Τὸνὲ παίρνουμε, βρέ Γληνόρ, καρύδια, κὶ τὰ μοιραζόμαστε.

— Κὶ σὰ μᾶς δῶσθε πέντε καρύδια, ἀπὸ πόσα θὰ πάρουμε;

Αἰφνης δὲ ξένος ἐπαρουσιάσθη ἐγώπιον τῶν παιδίων, προτείνων τὴν χειρα καὶ δεικνύων αὐτοῖς ἓν τάλληρον.

Τὰ παιδία, τὰ δποῖα δὲν εἶχον ίδει ἄλλοτε ἀνθρωπον ξυραφισμένον γένεια μουσάκια, ἔξαφνίσθησαν, καὶ τὸ ἔν, τὸ κρατοῦν τὸν φανόν, ἀφῆκε μικρὰν κραυγήν, ἐνῷ τὸ ἄλλο, τοῦ δποίου ἡ τσέπη ἐδρόντα, ἐτρέπετο εἰς φυγήν. Τότε δὲ Θανάσης, ὑποπτεύσας δτι, ἀν ἔφευγεν δὲ Γληγόρης, ζωσ τὴν ἐπαύριον θὰ ἐκρύπτετο καὶ δὲν θὰ τοῦ ἔδιδε λογαριασμόν, ἀφῆκε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἥτο ἔτοιμος νὰ τρέξῃ, νὰ κυνηγήσῃ τὸν φεύγοντα. Μεθ' ἔτοιμότητος τότε δὲ Αμερικάνος ἐπρόφθισε νὰ δείξῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ φαναρίου τὸ τάλληρον, τὸ δποίον εἶχεν εἰς τὴν χειρα, καὶ νὰ εἴπῃ:

— Στάσου· πάρε κατὰ ντολλάρο.

Διχαζόμενον μεταξὺ δύο φόρδων καὶ δύο ἐπιθυμιῶν, τὸ παιδίον ἐστάθη ἀποροῦν τί νὰ κάμη, καὶ τὰ μὲν γόνατά του ἐτρεμαν, ἡ δὲ ὅψις του ἐφαίνετο κάπως φοβισμένη.

— Δυσ λόγια νὰ μου εἰπῆς θέλω, εἰπεν δὲνος αὐτὸ σπίτι, ἐπήγατε ἀπάνω, ποιός ζῃ;

Τὸ παιδίον δὲν ἤγνόησε καλῶς.

— Τί λέσ, μπάρμπα; εἰπεν, ἀρχίσαν νὰ λαμβάνῃ θάρρος.

‘Ο ξένος ἔδιαλεν εἰς τὴν χειρα του τὸ τάλληρον, καὶ προσεπάθησε νὰ ἔξηγηθῇ εὐκρινέστερον.

— Ἐπήγατε τώρα ἐπάνω σπίτι· ἡ γριὰ στὴν πόρτα ἦρθε, ποιός ἄλλος μαζί της ζῇ αὐτὸ σπίτι;

‘Ο παῖς ἔδιυσκολεύετο νὰ ἔννοησῃ. ‘Εν τούτοις, ἀφοῦ ἔλαθε τὸ τάλληρον, πᾶς φόρδος ἔπαιυσε παρ’ αὐτῷ.

— Εδῶ ἀπάνου, εἰπεν, εἰναι ἡ θειὰ Κυρατσώ· μᾶς ἔδωκε κι μιὰ πεντάρα. Εἰναι κι ἄλλη μιὰ, δὲ ξέρου τί τὸν ἔχει.

— Θυγατέρα της ἀπάνου μαζί της εἰναι;

— Θυγατέρα της πρέπει νάναι, ναι.

— Εἰναι παντρεμένη θυγατέρα της;

— Δὲν ξέρου ἀν εἰναι παντρεμένη· μὰ δὲ φαίνεται νάχη ἀνδρα.

— Καὶ πόσα χρόνια εἰναι θυγατέρα της;

—Δὲν ξέρου πόσα χρόνια είναι· μὰ πρέπει νὰ είναι καθὼς γεννήθηκε ως τώρα.

Καὶ ὁ παῖς, ἀναλαβὼν τὸν φανόν του, ἔφυγε τρέχων, σφίγγων εἰς τὴν παλάμην του τὸ τάλληρον, μὴ ἐμπιστεύόμενος νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὴν τσέπην· ἔτρεχε δὲ νὰ εῦρῃ τὸν Γληγόρην, νὰ τοῦ ζητήσῃ τὸ μερίδιόν του. Ὁ ξένος δὲν ἐδοκίμασε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

Μετὰ ταῦτα δὲ Ἀμερικάνος ἀπειπακρύνθη, κατῆλθε τὴν παραθαλασσίαν ἀγοράν, ὅπου δύο ἢ τρία καφενεῖα είχαν φῶς, ἐκοιτάξεν εἰς ποιὸν τούτων ησαν ὀλιγώτεροι θαμῶνες, καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἓν, ὅπου ἔνα μόνον ἄνθρωπον εἶδε, τὸν καφετζῆν. Ὁ γέρων, ἀρτίως ξυραφισθεὶς, μὲ τὸν μύστακα στριμμένον, μὲ τὴν βράκαν κοντήν, μὲ ὑψηλὰ ὑποδήματα, μὲ τὴν ποδιάν καθάριον, ήτοι μάζετο, φαίνεται, νὰ κλείσῃ, ἀλλ᾽ ἀμπα εἶδεν εἰσελθόντα τὸν Ἀμερικάνον, τὸν ἐκοίταξε μετὰ περιεργείας. Οὗτος παρήγγειλε νὰ τοῦ δώσῃ ρούμι, ρίψας δεκάραν ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου. Ἰδὼν δὲ μπάρμπ⁷ Ἀναγνώστης τὴν δεκάραν, ἡθέλησε νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ τὴν πεντάραν, ἀλλ᾽ δὲ ἄνθρωπος εἶπε: «Νόου! Νόου!» καὶ τότε δὲ καφετζῆς τοῦ ἔδαλε κι⁸ ἀλλο ρούμι, διὰ νὰ κλείσῃ τὴν πεντάραν, ώς ἐνόμιζεν ἀλλ᾽ δὲ ξένος ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἀλληγ δεκάραν. «Δὲν θὰ ξέρῃ ρωμέικα, ως φαίνεται», ἐσυλλογίσθη δὲ μπάρμπ⁹ Ἀναγνώστης· διὰ νὰ δοκιμάσῃ, τοῦ ἀπέτεινε τὸν λόγον:

—Τώρα γεοφερμένος είστε;

—Ἐγὼ σήμερα ἔφτασα, μὲ καπετάν-Γιάννη γολέττα.

—Τοῦ καπετάν-Γιάννη τοῦ Ἰμβριώτη;

—Ναί· ἥμπορετς ἐλόγου σου νὰ κάνης πόντς^{*};

—Μετὰ χαρᾶς, εἶπε δὲ μπάρμπ¹⁰ Ἀναγνώστης.

Καὶ προσπαθήσας ν^ο ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μυήμην τὰς ἀρχαίας γνώσεις του, ἐδοκίμασε νὰ κατασκευάσῃ πόντοι, ἀλλὰ τὸ ρούμι δὲν ἤγαπτε, καὶ οὕτω τὸ προσέφερεν ὅπως-ὅπως εἰς τὸν ξένον. Οὗτος δὲν ἔκαμε παρατήρησιν, κι⁹ ἔρριψεν ἀργυροῦν σελλίνι ἐπὶ τῆς τραπέζης.

‘Ο μπάρμπ¹¹ Ἀναγνώστης τὸ ἔλαθεν.

—Πόσα πάει αὐτό;

—Δὲν ξέρω ἐγὼ μονέδα τοῦ τόπου, εἶπεν δὲ ἀγγωστος.

‘Ο γέρων ἤγοιξε τὸ συρτάρι του, κι¹² ἔζήτει ἀν θὰ είχεν ἀρκετὰ κέρματα, διὰ νὰ δώσῃ τὰ ρέστα, ἀλλὰ δὲν εὗρισκε πλείσια τῶν δγδοήκοντα λεπτῶν εἰς δεκάρες, πεντάρες καὶ δίλεπτα. Ἐν

τούτοις δὲν τοῦ τὸ ἐσυγχώρει ἢ συνείδησις νὰ δολιευθῇ τὸν πελάτην, καὶ εἰπε:

— Σφάντζικο* δὲν σᾶς βρίσκεται, κύριε;

— Δὲν ἔχω ἐγὼ μονέδα ἄλλη ἀπὸ Ἀγγλία καὶ Ἀμέρικα, εἰπεν δὲν ξένος.

— Δὲν θγαίνουν τὰ ρέστα, κύριε. Πάρτε τὸ ἀσημένιο σας. Αὐτὸν πάγι, πιστεύω, ώς μιὰ καὶ τριανταπέντε, μιὰ καὶ σαράντα. Αὕτοιο μοῦ δίνετε εἴκοσι λεπτά.

— Κράτησε τὸ σίλλιν, δὲν θέλω ρέστα.

‘Ο μπάρμπ’ Ἀναγνώστης ἔμεινε χάσκων, θεωρῶν ἀπλήστως τὸν ξένον. ‘Αλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν δμιλος ἐκ τριῶν ἀνθρώπων καὶ, σταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ λογιστηρίου, διέταξαν νὰ τοὺς δώσῃ ἀπὸ ἕνα ποτόν. ‘Ο εἰς τῶν τριῶν τούτων ἀνθρώπων, οἰνόφρλυξ, ἐτραγουδοῦσεν ἀτάκτως...

‘Ο δεύτερος, γυμνὸς τὸ στῆθος καὶ ἀγυπόδητος μὲ τοιοῦτον φῦχος, ήρχισε νὰ κοιτάζῃ ἐπιμόργως τὸν ξένον.

— Κέπου τὸν εἶδος ἐγὼ αὐτόν, ἐμορμύρισε μασημένα.

Οὗτοι ήσαν οἱ ἀχθοφόροι τῆς πόλεως, οἱ ἔδιοι καὶ διαλαλητέι, τριμελής φριδρὸς συντεχνία, περνῶντες τὸν καιρόν των γὰ πίνωσι τὸ δράδυ πᾶν δ, τι ἐκέρδιζον τὴν ήμέραν.

— Εδίχα, παιδιά! ἀνέκραξαν μετ’ δλίγον καὶ συγέκρουσαν θορυβωδῶς τὰ ποτήρια. ‘Ο γυμνόστεργος καὶ γυμνόπους δὲν ἔπαιε νὰ κοιτάζῃ ἐπιμόργως τὸν ἄγνωστον, ἐνῷ δ πρῶτος ἔξηκολούθει νὰ τραγουδῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡκούσθη θαρύθημα ἔνδοθεν τῆς ἀγούσης ἀνω εἰς τὴν οἰκίαν ἔυλένης καλύμακος, ήτις, φρακτὴ μὲ σαγίδωμα, ἔκοπτε μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ καφενείου. Καὶ εἰς τὰ ἀνω τοῦ σκιδώματος, ὑπὸ τὸ πάτωμα, ἡνοίχθη θυρίς, καὶ μία κεφαλὴ μὲ ἀσπρὸν σκούφον, μὲ λευκὸν μύστακα καὶ μὲ χονδρούς χαρακτηρίς ἐπρόβλεψεν ἐκ τῆς θυρίδος.

— Μὰ πόσες φορὲς σ’ τὸ εἶπα, ‘Ἀναγνώστη, ἔξηλθε διὰ τῆς θυρίδος ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπιφανείσης φωνὴ χονδρὴ συμπληρωοῦσα τοὺς χονδροὺς χαρακτηρίς· δὲ θὰ δάλης γνώση; Χαλγᾶς τὴν ἡτούχια τῶν νοικοκυράιων! Τί μέρα ἔημερώνει αὔριο, κι’ ἔχουμε τραχούδια καὶ φωνὲς πάλι; Καὶ τί ὥρα εἶναι τώρα;

‘Ητο δὲ δύδόν καὶ ημίσεια. ‘Ο τραγουδιστὴς τῆς ἀχθοφορικῆς τριανδρίας, λαβῶν τὸν λόγον, μετὰ κωμικῆς σοθαρότητος εἰπε:

— Τώρα θὰ φύγουμε, καπετάν. ^οΑναστάση δὲν τὸ καταδεχόμαστε μεῖς νὰ σᾶς χαλάσουμε τὴν ἡσυχία σας.

— Σιώπα ἔσύ, ζῶ! ἔκραξεν δ ^οΑναστάσης.

— Τώρα ἀμέσως, καπετάν. ^οΑναστάση, θὰ κλείσω. Δὲ μπορῶ, θλέπεις, νὰ διώξω τοὺς ἀνθρώπους, ἐφώνησεν δ καφετζῆς.

— Τέτοια τίμια μοῦτρα! ἀνεκάγχασεν ἀπὸ τῆς θυρίδος δ καπετάν ^οΑναστάσης. Χρειάζουνται μεγάλες τσεριμόνιες μαζί τους!

— ^οΑ! ἐμεῖς δὲ σᾶς προσδόλαμε, καπετάν. ^οΑναστάση γ' ἀφευτιά σου, θλέπω, μᾶς προσδόλλεις, εἰπεν δ ἀχθοφόρος.

Καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἐμορμύρισε :

— Τὸ νοίκι τὸ θέλεις σωστό, καὶ ξεύρεις νὰ τὸ γυρεύης καὶ μπροστά· μὰ σὰ δὲ βγάλῃ κι ἀντὸς δ φτωχὸς μιὰ πεντάρα, πῶς θὰ σ' τὸ πληρώσῃ;

— Σιωπάτε, τώρα ^οει δίκιο, γιατὶ ξημερώνει Χριστούγεννα, εἰπεν δ εύσυνείδητος καφετζῆς ἄλλες φορὲς φαίνεται σκληρὸς δ βλογμένος.

‘Η κεφαλὴ μὲ τὸν ἀσπρὸν σκοῦφον ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γίνει ἀφαντὸς ἀπὸ τὴν θυρίδα, δ δὲ μπάρμπο ^οΑναγγώστης ήτοι μάσθη νὰ κλείσῃ. Οἱ τρεῖς ἀχθοφόροι ^οεἴηλθον κρατούμενοι ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ἄδοντες.

‘Ο ξένος ^οεκαμε νεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ εἰχεν ^οεξέλθει πρὸ αὐτῶν, ἀλλ' δ καφετζῆς τὸν ἀνεκάλεσε καὶ τοῦ εἰπε :

— Καὶ ποῦ θὰ κοιμηθῆτε ἀπόψε; ^οεχετε μέρος νὰ μείνετε; Ποῦ εἰστε, κύριε; ἐγὼ ^οεἶδο θὰ πλαγιάσω. ^οΑν θὰ πᾶτε μέσα στὴ σκούνα, καλά, εἰ δὲ μή, ^οἐὰν ἀγαπᾶτε, μείνατε ^οεἶδο, ^οεχει ζέστη.

— Δὲν ^οεχω ^ουπνο, εἰπεν δ ^οξένος ^οεγώ θὰ φέρω γῦρο, καὶ ^ουστερα, θλέπουμε.

— ^οΟποτε ἀγαπᾶτε, χτυπῆστε μου τὴν πόρτα, νὰ σηκωθῶ γὰ σᾶς ἀγοίξω. ^οΕχω καὶ ροῦχα νὰ σᾶς δώσω.

Τὴν φορὰν ταύτην δ ^οΑμερικάνος, διευθυνθεὶς εἰς τὴν συνοικίαν ἐκείνην δι ^οἄλλου μικροτέρου δρομίσκου, ^οεθλεπε τὴν οἰκίαν ἐκείνην, γῆτις ήτο τὸ ἀντικείμενον τῆς μερίμνης του, ἐκ τῆς ἑτέρχις πλευρᾶς, τῆς νοτιοδυτικῆς. ^οΑντικρὺ τοῦ μικροῦ οἰκίσκου, παρά τιγα γωνίαν γειτονικῆς οἰκίας, ^ουπῆρχε σωρός τις ξύλων καὶ πετρῶν, ἀποκείμενος ἐκεὶ τίς οἰδε πρὸ πόσων χρόνων, ως ἐκ κατεδαφισθείσης οἰκίας ^οή ἐρειπίου καταρρεύσαντος. ^οΕπὶ τῆς πρὸς

τὰ ἔκει προσδψεως τοῦ οἰκίσκου ἔφεγγε μικρὸν παράθυρον, μὲ τὸ
ἔν φύλλον κλειστόν, μὲ τὸ ἄλλο ἀνοικτόν, καὶ διὰ τῆς δέλου ἥδύ-
νατό τις νὰ ἴδῃ τὸ ἐσωτερικὸν ἀνερχόμενος ἐπὶ τινος ὑψώματος.
Ἴδων δὲ ξένος ὅτι δὲ δρόμος ἦτο ἔρημος καὶ οὐδὲ σκιὰ διαβάτου
ἔφαίνετο, ἀνέβη εἰς τὸ ὕψος τοῦ σωροῦ ἔκείνου, καὶ μὲ παλμὸν
καρδίας κατεσκόπευε τὰ ἔσω τοῦ οἰκίσκου.

Ἄντικρὺ τῆς δέλου τοῦ μικροῦ παραθύρου, τοῦ ἔχοντος τὸ
ἔν παραθυρόφυλλον ἀνοικτόν, ἦτο ἡ ἐστία μὲ ἀσθενὲς πῦρ καίον,
μὲ ἔνα δκυλὸν σπινθηρίζοντα, μὲ τὸ κανδήλι ἀνημμένον πρὸ τῶν
ἴερων εἰκόνων ἔκει ὑψηλά. Πάρα τὴν ἐστίαν ἐκάθητο γυνὴ τις,
νέα ἀκόμη, ὡς ἐφαίνετο, στηρίζουσα τὴν κεφαλήν της ἐπὶ τῆς
χειρός, συλλογισμένη, θλιψμένη. Ἐκίνει δὲ τὰ χεῖλη, καὶ ἡ φωνὴ
της ἐψιθύριζε κάτι, καὶ δὲ φίθυρος ἀπετέλει ἐλαφρὸν μινύρισμα
ἀσματος, μὲ ἀσθενῆ φωνῆν, καθαρὰν μὲν καὶ παρθενικήν, ἀλλὰ
μαραμένην, καὶ εἰς τὰ ὤτα τοῦ ξένου ἔφθασαν εὔκρινῶς καὶ οἱ
δύο οὗτοι στίχοι:

Ἄλιμονο κι ἀλλι-καημός!

τοῦ γεμιτζῆ* ξενιτεμός...

Ο ξένος ἡσθάνθη πόνον εἰς τὴν καρδίαν καὶ δάκρυ εἰς τὸ βλέ-
φαρον. Τοῦ ἥλθε τότε ἀποτόμως νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν σωρόν, νὰ
τρέξῃ καὶ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν· διὰ νὰ κάμη τί; Καὶ αὐτὸς
καλὰ δὲν ἐγνώριζεν. Ἐν τοσούτῳ ἐκρατήθη.

Τὴν ίδίαν στιγμὴν ἡκούσθη ἐλαφρὸς κρότος εἰς τὸ πάτωμα,
τριγμός, ὡς ν' ἀνέδαινε τις ἐσωτερικὴν κλίμακα, ὡς νὰ ἐκλείετο
κλαδανή τις. Δευτέρα γυνὴ, κυρτή, μὲ μαύρην μανδήλαν, γερόν-
τισσα, ἥλθε πλησίον τῆς ἐστίας, καὶ γονατίσασα πρὸ αὐτῆς ἔρρι-
πτε ξυλάρια εἰς τὸ πῦρ. Ἡτο αὐτὴ ἔκείνη ἦτις εἶχε δώσει τὴν
πεντάρχη εἰς τὰ δύο παιδία καὶ τὰ ἀπέπεμψεν.

Δὲ μαζώνεις τὸ νοῦ σ', θὰ πῶ, δυχατέρα; Ούλο θὰ κλαῖς
πλιό;... Τά! τί λογάτε; Σά σ' ἀκούω, δυχατέρα!..., ξεχωρίσαμε
ἀπὸ τὸν κόσμο πλιό... Τί, μοναχή σ' εἰσι; Ὁντης σ' ἐγυρεύανε,
τότες ποὺ ἤτανε σ' νέχ*, ποὺ πῆγε σ' Ἀμέρικα οὐ προκομμένους,
γιατί δὲ θέλησες κανένανε; Δὲ στάλεγα ἐγώ; Γιατί δὲν ἀκούσεις τ'
μάννα; Σ' τάλεγα, ἔνα κηριμέ*. Τώρα σὰ μεγάλωσες ποιός φταίει;
Κι μοναχή σ' τάχα εἰσι; Εἰν' ἀλλες μεγαλύτερις. Τοὺ Μυγδαλιώ-
τες Μάχους, κι τοὺ Κρυσταλλιώ τε Γιώργινας, τί σ' γέριο* τις ἔ-
χεις ἔσύ;

Ο ξένος ἦτο δλως ὠτα, κι ἐφαίνετο παραδόξως ἐννοῶν τί

ἔλεγεν ἡ γραῖα, μᾶλλον ἔξι ἐπιπνοίας καὶ συγειδήσεως, ἢ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ἑλληνικὰ δσα ἐφαίνετο νὰ ἥξεύρῃ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ κούσθησαν βῆματα καὶ δμιλίαι εἰς τὸ ἄκρον τῆς δόδοος. Δύο ἄνθρωποι ἦρχοντο πρὸς τὰ ἕδω. Ὁ ωτακουστὴς ἔσπευσε νὰ καταβῇ ἀπὸ τὴν σκοπιάν του καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ. Ἐφθασεν εἰς τὸ πέρας τοῦ δρομίσκου, καὶ στραφεὶς δεξιὰ εὑρέθη πάλιν εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν πρὸ τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Τὸ μικρὸν καπηλεῖον, ἔξι οὐ ἔρχεταις ἡ παροῦσα διήγησις, ἢ το ἀνοικτὸν ἀκόμη. Ὁ Δημήτρης δὲν περιεφρόνει καὶ τὰ μικρὰ κέρδη, δὲν ἀπηξίου καμμίαν πεντάρχαν, οὐδὲ δίλεπτον. Ὡνόμαζε τὰ τοιαῦτα «μικρὰ διολόματα». Τὰ ἀλλα, τὰ ἀφ' ἔσπερας, τὰ ὠνόμαζε «παραγαδίσια». Ὅτι βγάλῃ κανείς, ἔλεγεν, ἢ μὲ συρτή, ἢ μὲ πεζόδολο, καλὸς εἶναι. Ἐπεριποιεῖτο τὸν κλήτορα καὶ τοὺς χωροφύλακας, ἐκέρνα νερωμένο κρασὶ εἰς τὴν περίπολον ἢ τὴν πολιτοφυλακὴν τῆς νυκτός, καὶ τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ ἔχῃ ἀνοικτὰ καὶ ώς τὰς ἔνδεκα, εὑρίσκοντες μάλιστα μεγαλυτέραν ζέστην νὰ κάθηνται ἐκεῖ, παρὰ νὰ περιέρχωνται τὴν πολίχνην καὶ νὰ κρυώνωσι.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ κάπηλος ἵστατο εἰς τὸ λογιστήριόν του κι ἐμέτρει δεκάρας, εἰκοσιπενταράκια τοῦ Ὀθωνος καὶ σφάντικα. Τὸ παιδί, δὲ Χριστος, μὲ τὴν ποδιάν σχεδὸν ὑπὸ τὰς μασχάλας περιδεδεμένην, ἐκοιμάτο ὅρθιον, νευστάζον τὴν κεφαλὴν ὡς μικρὰ δίκωπος φελούκα, σαλευομένη ὑπὸ ἐλαφροῦ νότου, εἰς τὴν πλευρὰν τῆς γῆγκυροδιολημένης βρατσέρας. Ἔνιστε τὸν ἔξυπνα ἀποτόμως ἢ κροῦσις τοῦ ποδὸς τοῦ καπήλου, ἐπαναλαμβάνοντος ἡχηροτέρᾳ τὴν φωνὴν τὰς διαταγὰς τῶν θαμώνων διὰ κεράσματα. Καὶ τότε, ώς ἐν ὑπνοδασίᾳ, ἐκινεῖτο, ἐκέρνα, ἐλάμβανε τὰς δεκάρας, τὰς ἔρριπτε μηχανικῶς εἰς τὸ λογιστήριον, κι ἐπιστρέφων ἐξηκολούθει τὴν συνέχειαν τοῦ ὑπνου.

Ἐν ὁρχηστρικῷ θορύβῳ, ἐν φωναῖς καὶ ἀλαλαγμῷ, εἰσήλασεν εἰς τὸ καπηλεῖον ἡ εὔθυμος συντεχνία τῶν τριῶν ἀχθοφόρων τῆς πόλεως, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ καφενείου τοῦ μπάρμπ-Ἀγαγνώστη ἀποπομπήν της. Ὁ εἰς τῶν τριῶν, δὲ Στογιάννης δὲ Ντόμπρος, σερδομικεδῶν τὴν καταγωγὴν, διπεκρίνετο τὴν ἀρκούδα κι ἐχόρευεν, δὲ δεύτερος ἐκείνος, δστις πρὶν ἔλεγε τὰ τραγούδια, δὲ Παῦλος δὲ Χαλκιάς, εἶχε μουντζουρωθῆ κι ἔκανε τὸν ἀρκουδιάρην. Ἀπό-

κρεως ναι μὲν δὲν ήτο ἀκόμη, ἀλλ᾽ ἀφοῦ αὔριον ἔξημέρωναν Χριστούγεννα, μετὰ τὰ Χριστούγεννα «Ἄις Βασίλης ἔρχεται», μετὰ τὸν "Αι· Βασίλη Φῶτα, καὶ μετὰ τὰ Φῶτα ἐμβαίνει τὸ Τριψίδι. Ὁ τρίτος, δὲ καὶ πρόεδρος τῆς συντεχνίας, δὲ Βαγγέλης δὲ Παχούμης, λασιόστηθος, γυμνόπους, μὲ τὸ παντελόνι συνήθως ἀνασηκωμένον μικρὸν κάτω τοῦ γόνατος, οἵσως ἐκ τῆς μακρᾶς ἔξεως τοῦ νὰ θαλασσώνη πρὸς ἐκφόρτωσιν τῶν πλοιαρίων, δὲν ἔπιε τοῦ νὰ συλλογίζεται τὸν Ἀμερικάνον: «Μέσος στὸ νοῦ μοῦ γυρίζει», ἔλεγε.

“Αλλ᾽ ίδοὺ εἰσῆλθε μετ' ὀλίγον κι' ἐκεῖνος, δοτις ήτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ διαλογίσμου του. Διηγούνθη εἰς τὸ λογιστήριον, διέταξε ρούμι, κι' ἔρριψεν ἀργυροῦν σελλίγιον ἐπὶ τοῦ κασσιτέρου τοῦ λογιστηρίου. Ὁ Μπέρδες τὸ ἔλαθε.

—Πόσα πάει αὐτό;

“Ο Ἀμερικάνος ἔκαμε χειρονομίαν ἀδιαφορίας καὶ εἶπε:

—Δὲ γνωρίζω τοῦ τόπου μονέδα ἔγώ.

—Αὐτὸ δὲν είγαι σύμφωνο μὲ τὴν μονέδα μας, καὶ δὲν περνάει, εἶπεν δὲ κάπηλος ἀν θέλετε νὰ σᾶς τὸ πάρω γιὰ δραχμή.

—”Αἱ νιτὸν τ κέαρ, ἐμορμύρισεν δὲ Ἀμερικάνος. Καὶ εἶτα ἐλληνιστὶ εἶπε:

—Δὲ μὲ μέλεις ἐμένα αὐτό.

“Ο Μπέρδες τοῦ ἐπέστρεψεν ἐννενήντα πέντε λεπτά.

“Ἐν τούτοις δὲ Βαγγέλης δὲ Παχούμης δὲν ἔπιεσε νὰ κοιτάξῃ τὸν ἄγνωστον. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐν τῷ καπηλεῖφ, καὶ εἶπε μεγαλοφώνως :

—Βρὲ παιδιά, θυμᾶστε, κακένας ἀπὸ σᾶς, τὸ Γιάννη τ' μπάρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιοῦ, ποὺ λείπει στὴν Ἀμέρικα ἐδῶ κι' εἴκοσι χρόνια;

“Ακούσας τὸ ὅνομα τοῦτο δέξενος, ἀνεσκίρτησε καὶ ἐστράφη ἀκων πρὸς τὸν λαλοῦντα. Ἐν τούτοις ἐκρατήθη, προσεπάθησε νὰ δείξῃ ἀδιαφορίαν, καὶ ἐλθὼν ἐκάθισε παρά τιγα γωνίαν τοῦ καπηλείου. Ἡνάψε ποῦρον κι' ἐκάπνιζεν.

Οὐδεὶς ἀπήντησεν εἰς τὴν ἑρώτησιν τοῦ ἀχθοφόρου, ἡς ἡ ὑποκεκρυμμένη ἔνγοια ἐλάγθανε πάντας.

“Ο Βαγγέλης ἔξηκολούθησε:

—Ποῦ νὰ θυμᾶστε ἐσεῖς! Εἰσθε ὅλοι μικρότεροί μου, ἔξδυ ἀπὸ τὸν μπάρμπα Τριαντάφυλλο, ποὺ δὲν είγαι ντόπιος, κι' ἔγώ κοντεύω τώρα νὰ σαραντίσω. Ἡμουν ὥς δεκαεπτά χρονῶν, διταγ

ἔξενιτεύθηκε δὲ γυιός τοῦ Μοθωνιοῦ, κινέσκεινος τότε θὰ ἡτον ὡς εἰκοσπέντε. Μὰ μου φαίνεται, γὰ τὸν ἔδειπνα τώρα δά, θὰ τὸν ἐγνώριζα. Ἀπέθαναν μὲ τὸν καημὸν τοῦ Γιάννη τους κινέσκεινος δὲ μπάρμπα-Στάθης κινέσκεινος τοῦ, Θεδὸς σχωρέσκεινος τους! Καὶ τὸ σπιτάκι του ἀπόμεινε ρείπια καὶ χάλασμα, μὲ δύο μισούς τοίχους ἐδῶ παραπάνου, στῆς ἐκκλησιᾶς τὸ μαχαλά, καὶ μὲν ἕνα μαῦρο βαθύλωμα στὴ γωνιὰ ποὺ ἡτον ἔναν καιρὸν ἤ παραστιά του. Καὶ δὲ γυιός τους ἔρριξε πέτρα πίσω του. Μὰ ὡς πόσος κόσμος χάνεται, ὡς τόσο, καὶ στὴν Ἀμέρικα! Ξέρετε ποὺ ἡταν καὶ ἀρραβωνιασμένος;

— Καὶ ποιά εἰχε; ἥρωτησε μετ' ἀδιαφορίας δὲ κλήτωρ τῆς δημαρχίας, ἀρχηγὸς τῆς πολιτοφυλακῆς τῆς νυκτός.

Οἱ ξένοις ἤκουε μετὰ βαθυτάτης προσοχῆς, ἀλλ' ἐφυλάττετο νὰ στρέψῃ βλέμμα πρὸς τὸν λαλοῦντα.

— Εἶχε τὸ Μελαχρὼ τῆς θειαὶ Κυρατσώς τῆς Μιχάλαινας. Καὶ σὰν ἔφυγε καὶ πέρασαν δυὸς τρία χρόνια, τὴν ἐγύρεψαν πολλοί, γιατὶ τὸ κορίτσι εἶχε χάρες κινέσκεινος τοῦ ἐμορφιές, τιμημένη ἡτον, καὶ μορφοδύνλα, ἢ μόνη κεντήστρα τοῦ χωριοῦ μας, καὶ προικιὰ εἶχε καλά. Μὰ τὸ Μελαχρὼ δὲ θέλησε κανέναν, δοσο ποὺ ἐπέρασαν τὰ χρόνια κινέσκεινος καὶ αὐτὴ γεροντοκόριτσο. Καὶ μὲ τὸ ἄχ καὶ μὲ τὸ βάχ ἀδυνάτισε τώρα κινέσκεινος ἐχλώμιανε, μά, ὡς τόσο, δταν ἢ γυναικα ἔχη καλὸ σκαρί, δύσκολα γεράζει. Θὰ εἴναι τώρα παραπάνος ἀπὸ τριανταπέντε, καὶ φαίνεται πώς εἴναι εἰκοσιπέντε· ἔτυχε μιὰ μέρα γὰ τὴν ἰδῶ, ποὺ τοὺς κουβάλησα ἔνα σακκὶ ἀλεύρι.

— Ἐλα, ἄφ' στα αὐτά, Βχγγέλη, εἶπεν αὐστηρῶς δὲ κλήτωρ τῆς δημαρχίας· δὲν πάει στὰ μαγαζιὰ μέσα νὰ λέμε γιὰ φαμίλιες καὶ γιὰ κορίτσια.

— Εχεις δίκιο, μπάρμπα-Τριαντάφυλλε, εἶπεν δὲ ἀχθοφόρος· μὰ δὲν τὸ εἴπα γιὰ κακό.

Η ὅψις τοῦ Ἀμερικάνου ἐφαιδρύνθη καὶ ἀκτὶς εὐτυχίας, διαπεράσσασα τὸ ἐπίχρισμα ἐκεῖνο καὶ τὴν οίονει προσωπίδα, περὶ ἣς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, ἥγλαίσε τὸ πρόσωπόν του.

Οἱ μπάρμπα-Τριαντάφυλλος μὲ τὸν χωροφύλακα καὶ τοὺς δύο πολίτας φρουροὺς μὲ τὰ τουφέκια των ἡγέρθη καὶ εἶπεν, ἀποτελνόμενος πρὸς τὸν κάπηλον:

— Ελα, κάμετε γρήγορα, Δημήτρη, κάμετε φρόνιμα, ἀφῆστε τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραχούδια, παιδιά· δὲν εἴναι ἀπόκριες. Τί μέρα ἔημερώνει αὔριο; Κλείσε γρήγορα, Δημήτρη, νὰ κοιμηθοῦν δὲν

Αλεξ. Γ. Σαρῆ Νεολληνικά· Ἀγαγγάντματα· Δ. Γυμνασίου· Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς.

κόσμος· θὰ σηκωθοῦν στὶς δυὸς ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα νὰ πᾶν στὴν ἐκκλησιά. Καὶ δὲ κύριος ἔχει μέρος νὰ κοιμηθῇ τάχα; ἥρωτησε δεῖξας τὸν Ἀμερικάνον.

— "Εγγοια σ', μπάρμπα-Τριαντάφυλλε, εἰπεν δὲ Βαγγέλης τὸν εἰπε δὲ μπάρμπο" Ἀναγνώστης δὲ καφετεζῆς νὰ πάγη στὸν καφενέ του νὰ πλαγιάσῃ. Μά, μὴ σὲ μέλη ως τόσο γιὰ τὸν κύριο, προσέθηκε παίξας τὴν ματιά εἰς τὸν κλήτορα· ἀν θέλῃ μέρος νὰ κοιμηθῇ, ἔχει καὶ παραέχει.

— Τί τρέχει; ἥρωτησε μυστηριωδῶς δὲ κλήτωρ.

— Εἶναι ἀπὸ δῶ, ντόπιος, τοῦ εἰπεν εἰς τὸ οὖς δὲ Παχούμης.

— Καὶ πῶς τὸ ξέρεις;

— Εἶχα δὲν εἶχα τὸν ἐγγώρισα.

— Καὶ ποιός εἶναι;

— "Εκεῖνος ποὺ σᾶς ἔλεγα πρίν, δὲ Γιάννης τὸ μπάρμπα-Στάθη τὸ Μοθωνιοῦ. "Οταν ἦλθες κι ἀποκαταστάθηκες ἐδῶ τοῦ λόγου σου, ἡταν φευγάτος, καὶ γι ἀντὸ δὲν τὸν θυμᾶσαι. Μὰ τὸν πατέρα του τὸν μπάρμπα-Στάθη, τὸν ἔφθασες, θαρρῶ.

— Τὸν ἔφθασα. Κάμε γλήγορα, Δημήτρη, ἐπανέλαβεν δὲ κλήτωρ μεγαλοφώνως, κι ἔξηλθεν.

Οἱ δύο συναχθοφόροι τοῦ Βαγγέλη εἶχον παύσει τὸ ἀσμα καὶ τὴν ὅρχησιν, καὶ ἡτοιμάζοντο ν ἀπέλθωσιν. Ἄλλο αἴφνης δὲ Βαγγέλης, ἐλθὼν πλησίον τοῦ Ἀμερικάνου, τοῦ λέγει ταπεινῇ τῇ φωνῇ:

— Τί μ' δίνεις, ἀφεντικό, νὰ πάω νὰ πάρω τὰ σ' χαρήκια*;

— Οἱ ξένοις δὲν ἔχει τὴν χειρα εἰς τὴν τσέπην. Ἄλλα μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος, τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ μέσου τῆς δεξιᾶς εὑρέθη κρατῶν μίαν ἀγγλικὴν λίραν. Τὴν ἔρριψε πάραυτα εἰς τὴν παλάμην τοῦ Βαγγέλη μέ τόσην προθυμίαν καὶ χαράν, ως νὰ ἥτο δ λαμβάνων καὶ ὅχι δ δίδων.

— "Οταν οἱ γείτονες τῆς θειὰ Κυρατσώς τῆς Μιχάλαινας ἔξύπνησαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας οἱ κώδωνες ἐκλάγγαζον θορυβωδῶς, πόσον ἔξεπλάγησαν ἰδόντες τὴν οἰκίαν τῆς πιωχῆς χήρας, ἔκει, δησού δὲν ἐδέχοντο τὰ παιδία νὰ τραγουδήσουν τὰ Χριστούγεννα, ἀλλὰ τὰ ἀπέπεμπον μὲ τὰς φράσεις «δὲν ἔχουμε κανένα» καὶ «τί θὰ τραγουδῆστε ἀπὸ μᾶς?», κατάφωτον, μὲ δλα τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοικτά, μὲ τὰς ὑέλους ἀστραπτούσας, μὲ τὴν θύραν συχνὰ ἀνοιγοκλεισμένην, μὲ

δύο φανάρια ἀγηρτημένα εἰς τὸν ἔξωστην, μὲν ἐλαφρῶς διερχομένας σκιάς, μὲν χαρμοσύνους φωνὰς καὶ θορύβους.

Τί τρέχει; Τί συμβαίνει; Δέν γρηγορίαν νὰ πληροφορηθῶσιν. "Οσοι δὲν τὸ ἔμαθαν εἰς τὴν γειτονίαν, τὸ ἔμαθαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ οἱ δὲν δὲν ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς ἐπανελθόντας σίκαδες τὴν αὐγὴν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας. "Ο ἔγνιτευμένος γαμβρός, ὃ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀπών, ὃ ἀπὸ δεκαετίας μὴ ἐπιστείλας, ὃ ἀπὸ δεκαετίας μὴ ἀφήσας που ἵχνη, διὰ μὴ συναντήσας που πατριώτην, διὰ μὴ δμιλήσας ἀπὸ δεκαπενταετίας ἐλληγιστή, εἶχε γυρίσει πολλὰ μέρη εἰς τὸν Νέον Κόσμον, εἶχεν ἑργασθῆ ὡς ὑπεργολάρδος εἰς μεταλλεῖα καὶ ὡς ἐπιστάτης εἰς φυτείας, καὶ ἐπανῆλθε μὲν χιλιάδας τινὰς ταλλήρων εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, ὅπου ἐπανεῦρεν ἡλικιωθεῖσαν, ἀλλ᾽ ἀκμάκιαν ἀκόμη τὴν πιστήν του μνηστήγη.

"Ἐν μόνον εἶχε μάθει, πρὸ δεκαπέντε ἑτῶν, τὸν θάνατον τῶν γονέων του. Περὶ τῆς μνηστῆς του εἶχε σχεδὸν πεποίθησιν, ὅτι θὰ εἶχεν ὑπανδρευθῆ πρὸ πολλοῦ· ἐν τούτοις διετήρει ἀμυδράν τινα ἐλπίδα. "Ἐκ δεισιδαίμονος φόδου, ὅσον ἐπλησίαζε πρὸς τὴν πατρίδα του, τόσον ἐδίσταζε γὰρ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς μνηστῆς του ἀπ' εὐθείας, μὴ δίδων ἄλλως γγωριμίαν εἰς κανένα τῶν πατριωτῶν του, ὅσους τυχὸν συγήνησεν ἀμαρτίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. "Ἐπροτίμα ν' ἀγνοῇ τι ἔγινεν ἡ μνηστή του μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, καὶ οὐ θέλει διαθέτειν εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του καὶ θὰ προσήγραψετο εἰς εὐλαβῆ ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἐρείπιον, ὅπου ἦτο ἄλλοτε ἡ πατρώα οἰκία του.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ἐτελοῦντο ἐν πάσῃ χαρᾷ καὶ σεμνότητι οἱ γάμοι τοῦ Ἰωάννου Εὐσταθίου Μοθωνιοῦ μετὰ τῆς Μελαχροινῆς Μιχαήλ Κουμπουρτζῆ.

"Η θειά Κυρατσώ, μετὰ τόσα ἔτη, ἐφόρεσεν ἐπὶ δλίγας στιγμᾶς χρωματιστὴν «πολίτικην» μανδήλαν, διὰ ν' ἀσπασθῆ τὰ στέφανα. Καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, τὸ ἑσπέρας, ἴσταμένη εἰς τὸν ἔξωστην, ἡκούσθη φωνοῦσα πρὸς τοὺς διερχομένους δμίλους τῶν παίδων:

— "Ελατε, παιδιά, γὰρ τραγούδηστε!"

1888.

III Σταχομαζώχτρα.

“Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.

Μεγάλην ἔξέφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερπινιώ, ἵδοῦσα τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θειὰ Ἀχτίσα φοροῦσαν καινουργῆ μικνδήλαν, καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα μὲ καθαρὰ διποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θειὰ Ἀχτίσα εἶδεν ἵδει τὴν προῖκα τῆς κόρης τῆς πωλούμενην ἐπὶ δημοπρασίας πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν ἀναξίου γαμβροῦ, διότι ἦτο ἕρημος καὶ χήρα, καὶ διότι ἀνέτρεψε τὰ δύο δρφανὰ ἔγγονά της μετερχομένη ποικίλα ἐπαγγέλματα. Ἡτον (ἄς ἦτο μοναχὴ τῆς!) ἀπὸ ἑκείνας ποὺ δὲν ἔχουν στὸν ἥλιο μοῖρα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, φυτειρε τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δύο δρφανῶν ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ αὐτοῖς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος;

Εὕτυχὴς δι μακαρίτης, δι μπάρμπα-Μιχαλιδές, δστις προηγήθη εἰς τὸν τάφον τῆς συμβίας Ἀχτίσας, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὰ δεινὰ τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἡτο καλῆς ψυχῆς,—ἄς εἶχε ζωή!—δ συχωρεμένος. Τὰ δύο παιδία «τὰ ἀδιαφόρετα», δ Γεώργης καὶ δ Βασίλης, ἐπνίγησαν βυθισθείσης τῆς δρατσέρας των τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ δρατσέρα ἑκείνη ἀπωλέσθη αὐτανδρος,—τί φρίκη! τί καημός! Τέτοια τρομάρα καμμιᾶς καλῆς χριστιανῆς νὰ μὴν τῆς μέλλη.

Ο τρίτος δ γυιός της, δ σουρτούκης* τὸ χαμένο, κορδί, ἔξενιτεύθη καὶ εὑρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικήν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἀλλοι πάλιν πατριώτες εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἑκεῖνα τὰ χώματα, κι ἐπῆρε, λέει, μιὰ Φράγκα, μιὰ Ἐγγλεζοπούλα, ἔνα ξωθικό, που δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμέικα. Μὴ χειρότερα! Τί νὰ πῇ κανείς! ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του;

Η κόρη της ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, ἀφεῖσα αὐτῇ τὰ δύο δρφανὰ κληρονομίαν. Ο πατεριασμένος τους, ἔζοῦσε ἀκόμα (ποὺ νὰ φτάσουν τὰ μαντάτα του ὥρα—τὴν—ὥρα!) μὰ τί νοικοκύρης, τὸ πρόκοψε ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος, καὶ μὲ ἀλλαχς ἀρετὰς ἀκόμη. Εἶπαν πώς ξαναπαγιτρεότηκε ἀλλοῦ, διὰ νὰ πάρη καὶ ἄλλον κόσμον εἰς τὸν λαϊμόν του, δ ἀσυγείδητος!

Τέτιοι ἀνδρες! "Εκκαμε δὰ κι² αὐτὴν ἔνα γαμπρό, μὰ γαμπρὸ (τὸ λαμπρὸ* τὸ νὰ δηγῇ!).

Τί νὰ κάμη; "Εβγλε τὰ δυνατά της, κι² ἐπροσπαθοῦσε ὅπως δηπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο δρφανά. Τί ἀξιολόγητα, τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διεκόρους ὥρας τοῦ ἔτους, ἐδιστάνιζεν, ἀργολογοῦσε*, ἐμάζωγε ἐλιές, ἐξενοδούλευε.² Εμάζωγε κούμαρχ, καὶ τὰ ἔθγαζε ρακί. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ² ἐδῶ, κάμποσα δέστια ἀραβόσιτον ἀπ² ἔκει, δλα τὰ ἔχρησιμοποίει· εἰτα κατὰ Ὁκτώβριον, ἀμα ἥνοιγον τὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἔπαιργεν ἔνα εἶδος πῆχυν, ἔνα πενηντάρι ἐκ λευκοσιδήρου, μίαν στάμναν μικράν, κι² ἐγύριζεν εἰς τὰ ποτόκια*, ὅπου κατεστάλαζον αἱ ὑποστάθμαι τοῦ ἐλαίου, κι² ἐμάζωγε τὴν μούργαν. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης φκονόμει δλον τὸ ἐνιαύσιον ἐλαίον τοῦ λυχναρίου της.

"Αλλὰ τὸ πρώτιστον εἰσόδημα τῆς θειά-² Αχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἱούνιον, κατ² ἔτος, ἐπεδιδάζετο εἰς πλοίον, ἔπλεεν ὑπερπόντιος καὶ διεπεραιοῦτο εἰς Εύβοιαν. Περιεφρόνησε τὸ ὄγειδιστικὸν ἐπίθετον τῆς «καραβωμένης», ὅπερ ἐσφενδόνιζον ἀλλα γύναια κατ² αὐτῆς, διότι ὄγειδος ἐθεωρεῖτο τὸ νὰ πλέγη γυνὴ εἰς τὰ πελάγη. "Εκεῖ, μετ² ἀλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἡσχολεῖτο συλλέγουσα τοὺς στάχυς, τοὺς πίπτοντας ἀπὸ τῶν δραγμάτων τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τῶν φορτωμάτων καὶ κάρρων. Κατ² ἔτος οἱ χωρίκοι τῆς Εύβοιας καὶ τὰ χωριατόπουλα, ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὸ σκῶμμα: «Νά! οἱ φ²στάνεις! μᾶς ἥρθαν πάλι οἱ φ²στάνεις!» ²Αλλ² αὕτη ἔκυπτεν ὑπομονητική, σιωπηλή, συγέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπήρτικε τρεῖς ἡ τέσσαρας σάκκους, δλόκηληρον ἐγιαυσίαν ἐσοδείαν δι² ἐκυτήν καὶ διὰ τὰ δύο δρφανά, τὰ δποῖα εἶχεν ἐμπιστευθῆ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπιγιώς, καὶ ἀποπλέουσα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον της.

Πλὴγη ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκείνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εύβοιαν. ²Αφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατήκει ἡ θειά-² Αχτίτσα. ²Αφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρχα, ἀφορία πανταχοῦ.

Εἰτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. ²Απὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, χωρὶς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἥρχισε νὰ χιονίζῃ. Μόλις ἔπαιρεν εἰς γιφετὸς καὶ ἥρχετο ἀλλος. ²Εγίστε

Ξπνεες ξηρὸς βορρᾶς, σφίγγων ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ δποῖα δὲν ἐλειώναν εἰς τὰ βουνά. «Ἐπερίμεναν ἀλλα».

Ἡ γραῖα μόλις εἶχε προλάθει νὰ μεταφέρῃ ἐπὶ τῶν ὥμων της, ἀπὸ τῶν φαράγγων καὶ δρυμῶν, ἀγκαλίδας τινὰς ξηρῶν ξύλων, δσα μόλις θὰ ἡρκουν διὰ δύο ἑδομάδας ἢ τρεῖς, καὶ βαρὺς δ χειμὼν ἐπέπεσε. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπήλθε μικρὸν διακοπῆ, καὶ δειλαὶ τινες ἀκτῖνες ἥλιου ἐπεφάνησαν, ἐπιχρυσαῦσαι τὰς ὑψηλοτέρας στέγας. Ἡ θειά³ Αχτίτσας ἔτρεξεν εἰς τὰ «ὅρμάνια»⁴ ἵνα προλάθῃ καὶ εἰσκομίσῃ καυσόξυλά τινα. Τὴν ἐπαύριον δ χειμὼν κατέσκηψεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων, οὐδεμία ήμέρα εῦδιος, οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ δρατή, οὐδεμία ἀκτὶς ἥλιου.

Κρατκιάς καὶ βρυρύπνοος βορρᾶς, «χιονιστής», ἐφύσα κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀγίας ήμέρας. Αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν ἥσαν κατέρροτοι ἐκ σκληρυνθείσης χιόνος. Τὰ συνήθη παίγνια τῶν ὁδῶν καὶ τὰ χιονοδολήματα ἐπαυσαν. Ὁ χειμὼν ἐκεῖνος δὲν ἦτο φιλοπαίγμων. Ἀπὸ τῶν κεράμων τῶν στεγῶν ἐκρέμαντο ὡς ὕραιμοι καρποὶ σπιθαμιαῖς κρύσταλλα, τὰ δποῖα οἱ μάγκαι τῆς γειτονιᾶς δὲν εἶχον πλέον ὅρεξιν νὰ τρώγουν.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 23ης, δ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὔριον ἐπαυσαν τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν «φύλακα» ἀπὸ τῆς μασχάλης του, δ Γέρος πεινασμένος ἦνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ’ οὐδὲ πικίσκων ἀρτου εὔρεν ἔκει. Ἡ γραῖα εἶχεν ἔξελθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἀρτου. Ἡ ἀτυχῆς Πατρώνα ἐκάθιθο ξαρωμένη πλησίον τῆς ἑστίας. Ἄλλ’ ἡ ἑστία ἦτο σδηστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, νομίζουσα ἐν τῇ παιδικῇ ἀρελείᾳ της (ἡτο μόλις τετραετὲς τὸ πτωχὸν κοράσιον), δτι ἡ ἑστία εἶχε πάντοτε τὴν ἰδιότητα νὰ θερμαίνῃ, καὶ ἀς μὴ καίγῃ. Ἄλλ’ ἡ στάκτη ἦτον δγρά. Σταλαγμοὶ ῦδατος, ἐκ χιόνος τακείσης ἴσως διὰ τινος λαθραίας καὶ παροδικῆς ἀκτῖνος ἥλιου, εἶχον ρεύσει διὰ τῆς καπνοδόχου. Ὁ Γέρος, δτις ἦτο ἐπταετῆς μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εῦρισκε πικίσκων τι πρὸς κορεσμὸν τῆς πείνης του, ἦνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, ἔχον τριῶν σπιθαμῶν μῆκος. Ὁ οἰκίσκος ὅλος, χθαμαλός, ἥμιφάτωτος, μὲ εἰδος σωφᾶ, εἶχεν ὑψώς δύο ἴσως δργυιῶν ἀπὸ τοῦ ἑδάφους μέχρι τῆς δροφῆς.

Ὁ Γέρως ἀνεβίβας σκαμνίων τι ἐπὶ τοῦ λιθίνου ἔρεισματος τοῦ παραθύρου, ἀνέδη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀγοικτοῦ, ἐστηλώθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὁροφήν, ἀνέτεινε τὴν δεξιάν, καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον ἐκ τῶν κοσμούντων τοὺς «σταλαγμούς» τῆς στέγης. Ἡρχισε γὰρ τὸ ἔκμαζῷ βραδέως καὶ ἥδονικῶς, καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρώναν γὰρ γῆ. Ἐπείγων τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανηλθε μετ' ὀλίγον φέρουσα πρᾶγμά τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον τῆς. Ὁ Γέρος, ὅτις ἐγγάριζεν ἐκ τῆς πατέρικῆς του πείρας, ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάζμης του, ἀναπηδήσας ἔτρεξεν εἰς τὸ στῆθός της, ἐνέβαλε τὴν χειρα, καὶ ἀργῆκε κρυψήν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν «οἰκονομήσει» καὶ τὴν ἑσπέραν ἔκείνην ἡ καλή, καίτοι ὀλίγον αὐστηρὰ μάζμη, τίς οἰδεν ἀντὶ ποίων ἔξευτελισμῶν, καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων!

Καὶ τί δὲν ἦθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἥδυνατο γὰρ διπισθεδρομήσῃ, διὰ τὴν ἀγκάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ διποία ἥσχν δις παιδία δις αὐτήν, καθόταν ἥσχν τέκνα τοῦ τέκνου της! Ἐν τούτοις δὲν ἦθελε νὰ δεικνύῃ αὐτοῖς μεγάλην ἀδυναμίαν, καὶ «γῆμερο μάτι δὲν τοὺς ἔδιδε». Ἐκάλει τὸν ἄρρενα «Γέρον», διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς «γέρου» τῆς, τοῦ μακρίτου μπάρμπα-Μιχαλιοῦ, τοῦ διποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπόγειος γὰρ ἀκούσῃ ἢ γὰρ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον τὸ θῆλυ τὸ ἐκάλει «Πατρώναγ*» θωπευτικῶς, καὶ ὀλίγον «τὸν ἀρχωντεξεπεσμένη ποὺ ἥτον», μὴ ἀνεχομένη γοῦ ἀκούῃ τὸ Ἀργυρώ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης της, διπερ ἕδοθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ δρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἔκείνης. Πλήγη τοῦ ὑποκορισμοῦ τούτου, οὐδεμίαν ἀλληγ ἐπιδεικτικὴν τρυφερότητα διπένεμεν εἰς τὰ δύο πιωχὰ πλάσματα, ἀλλὰ μᾶλλον πρακτικὴν ἀγάπην καὶ πρωτακσίαν.

Ἡ ταλαίπωρας γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο δρφανά, ἵνα κοιμηθῶσιν, ἀνεκλίθη καὶ αὐτὴν πληγίον τῶν, τοῖς εἶπε γὰρ φυσήσωσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματός των διὰ νὰ ζεσταθοῦν, τοῖς διπεσχέθη ψευδομένη, ἀλλ' ἐλπίζουσαν γὰρ ἐπαληθεύσῃ, ὅτι αὔριον δὲ Χριστὸς θὰ φέρῃ ἔύλα καὶ φωμὶ καὶ μίαν χύτραν κοχλάζουσαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἔμεινεν ἀυπνος πέραν τοῦ μεσογυκτίου, ἀναλογιζομένη τὴν πικρὰν τύχην της.

Τὸ πρωΐ, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἥτο παραμονὴ τῶν Χριστου-

γέννων), δι παπᾶ-Δημήτρης, δι ἐνορίτης της, ἐπαρουσιάσθη αἰφνῆς εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου.

—Καλῶς τὰδέχθης, τῆς εἰπε μειδιῶν.

«Καλῶς τὰδέχθη» αὐτή; Καὶ ἀπὸ ποιὸν ἐπερίμενε τίποτε;

—”Ελαβα ἔνα γράμμα διὰ σέ, Ὅστις, προσέθηκεν δι γέρων ιερεύς, τινάσσων τὴν χιόνα ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

—Ορίστε, δέσποτα!... Καὶ μακάρι ἔχω τὴν φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς ἑαυτήν, ἢ τὸ γλυκό καὶ τὸ ρακί νὰ τὸν φιλέψω;

“Ο ιερεύς ἀνέδη τὴν τετράβαθμον κλίμακα καὶ ἐλθὼν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἡρεύνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φάκελλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

—Γράμμα εἶπες, παπᾶ, ἐπανέλαβεν δι Ὅστις, μόλις τότε ἀρχίσασα νὰ ἔννοη τί τῆς ἔλεγεν δι ιερεύς.

“Ο φάκελλος, ὅν εἶχεν ἐξαγάγει ἐκ τοῦ κόλπου του, ἐφαίνετο ἀνοικτὸς ἀπὸ τὸ ἔν μέρος.

—Απόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι· ἐπανέλαβεν δι ἐφημέριος· ἐμένα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἐθγαίνα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἐνθεὶς τὴν χεῖρα ἔσω τοῦ φακέλλου ἐξήγαγε διπλωμάτον χαρτίον.

—Τὸ γράμμα εἶναι πρὸς ἐμέ, προσέθηκεν, ἀλλὰ σὲ ἀποθλέπει,

—Ἐμένα; ἐμένα; ἐπανέλαβεν ἐκπληκτος δι γρατία.

“Ο παπᾶ-Δημήτρης ἐξεδίπλωσε τὸ χαρτίον.

—Εἶδεν δι Θεός τὸν πόγον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἰπεν δι ἀγαθὸς ιερεύς. “Ο γυιός σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

—Απ’ τὴν Ἀμέρικα; δι Γιάννης; δι Γιάννης μὲ θυμήθηκεν; ἀνέκραξε περιχαρής, ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ δι γρατία.

Καὶ εἰτα προσέθηκε:

—Δόξα σοι δι Θεός!

“Ο ιερεύς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδοκίμασε νο ἀναγνώση.

—Εἶναι κακογραμμένα, κι ἐγὼ δυσκολεύομαι νὰ διαβάζω αὐτές τις τζίφρες ποὺ ἔβγαλαν τώρα, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ διγάλωμεν νόημα.

Καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας, καὶ σκοντάπτων συχνά, νο ἀναγνώσκη:

«Παπᾶ-Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἰσιον κτλ. κτλ. Ἔγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἡξεύρω αὐτοῦ

τί γίνονται, σύτε ἀν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν. Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιά, εἰς τὸν Παναμᾶν, καὶ δὲν ἔχω καμμίαν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριῶτες ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικήν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἐντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλούς, καὶ δὲν ἦξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίτι μας.

«Ἐὰν ζῇ δ πατέρας, ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει δ ἀνθρωπος καὶ εἰς κακὸ πολλὲς φορὲς βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δύο φορὲς ἀπὸ κακὲς ἀσθένειες τοῦ τόπου ἑδῶ καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια*. Τὰ δ, τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπῆγαν, καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωὴν μου. Εἶχα ὑπανδρευθῆ πρὸ δέκα χρόνων κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἑδῶ, ἀλλὰ τώρα εἶμαι ἀπόχηρος καὶ ἀλλο καλύτερον δὲν ζητῶ, παρὰ γὰ πιάσω δλίγα χρήματα νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἢν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ^η εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴν ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει δ Θεός, καὶ δὲν ἥμποροῦμε ἐμεῖς νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγγωμοῦν, διότι, ἢν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν ἥμπορει ἀνθρωπος νὰ προκόψῃ.

«Σοῦ στέλλω ἑδῶ ἐσωκλείστως ἔνα συνάλλαγμα ἐπ^ο δινόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἔξαργυρώσουν δ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐὰν ζοῦν. Καὶ ἀν, δ μὴ γένοιτο, εἰναι ἀποθαμένοι, νὰ τὸ ἔξαργυρώσῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἐὰν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανένα ἀγίψι μου, καὶ εἰς ἄλλα πτωχά. Καὶ γὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμένοι, ἐγ μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα...».

Πολλὰ ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ ἐν σπουδαῖον παρέλειπε. Δὲν ἀνέφερε τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων, διὸ δσα ἥτο ἡ συνάλλαγματική. «Ο παπᾶ-Δημήτρης, παρατηρήσας τὰ πρᾶγμα, ἔξέφερε τὴν εἰκασίαν, διό δ γράψας τὴν ἐπιστολήν, λησμονήσας, νομίζων διτε εἶχεν δρίσει τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων παραπάνω, ἐνόμισε περιττὸν νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ παρακάτω, διὸ καὶ ἔλεγε «τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ».

Ἐν τούτοις ἀφατος ἥτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, λαθούσης μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. Ως διπὸ τέφραν κοιμώμενος ἀπὸ τόσων ἐτῶν δ σπινθήρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀνέθορεν ἐκ τῶν σπλαγχνῶν εἰς τὸ πρόσωπόν της, καὶ ἡ γεροντική, ρικνή, καὶ ἔρρυτιδωμένη δψις της ἡγλαῦσθη μὲ ἀκτῖνα γεότητος καὶ καλλονῆς.

Τὰ δύο παιδία, ἀν καὶ δὲν ἐνδουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ιδόντα τὴν χαρὰν τῆς μάζμης των, ἥρχισαν νὰ χοροπηγῶσιγ.

“Ο κύρ - Μαργαρίτης δὲν ἦτον ιδίως προεξοφλητής, η τοκιστής, η ἔμπορος, ἦτον δλκ αὐτὰ δμοῦ. “Ενx φόρου ἐπιτηδεύματος ἐπλήγωνεν, ἀλλ ἔκκμηνε τρεῖς τέχνης.

“Η γρατίας Ἀχτίτσα, εἰς φαθερὸν διακτελοῦσαν ἔνδειαν, ἔλαβε τὸ παρὰ τοῦ υἱοῦ της ἀποσταλὲν γραμμάτιον, ἐφ’ οὗ ἐφαίνοντο γράμματα κόκκινα καὶ μαυρά, ἄλλα ἔντυπα καὶ ἄλλα χειρόγραφα, ἐξ ὧν δὲν ἐνόει τίποτε οὔτε δ γηραιός ἐφημέριος, οὔτε αὐτή, καὶ μετέδην εἰς τὸ μαγκᾶν τοῦ κύρ - Μαργαρίτην.

“Ο κύρ - Μαργαρίτης ἐρρόφησε δραχμίδην ταμβάκου, ἐτίναξε τὴν βράκαν του, ἐφ’ ἡς ἐπιπτε πάντοτε μέρος ταμβάκου, κατεβίβασε μέχρι τῶν ὁρφών τὴν σκούφιαν του, ἔλαβε τὰ γυαλιά του, καὶ ἥρχισε νὰ ἔξετάξῃ διὰ μαχρῶν τὸ γραμμάτιον.

— Ερχεται ἀπ’ τὴν Ἀμέρικα; εἶπε. Σ’ θυμήθηκε, βλέπω, δ γυιός σου. Μπράδο, χαίρομαι.

Είτε ἐπανέλαθεν :

— “Εχει τὸν ἀριθμὸν 10, ἀλλὰ δὲν ξέρομε τί εἰδους μονέδα νὰ είναι, δέκα σελλίνια, δέκα ρούπιες*, δέκα κολωνᾶτα*, η δέκα... Διεκόπη. Παρ’ ὀλίγον νὰ ἔλεγε «δέκα λίρες».

— Νὰ φωνάξουμε τὸ δάσκαλο, ἐμφριμύρισεν δ κύρ - Μαργαρίτης· ίσως ἔκεινος ξεύρει νὰ τὸ διαβάσῃ. Τί γλῶσσα νὰ είναι τάχα;

“Ο διδάσκαλος, διτις ἐκάθητο βλέπων τοὺς παιζοντας τὸ κιάμο εἰς παράπλευρον κχρενεῖον, παρακληθεὶς μετέδην εἰς τὸ μαγκᾶν τοῦ κύρ - Μαργαρίτη. Εισῆλθεν ὁρθός, δύσκαμπτος, ἔλαβε τὸ γραμμάτιον, παρεκάλεσε τὸν κύρ - Μαργαρίτην νὰ τὸν δανείσῃ τὰ γυαλιά του καὶ ἥρχισε νὰ συλλαβίζῃ τοὺς λατινικοὺς χαρακτῆρας.

— Πρέπει νὰ είναι ἀγγλικά, εἶπεν, ἐκτὸς ἀν είγαι: γερμανικά.
Απὸ ποῦ ἔρχεται αὐτὸ τὸ δελτίριον;

— Απ’ τὴν Ἀμέρικα, κύρ δάσκαλε, εἶπεν η θειά Ἀχτίτσα.

— Απὸ τὴν Ἀμερικήν; τότε θὰ είναι ἀγγλικόν.

Καὶ ταῦτα λέγων προσεπάθει νὰ συλλαβίσῃ τὰς λέξεις : ten* pounds sterling, ἀς ἔφερε χειρογράφους η ἐπιταγή.

— Sterling, εἶπε· sterling θὰ σημαίνῃ τάλληρα, πιστεύω. Ή λέξις φαίνεται νὰ είναι τῆς αὐτῆς ἐτυμολογίας, ἀπεφάνθη δογματικῶς.

Καὶ ἐπέστρεψε τὸ γραμμάτιον εἰς χεῖρας τοῦ κύρ - Μαργαρίτη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Αὐτὸς θὰ είναι, εἶπε, καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δ ἀριθμὸς 10, θὰ είναι χωρὶς ἄλλο γραμμάτιον διὰ δέκα τάλληρα. Τὸ κάτω-κάτω, δρεῖλα γὰ σᾶς εἰπω ὅτι δὲν γγωρίζω ἀπὸ χρηματιστικά. Εἰς ἄλλα ἡμεῖς ἀσχολούμεθα, οἱ ἀνθρώποι τῶν γραμμάτων.

Καὶ τοῦτο εἰπών, ἐπειδὴ γῆσθάνθη ψῦχος εἰς τὸ πλακόστρωτον καὶ κατάψυχρον μαγαζεῖον τοῦ κύρου Μαργαρίτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ καφενεῖον, ἵνα θερμανθῇ.

“Ο κύρος Μαργαρίτης είχεν ἀρχίσει νὰ τρίβῃ τὰς χεῖρας καὶ κάτι ἐφαίνετο σκεπτόμενος.

— Τώρα, τί τὰ θέλεις, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὴν γραῖαν· οἱ καιροὶ είναι δύσκολοι, μεγάλα κεσάτια*. Νὰ τὸ πάρω, νὰ σου τὸ ἔξαργυρώσω, ξέρω πῶς είναι σίγουρος δ παρᾶς μου, ξέρω ἂν δὲν είναι καὶ φεύτικο; Ἐπὸ κεῖ κάτω, ἀπὸ τὸν χαμένον κόσμον, περιμένεις ἀλήθεια; “Ολες οἱ ψευτιές, οἱ καλπουζανιές*, ἀπὸ κεῖ μᾶς ἔρχονται. Γυρίζουν τόσα χρόνια οἱ σουρτούκηδες (μὲ συγχωρεῖς, δὲν λέγω τὸ γυιό σου), ἐκεῖ ποὺ ψένεις δ γῆλιος τὸ ψωμί, καὶ δὲ νοιάζονται νὰ στείλουν ἔναν παρᾶ, ἔνα σωστὸν παρᾶ, μογάχα στέλνουν παλιόχαρτα.

“Εφερε δύο βόλτες περὶ τὸ τεράστιον λογιστήριόν του καὶ ἐπανέλαβε:

— Καὶ δὲν είναι μικρὸ πρᾶγμα αὐτό, νὰ σὲ χαρῷ, είναι δέκα τάλλαρα. Νὰ είχα δέκα τάλλαρα ἐγώ, παντρευόμουνα.

Εἶτα ἔγκριλος θῆτας:

— Μὰ τί νὰ σου πῶ; σὲ λυποῦμει, ποὺ εἶσαι καλὴ γυναῖκα, κι^ο ἔχεις καὶ κεῖνα τὰ δρφανά... Νὰ κρατήσω ἐγώ ἐνάμισυ τάλλαρο διὰ τοὺς κινδύνους ποὺ τρέχω, καὶ γιὰ τὰ δχτώμισυ πλιά... Καὶ γιὰ νάμκαστε σίγουροι, μὴ γυρεύγγες κολωνᾶτα, γὰ σου δώσω πεντόρρχηκα, γιὰ νάμκαστε μέσα... Ὁχτώμισυ πεντόφραγκα λοιπόν... “Α! ξέχασα!...

Τούγαντίον, δὲν είχε ξεχάσει ἀπὸ ἀρχῆς τῆς συνεντεύξεως αὐτὸς ἐσκέπτετο.

— Ο συχωρεμένος δ Μιχαλιός, κάτι ẽκανε νὰ μοῦ δίνῃ, δὲ θυμοῦμαι τώρα.

Καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ λογιστήριόν του.

— Μὰ κι^ο ἐκεῖνος δ τελπεντέρης* δ γαμπρός σου, μοῦ ἔφαγε δυὸ τάλλαρα, θαρρῷ...

Καὶ ώπλίσθη μὲ τὸ πελώριον κατάστιχόν του.

— Είναι δίκιο νὰ τὰ κρατήσω... ἐσένα δσα σου δώσω, θὰ σου φαγοῦν χάρισμα.

“Ηνοιξε τὸ κατάστιχον. Αἱ κατάπυκνοι καὶ μυροδιοῦσαι σελίδες τοῦ καταστίχου τούτου ὠμοίαζον μὲ πίσινας ἀγρούς, μὲ γῆν ἀγαθήν. “Ο, τι ἔσπειρέ τις ἐν αὐτῷ, ἐκαρποφόρει πενταπλασίως. “Ητο, ώς νὰ ἔκοπτέ τις τὰ φύλλα τοῦ δενδρυλλίου ἐκάστοτε, 8τε ἐγίνετο ἔξοφλησις κονδυλίου τινός, ἀλλ’ ἡ ρίζα ἔμενεν ὑπὸ τὴν γῆν, μέλλουσα καὶ πάλιν ν^o ἀναβλαστήσῃ.

“Ο κύρ-Μαργαρίτης εὗρε παρευθὺς τοὺς δύο λογαριασμούς.

— Ἔνια καὶ δεκαπέντε, μοῦ χρωστοῦσε δικαρπίτης διδυτρας σου, εἰπε, καὶ δυὸς τάλλαρα δαγεικὰ κι’ ἀγύριστα τοῦ γαμπροῦ σου γίνονται....

Καὶ λαθὼν κάλαμον ἥρχισε νὰ ἐκτελῇ τὴν πρόσθεσιν πρῶτον καὶ τὴν ἀναγωγὴν τῶν ταλλήρων εἰς δραχμάς, εἰτα τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ποσοῦ τῶν δέκα γαλλικῶν ταλλήρων.

— Κάνει νὰ σου δίγω... ἥρχισε νὰ λέγῃ δικαίως.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ εἰσῆλθε νέον πρόσωπον.

“Ητον ἔμπορος Συριανός, παρεπιδημῶν δι’ ὑποθέσεις εἰς τὴν μικρὰν γῆσσον.

“Αμα εἰσελθὼν διηυθύνθη μετὰ μεγίστης ἐλευθερίας καὶ θάρρους εἰς τὸ λογιστήριον, διπου ἵστατο δικαίως.

— Τί ἔχουμε, κύρ-Μαργαρίτη;...Τ’ εἶν’ αὐτό; εἰπεν ἵδιων πρόχειρον ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου τὸ γραμμάτιον τῆς πιωχῆς γραίας.

Καὶ λαθὼν τοῦτο εἰς χεῖρας:

— Συναλλαγματικὴ διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, εἰπε καθαρῇ τῇ φωνῇ ποῦ εὑρέθη ἐδῶ; Κάμνεις καὶ τέτοιες δουλειές, κύρ-Μαργαρίτη;

— Γιὰ δέκα λίρες! ἐπανέλαβεν αὐθορμήτως ἡ Ἀχτίτσα, ἀκούσασα εὐκρινῶς τὴν λέξιν.

— Ναί, διὰ δέκα ἀγγλικάς, εἰπε καὶ πάλιν, στραφεὶς πρὸς αὐτὴν δικαίως. Μήπως είγαι δικό σου;

— Μάλιστα.

“Η θειά - Ἀχτίτσα, ἐν καταφάσει, ἔλεγε πάντοτε ναί, ἀλλὰ γῦν ἡπόρει καὶ αὐτὴ πῶς εἰπε μάλιστα καὶ ποῦ εὔρε τὴν λέξιν ταύτην.

— Γιὰ δέκα γαπολεόγια, θὰ είναι ἵσως, εἰπε δάκνων τὰ χείλη δικαίως.

— Σοῦ λέγω διὰ δέκα ἀγγλικάς λίρας, ἐπανέλαβε καὶ αὕτις δ
Συριανὸς ἔμπορος. Παίρνεις ἀπὸ λόγια;

Καὶ ἔρριψε δεύτερον μακρὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ γραμματίου.

— Εἶναι σίγουρος παρᾶς, ἀρξάν· κοντάν, σοῦ λέγω. Θὰ τὸ
ἔξιφλήσῃς, ἢ τὸ ἔξιφλω ἀμέσως;

Καὶ ἔκαμε κίνημα νὰ ἔξαχάγῃ τὸ χρηματοφυλάκιόν του.

— Μπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ κανεὶς γιὰ ἐννέα λίρες. . γαλλικές, εἰπε
διστάζων δικτύον·

— Γαλλικές; ... τὸ παίρνω ἐγὼ διὰ ἔννια ἀγγλικές.

Καὶ στρέψας ὅπισθεν τὸ φύλλον τοῦ χάρτου, εἶδε τὴν ὑπογρα-
φήν, ἣν εἶχε βάλει διαθῆσας ίερεύς, παρέθαλεν αὐτὴν μὲ τὸ
ὄνομα τὸ φερόμενον ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ τὴν εὗρε σύμφωνον.

Καὶ ἀνοίξας τὸ χρηματοφυλάκιον, ἐμέτρησεν εἰς τὴν χεῖρα τῆς
θειᾶς Ἀχτίτσας, καὶ πρὸ τῶν ἐκθάμβων δρθαλμῶν αὐτῆς ἐννέα
στιλπνοτάτας ἀγγλικάς λίρας.

Καὶ ίδου διατί ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστου-
γέννων καίνουργή «ἄδολην» μαγδήλαν, τὰ δὲ δύο δρφανὰ εἶχον
κκθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἴσχυντα μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδε-
σιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

1890.

Οξε σφουγγαράδες.

“Ανδρέου Καρκαβίτσα.

Ποτὲ δὲ ζήλεψα τὴν τέχνη τοῦ σφουγγαρᾶ· ποτὲ στὴ ζωὴ μου!
Αγάπησα τὴ θάλασσα, τοὺς κόρφους, τὰ νησιά, τοὺς θυμοὺς καὶ
τὴ γαλήνη της· μὰ τοὺς θησαυρούς της ὅχι ποτέ! Ἀπὸ μικρὸς
αἰσθανόμουν ἀγδία ἔμπρός σὲ μιὰ μηχανή. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ
φαινόταν, δὲ θυμοῦμαι πῶς τὴν παρόμοιαζα· ὅχι διμώς ποτὲ μὲ
πλεούμενο, εὔχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Κάτι σιγα-
μερὸ τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα, φάνταζε πάντα στὰ μάτια μου.
“Οταν κάθε χρόνο, τὴ βδομάδα τοῦ Θωμᾶ, τὸ νησί μας βούρκωνε
ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι μαννάδων καὶ στεφανωτικῶν, ἢ βούλζε ἀπὸ
τὸ γλέντι τῶν βουτηχτάδων, ἐγὼ δὲν ἔβλεπα μπρός μου παρὰ Λά-
μια τὴ Μπαρμπαριά*, νὰ στρώνῃ τὰ κρυσταλλένια κρεββάτια της

γιὰ γὰ πλαχιάση ἀξύπνητα, ἔκείνους ποὺ ζηλεύουν τὰ πλούτη της. Καὶ έταν πάλι τὸ χινόπωρο ἔδγαιναν δλοι στὸ ἀκρωτήρι νὰ χαιρετίσουν τὸ γυρισμό τους, ἐγὼ μὲ κακὴ περιέργεια ἔτρεχα νὰ μετρήσω πόσοι γύριζαν παράλυτοι, κουρέλια τῆς ζωῆς, καὶ πόσοι ἀπόμειναν στὸ *“Ασπρονήσι”*, τῶν *“Αραπάδων* βρώση καὶ μπαίγνιο.

Μιὰ χροιὰς δμως λίγο ἔλειψε νὰ τοὺς ἀκολουθήσω καὶ γώ. Οἱ συνομήλικοὶ μου πήγαν δλοι καὶ πῆραν προκαταβολὴ ἀπὸ τὸ γέρο Μορφονιό, τὸ μεγαλέμπορο. Πήραν τὰ λεφτά μὲ τὴ συμφωνία νὰ τοὺς κατεδάσῃ μὲ παιγνίδια στὸ καράβι, έταν θὰ μπαρκάρουν. Μὲ μέθυσε νὴ κακὴ παρακίνηση, πήγα μαζὶ τους. Ο μεγαλέμπορος μοῦ μέτρησε δυὸ *«ἄγκουρες»* κι^ο ἔγαν *«παπού»*. μοῦ ἔδωκε ἀκόμη καὶ *«νὶ φεούν»* γιὰ τρατάρισμα. *“Ολα μαζὶ χίλιες ἑκατὸν εἰκοσιπέντε δραχμές.* Δὲν πήγα δμως νὰ τὰ ρίξω στὴν ταβέρνα.

— Νὰ μάννα, τῆς λέω· σοῦ φερα τὰ πλάτικα*. Μεθαύριο μισσεύω μὲ τοὺς σφουγγαράδες.

— Φεύγεις μὲ τοὺς σφουγγαράδες! λέει ἔκεινη. Δὲν πᾶς καλύτερα νὰ πέσης στὸ Μαντράκι! Γλήγορα θὰ δώκης πίσω τὰ λεφτά. Εὔκῃ καὶ κατάρα μοῦ ἀφηκε δ συχωρεμένος δ πατέρας σου, σφουγγαράς νὰ μὴ γένη κανεὶς ἀπ^τ τὴ γενιά του.

— Εὔκῃ καὶ κατάρα!

— Ναί· τρέξε γλήγορα νὰ δώκης πίσω τὰ πλάτικα.

— Μωρὲ μάννα· δὲ βλέπεις ποὺ δὲ βρίσκω δουλειά; Πῶς θὰ ζήσουμε δλοι τὸν καιρό; τί θὰ φάμε;

— Τίποτα νὰ μὴ φάμε· τίποτα! Νὰ φορήσωμε στὴ ψάθα! Ο πατέρας σου τὸ εἴπε ρητά: Κάλλιο ζητιάνος, παρὰ σφουγγαράς!

Τὴν ἀκουσα τὴ μάννα μου· ἔδωκα πίσω τὴν προκαταβολὴ. *“Οχι* τάχα πώς ημευν καὶ τόσῳ διπάκουος. *“Αλλὰς νὴ ἀντιπάθεια ποὺ ἔτρεφε στὴν τέχνη ἔπνηγε μέσω μου μὲ τὸν πρῶτο λόγο τῆς γριάς.* Δὲ μποροῦσα δμως καὶ νὰ ἔγηγήσω, τί γῆταν ἔκεινο ποὺ ἔδεινε τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου τόσῳ σφιχτὰ μὲ τὸ αἰσθημά μου. Τί διάβολο! κληρονομιὰ τὸ εῖχαμε πάππου πρὸς πάππου! *“Εγγώριζα πώς δ πάππος μου γῆταν δ καλύτερος βουτηχτῆς τοῦ καιροῦ του καὶ συχνὰ παράδγαινε μὲ τοὺς Καλυμνιώτες.* Κι^ο δ πατέρας μου ηξερα πώς ἔκανε τὴν ίδια τέχνη, ως τὴ χρονιὰ ποὺ χάθηκε δ ἀδελφός του.

— Δὲ μοῦ λέσ, μάννα, τῆς λέω τὸ βράδυ ποὺ γύρισα στὸ σπίτι, θυμωμένος ἀπὸ τὰ πειράγματα τῶν συντρόφων μου. Γιατί δ πατέρας μου ἀφησε τέτοια εύκῃ στὰ παιδιά του;

— Νὰ σου εἰπῶ, ἀπάντησε ἡ γριὰ πρόθυμη· νὰ σου εἰπῶ ἀμέσως καὶ τήραξε νὰ τὸ φυλάξῃς καλά στὸ νοῦ σου. ὜Εγὼ δὲ θὰ εἰμι καὶ πάντα δίπλα σου νὰ σὲ μποδίζω. Μὰ τὴν χειρότερη δυστυχία νὰ βρῆς, σφουγγαρᾶς νὰ μὴ γένης.

«Ἐσύ δὲν τοὺς πρόφτασες τοὺς Ῥαφαλιάδες, τὴς Ὑδρας δυὸς στοιχεὶα καὶ δυὸς λαχτάρες τῆς θάλασσας. Καὶ ὅμως δὲ μικρότερος, δὲ Πέτρος Ῥαφαλιάς, ἦταν πατέρας σου· κινδύνεος, δὲ Νικολός, ἦταν ἀρρεβωνιαστικός μου. Θὰ εἰπῆς, πῶς γίνεται; Νὰ ποὺ ἔγινε. Οἱ δυὸς μαζὶ μεγαλόκορμοι, χεροδύναμοι, ἀτρομοι, λέγονταν οἱ καλύτεροι βουτηχτάδες τοῦ νησιοῦ μας. Κάθε ἔμπορος διπλῆ—τριπλῆ τοὺς ἔδινε τὴν προκαταβολή, γιὰ νὰ τοὺς πάρῃ στὴ διούλεψή του. Αὐτοὶ ὅμως εἶχαν τὸν Καλέμη καὶ δὲν τὸν ἀλλαζαν ποτέ. Μὰ κείνη τὴν χρονιὰ ἡ ἀμαρτία τὸ ἔφερε νὰ χωρίσουν. Ὁ πατέρας σου μπῆκε σὲ μιὰ αἰγινήτικη μηχανή. Ὁ ἀρρεβωνιαστικός μου ἔμεινε μὲ τὸν Καλέμη. Μόλις πῆρε τὴν προκαταβολή, ἔτρεξε κοντά μου.

— Πάρ’ τα, Χρυσούλα, μοῦ λέει, καὶ φύλαξέ τα κόμπο. Ἀν γυρίσω πίσω, νὰ κάνωμε τὸ γάμο καὶ νὸ ἀγοῖξωμε τὸ σπίτι. Ἀν μὲ κρατήσῃ ἄντρα της ἡ Μπαρμπαριά, κάμε τα προικιὰ νὰ τὰ χαρῆς μὲ ἄλλον τυχερώτερο.

Εἶδες τί γίνεται, διταν μισσεύουν τὰ σφουγγαράδικα! Ἔτσι καὶ καλύτερα γινότανε στὸν καιρὸ μας. Ὁλος δὲ νησὶ ἔτρεχε στὸ ἀκρωτήρι νὰ τοὺς καταυδώσῃ. Τρομπόνια, καμπάνες, δισλιά, τραγούδια πλάνταζαν τὸν ἀέρα. Γλέντι μαζὶ καὶ σύγκρου. Ἄλλος κανένας χωρίσιμὸς δὲν ἀνηκάζει τόσο τὴν καρδιὰ νὰ δείχνεται χαράμενη, ἐκεὶ ποὺ λειώνει ἀπὸ τὸ φαρμάκι της. Ποῦ νὰ κλάψῃς!

«Ἐφτασαν τέλος στὴ Βεγγάζη. Ἐφτασαν δυό, ἔφτασαν πέντε, δέκα· εἴκοσι τὰ γεπόντα*. Ἐφτασαν κινδύνεος, τέσσερες τὸ καθένα. Ἡ ἔρμη θάλασσα τῆς Ἀφρικῆς δούλεια πάλι ἀπὸ γέλια καὶ τραγούδια· οἱ κόρφοι της ἀνοίχτηκαν νὸ ἀγκαλιάσουν πάλι· τὴ λεβεντιὰ τῆς Ὑδρας, τῆς Αλγινας, τοῦ Πόρου καὶ τῆς Κάλυμνος. Πᾶσα γῆμέρα μὲ τὴν κοταυγή, τὰ πανάκια φύτρωναν στὴν γαλανὴ ἀπλωσιὰ τριάντα μίλια, σχράντα, πέρα στὸ πέλαγο, κινδύνεος τὸ κινδυνεμένο ἔργο. Ἐνας ἀνέδαινε, ἀλλος κατέβαινε. Κατέβαινε φτωχὸς κινδύνεος πλούσιος.

«Ο πατέρας σου δημιούρησε τὴν χρονιά.

Μόλις ἔφτανε κάτω, ἔφευγε τὸ σφουγγάρι ἀπὸ τὰ μάτια του. Καθότανε ὥρα, ἔφερνε γύρα παντοῦ, ψχούλευε καὶ τὰ θυλάμια* ἀκόμη, ώς που τὸν ἀνέδαξαν μὲ τὴν εἰα. Μὲ δὴ του ὅμως τὴν ἐπιμονή, δὲν κατώρθωνε νὰ ρίξῃ στὸ δίχτυ παρὰ καμμιὰ κιμούχα*, κανένα σφόγγο. Ποὺ καὶ ποὺ ν' ἀνεβάσῃ καὶ κανένα μελάτι*. Πείσμωνε τότε ὁ μηχανικὸς κι^ο ἄρχιζε τὸ βρισολούσι:

— "Αμ καὶ στὸν Πιραία νὰ βούταγες, καημένε, κάτι περισσότερο θᾶργαζες. "Η μὴν εἶδες τὸ ψάρι καὶ βιάστηκες γ' ἀνεβῆς; Μωρέ, τὸ παλικάρι τῆς φακῆς!

"Ο Ραφαλιᾶς φουρκιζότανε· μὰ καὶ τί γὰρ κάμη; Οἱ μηχανικοὶ δῆλοι τους εἶναι μιὰ πάστα. "Οταν θέλουν γὰρ τσουρμάρουν*, τάζουν λαγοὺς μὲ πετραχήλια· γλυκομιλοῦν, δίγουν παράδεις, κεράσματα, δσο γὰρ τοὺς ξεγελάσουν. Μιὰ καὶ τοὺς ἔβηλαν στὸ καΐκι, ἀλλάζουν πρόσωπο καὶ κουδέντα. Είγαι αὐφέντες κι^ο εῖσαι δοῦλος τους. "Ο Πέτρος Πίπιζας ὅμως, ὁ μηχανικὸς τοῦ πατέρα σου, εἶχε καὶ δίκιο περισσότερο. Δυό του βουτηχτάδες πάθανε. Τρεῖς λαμπνούποι* γῆταν ἀχρηστοὶ ἀπὸ τὶς πληγὲς τῶν Ἀράπηδων. "Η τύχη, λὲς γιὰ ίσοζύγισμα, ἔφερε ἔτσι τὰ πράματα, ὥστε τὴν ἐποχὴν ποὺ κατεβαίνουν οἱ γαῦτες μας, γὰρ κατεβάνουν καὶ οἱ Ἀραπάδες ἀπὸ τὰ χειμάδια τους. "Η θάλασσα γεμίζει ἀρμενα· γεμίζει καὶ γή στεριὰ κουδούνια, γχλίτσες, πρόδυτα καὶ καλύδες. Νχτες γηλιοκαμένοι ἔδω· τσεπαγχαριτοὶ ἔκει χάλκοπρόσωποι. "Ο ἀρχιτσέλιγγας, ἀσπροφλόκατος, ἀρματοζωσμένος, μὲ τὸ καριοφίλι στὸν ὕμιο καὶ τὸ τσιμπούκι στὸ χέρι, κάθεται σταυροπόδι στὸν ἄμμο καὶ δὲν ἀφήνει νὰ γεμίσῃ νεροδάρειο· θὰ πληρωθῇ πρῶτα.

— Μπισμάτ!... μπισμάτ!... φωνάζει ἀγριόθυμος, ζητῶντας, μὲ λιμασμένα μάτια, φωμὶ ἀπὸ τοὺς γαῦτες μας.

Πόσα καὶ πόσα δὲ γίνονται γιὰ τὸ νερὸ ἔκει κάτω! Πολλὲς φορές, ἀκοῦς! ἀνοίγει πόλεμος κι^ο ἔρχονται μὲ τὶς βάρκες γὰρ πάρουν τὴν πηγὴ καὶ τρέχουν οἱ ἀσπροφλόκατοι, παίζοντας τὰ γιατραγάνια καὶ χτυπῶντας τὰ σκουροντούφεκα, γὰρ τοὺς ρίξουν πάλι στὴ θάλασσα. "Οχι μιά, ὅχι δυσό, μὰ δέκα, εἴκοσι φορὲς τὸ χρόνο τὸ νερὸ στολίζεται μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν μας καὶ γή πύρινη ἀμμουδὶα δαγκώνεται ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν Ἀραπάδων, καὶ τὸ ἀκρογιάλι ἀγαστατώνεται ἀπὸ πατήματα καὶ ἀρματα σπασμένα καὶ κορμιά, σὰν γὰρ πάλαιψαν δράκοι. "Ετσι ἔγινε καὶ φέτος, καὶ πολλοὶ καπετάγοι ἔκλαιγαν τοὺς γαῦτες τους. Τοὺς γαῦτες ὅχι. Μήπως ἔκεινοι τοὺς γέγνησαν; Τὰ χαμένα χρήματά τους ἔκλαιγαν.

Καὶ τὰ περισσότερα εἶχε χαμένα δὲ Πέτρος Πίπιζας. Κάπου δεκαπέντε χιλιάδες δραχμές. "Αφησε τὴν ζημιά δὲν εἶχε κι ἀνθρώπους γὰρ κάμη τὴν δουλειά του. Δόξ του λοιπὸν θουτιά στὴν θουτιά, ἀτμὸς ἡ μηχανή! Κι ἔτσι θμως δὲν ἔμενε εὐχαριστημένος δόλο γκρίνια καὶ φωνές:

—Ο διάδοιος νὰ σὲ πάρη!... Ακαμάτη! Κοπρόσκυλο! Αμμη!... τὰ κατοστάρικα ήξερες νὰ τὰ πετᾶς σὰν παλιόπανα στοὺς διολιτζήδες!

Ο πατέρας σου ἔσκυθε τὸ κεφάλι καὶ δὲν ἔδγαζε μιλιά. "Ηρθε καὶ γάτιασε* ἀπὸ τὸ κακό του. Πρώτη φορὰ δὲ Ράφαλιᾶς ἤκουε στὸ σηνομάτου τέτοια γλώσσα.

—Τὸ ἔχεις, μωρὲ ἀδερφέ, κι ἔγινες ἔτσι; τὸν βωτῷ μιὰ Κυριακὴ ποὺ σμίξανε, δικός μου. Μπᾶς κι ἔμαθες κακὸ χαμπέρι ἀπὸ τὸ σπίτι; Μὴν πέθανες ἡ μάννα μας; μὴν ἀρρώστησες ἡ Χρυσούλα;

—Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, τοῦ ἀπάντησε κεῖνος δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς τὸ κακό μου. Διάργυρος γίνεται τὸ σφουγγάρι μπροστά μου! "Ασε τὰ λόγια τοῦ μηχανικοῦ, ἀσε καὶ τὴν ζημιά. Μὰ τοῦχω γιὰ πρόσδολή. Ακούς δὲ Γρίτης, φεσινὸ παιδί καὶ νὰ θγαίνη μὲ τὸ δίχτυ γεμάτο. Καὶ τί; δόλο μελάτι! Καὶ γὼ ποὺ γέρασα στὴν τέχνη, νὰ μὴ μπορῶ νὰ πιάσω ἐκατὸ δράμια! Μὰ τὸ σταυρό θὰ κατεβῶ καμμιὰ ὥρα καὶ κεῖ θὰ μείνω ἀπὸ τὸ κακό μου!

—Σώπα, καημένε τοῦ εἰπε δ ἄφτουρος* γελῶντας. "Ετσι είναι τὸ σφουγγάρι θέλει τύχη.

—Μὰ τί τύχη καὶ ἔστυχη! Βλέπεις πολλὲς φορὲς γυρίζω ἀπάνου-κάτου καὶ δὲ δρίσκω τίποτε. Καὶ δέξαφγα ἔκει ποὺ ξεχωρίζω κανένα καὶ ρίχνομαι νὰ τὸ ἀδράξω, χάπ! κι ἀλλος μοῦ τὸ ἀρπάζει.

—Τὸ ἀρπάζει ἀλλος;

—Ναι! ὥστε νὰ σκύψω, ἀλλος φανερώνεται καὶ τὸ παίρνει ἀπὸ τὰ χέρια μου.

—Καὶ τὸν ἀφήνεις;

—Τὸν ἀφήνω! Μὰ τί νὰ κάμω;

—"Ωχ, ἀδερφέ! δὲ μοῦ λές ἔτσι, παρὰ κάθεσαι καὶ κλαῖς τὴν τύχη σου;... Τί σοῦ φται² ἡ τύχη, σὰν δὲν εἰσαι δέξιος νὰ ζήσῃς;

—Μὰ τί, καθγὰ νὰ πιάσω;

—Καθγὰ δένχια! Νάρθη ἀλλος νὰ πάρη τὸ δικό μου τὸ ηδρεμα καὶ δὲ θὰ πιάσω καθδᾶ! Μωρὲ θὰ χυθῶ ἀπάνω του σὰν τὸ Φάρι. Τάχα γιατί κινδυνεύω ἔκει κάτω γιὰ γλέντι;

*Αλεξ. Γ. Σαρῆς Ψηφιστὸν Ιθηκὲ από το Νοτιότυπο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

— Μὰ πῶς θὰ μαλώσῃς· ἐπιμένει ὁ πατέρας σου· ή θάλασσα εἶναι γιὰ δλους.

— Δὲν ξέρω γιὰ δλους γιὰ ξόλους. Είμαι γὰρ ἐδῶ· εἶναι δικό μου τὸ λειβάδι. [“]Αμα φύγω, αξὶς ἔρθη ἄλλος νὰ κάμη ὅ, τι θέλει.

— Μὰ πῶς;

— Πάψε πιά! τὸν ἔχοψε ὁ Νικολός· δὲν ἔχεις δίκιο· δὲ σου φταῖς· ή τύχη, μόνος σου φταῖς... Θὰ πάρης στὸ λαϊμό σου τὸν κακομοίρη τὸν Πίπιζα!

“Εφυγε ξαναμένος ὁ πατέρας σου ἀπὸ κοντά του. Καὶ δὴ νύχτα δὲ μπόρεσε γὰρ αλείση μάτι. Δὲν ἔδλεπε τὴν ὥρα νὰ βάλῃ σὲ πράξη τὶς συμβουλὲς τοῦ ἀδερφοῦ. Στὸν ὄπνο του εἶδε πῶς ἦταν κάτω στὸ δυθὺ καὶ πάλαιβε καὶ κονταριοχτυπίσταν γιὰ ἔνα φίχαλο σφουγγαρίο: Τὸ ἀδραχνε τέλος στὰ χέρια του, ἔθγαίνε ἀπάνω γελαστὸς καὶ τὸ ἔδινε στὸν καπετάνιο, ἔλπιζοντας νὸ ἀκούση τὸ γλυκὸ λόγο του. Μὰ κείνος δὲν ἔθγαζε ἀπὸ τὰ χείλη του παρὰ χολὴ τὸ δρισίδι.

Κι^ν δ πατέρας σου ἀπελπισμένος ριχνόταν πάλι καὶ ἀρχίζε νέο ψυχούλεμα, ἔθλεπε πάλι αἴματα καὶ ξεσκλίδια* γύρω του.

Τέλος ἔφεξε γὴ αὐγὴ καὶ τὰ πρύμισε γὴ μηχανὴ τοῦ Πίπιζα. [“]Ο Γρίτης εἶδε μιὰ θέση γεμάτη ἀπὸ μελάτι· καθαρὸ μελάτι· λειβάδι ἀτρύγγητο. Τὸ εἶπε κρυφὰ τοῦ μηχανικοῦ καὶ κείνος διάταξε νὰ τραυμήσουν ἀνοιχτά, γιὰ νὰ πλανέψουν τὶς ἀλλες μηχανές. [“]Ανοίχτηκαν κάπου εἴκοσι μίλια. Οἱ ἄλλοι ἀρχισαν νὰ διοψιάζωνται. «Κάτι σχοινὶ θὰ μᾶς πλέξῃ τὸ αἰγινήτικο κουρούπι*», ἔλεγαν. Ως τόσο ἔρριξαν τοὺς δουτηχτάδες καὶ ἀρχίσε τὸ φάρεμα. Παρατιμονιὰ τότε δ μηχανικὸς καὶ δρέθηκε πάλι τὸ καΐκι στὰ νερά του.

— “Ελα, Ραφαλιά, ἑτοιμάσου· λέεις δ καπετάνιος. Σὲ φέρνω σὲ δλισίδι*.” Αν δὲ δράλης καὶ τώρα τὸ δίχτυ γεμάτο, καλὰ θὰ κάμης νὰ ταχτῆς καλόγερος. Μὴ ντροπιάζης ἀδικα τ’ ὄνομά σου.

“Εκείνη τὴν ὥρα πέρασε δίπλα καὶ γὴ μηχανὴ τοῦ Καλέμη μὲ τὸ δικό μου. Καὶ κείνος καθόταν στὴν κουπαστὴ λαστιχοντυμένος καὶ σφρύγγιζε μὲ τὸ μαντήλι τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ φορέσῃ τὴν περικεφαλαία.

— Τὸ νοῦ σου, Ηέτρο! φώναξε γελῶντας, καθὼς εἶδε τὸν πατέρα σου. [“]Ασε τὴν τύχη νὰ κάνη ρόκα της καὶ θυμοῦ τὰ λόγια μου. Σφυρὶ στ’ ἀμόνι! σφυρὶ στ’ ἀμόνι!...

“Εκείνος δὲν εἶπε τίποτα. Δὲν ἥθελε πιὰ συμβουλές. Τὸ πῆρε

ἀπόφαση: δὲ θὰ καταντήσῃ ἀνάμπαιγμα στοὺς σφουγγαράδες!

Ως τάσσο τὸν ἔντυναν οἱ ἄλλοι σὰ γχαμπρό. Σὰ γχαμπρό καὶ μαζὶ σὰ λείψανο. Ζωντανὸς ἐμπαινε· μὰ ποιός ξέρει ἢν θᾶθγαινε ζωντανός; Ὁ βουτηχτῆς παῖξει πασέτα τὴ ζωή του. Τὸ γνωρίζουν ὅλοι· τὸ κκλογγαρίζει πρῶτος αὐτός. Γιὰ τοῦτο μεταλαβαίνουν πρὶν φύγουν ἀπὸ τὸ νησί· γιὰ τοῦτο οἱ καπετάνοι παίργουν σάβανα, κεριά καὶ λιθάνι μαζὶ μὲ τὴ γαλέτα καὶ τὸ ἄλλα χρειάζουμενα. Τέλος τὸν ἔντυναν τὸ λάστιχο*, τοῦ φόρεσαν τὴν ἀτσαλένια περικεφαλαία, τοῦ ἔζωσαν τὴ ζώνη μὲ τὰ γατζούδια*, κρέμασαν τὰ μολύδια στὴν τραχηλιά· λαστιχένια βραχιόλια* στὰ χέρια, παπούτσια μολυθοπάτωτα στὰ πόδια. Μόλις κατώρθωνε νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὸ θάρρος. Πάτησε τέλος στὴ σκάλα, κλείσανε καλὰ τὸ φεγγίτη* κι' ὁ Πέτρος Ραφαλιᾶς ἀγνώριστος, ἀσούσουμος*, ἀπλωσε ἀπάνω στὰ νερά σὰν νὸς ἀπλωνε στὰ βαμπάκια. Ἀμέσως φοῦσκες πρασινόγλαυκες πήδησαν μία κατόπιν τῆς ἀλλης, λέες καὶ γεράδικα κάτω ἔπαιξε κρυσταλλένια πεντέβολα*. Τέλος δεντρὶ φήλωσε σὰν κυπαρίσσι λυγερό, συμμαζωχτό, μὲ συντεφένεις χάντρες κινούμενες ἀπὸ τὴ ρίζα ώς τὴν κορφή. Ὁ πατέρας σου στάθηκε στὸν πάτο σὰν νὰ μπῆκε σπίτι του. Γύρισε τὰ μάτια ζερβόδεξα κι' ἀγαγάλλιασε*. Ὁ γεωργὸς ἔτσι δὲ χαίρεται ποὺ βλέπει πολύκαρπο τὸ χωράφι του. Τώρα, συλλογιέται, θὰ ψηρέψω γιὰ καλά. Ὁχι τὸ δίχτυ μου, μὰ κι' ἀπόχη θὰ γεμίσω! Καὶ ἀρχίζει τὸ θέρισμα.

Ἄπανω, μαῦρο σύγνεφο τοῦ καϊκιοῦ ή καρίνα. Ὁλόγυρα τὸ νερὸ πηγητό, σταχτοπράσινο σὰν θαμπό κρύσταλλο, τὸν ψηλαφοῦσε ἀπὸ πχντοῦ, τὸν ἔδενε σὲ μεταξένια βρόχια, καὶ σύγκαιρα τοῦ ἔδειχνε χιλιόμορφο κόσμο. Ἀναγέλεες* τὰ ψάρια χρυσόφτερα, ἀσημωμένα, διάβακιγαν δλόγυρά του μὲ φουσκωμένα τὰ λαιμά, τὰ σπάραχνα κατακόκκινα, ψιλὸ μαργαριτάρι τὰ δέντια στὶς δυνατὲς σχιγονίτσες τους, τιμόνι τὴν ϕαλιδωτὴν οὐρά τους. Πολλὰ ἔπειταν ἀπάνω του, τυφλὰ προσόχτιζαν σὰν ἀκυβέρνητα ξύλα στὴν περικεφαλαία του· ἄλλα διάβακινα σαγίττες ἀργυρὲς ἀπὸ τὰ σκέλια του.

Κάτω φυκοστρωμένος δ βυθός, ἀνοιγε πλατὺς καὶ μαλακὸς σὰ βελοῦδο. Ἐδῶ ἀκαλῆφες* βαθυγάλαζες ἔδγαιναν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά· ἄλλες ἀνοιχτὲς σὰν κοῦπες καὶ σὰν ἀρχαῖα κύπελλα· μερικὲς σὰν κρίνα μεγάλα· κι' ἄλλες ἔφευγαν ψηλά, κρεμῶντας κάτω μυριόχρωμα κομπολόγι τὰ ψευτοπόδαρά τους. Παρέκει τερηδόνες* γεμάτες στὸ καστανὸ χνούδι τους, ἀνάδευχη ἀνυπόμονες γὰ κολ-

λήγουν στὸ πλεούμενο. Ἀλλοσ τῆς Ἀφροδίτης δὲ κεστὸς² μακρύς, κλωθογύριστος, διλομέταξος, ἀπλωγε τὶς κορδέλλες του, σὰν γὰ ζητοῦσε κάτω ἐκεῖ τὸ πανόρμορφο κορμὶ τῆς θεᾶς. Καὶ παντοῦ περίγυρα ἔχνθοπράσινα μαρούλια, τραχὺ χρυσόμηλα, χαμόκλαδα τριχοφορτωμένα, μούσκλιν σγουρά, φυτὰ χιλιόπλουμα³ κι⁴ αἰσθαντικὰ ἔκαναν κῆπο διειροφάντεστο. Καὶ κόσμος μυστικός, διστρακοφόρος καὶ λεπιδοντυμένος καὶ ἀγκαθόφραχτος γύριζε ἀπάνωκάτω, μέγχες καὶ ἀρειμάνιος σὸν Γοιλάθ, καὶ ἄλλος ταπειγός, φοβιτσάρης, τροφὴ δὲ ἔνας τὸ ἀλλουνοῦ. Κάπου ἀνοιγε σὰν ἀντέννες τὰ πόδια του κι⁵ ἔτρεχε γὰ συλλάβῃ τὴ σευπὶλα δὲ ἀστακός, πνιγμένος στὸ μελάγι της. Κάπου μιὰ καθουρομάνγα ἔπαιζε λόγχες τὰ πόδια της, ἀνασκελωμένη γιὰ προφυλάξῃ τὸ ἀργά της... Καὶ πέρα-δῶθε βράχοι καὶ ἀδυσσοι, λαγκαδιές καὶ ὅρη μὲ κάλλη μύρια, μὲ θησαυροὺς ἀνέγγιχτους, μὲ κατοίκους καὶ πετρώματα ἀγνωστα... Ἀλλὰ γιὰ κεῖνα δὲ φρόντιζε δὲ πατέρας σου.⁶ Ο σπόργος ήταν ἐμπρός του κι⁷ ἔρριχνε ἀδιάκοπα στὸ δίχτυ του. Τώρα σὲ τί θὰ παραπονεθῇ δὲ Πίπιζας;

Ἄξαφνα σηκώνει γύρω τὰ μάτια του καὶ βλέπει μακριά του ἔνα βράχο Φηλό, μὲ δύο δεντράκια μονόκλαδα στὴν κορφή. Φάνταζε μέσα στὸ γερὸ σὸν δράκος μὲ ἀναιχτὰ χέρια. Καὶ κοντὰ στὴν ρίζα του, ἀπάνω στὴν ἔχνθη ἀμμουδιὰ εἶδε μιὰ τούφα μελάτη διαλεχτό. Μαύριζε σὰν κατακαίνουργίος κατηφές. Δὲ χάνει καὶρὸ καὶ τρέχει γὰ τὸ ἀδράξῃ. Δὲν ηθελε παρὰ δυὸ δρασκελιές ἀκόμη. Τότε ἀπὸ τὴν κόχη τοῦ βράχου πρόσκλε ἄλλος βουτηχτής. Ἐτρεχει καὶ κείνος ἵσα στὸ μελάτη. Δρασκελιὰ δὲ ἔνας, δρασκελιὰ δὲ ἄλλος, σμίξανε. Ο πατέρας σου πρόφτασε κι⁸ ἔβαλε τὸ πόδι ἀπάνω του.

—Τί θὲς ἐδῶ; ρωτάει τὸν ἄλλο μὲ γοήματα· εἶναι δικό μου· ἐγὼ τὸ πρωτόειδα.

—Μπᾶ· κάνει δὲ ἄλλος· εἶναι δικό μου· τὸ φύλαγα ἀπὸ προχτές. Κάμε πέρα.

—Δὲ μὲ κουγᾶς ἀποδῶ οὕτε μὲ φουρνέλο. Τραύχ δρόμῳ σου.

Ἐκείνος ἡθέληγε γὰ τὸν σπρώξῃ. Ο πατέρας σου ἄναψε· τὰ λόγια τοῦ Νικολοῦ, διαβόλοι, τοῦ σήκωσαν τὰ μυαλά.

—Δὲν τὸ παίρνεις, λέει, ποὺ γὰ χαλάσῃ δὲ κόσμος. Η θ⁹ ἀνεδῶ μὲ τὸ μελάτη, ἥ ἀφήνω τὰ κόκκαλά μου!

Καθὼς ἔκαμε γὰ σπρώξῃ δεύτερη δ βουτηχτής, σηκώνει γροθιὰ δὲ πατέρας σου καὶ τοῦ δίγει στὸ στομάχι. Ἐκείνος πέφτει στὰ

γόνατα σφίγγοντας τὴν κοιλιά του. Ἀξαφνα πηδᾶ στὰ γύχια, σηκώνει τὸ καράκι καὶ χύνεται ἐξιφίδης ἀπάνω του.

— "H μὲν ἀφήνεις τὸ μελάτι η̄ σοῦ ἔφαγα τὴν καρδιά!

— "A! ὅχι! ἐδῶ σφαζόμαστε.

Καὶ τραχῷ δὲ Ραφαηιᾶς τὸ λάζο* ἀπὸ τὴν ζώνη του. Τσιμπάει σύγκαιρα τὸ σχοινὶ δυὸ φορές, ζητῶντας δέρχ.

Ἀπάνω η̄ θάλασσα ἀρχισε νὰ σιγοτρέμῃ καὶ νὰ κυματίζῃ σκοτεινογάλαζη, κάπου μὲ ἀφροὺς πλατεῖς, κάπου μὲ ἥχους παράξενους. Σεῖσμα καὶ τάραχο ἔδηγαζε τὸ μεγαθήριο, λές κι' ἥθελε νὰ κρύψῃ τὸ πικρὸ δρᾶμα ποὺ ἀρχιζε στους κόρφους του. Τὸ σκαφίδι μὲ τὴν ἀντέννα δρθόγυρτη στὸ κατάρι, σάλευε ζερβόδεξα καὶ κοντυλόγραψε ἔσκρια ψηλά. Καὶ ὅλο τὸ τσούριμα, δὲ κολασούζέρης μὲ τὸ σχοινάκι τοῦ βουτηχτῆ στὰ δάχτυλα, δὲ μαρκουτσέρης στὸ μαρκούτσι*, οἱ ροδάδεις ἀπὸ δυὸ στὴ μηχανή, οἱ λαμνοκῶποι στὰ κουπιά γυμνοτράχηλοι* δυὸ ἄλλοι βουτηχτάδεις ἔσπλωμένοι καταγλιακοῦ μὲ χαλκοπράσινη ὅψη καὶ μάτια βουρκωμένα, ἀκολουθοῦσαν τοῦ ἔγλου* τὸ κύλημα. Στὴν πλώρη καθισμένος δὲ μηχανικὸς μὲ τὸ τσιμπούκι ἀναμμένο, κουδέντιαζε μὲ τὸν Καλέμη, σὰν νὰ ἥταν στὸ τραπέζι ταβέρνας.

Οἱ Αἰγινήτης πῆγε μακριὰ κῑ ἔρριξε τὸ βουτηχτῆ του· μὰ δὲν εῦρισκε τίποτα καὶ τραυῶντας ἔσυρε τὸ καΐκι δίπλα στὸ καΐκι τοῦ Πίπιζα. Καὶ ἄλλα πεντέξη Φάρευαγ όλόγυρα καὶ κουβέντιαζαν ἀπὸ μηχανή σὲ μηχανή, μετροῦσαν οἱ καπετάνοι τις ζημιές τους, λογάριαζαν τοὺς μῆνες, ἔλεγχαν γιὰ τὴ σοδειὰ τῆς χρονιάς, γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ θὰ πουληθῇ στὴν Ἱδρυματική.

— Τί τὰ θές; μὲν ἔφαγαν τὰ πλάτικα* φέτος· εἴπε στεγάζοντας δὲ Πίπιζας. Κοντεύει νὰ μᾶς πάρη δὲ Σεπτέμβρης καὶ δὲν ἔχω αὔτε χίλιες δικάδεις στὸ γεπόδι.

— Μὰ καὶ γὼ ἔχω κάτι χαραμῆδες!* εἴπε δὲ Καλέμης· ἀλληχρονιά δὲ μούτυχαν τέτοιοι. Φοδοῦνται ἀπὸ τὸν γῆσκιο τους. Δέκα δύώδεκα δργυίες, δὲ βουτοῦν παρακάτω.

— Στὶς τριάντα βρίσκεται· εἴπε δὲ μαρκουτσέρης κείνη τὴν στιγμή, βλέποντας καλὰ τὸ μανόμετρο.

Ἐκεῖνος ἔκαμε πώς δὲν ἀκουσε καὶ ἔακολούθησε μὲ τὸν Αἰγινήτη. Εἶπαν γιὰ τὸ κόντρα-γεπόδι ποὺ μένει ἀραγμένο στὴ Βεγγάζη· γιὰ τὸ ἔειλιμπάρισμα* τοῦ σπόργου καὶ γιὰ τὸ σκαλόψαρο ποὺ φάνηκε. Οἱ λίσιοι κόκκινος καὶ γοργογύριστος σκάλων στὰ μεσούρανα, χύνοντας λάθρα δλοῦθε. Μακριά, γραμμή κατάσπρη

σὲν κιμωλίας χάρχιμα, πρόδηκινε ἡ ἀμμουδιὰ τῆς Ἀφρικῆς κι^ο ἀ-
κόμη μηκρύτερα, τὸ Χαψίνι^{*} ἔδειχγε τὴν πυρωμένην χήτη του,
σὲ θεριδ ἀναμαλλιασμένο. Ἀπέραντο χώνευε^{*} στὰ διάφανα οὐρα-
νοθέμελα τὸ πέλαγο μὲ κάποιο τρέμουλο, λὲς κι^ο ἀνάσαινε δύσκολα.
Ποὺ καὶ πού, σὰν φελλοὶ παραγαδιοῦ, μαύριζαν τὰ σφουγγαρά-
δικα δυὸ καὶ τρία μαζί, ἄλλα μοναχικά, καὶ ἰδρωναν τὰ δύστυχα
κορμιά, γιᾶτα γέραζαν, κινδύνευαν ζωῆς γιὰ τὸ ἀκαρπὸ χάρισμα
τῆς θάλασσας. Καὶ κοντὰ στοῦ Πίπιζα τὸ καίκι ἔνας μὲ τὸν ἄλλο
οἱ δουλευτές, γνώριμοι καὶ φίλοι, δούλευαν μεστά, καὶ σύγκαιρα
φρόντιζαν γὰ μάθουν τὰ νέα τῆς πατρίδας καὶ πειράζονταν πολλὲς
φορὲς συναμεταξύ τους. Τοῦ ἑνὸς ἔλεγαν πώς παντρεύτηκε ἡ ἀρρε-
νωγιαστική του^ο ἄλλου πώς τὸν ἀγαποῦσε τὸ Μαριώρη, ἀσχημο-
μούρα κι^ο ἐλαφρόμυκλη στριγγλόγρια· τρίτου πώς τὸν ἀποπαίδισε
ὅ πατέρας του. “Ολων ἡ προσοχὴ γῆταν στὰ πειράγματα.

— “Ε μωρέ! φωνάζει στὴν ὥρα ὁ Πίπιζας στὸ μαρκουτσέρη
του^ο τσιμπάει ὁ βουτηγχτής. Τὸ νοῦ σου!

“Ο μαρκουτσέρης ἔχεισε ἀμέσως ἀνεμο μέσα στὴν περικεφαλαίκ
του^ο πατέρα σου. Ἐκεῖνος τότε ἀνάσανε βαθιά, πῆρε δύναμη, καὶ
βαστῶντας ψηλὰ τὸ λάζο, ρίχτηκε γὰ ξετοπίση τὸν ἄλλο. Μὰ ὁ
ἄλλος τὸν περίμενε ἀφοδι^ο τρίχα δὲ σάλευε ἀπὸ τὴ θέση του.
Καὶ καθὼς τὸν εἶδε γὰ πλησιάσῃ ἀρκετὰ μιὰ ἔδωκε μὲ τὸ κεφάλι
του^ο στὴ βαλβίδα καὶ σφεντόνισε σίφουνα νεροῦ στὸ φεγγίτη ἀπάνω.
“Ο Ραφαλιάς τὴ ἔχασε. Τὸ κλωθογύριστο κῦμα κάθισε ἀπάνω του
σύγνεφο καὶ τὸν ἔκλεισε στὰ σκοτεινά. Οὕτε βουτηγχτὴ ἔθλεπε
πιὰ οὕτε τίποτα. «Πάξει», σκέφτηκε, «τώρα θὰ μὲ φάγη!» Ἀλλὰ
γιὰ γὰ μὴ χαθῇ ἀδικα, χαμηλώσε γοργὰ κι^ο ἔδωσε μὲ τὸ λάζο
του^ο μπηχτὴ στὰ τυφλά. Στὰ τυφλά, μὰ δὲν ἔσφαλε. Ἐνα πορτο-
κάλι κατακόκκινο φάνηκε στὸ ξανθοπράσινο νερό. Ὁ βουτηγχτής
ἔσφιξε τὸ πλευρό του, ἔκλεισε τὴ βαλβίδα κι^ο ὁ δέρας τὸν σήκω-
σε μπαλόνι ἀπάνω.

— “Αι στὸ διάσολο! εἶπε ὁ πατέρας σου^ο ἔλα τώρα γὰ μοῦ πά-
ρης τὸ μελάτι.

“Εσκυψε σύνταχα κι^ο ἀρχισε γὰ ξεριζώνη τὸ σφουγγάρι. Δὲν
γῆταν καὶ μικρὸ πρᾶμα. Ὁλο τὸ γάλα^{*} του^ο γὰ ἔστυδες, γὰ ἔσγα-
ζεις δλη του^ο πέτσα^{*}, πάλι θὰ ζύγιζε τὶς δυὸ δικάδες. Δὲν πρό-
φτασε ὅμως γὰ τὸ ξεριζώση, καὶ σηκώθηκε δρθὸς σὰν γὰ τὸν κέν-
τησε δράκαιια^{*}. Ἀπόμακρα ἐρχόνταν ὅγκος θεότρομος, μαύρος
καὶ γιαλιστερός. Τὸ σκυλόφαρο μυρίστηκε τὸ αἷμα. Σὰν πλώρη

καραβίοις ἀγαποδογυρισμένη σφήνωνε* ή σαγόνα του κι² ἀποκάτω ἔχασκε κατακόκκινος δ φάρυγγάς του καὶ τὰ τριγωνικὰ δόντια του ἀσπριζαν φοβερά. Στὰ πλάγια τοῦ λαιμοῦ πέντε γραμμὲς μεγάλες, κατάμαυρες, χόχλαζαν τὸ νερὸν σὸν σιφοῦνοι ἀδιάκοπα. Καὶ πίσω τὸ κορμὶ μελαψό, μὲ τὴν φτερούγια του ἀνοιχτὰ πέρα - δῶθε, μὲ τὴν οὐρὰ γαργαρύιστη σὸν ἔλικα βαποριοῦ, ἔφευγε μπρὸς κι² ἀφροκοποῦσαν τὴν νερὰ δαρτὶ καὶ σκοτωμένα στὸ διάδη του. Τὰ ψάρια ἔτρεχαν κοπάδι μὲ τρελλὰ πηδήματα, γιατὶ ἔνοιωθαν τὸν κίνδυνο. "Οσα διώας τύχαιναν κουτά του, πήγκιναν ἵσα στὸ ἀχόρταγο στομάχι του.

"Οταν τὸ κῆτος εἶδε τὸν πατέρα σου, ἢ παράξενη φορεσιά του φάνεται πώς τὸ τρόμαξε· στάθηκε δίδουλο. Ποιός ξέρει γιατί τὸν πῆρε; Τὰ μάτια του στυλώθηκαν ἀπάνω του ἀκίνητα. "Ἐπειτα ἀρχισε νὰ φέρνῃ βόλτες γύρω του, νὰ θέλῃ μιὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ πάλι νὰ πισωδοριμῇ. "Ο δικός μας σκυφτὸς στὰ νύχια μὲ τὸ σταλίκι* στὸν ἄμμο, ἀκολουθοῦσε τὰ κλωθογυρίσματά του, γύριζε σὸν ξάνο στὴ θέση του, ἀπάνω στὸ μελάτι, καὶ τὸ κοίταζε κατάματα.

"Αποπάνω τσιμποῦσαν τὸ σχοινὶ κάθε λίγο.

—"Ελα! τὶ κάνεις τόση ὥρα; καιρὸς νὰ βγῆς· ἔτοιμος;

—Περιμένετε! τοὺς τσιμποῦσε κείνος.

Ποῦ νὰ βγῇ; Μόλις ἔκανε νὰ τραυμήξῃ ἐπάνω, θὰ τὸν ἔκσθε στὰ δυά.

Τέλος σὰ νὰ κουράσθηκε τὸ θηρίο, ἀργὰ πῆγε, πλάγιασε στὸ βράχο κι² ἀρχισε νὰ ἔυσται. "Εξυνε τὴν κοιλιὰ γιὰ νὰ κοιμήσῃ τὴν πειγὰ του. "Ο βράχος μὲ τὰ δεντράκια ἔτρεμε συθέμελα, σὸν νὰ τὸν ἔπιασε σύγκρυσο.

—Τώρα κακὴ τὰ μπλέξαμε! σκέφτηκε δ πατέρας σου. "Εδὼ θὰ μας πάρῃ νύχτα.

—"Αλλὰ μὲ τὸ σκοτάδι θὰ κινδύνευε περισσότερο. Ηῆρε Θάρρος κι² ἀποφάσισε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ διώξῃ ἀπὸ κουτά του.

—Τὸ ψάρι κοντά μου· τσιμπάει ἐπάνω. "Έτοιμοι;

—"Έτοιμοι.

Τραυῷ τότε καταπάνω του μὲ τὸ καμάκι ψηλά, μὲ τὴν ἔχυθοκόκκινη περικεφαλαία θυσκνοσκέπαστη ἀπὸ τὸ χοχλαστὸ νερὸ τῆς βαλδίδης. Τὸ μολυσθερτωμένο στήθιος του ἀστράφτει· τὰ γατζούδια τῆς πλατειᾶς ζώνης τρεμολάμπουν ἀπάνω στὸ σκοτεινό του λάστιχο. Τὸ θηρίο σάστισε· μωρὲ τ' εἶγαι τοῦτο! κουτοσυλλογίσθηκε. "Εκαμε δυὸ - τρεῖς φορές νὰ σταθῇ καὶ ν' ἀντικρύσῃ τὸν ἔχθρό

του· μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Μιὰ ἔδωκε μὲ τὴν οὐρά του ἀφροκοπῶντας τὰ νερά καὶ χάθηκε πίσω τους. "Ο δικός μας ἔμεινε στὴ θέση ὡς που καθάρισαν τὰ νερά. Τότε φαχούλεψε τὸ βράχο· εἶδε πέρα - έῳθε νὰ μὴ λούφαξε*" πουθενὰ τὸ φάροι. Τίποτα. Τ' ἀπονέρια* του ἔδειχγαν ἀκόμα τὸ διάβα του.

—Πάει στὸν ἄνεμο τὸ κουτόπραμχ· συλλογίσθηκε, γελῶντας μὲ τὸ φόρο του.

"Αδραξε εὐθὺς τὸ μελάτι, μιὰ* στὸ σχοινὶ κι² ἔφτασε ἀπάνω. Βρόντοι, φωνές, σφυρίγματα, πέτρες καὶ ἔντα πλαταγιστὰ στὴ θάλασσα δέχτηκαν τὸ βουτηχτή, σὰν νὰ τὸν χαιρετοῦσαν γιὰ τὸ σφουγγάρι ποὺ ἔφερνε. Δὲν ἦταν γιὰ τὸ σφουγγάρι. "Ηθελαν νὰ τρομάξουν τὸν καρχαρία, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ καίκι ἀθλαθος δ πατέρας σου. Τέλος τὸν ἀρπαξαν τὰ παιδιά, τοῦ βγάλανε τὴν περικεφαλαία, τὸν ξάπλωσαν στὸ κατάστρωμα κι² ἀρχισαν νὰ τοῦ γδύνουν τὸ λάστιχο. Νόημα τότε δ Πίπιζας καὶ τὸ καίκι ἔβαλε πλώρη γιὰ τὸ Ἀσπρονήσι*.

—Μὴ φεύγης, καπετάνιε· εἰπε δ Ραφαλιᾶς· ἔχει κάτω πολὺ σφουγγάρι.

—Δὲν πειράζει· μᾶς φτάνει γιὰ σήμερα· ἀπάντησε κατάγοτας ἀλλοιού ἐκεῖνος.

"Τύποφιάστηκε δ δικός μας καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι. Βλέπει μία μὲ τὴν ἄλλη τὶς μηχανὲς νὰ τραυοῦν δλες κατὰ τὴ στεριά.

—Μὴν ἔπαθε κανένας; ρωτάει τὸ μαρκουτσέρη.

—Ναί· κάποιος ἔπαθε.

—Απὸ ποιά;

—Δὲν ξέρω· μακριὰ εἴδαμε τὴ σημαία του μετζάστρα*.

"Εφτασαν δλες οἱ μηχανὲς στὸ Ἀσπρονήσι. Πήδησαν ἔξω τὰ πληρώματα. Καθένας εἶχε καρδιοχτύπι, ὥστε γὰ δῆῃ τὸ νεκρό. Τέλος ἔφτασε κι² ἡ μηχανὴ τοῦ Πίπιζα. Πρῶτος πήδησε στὴν ἀμμουδιὰ δ πατέρας σου. Ωιμέ! "Ο Νικόλας Ραφαλιᾶς ἦταν νεκρὸς στὸν ἄμμο μὲ μιὰ πληγὴ δρθάνοιχτη στὸ ἀριστερὸ πλευρό.

—Ακοῦς! Γιὰ τὸ μελάτι δ πατέρας σου σκότωσε τὸν ἀδερφό του. Τὸν ἔθαψε ἐκεῖ στὸ ἔρημο νησί, δίπλα σὲ χιλιάδες ἀλλοιους ἀτυχούς σὴν αὐτὸν καὶ πανέρμους, καὶ στὸν ξύλινο σταυρό του ἔγραψε: «Ἀδερφοσκοτωμένος σφουγγαρᾶς 1876».

—Απὸ τότε δὲ βρύτηξε πιὰ στὴ θάλασσα, δὲν πάτησε μηχανή. Εκεὶ κάθισε στὸ ἀκαρπὸ νησί, διώχτης τῶν γλάρων καὶ φύλακας

τοῦ νεκροῦ. Τέλος μὲ τὸ πρῶτο ντεπόζιτο γύρισε πίσω. Ἡρθε ἵσα στὸ σπίτι μου.

—Χρυσούλα, μοῦ εἶπε κλαίοντας, κι^ο οἱ δυὸ μιὰ τὴν ἔχουμε τὴν πληγή. Ἐσὺ ἔχασες τὸν ἀρρεβωνιαστικό σου καὶ γὼ τὸν ἀδερφό μου. Τὸ κακὸ ποὺ ἔκαμψ σ' ἐκεῖνον ἥρθα γὰ τὸ πληρώσω σὲ σένα. Θά γίνω ἄντρας σου.

“Ετσι ἔγινε ἄντρας μου δ ἀντράδερφος κι^ο ἔγινε πατέρας σου. Μὰ δὲν ἔξῆσε σῦτε γὰ σὲ γνωρίσῃ. Νυχτόμερα τὸν τυραννοῦσε τὸ κρίμα καὶ πέθανε μονοχρονίς. Ἀλλὰ τὴν ὥρα ποὺ ξεψύχας δὲν εἶχε ἄλλη κληρονομία ν' ἀφήσῃ παρὰ τὸν ἰδιο λόγο: Νὰ μὴ σ' ἀφήσω γὰ γίνης σφουγγαρᾶς!».

Φύλαξα τὴν ἐντολὴ τοῦ πατέρα μου καὶ δὲν ἔγινα σφουγγαρᾶς. Μὰ καὶ τώρα ποὺ γέρασα στ' ἄρμενα, τὴν ἰδια αἰσθάνομαι ἀηδία μπρὸς σὲ μιὰ μηχανή. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ φαίνεται· μὰ δχι ποτὲ σὰν πλεούμενο, εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα φαντάζει ἀκόμα στὰ μάτια μου.

1899.

4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ.

“Ἐνας λαμπρὸς προεστώς.

Παύλου Καλλιγᾶ.

Εἰσαγωγή: Ο χαρακτηρισμὸς ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ συγγραφέως Θάνος Βλέκας, (ἀδελφὸς τοῦ ἡρωος τοῦ μυθιστορήματος), ἐπέτυχε μὲ τοὺς ἐπιτηδείους του τρόπους νὰ προσοικειωθῇ τοὺς ἀπλοῦκοὺς χωρικοὺς τοῦ εὐφροσύνητον χωρίου Τριβαὶ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ ἵνα καταστῶσι οὗτοι κύριοι τῆς γῆς, τὴν δοποίαν ὡς δουλοπάροικοι ἀπὸ πολλοῦ ἔκαλλιέργουν. Πράγματι κατώρθωσεν ὥστε νὰ ἐκτεθῇ εἰς δημοπρασίαν τὸ χωρίον. Ἐξαπατήσας δὲ τοὺς χωρικοὺς ἐπεισεν νὰ ὑπογράψουν ἔγγραφον, διὰ τοῦ δοποίου ὀνόματος αὐτοῦ, ὅστις ἐμελλε δῆθεν εὐθὺς ἀμέσως νὰ τὰς διανείμῃ εἰς αὐτούς. Μόλις ὅμως δ Ἡράκλειος ήθέτησε τὰς αὐτὸν τὸν τρόπον κύριος τοῦ χωρίου, δχι μόνον ἦθέτησε τὰς

ύποσχέσεις του, ἀλλ᾽ ἐγκαταστήσας εἰς αὐτὸ μαστιγοφόρον ἐπιστάτην, ἡρχισε ν' ἀπομυζᾶ καὶ τὰ παραμικὸν εἰσοδήματα τῶν χωρικῶν. Οἱ δυστυχεῖς Τοιβαῖοι ἀπεφάσισαν τότε νὰ καταφύγωσιν εἰς ἓν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ προυχόντων, ἵνα τοὺς ὄδηγήσῃ πᾶς νὰ ἔλευθερον ἀπὸ τὸν οὔτως αἰσχρῶς παγιδεύσαντα αὐτοὺς ἀπαίσιον δυνάστην των.

‘Ο πάρεδρος, διερεὺς καὶ οἱ τρεῖς συγαπεσταλμένοι τῶν Τριταίων ἔκρουσαν τὴν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ προεστῶτος. Κατὰ τὸ ἔκπαλαι ἔθισ, προσερχόμενοι εἰς τὸν προεστῶτα ἴκέται, ἔφερον ὡς δῶρον ἀρνίον, τοῦ δποίου ἔθλιψην τὸ ωτίον προβάντες εἰς τὴν αὐλήν, ὡςτε ἐκ τοῦ βληχήματος νὰ μάθῃ ἐκεῖνος ὅτι δὲν ἔρχονται μὲ χεῖρας κενάς.

Προσκυνοῦντες ἐστάθησαν πρὸ τῆς φλιᾶς τῆς ἑξέδρας, καὶ πειθόμενοι εἰς τὸ γεῦμα τοῦ προεστῶτος, δοστις διεστραμμένους ἔχων τοὺς πόδας ἐκάθιητο ἐπὶ τοῦ κλιντήρος, εἰσῆλθεν διερεὺς καὶ διπρεδρος καὶ ἐκάθισαν χαμκί, καὶ αὐτοὶ διεστραμμένοι τοὺς πόδας, ταπεινοὶ καὶ συνεσταλμένοι, οἱ δὲ τρεῖς συγακόλουθοι των ἔμειναν ἔξω τῆς φλιᾶς ἰστάμενοι.

‘Ο προεστῶς μὲ τόνον ἥγε μοικῆς συγκαταβάσεως τοὺς ἡρώτησε πῶς ἔχουν, καὶ περὶ δλων τῶν διατρεχόντων ἐν τῷ χωρίῳ των, προσποιούμενος ὅτι ἀγνοεῖ τὰ πάντα, καὶ ἀπορῶν διατί δὲν ἐπληροφόρησαν αὐτὸν προτοῦ. ‘Ο ιερεὺς καὶ διπρεδρος κατὰ μικρὸν ἀπήγντων εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, ὡς περὶ πραγμάτων τοῖς πᾶσι γνωστῶν, τῶν δποίων ἐθεώρουν φορτικὴν τὴν ἐπανάληψιν, ἀν καὶ πολλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίζουν ἄλλοι τῶν παθόντων.

Ἐν διφῇ ἐγίνετο αὐτὴ ἡ κατ’ ἐρωταπόκρισιν ἐξιστόρησις, ποτὲ μὲν ἡ σύζυγος τοῦ προεστῶτος, ποτὲ δὲ διερεύτης τοῦ ἡ ὁ διπρέπτης του, εἰσερχόμενοι ἔλεγόν τι πρὸς τὸ ωτίον του, προσεκτικῶς ἐνωτιζομένου καὶ διπομειδιῶντος, ἢ σοδαρευομένου ἢ ἀνατείνοντος τοὺς ὄμους, ὡςτε γὰ πιστεύσουν οἱ ἀπλούστεροι ὅτι ἀλλα σπουδαιότερα ἐνασχολοῦν τὸν μεγαλεπήδιον νοῦν του, καὶ μόλις ἔχει καιρὸν γὰ δώσῃ, συγκαταβάίνων εἰς τὰς παρακλήσεις των, ἀκρόασιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔρριψε καὶ τινας λέξεις, ὡς μεγαλοφώνως μονολογῶν, ὅτι «τὸ καταχθόνιον διουργεῖον προσεκλήθη λοιπὸν νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του! . . . Ἰδοὺ ἐδοκιμάσθησαν καὶ οἱ λογιώτατοι αὐτοί, οἱ λεγόμενοι ἐνάρετοι! . . . φωστῆρες!», ‘Ο πάρεδρος καὶ διερεὺς διὰ νεύματος ἐφαίνογε πρὸς ἀλλήλους

λέγοντες: «πίπτει τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Τάσου!» Καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον δ σύγνους προεστώς ἀκούσας ἀγγελίαν τινὰ ἔξεφώνησεν: «Ἄυτοὶ εἰναι καλοὶ ὑπουργοί! . . . εἰναι φίλοι μου! . . .»

Ἄφοι ἔλαβεν δλαχ τὰς πληροφορίας παρὰ τῶν πρεσβευτῶν, τοὺς ἡρώτησε, τί θέλουν νὰ γίνη:

—Νὰ μᾶς σώσῃς ἀπὸ τὸν ἀθεόφοδον!...

—Νὰ σᾶς σώσω ἀπὸ τὸν ἐπάρατον νεγλυδα, ἀπήντησεν δ σο-
βροσθέφαρος προεστώς, ἀφοῦ σᾶς ἔδεσε χειρας καὶ πόδας!... Ἡ
φρόνησις σᾶς ἥζθε κατόπιν ἑορτῆς. Δὲν πρόκειται πλέον νὰ ιατρεύ-
σωμεν τὸν ἄρρωστον, ἀλλὰ γ' ἀναστήσωμεν τὸν νεκρόν!...

—Οταν θέλετε σεῖς οἱ ἀρχοντες, δλα γίνονται. Εἰς τοὺς πό-
δας σας εἴμεθα!... εἰς τὸ ἔλεός σας!... Θὰ σᾶς εὐλογοῦμεν μέχρις
ἔσχάτης γενεᾶς, δσον ὑπάρχουν Τριβαῖοι!...

—Αἱ εὐλογίαι θέλουν θυμιατήριον, καὶ τὸ θυμιατήριον θέλει
λιβάνι, χωρὶς λιβάνι δὲν προσκυνοῦν Ἀγιον.

—Τὸ καταλαμβάνομεν, ἐκλαμπρότατε! Πλὴν γνωρίζετε πόσον
εἴμεθα πιωχοί, μὲ τὴν ψυχὴν στὰ δόντια!...

—Δὲν σᾶς ζητῶ διὰ τὸν ἔαυτόν μου. Μὲ γνωρίζετε, ποτὲ δὲν
ἔλαβα, πάντοτε ἔδωκα. Τί θυσίας ἔχει τὸ σπίτι μου εἰς τὴν ἐπα-
νάστασιν καὶ αἱ πέτραι μαρτυροῦν ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν σιγμήν,
ἐνῷ δμιλοῦμεν, ποίαν ἀμοιβὴν ἔλαβα; Καταδρομήν, καταφρόνη-
σιν . . . Ποτος ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ξένους σὲ γνωρίζει; Ἡμεῖς ἔκο-
πιάσαμεν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἔθνους καὶ δὲν λυπούμεθα,
ἄν ἔδωκαμεν καὶ τὸν τελευταῖον διοιλόν μας. Ἄλλὰ τούλαχιστον,
ἄν ἔδιλέπαμεν τὸ ἔθνος νὰ εὐτυχῇ!... Τοῦτο μᾶς ἀγανακτεῖ! . . .
Τοῦτο μᾶς τήκει!... νὰ σᾶς βλέπωμεν δούλους, ἀφοῦ ἐσυντρίψα-
μεν τὸν ζυγόν σας μὲ τοὺς δδόντας μας!...

—Ναί, ἀνεβόησαν οἱ Τριβαῖοι, ἀναστενάζοντες καὶ ἀγαθλέπον-
τες πρὸς τὸν οὐρανόν, δ Θεὸς γιγάνσκει τί πάσχομεν!...

—Δι' ἐμὲ δὲν θέλω τίποτε. Ἔγὼ ἀπεφάσισα νὰ ζήσω μὲ τὸ
ὅλιγον, καὶ τὸ εἶπα καὶ τὸ λέγω καθ' ἥμέραν εἰς τὴν γυναικά μου
καὶ εἰς τὰ παιδιά μου. Ξηρὸν ψωμί, πλὴν νὰ δουλεύσωμεν τὴν
πατρίδα!...

—Νὰ εἰσαι πολυχρονεμένος, ἐκλαμπρότατε! καὶ σὺ καὶ τὰ
παιδιά σου. Ἡμεῖς ἔνγοοῦμεν γ' ἀνταμειφθῆς διὰ τοὺς κόπους
σου κατὰ τὸ δίκαιον. Νὰ ἐλευθερώσωμεν τὸ χωρίον καὶ νὰ εἰναι
τὸ γῆμισυ δικό σου, νὰ σ' ἀγαπῶμεν ως πατέρα. Πλὴν τώρα, τί

θέλεις νὰ δώσωμεν, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ζωγτανά μας ἔφαγαν αὐτὰ τὰ σαρκοφάγα ὅργεα τοῦ Καπετάν Τάσου;

— Σᾶς εἶπον ὅτι δὲν θέλω τίποτε. Ζῆ δ Θεός! Ἄφοῦ ἐλευθερώσετε τὸ χωρίον σας καὶ εὐτυχήσετε, ἀν θέλετε νὰ μὲ δώσετε δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης σας, ἀλλος λόγος. Πλὴν τώρα ἔχετε ἀνάγκην δικηγόρων εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια, διὰ νὰ ἀκυρώσετε τὴν δημοπρασίαν, καὶ ἔξοδα δικαστικά! Ἔκτὸς τούτου, πρέπει νὰ γίνῃ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀναφορά, πρέπει νὰ συστηθῇ ὅπου ἀνήκει. Μὴ νομίζετε, ὅτι «τῷ κρούσοιτι ἀνοιγήσεται» σημαίνει ὅτι ὅστις κρούει, τοῦ ἀνοίγουν· ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸν τρόπον νὰ κρούσῃ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εύρωμεν τὸν ἐπιτήδειον ἀγθρωπον. Αὐτὰ καὶ τὰ τοιαῦτα θέλουν τοσαῦτα καὶ τοσαῦτα! . . .

‘Ο πάρεδρος καὶ διερεὺς σχετλιαστικῶς προσέθλεπον ἀλλήλους, δὲ προεστώς, σιωπῶν, δὲν ἔφαινετο ἀνυπόμονος νὰ μάθῃ τι φρονοῦν, ἀλλ᾽ ὅτι παρὼν ἀποδημεῖ. Ἐπὶ τέλους δι πάρεδρος ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ, τί δύναται νὰ είναι τὸ ἔξοδον.

— Δι! αὐτὰ δλα δσα σᾶς εἶπα, τὴν ἀναφοράν, τὴν δίκην, κτλ. τώρα ἐκ προκαταβολῆς μόνα χλία τῶν πέντε.

Οἱ δυστυχεῖς Τριβαῖοι κατήγησαν καὶ δάκρυα πικρὰ ἔρρευσαν ἐκ τῶν δφθαλμῶν των.

— Ναι! τοὺς ἐπρόσθιεσε, τὸ βλέπω, διὰ σᾶς ίσως είναι πολλά, πλὴν σᾶς εἶπα τὸ ἐλάχιστον! ... Ζῆ δ Θεός! Ισως καὶ αὐτὰ δὲν φθάσουν, πλὴν κατὰ τὸ παρὸν δίδω καὶ ἔγω δι, τι λείψει. Αὐτὰ είναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνευ. Σκεφθῆτε, ἐρωτήσατε τὸ χωρίον, καὶ, ὅταν ἀποφασίσετε νὰ τὰ δώσετε, ἔρχεσθε καὶ σᾶς δδηγῷ τι νὰ κάμετε.

‘Ο ἐμφαντικὸς τόνος τῆς φωνῆς του κατέπληξε τοὺς ἵκετας, οἵτινες πιστεύσαντες ὅτι ἀλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει, καὶ μὴ δυγάμενοι ν ἀπαιτήσουν ἐξ ἴδιων νὰ προκαταβάλῃ δικετεύομενος, ἔκριναν πρέπον ν ἀπέλθουν, διὰ ν ἀναγγείλουν εἰς τοὺς λοιποὺς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρεσβείας των. ‘Ο πανικὸς φόδος, ὅστις κατεῖχε τοὺς πάντας, κατέστειλε πᾶσαν γοεράν φωνήν, δυγαμένην νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ ἀπέραντον τῆς θλίψεώς των· ἀλλὰ τὰ πρόσωπά των ἀπεικόνιζον σαφῶς τὰ δδυγηρά των αἰσθήματα.

‘Ο κακὸς μαθητής.

‘Ανδρέου Δασκαλάτου.

‘Εξαιρῶ τὸν μαθητὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Τοῦτος ὑποθέτεται ἐνήλικος, καὶ θὰ ἔχῃ ἀκολούθως ἄλλη γνώση, ἄλλη διαγωγή. ‘Εννοῶ δὲ τὸν μαθητὴν τῶν κατωτέρων ἐκπαιδευτηρίων.

Τοῦτος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν ἔννοεται καὶ δὲν ἔκτιμῷ τὴν ἀξία τῆς μαθήσεως. Πηγαίνει στὸ σχολεῖον, ἐπειδὴ ἐσυνήθισε ἔως ἀπὸ νήπιο νὰ πηγαίνῃ, ἐπειδὴ οἱ γονεῖς του τόνε θέλουν νὰ ἔξακολουθῇ νὰ πηγαίνῃ, καὶ ἐπειδὴ βλέπει ποὺ καὶ τὸ ἄλλα παιδιά πηγαίνουνε. ‘Αλλὰ στὸ σχολεῖο του γυρεύει κάθε ἄλλο παρὰ νὰ μάθῃ.

‘Η τάξη δἰ αὐτὸν εἶναι ἔνα εἰδός συνεταιρισμοῦ, δπου ἐντὸς ὀλίγου καὶ αὐτὸς συνεταιρίζεται. Καὶ ἐπειδὴ σὸν ἔκείνη τὴν γῆικια τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ φρονήματα λίγο διαφέρουν μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν, δὲν θὸ ἀργήσουνε συμφωνοῦντες νὰ εὔρουνε πώς οἱ ἕορτὲς καὶ κάθε ἄλλο ποὺ ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν ἀηδία τοῦ μαθήματος εἶναι εὐτύχημα, καὶ συνομώνονται διὰ νὰ ὑποχρεώνουνε τοὺς καθηγητές νὰ ἔστραζουνε.

Δὲ φθάνει. ‘Ἐντὸς τοῦ σχολαστικοῦ χρόνου τὰ ἐκπαιδευτήρια ἔχουνε διακοπές, κάποτε ἀπὸ πολλὲς γῆμέρες, καὶ τὸ καλοκαίρι μίαν ἀπὸ μῆνες. ‘Ο δὲ τοιοῦτος μαθητής, σὸν δλες δσες διακοπές, δὲν ἀνοίγει ποτὲ βιβλίο.

Παρομοίως, δταν ἔημερώνη ἔορτή, δὲν πιάνει μήτε τότε βιβλίο. Καὶ πραγματικῶς, τί νόημα ἦθελον ἔχει η σπουδὴ του ἔκείνη τὴν βραδιά, ἀφοῦ σκοπὸς τῆς σπουδῆς του δὲν εἶναι η προκοπή του, ἀλλὰ τὸ νὰ μπορέσῃ νὰ πῇ τὸ μάθημα, καὶ μάθημα τὴν ἀκόλουθην γῆμέρα δὲν εἶναι;

‘Ἐπειδὴ δέ, πηγαίνοντας εἰς τὸ σχολεῖο, μόνος του σκοπὸς εἶναι νὰ πῇ τὸ μάθημα, καὶ ἀν δυνατόν «νὰ περάσῃ», κάθε ἀπάτη πρὸς τὸν καθηγητὴν τοῦ εἶναι χρήσιμη, καὶ τὴν μεταχειρίζεται προθύμως.

Εἰς δὲ τές προετοιμασίες του διὰ τές ἔξέτασες τῆς χρονιάς, δκακὸς μαθητής, ἀντὶ νὰ βαλθῇ νὰ συνάξῃ μὲ τὸ νοῦ του δλες τές γνῶσες ὅπου εἰς τὸν σχολαστικὸ χρόνον ἀπόκτησε, καὶ νὰν τές οἰκειοποιήσῃ στὸν ἑαυτό του διὰ τῆς ἐπανειλημμένης μελέτης, ἐτοιμάζει μόνον καλά-κακὰ τὰ μέρη ἔκεινα ποὺ σὲ κάθε βιβλίο νομίζει πιθανὸν νὰ ἔξετασθῇ καὶ καλεῖ διὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἔξέτασης

μαθητάδες φίλους του, οι δποῖοι, στεκόμενοι δπίσωθέ του, τὸν βοηθοῦν κρυφὰ στὲς ἀπόκρισες.

Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον δ τοιοῦτος μαθητής ἐλπίζει «γὰ περάσῃ». "Αν δὲ ἀποτύχη... οἱ καθηγηταὶ τὸν ἀδικήσανε! ¹.

"Αλλ ὁ τοιοῦτος μαθητής ἀξαίνει* ἀμαθής. Καὶ δταν ἔρθη εἰς ἀνδρικὴν ἡλικία, εἶναι ἀνίκανος καὶ ἀνάξιος διὰ κάθε ἑργασία. Συγκαταλογίζεται μὲ τοὺς χυδαίους, καὶ δὲν ἔχει νὰ προσμείνῃ, παρὰ τὴν ἀψιφησία τῶν συμπολιτῶν του.

1886.

Ο καλὸς μαθητής.

Ἀνδρέου Λασκαράτου.

Ο καλὸς μαθητής, καὶ ἐνγοῶ ἐπιμελῆς μαθητής, εἶναι ἐκεῖνος δποὺ σπουδάζει, δχι διὰ νὰ ξέρῃ νὰ πῆ τὸ μάθημα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ μάθηση.

Ο καλὸς μαθητής, ἀντίθετο τοῦ κακοῦ μαθητῆ, θεωρεῖ κάθε μάθημα ὡς μερίδια πνευματικῆς τροφῆς, τὴν δποία προσπαθεῖ γ' ἀφομοιώση μὲ τὴν ψυχή του. Δὲν τόνε δικάει* γάν τὸ μάθηγ' ἀλλ' ἀφοῦ τὸ μάθη, τὸ ἔξετάζει σὰν ἀνατόμος εἰς δλα του τὰ μέρη, ποριζόμενος ἀπὸ αὐτὸ τὴν δσο περισσότερην ὠφέλεια.

Οι ἕօρτες δὲν εἶναι δι² αὐτὸν ἀφορμὲς νὰ διασκεδάζῃ· ἀλλὰ εὐκαιρίες νὰ καταγίνεται ἐλευθέρως καὶ ἀνεμποδίστως εἰς τὴν σπουδὴ του.

Μένει ἀμέτοχος εἰς τὸν συνεταιρισμὸ τῆς τάξης. Γυρεύει τὴν δουλειά του, δηλαδὴ τὴν σπουδὴ του· καὶ ἀδιαφορεῖ εἰς τές ἕօρτες, ἐπειδὴ αὐτὸς τές κάμνει σπουδάσιμες.

Ο τοιοῦτος ἐπιμελῆς μαθητής εἶναι πάντα ἔτοιμος νὰ δεχθῇ ἔξετασες. Καὶ ὅμως εἰς τές γενικές ἔξετασες τοῦ σχολαστικοῦ χρόνου ἀφιερώνεται στὴν σπουδὴ, καὶ σπουδάζει ἀκατάπαυτα διὰ νὰ ταχτοποιήσῃ στὸ πνεῦμα του τές γγῶσες, δποὺ ἔλαβε μέσω στὸ χρόνο· νὰ κάμη μὲ αὐτές, εἰς κάθε κλάδο μαθήσεως, ἔνα σύνολο

1. Ἐδῶθε ἥθελε ἔλλείπει κάτι, ἀν δὲν ἔλεγα ὅτι, καὶ δ πατέρας τὰ βάνει μὲ τὸν καθηγητή, τὸν δποῖον μέμφεται καὶ βρίζει, ὡς ἀδικήσαντα τὸ παιδί του!...

ταχτοποιημένο· τὸ δποῖον θέλει εἶναι ἡ ὠφέλεια ποὺ τοῦ ἐπρόκυψε ἀπὸ τοὺς κόπους του τῆς χρονιᾶς ἔκείνης, καὶ μέρος τῆς περαιτέρω του μόρφωσης, καὶ τῆς μελλούσης προκοπῆς του.

Ο μαθητὴς τοῦτος, ἔταν εἰς ἀνδρικὴν ἥλικιαν, θέλει ἔχει προκοπήν, ἵκανότητα, ἡμπόρεσιν· καὶ θέλει εἶναι ποθητὸς καὶ ἐπιζήτητος εἰς δλα τὰ μέρη· ὥστε καὶ νὰ μπορῇ νὰ ζῇ, ἀν τοῦ χρειασθῇ, μὲ τὴν προκοπή του. Ἐπειδὴ, «ὅποιος ξέρει, μπορεῖ».

1886.

• Ο οἰκονόμος.

Ανδρέου Λασκαράτου.

Ἡ οἰκονομία εἶναι ἡ μόνη ἀρμόζουσα κατάστασις εἰς ἑξευγενισμένον καὶ τίμιον ἀνθρωπον.

Οἰκονομῶ θὰ πῇ νέμω οἶκον, κυβερνῶ οἶκον. Εἰς δὲ τὴν κυβέρνησιν, τὴν οἰκονομίαν τοῦ οἴκου, ἀνάγονται πολλὰ εἰδη συμφερόντων, τὰ δποῖα δ οἰκονόμος οἰκονομεῖ.

Ἡ κυβέρνησις τῶν χρημάτων τοῦ οἴκου εἶναι μόνον ἔνα ἀπὸ τὰ οἰκονομήσιμα, καὶ δ οἰκονόμος τὰ οἰκονομεῖ καλῶς, ἔξοδεύοντάς τα ἀναλόγως μὲ τὴν ἡμπόρεσιν δποὺ τοῦ δίγει ἡ ποσότης των, καὶ μὲ τὴν κοινωνικὴν θέσιν τῆς οἰκογενείας. Πρεσπαθεῖ νὰ κάμη ὥστε νὰ μὴ λείπῃ τῆς οἰκογενείας του τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, νὰ ἔχῃ δσα περισσότερα ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα, καὶ γ' ἀποφεύγῃ δσα μπορεῖ τὰ ἀνωφελῆ καὶ περιττὰ κάθε εἰδους.

Οἰκονομεῖ ἀκολούθως τὴν ὑγείαν τῆς οἰκογενείας, πορίζοντας δι' δσον τοῦ συγχωροῦν τὰ μέσα του, καλὴν τροφήν, εὐάερην κατοικίαν, ἀνάλογην καλὴν ἔνδυμασίαν καὶ καθαριότητα εἰς δλα.

Οἰκονομεῖ τὴν διαγοητικὴν ἀνατροφὴν τῆς οἰκογενείας· ἀρχίζοντας ἔως ἀπὸ εὐθὺς τὴν διάπλασιν τοῦ μέλλοντος τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, καὶ φροντίζοντας πῶς νὰ καταστήσῃ τὸ καθένα κατὰ τὸ γένος του, τὴν κλίσιν του, καὶ τὴν ἐπιδεκτικότητά του, ἵκανὸ νὰ πορίζεται μιὰ μέρα, χρείας τυχούσης, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησίν του.

Οἰκονομεῖ τὴν ἡθικὴν ἀνατροφὴν τῆς οἰκογενείας, ἔνουσιώνοντας εἰς τὸν ἔαυτόν του τὴν ἡθικήν, καὶ δίνοντας ἡθικὰ παραδείγματα· ως ἀκόμη προμηθεύοντας ὠφέλιμες σχέσεις μὲ ἀλλες ἔντιμες οἰκογένειες· καὶ ἀποφεύγοντας δσο τὸ δυνατὸν ἀλλες

σχέσεις ἀμφίβολες. Διὰ τῆς τιμίας καὶ ἀμέμπτου διαγωγῆς του ὁ οἰκονόμος οἰκογενειάρχης ἀποκτᾷ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἡθικὸν κεφάλαιον τὸ καλόν του ὅνομα. Ἡ διπληγής του θέλει ἀνταγανλᾶ καὶ ὥραῖς εἰς δλην του τὴν οἰκογένειαν, καὶ τὰ παιδιά του θέλει ἐκτιμῶνται ὡς ἀναθρέμματα τοῦ πατρὸς ἔκεινου.

Ο τοιοῦτος γνωστικὸς οἰκονόμος ξεύρει νὰ παράγῃ, ξεύρει νὰ διατηρῇ, ξεύρει νὰ ξοδεύῃ. Διὰ τῆς οἰκονομίας του μπορεῖ στὴν περίσταση νὰ γίνεται καὶ ὁ Σαμαρείτης τῶν ληστευομένων, τῶν ἀδικουμένων, τῶν ἀναξίως πασχόντων. Ἐπειδὴ δλα μπορεῖ ὁ οἰκονόμος νὰν τὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς οἰκονομίας.

Ολα δθεν τὰ συμφέροντα, όλικά, διγεινά, διαγοητικά, ἡθικά, κλπ. κλπ., θὰν τὰ οἰκονομῆς δ γνήσιας οἰκονόμος, ἔξοδεύοντας πάντοτε γνωστικά, ἐπειδὴ οἰκονομῶ δὲν θὰ πῃ ἔξοδεύω λίγο, ἀλλὰ ἔξοδεύω καλά.

Ἐτοι δ οἰκονόμος ἀρχίζει τὰς ἡμέρας του φρονίμως, καὶ τὰς τελειώνει εύτυχῶς.

1886.

•Ο χαιρέκακος.

Ἄνδρεον Λασκαράτου.

Ο χαιρέκακος εἶναι κακόψυχος. Χαίρεται στὸ κακό, καθὼς δ φιλόκαλος χαίρεται στὸ καλό. Καθένας ἀπὸ τοὺς δύο τούτους χαίρεται στὰ πράγματα ποὺ μοιάζουν τῆς ψυχῆς του· καὶ δ χαιρέκακος χαίρεται στὰ κακὰ ποὺ μοιάζουν τῆς ἔδικῆς του.

Καίεται τὸ σπίτι τοῦ γειτόνου του; "Αν αὐτὸς δὲν ἔχῃ σπίτι, χαίρεται ὅτι τώρα οὐδὲ δ γείτονάς του δὲν ἔχει. "Αν ἔχῃ, χαίρεται καὶ τότε ὅτι αὐτὸς ἔχει καὶ δ γείτονάς του δὲν ἔχει.

Απέθανε τὸ παιδί τοῦ συγγενῆ του; «Αϊ! μὰ εἶναι ἀπὸ καιρὸ ποὺ ἐκεινοῦ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πᾶνε δλα καλά. Νὰ λάβη κι ἐκεῖνος μιὰ πίκρα.»

Προμηνύεται πόλεμος, καὶ αὐτὸς δὲν ἔχει παιδιά νὰν τοῦ πάρουνε; Ο χαιρέκακος εἶναι πολεμικός. Φωνασκεῖ διπέρ τοῦ πολέμου, καὶ ἐντρυφεῖ στὴν ἴδεα ὅτι κινδυνεύουν τὰ παιδιά τῶν ἄλλων.

Νὰ διοφέρῃ δ κόσμος! Ιδοὺ ή εὐχαρίστηση τοῦ χαιρέκακου! Τὸ καλὸ τὸν πικράίνει!

Ο χαιρέκακος καὶ ἐργάζεται συχνὰ χαιρεκάκως. Ἐδάλθηκε ἔνα εὔμορφο σκαλὶ μαρμάρινο σὲ μιὰ νέα οἰκοδομή; Τὴν γύχτα δ χαιρέκακος τὸ τσκίνει. Τσκίνει τὰ φανάρια τῆς χώρας. Κρημνίζει τὲς λιθιές* εἰς τὴν ἑξοχήν. Ειφλουδίζει τὰ δένδρα. Καὶ κακομεταχειρίζεται τὰ ζῷα, ἀδιαφορῶντας εἰς τὸν πόρο τους.

"Αν εἶναι ἀνώτερης κοινωνικῆς τάξεως, η ἄν μόνον οἱ περιστασεῖς τὸν ἐδάλχανε σ' ἀνώτερη θέση καὶ ἔχῃ ἡμπόρεση, μεταχειρίζεται τὴν ἡμπόρεσή του ἐπὶ κακοῦ· σπέρνει: ζιζάνια μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων· προκαλεῖ ἀντιζηλίες μεταξὺ ἐπαρχιῶν· διχόνιες μεταξὺ διμόρων ἐπικρατειῶν, καὶ ἐμψυχώνει τὸν πόλεμον, διτάν τὸν βλέπει πιθανόν.

Ο κακόψυχος καὶ διεστραμμένος τοῦτος χαιρέκακος κακολογεῖ καὶ μέμφεται κρυφὰ τὸν γείτονά του, τὸν συγγενῆ του, τὸν φίλο του, τὸν καλύτερό του· καὶ χορταίνει κακίαν, η δποία τοῦ φθείρει τὰ σπλάχνα του.

"Αν ἀκούσῃ θυστύχημα, τρέχει εὐθὺς γὰ τὸ διαδώσῃ στὸν τόπον, ὑποκρινόμενος λύπην.

"Αν ἀκούσῃ εὐτυχῆ τὸν ἀδερφό του, λέγει ὅτι χαίρεται. Καὶ πασχίζει νὰ δείξῃ ὅτι χαίρεται, ἀλλὰ δὲν πιτυχαίνει.

Ο χαιρέκακος ἐπιθυμεῖ τὸ κκκό, καὶ κάνει τὸ κκκό, κκθώς δ φιλόκαλος ἐπιθυμεῖ τὸ καλό, καὶ κάνει τὸ καλό. "Ετσι, δρίσκεται σὲ θέση ποὺ μπορεῖ νὰ βλάψῃ: Προτιμᾷ νὰ βλάψῃ τὸν ἐδικόν του, τὸν φίλον του, ἐκεῖνον τοῦ δποίου χρεωστεῖ περισσότερο χρέος. Ως δ φιλόκαλος γῆθελε προτιμήσει νὰ ωφελήσῃ τὸν ἐδικόν του, τὸν φίλο του, τὸν εὔεργέτη του.

Εὔεργέτησε τὸν χαιρέκακο, καὶ θέλει τὸν ἰδῆς νὰ κλείσῃ τὰ μάτια του ἀπάνου στὸ καλὸ ποὺ τοῦ κάνεις, καθὼς τὰ κλεῖ η γάτα ἀπάνου στὸ ψωμὶ ποὺ τῆς δίνεις· ἐπειδὴ δ χαιρέκακος εἶγαι καὶ ἀχάριστος.

1886.

Τύποις τῆς ἐκθυαγορᾶς.

Σπύρου Μελᾶ.

Εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν συμβικίνει μὲ τὰ ψάρια ὅτι καὶ εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Εύρίπου: ἐμπωτικὲς καὶ πλήμμυρα. "Εχομενήμερας, κατὰ τὰς δόποιας δὲν γυαλίζεις οὕτε λέπι εἰς τὸν δρίζοντα·

*Αλεξ. Γ. Σαρρή Ψηφιστομήτηκε από το λυστρόποδο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ ψχράδικα, κατάκλειστα, νεκρά, δμοιάζουν μὲ παράγκες ἐμποροπανηγύρεως, ή δποία ἑτερματίσθη πρὸ μιᾶς ἔνδομάδος: Εἶναι ή δημπωτις... Αἴφνης ἐκατοντάδες κασέλλες ἀνοίγονται, κιβώτια ναυαγίων ἀρχαίων, ἀλιευθέντα εἰς τοὺς βυθοὺς τῶν θαλασσῶν, γεμάτα ἀπὸ μυθώδεις θησαυρούς: ἀπὸ τὸν ροδίζοντα χρυσὸν τῶν μουστακάτων μπαρμπουγίων, ἀπὸ τὸν στιλπνὸν ἀργυρὸν τῶν λαυράκων, ἀπὸ τὸν σαπφειρίζοντα τῆς σαρδέλλας καὶ τὸν δέξιειδωμένον παλαιὸν ἀργυρὸν τῆς τσιπούρκης, μὲ σπάραχνα γαρύφαλο καὶ μίαν σφήνην χρυσοῦ εἰς τὸ μεσόφρυδο: Εἶναι ή πλήμμυρα. Πλήμμυρα ψχριῶν καὶ πλήμμυρα πλήθους, χιλιάδων ἀνθρώπων, οἱ δποῖοι: ἀγωνίζονται, σπρώχνονται, φωνάζουν, βραχνίζουν, ὁδρώνουν πρὸ τοῦ ψχρᾶ, δστις πρόσπαθει νὰ ἐπιβληθῇ, κραυγάζων δυνατώτερα ἀπὸ δλους τοὺς ἄλλους:

— “Ὑπομονή, δρὲ παιδιά! Ποιόν νὰ πρωτοκοιτάξῃ; “Εγα κεφάλι τόχω κι’ αὐτὸ ρωμέικο!

Εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας τῆς πλημμύρας μία διασκεδαστικὴ ἀσχολία εἶναι, δταν ἀπελπισθῇ κανεὶς δτι θὰ κατορθώσῃ νὰ πάρῃ ψχρια, νὰ παρατηρῇ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν πελατῶν, καὶ, ἀνέκη καιρὸν διὰ χάσιμον, νὰ τοὺς κατατάσσῃ.

“Ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸν σπανιώτερον: Εἶναι δι φλεγματικός, ἀγγωστὸν πῶς ἔξοκείλας ἐν μέσῳ ἡμῶν τῶν νευροσπάστων, τέρας ὑπομονῆς, φωνιστής καλῶς ὥργανωμένος, μὲ τσαντάκι δικτυωτὸν στὸ ἔνα χέρι, τὰ χρήματα μετρημένα στὸ ἄλλο. Ξυπνῷ εἰς τὰς πέντε τὸ πρώτο, εἰς τὰς ἔξι εὑρίσκεται βιδωμένος εἰς τὴν κορυίζαν τοῦ σχετικοῦ πάγκου, ψυχρός, ἀκαμπτος, ἀγγλος πολίσμακ, βράχος. Δέχεται ἀτέρχηχος δλκ τὰ κύματα τῶν ἀνυπομόνων εἰς τὴν ράχιν του, τοὺς ἀφήνει νὰ σπρώχνωνται, νὰ διαπληκτίζωνται, νὰ κραυγάζουν, μ’ ἔνα μειδίαμα μόλις δρατὸν εἰς τὰ χείλη. Εἶναι τὸ μειδίαμα τοῦ σοφοῦ πρὸς τοὺς ἀσόφους. Οὔτος γνωρίζει νὰ περιμένῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ σιωπῶν. Καὶ παίρνει πάντοτε καὶ παίρνει ἀσφαλῶς καὶ φεύγει μὲ τὸ δικτυωτὸν γεμάτο. Διότι δὲν ἔχει γεῦρα. Παρατηρεῖ ψυχραίμως, ἐκλέγει τὴν κατάλληλον στιγμήν, πασσάρει τὰ χρήματά του, καὶ ή δουλειά του τελειώνει ἀμέσως, ἔνῷ, ἀν τὸν ιδῆτε, κολλημένον εἰς τὸν πάγκον, ἔχει τὸ ῦφος δτι αὐτὸς δὲν πρόκειται νὰ πάρῃ ψχρια ποτέ! Προσέξετε αὐτοὺς τοὺς τύπους. Κάνουν εἰς τὴν ἀγοράν δτι καὶ εἰς τὴν ζωήν. Βαδίζουν μὲ ἀσφαλές, σταθερόν, μαθηματικόν, ισόχρονον βῆμα πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν. Θέλετε τώρα καὶ τὸν ἀντίποδά του; Εἶναι δι συνηθέστερος

τύπος, δ καπετάν **Φασαρίας**. Φθάνει, δημιουργεῖ πάραυτα ἐπεισόδιον, καλεῖ τὸν ἐπόπτην, μόλις ἔξευρεθῇ μισή δκα ϕάχνει γιὰ σακκούλα, ἡ μισή δκα ἔξαρφανίζεται, πιάνεται τότε μὲ τὸν σακκούλωπάλην, παρεμβάνει ἔνας τρίτος, τσακώνεται καὶ μὲ τὸν τρίτον, διευθύνεται εἰς ἄλλον πάγκον, διαγκωνίζεται, φωνάζει δτι εύρισκεται ἐκεῖ ἀπὸ τὰς τρεῖς τὸ πρώτον, ἐνῷ ἔρχεται συνήθως στάς δέκα, τοῦ σχίζουν εἰς τὸν συνωστισμὸν τὴν σακκούλα, τρέχει ν' ἀγοράσῃ ἄλλην, διευθύνεται εἰς τρίτον πάγκον, κατορθώνει ν' ἀνοίξῃ δρόμον, θλέπει ἔναν ἀξιωματικόν, κραυγάζει δτι δὲν εἶναι κατάστασις αὐτῆς, γίνονται προτιμήσεις, ἐπακολουθεῖ ἐπεισόδιον μὲ τὸν ἀξιωματικόν, χάνει τὴν σειράν του, διευθύνεται εἰς τέταρτον πάγκον, καὶ τέλος, ἀν κατορθώσῃ νὰ πάρῃ ϕάρσα, μεταβαίνει νὰ τὰ ζυγίσῃ πάλιν εἰς τὸ ἀγαραντομικὸν τμῆμα, λείπουν ἐπτάμισυ δράμια, ἐπιστρέφει, ἐπιπίπτει ως κυκλῶν ἔγαντίον τοῦ ϕάρσα, διαμαρτυρίας, ὅδρεις, πανδαιμόνιον, τέλος τοῦ παίρνουν πίσω τὰ ϕάρσα μαζὶ μὲ τὴν σακκούλα. «Η ὥρα εἶναι μία μετὰ μεσημβρίαν. Ο καπετάν Φασαρίας εἶναι ἀκόμη στὴν ἀγορά: Ζητεῖ τὴν σακκούλα!»

«Ἄλλος τύπος εἶναι δ κύριος **Μελέτης**. Ο ἀνθρωπος αὐτὸς πηγαίνει εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ ϕωνίσῃ, ἡ διὰ νὰ κάμη φιλολογίαν; Τὸ δίδιον εἶναι δτι κάθεται εἰς σχετικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν πάγκον, καὶ σχολιάζει μεγαλοφάγως:

«Ἐρίτιμες κύριε ϕάρσα, καταδεχθῆτε, παρακαλῶ, νὰ μᾶς ἀτενίσετε ἀπλῶς καὶ ἀς ἀποθένωμεν!» Αγθρωπος εἱμεθα καὶ ήμετις, γνήσια τέκνα τοῦ «Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔχες, ὅπως καὶ η ὑμετέρα εὐγενία...» Αἴφνης στρέφεται πρὸς μίαν κυρίαν:

«Ορίστε, περάστε. Θυμάκσια ϕάρσα, ώραίσιν θέαμα. Καθίστε νὰ τ' ἀπολαύσωμεν».

Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω δτι αὐτὸς φεύγει σχεδὸν πάντοτε μὲ ἀδειαγά τὰ χέρια: «Η ζωὴ δὲν εἶναι φιλολογία.

Παρατηρήσατε τὸν ἀντίποδά του: τὸν ἀρραγα. Φυσικῶς εἶναι ἀτλας. Μ' ἔνα διασκέλισμα, κλωτσῷ δλους, ἀναποδογυρίζει δλους, εύρισκεται πρὸ τοῦ πάγκου. Απλώνει τὸ χέρι του, τὸ δποίον εἶναι: ως δραχίων δραχίων, χουφτώνει: πέντε τσιπούρες, τέσσερας διάμεσως στὴ ζυγκρία μόνος του, καί, πρὶν προλάβῃ κανεὶς ν' ἀναπνεύσῃ, ἔχει ϕωνίσει. Ο ϕάρσας πρέπει νὰ θεωρεῖται πολὺ εὐτυχῆς ἀν προφθάσῃ νὰ πληγρωθῇ. Ο ἀπόγονος οὗτος τοῦ Νταβέλη* εἶναι πολὺ κακὸν παράδειγμα. Κλονίζει σοδηρώτατα τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ήθικῆς.

1920.

•Φ μικροπωλητής.

‘Αναστασίου Πεζοπόδου.

Τὸν καημένον τὸν μικροπωλητήν. Μᾶς τὸν ἐπαναφέρουν πάντοτε αἱ μεγάλαι ἑτήσιαι ἔορται εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πεζοδρομίου τῶν ἐμπορικῶν δρόμων, διο πο στήγει τὴν μικρούλαν ἐξέδραν του, διο πο φέρει τὸ καρροτσάκι του.

Τὴν νύκτα οἱ σκελετοὶ ἔκεινοι δμοιάζουν μὲ τοὺς χειμεριγοὺς γυμνοὺς κλάδους τῶν δένδρων. Ἡ βροχὴ πλύνει τὰ φύλλα τῶν καὶ δ ἀνεμος τὰ συγκλονίζει. Κάποτε ἡ νυκτερινὴ θύελλα ἀνατρέπει τὰ πρόχειρα ἔύλινα κατασκευάσματα, ἀλλὰ τὴν πρώιαν ἀνασυντίθενται, μεταβάλλονται εἰς πολυχρώμους πύργους, οἵτινες ἔχουν πανηγυρικὸν τὸν στολισμόν τῶν.

Τὶ δὲν ἔρχεται καὶ τί δὲν ἔκτιθεται ὑπὸ τοῦ ψιλικατέῃ εἰς τὸν βροντῶντα καὶ κραυγάζοντα ἐμπορικὸν δρόμον! Μίχ πλημμύρα εἰδῶν χρησίμων καὶ διακοσμητικῶν χρειωδῶν ἀπαραιτήτων καὶ παιχνιδιῶν ποικίλων. Ὁ μικροπωλητής τῶν μεγάλων ἔορτῶν εἶναι βρυθνὸς γνώστης τῶν λαϊκῶν ἀναγκῶν, πόθων, ἐλπίδων. Ἐχει ψυχολογήσει ὅλας τὰς ἡλικίας, ποὺ θὰ περάσουν ἐνώπιόν του, τὸ εὐρὺ κῦμα τῶν ἀγοραστῶν, ποὺ γεμίζει τὸν ἐμπορικὸν δρόμον, ποὺ δὲν δύναται γὰρ χωρέσση εἰς δλα τὰ καταστήματα, ποὺ δ, τι καὶ ἀν ἀγοράσῃ εἰς αὐτά, πάντοτε θὰ σταματήσῃ εἰς μίαν ἐξεδρούλαν, εἰς ἕνα καρροτσάκι πρὸ τοῦ πεζοδρομίου, διότι κάτι θὰ ἐλησμόνησε.

Ἐκεῖ δ ὑπαίθριος πωλητής τοῦ τὸ προσφέρει πρόθυμα, συγκαταβατικά, μὲ ρητορείαν σαγηνευτικήν: «Πάρτε, κυρίαι καὶ κύροι. Τέξμπα δ, τι καὶ ἀν πάρετε. Ὁρίστε, παρακαλῶ». Ὅσον ἀδιάφορον καὶ ἀν κινῆται τὸ πλήθος ἐνώπιον τῶν προσχείρων αὐτῶν πρατηρίων, πολλοί, περισσότεροι ἀπὸ ὅσοι ἡμποροῦν νὰ σταθοῦν εἰς τὸν στενὸν χῶρον, θὰ σταματήσουν. Σώματα σκύδουν ἐπὶ τῶν χύδην ἐκθεμάτων, χέρια ἀπλώνονται, πιάνουν, ψηλαφοῦν, ἐπιθεωροῦν, ἐκλέγουν. Ὁ ἀγοραστής εἶναι ἐλεύθερος γὰρ ἀναστατώσῃ τὰ πάντα, νὰ βυθίσῃ τὸ χέρι του εἰς τὸ ἐσώτερον βάθος τῶν σωρῶν, γὰρ διοδόλη κάθε εἶδος εἰς τὸν αὐτηρότατον ἔλεγχον. Ὁρασίς καὶ ἀφὴ ἐργάζονται ἔκει ἐπὶ ὥρας. Ἐχουν ώς διόπλουσιν τὴν μελφδικὴν δικαλησιγ τοῦ πωλητοῦ. Καρδερίνα μπορεῖ γὰρ βραχιάζῃ, ὅχι διωρεῖ καὶ αὐτός. Ὁμιλεῖ, ρητορεύει, ϕύλλεις ἀπὸ τὴν

όγδόην πρωινήν ᾔως τὴν δύδσην ἑσπερινήν. Δωδεκάρος ἐργασία λάρυγγος. "Οσον καὶ ἀν πληρώσετε τὰ ἐμπορεύματά του, πάντοτε θὰ τοῦ μείνετε χρεώστης. Εἰναι δὲ πανηγυρικώτερος τόνος τῶν μεγάλων λαϊκῶν ἑορτῶν εἰς ἥχον.

"Αλλὰ καὶ δὲ πλοῦτος τῶν χρωμάτων τῶν ἐμπορευμάτων του εἶναι ἀπαραίμιλλος. Ποῦ πηγαίνει καὶ βρίσκει δλην τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐντατικῶν χρωμάτων. Παραδείσιον πτηνὸν εἶναι τὸ καρροτσάκι του. Μποροῦν νὰ εἶναι ἀπλᾶ, κοινά, χονδρά, βάναυσα,—ἀλλὰ τί εἰναι λεπτότερον σήμερα;—τὰ ἐκτιθέμενα, τὰ χρώματά των διμως εἶναι ζωηρά. Γνωρίζει γὰρ εἶναι δὲ πλουσιώτερος καλλιτέχνης τῶν χρωμάτων. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τὸ πῶς θὰ εἶναι, ἀλλὰ γνωρίζει, διτὶ μία λαϊκὴ χρωμολιθογραφία σταματᾷ περισσοτέρους θεατὰς ἀφ' ὅσον ἔνας Τιέπολο*, ἔνας Βερονέζε*, ἔνας Τισιανός*. Οἱ πτηνοθῆραι στήνουν τὸ βαλσαμωμένον γαρδέλι των, αὐτὸς τὴν ἐμπορικὴν πολυχρωμίαν του. Δὲν μαγνητίζει μονάχα τὸ φίδι τὰ πουλάκια, ποὺ σαστισμένα φέρονται πρὸς τὸ στόμα του, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμπορικὸν καρροτσάκι τοῦ μικροπωλητοῦ εἰς τὸν ἑορταστικὸν δρόμον. Περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ συνοικία, τὸ χωριό, νὴ ἐπαρχία, τὸ νησί, νὴ Ἀνατολή, δλη νὴ ἀδίστακτος διάθεσις πρὸς τὸ φαντακτερὸν χρώμα. Συλλαμβάνεται ὅπως τὰ ριγίσματα τοῦ σιδήρου ἀπὸ τὸν μαγνήτην. Καὶ ἀν δὲν διπήρχαν τὰ χρώματα, θὰ τὰ ἐφεύρεσκεν διμικροπωλητῆς τῶν ἑορτῶν.

Εἶναι συγχρόνως δὲ μικροπωλητής καὶ δὲ μέγας παρήγορος τῶν πολλῶν, τῶν ἀπλοϊκῶν καὶ τῶν θιλιμμένων καρδιῶν, αἱ δόποιαι εἴχουν τὴν ἀνάγκην τοῦ ψεύδους διὰ νὰ ζήσουν. Δὲν εἶναι μόνοι οἱ πολιτικοί, οἱ δραματικοί συγγραφεῖς, οἱ ἡθοποιοί, οἱ ρήτορες, ποὺ χρησιμοποιοῦν τὴν γοητείαν τοῦ ψεύδους διὰ νὰ ἐλκύσουν τὰ πλήθη. Εἰς αὐτοὺς πρέπει γὰρ προστεθῆ καὶ δὲ πραγματευτῆς τῶν δρόμων τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, δὲ γυρολόγος καθ' ὅλον τὸν χρόνον, δὲ ψιλικατζῆς, ποὺ ἐγκαθιστᾶ τὰς ἑορτὰς μίαν ἔξεδρίσαν εἰς τὸν ἐμπορικὸν δρόμον. Δὲν πωλεῖ ἀπλῶς ἐμπόρευμα καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ παρέχει τὴν γοητείαν τῆς ἀπάτης, τῆς ἀναγκαίας εἰς τὴν ζωὴν ὅσον καὶ δὲ γῆλιος. Καλλιτέχνης κοινωφελῆς εἶναι. Καὶ πόσον εὑεργετικώτερος γίνεται εἰς τὰ παιδάκια καὶ τὰ κοριτσάκια, ποὺ τριγυρίζουν τὰ πολύχρωμα ἐκθέματά του. Ἐκεῖ ἀναδροσίζονται εἰς τὴν συγκινητικὴν ποίησιν τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν καρδιοῦλες πισπιρίγγων τῆς λαϊκῆς τάξεως καὶ ἐκεῖ χορταίνουν γοητείαν μυριάδες παιδιῶν ματιών, ἀφυπνίζονται καὶ χαίρονται

φαντασίαι νεαρῶν ἐγκεφάλων. "Ενα τυμπανάκι κροτοῦν, μία σαλ-
πιγγούλα ήχουσα, ἔνας καραγκιοζάκος χορεύων καὶ γελῶν, ἔνα
τοπάκι ἀγκηθῶν, μία κουκλίτσα ἀποκρύπτουσα τὴν ἀχυρένιαν
καρδούλαν τῆς ὑπὸ χρωματιστὸν φόρεμα—πόση χαρὰ διὰ τὰς
μικρὰς ὑπάρξεις!

Καταντῷ ὁ ὑπαίθριος ἑορταστικὸς πωλητὴς δημιουργὸς ψυχι-
κῶν ἀπολαύσεων, τὰς δποίας δὲν παρέχει εὕτε δ μῦθος, ἢ εὔκο-
λωτέρα καὶ βαθυτέρα ποίησις τῆς ζωῆς.

1923.

• Θ Βαρκάρης.

"Αναστασίου Πεζοπόρου.

Ποιὸς τέλος πάντων θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιβάλῃ τάξιν εἰς τὸν
βαρκάρην τῶν λιμένων μας; Πρὶν ἀκόμη ἀγκυροβολήσῃ τὸ πλοῖον,
θὰ ἀναρριχηθῇ, θὰ πηδήξῃ, θὰ ἀνατιναχθῇ ὡς ἐλαστικὴ σφαῖρα
καὶ θὰ ἐκσφενδονίσῃ εἰς τὸ πλοῖον, ἀπὸ τὴν γέφυραν ἔως τὸ κο-
τος, μύδρους κραυγῶν, ἐπικλήσεων, βλασφημιῶν. Τὸ σκά-
φος τοῦ ἀνήκει ἔξι δλοκλήρου. Ἀποτελεῖ βέβαια τμῆμα τοῦ μη-
χανισμοῦ τῆς ταξιδιωτικῆς ἐργασίας, ἐλάχιστον, ἀλλὰ αὐτὸς θέλει
νὰ είναι δ αὐτοκράτωρ, εἰς καιροὺς μάλιστα ἔξοχως δημοκρατι-
κούς. Ὡθεῖ, πατᾷ, ἀνατρέπει, συγκλονεῖ τοὺς πάντας καὶ τὰ
πάντα. Πρὸς τί δὲ δλος δ πάταγος; Διὰ νὰ ἐργασθῇ. Ὄλοι δημως
οἱ ἀνθρώποι ἐργάζονται, ἀπὸ τὸν χρηματιστὴν ἔως τὸν ἐργάτην.
Τὸν θόρυβον τοῦ λεμβούχου ἀγνοοῦν καὶ οἱ πωλοῦντες καὶ ἀγορά-
ζοντες δ, τι ἔχουν καὶ δὲν ἔχουν, οἱ χρηματισταί.

Δύο είναι αἱ μεταπτώσεις τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν κραυγῶν
τοῦ πορθμέως, ἢ ἀπειρος γλυκύτης καὶ ἡ μεγίστη δργή. Μὲ τὴν
πρώτην σχηματίζει θύματα, μὲ τὴν δευτέραν τὰ βασανίζει.

— Ἀφεντικό, βάρκα γιὰ ἔξω, παρακαλῶ;

Τρυφερώτερα δὲν θὰ είναι τὰ γιασεμιὰ τοῦ παραδείσου ἀπὸ
τὴν πρόσκλησίν του. Οἱ ἐπιβάται ἔχουν ἀρκετὴν πεῖραν τῆς με-
λωδικῆς γλύκας.

— Νὰ μὲ προτιμήσῃς, ἀφεντικό, νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου. Ἐδῶ
εἴμαι, κύριε. Περιμένω. Θὰ σὲ βράλω ἔξω ἀπάνω στὰ πούπουλα.
— Αφέντη, 23 είναι δ ἀριθμός μου.

— Ἐστω, ἔλα.

Δὲν ἔχει κανεὶς τὸ σχοινὶ τοῦ Ὁδυσσέως διὰ νὰ δεθῇ ἀπέναντι

τῶν γεωτέρων τούτων Σειρήνων. Ὅτις δειπνεῖ. Ὅτις αλλως τε κολυμβῶν δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποθίασθῃ, ἀν καὶ αὐτὸς θὰ ἥτο τὸ προτιμότερον.

— Τί θὰ σου δώσω, φίλε μου;

‘Ο φίλος εἶναι συμβιθαστικὸς ὅσον ἀν ἥτον ἡ Εὔρώπη, θὰ ἔναστλευεν ἡ πολιτεία τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν γῆν.

— Ὄφεντικό, σύμφωνα μὲ τὴν διατίμησις.

‘Ο βρόχος ἐρρίφθη εἰς τὸν λαιψὸν τοῦ θύματος. Αὐτὴν ἡ «διατίμησις» διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ λιμένα εἰς λιμένα, ἀλλὰ ἡ μέθοδος τῆς ἐφαρμογῆς της εἶναι περίπου ἡ αὐτή. Ιδίως δταν πρόκειται νὰ ἀποθίασθῃ τὸ θῦμος διὰ νὰ ἐπανεπιθίασθῃ: τὴν τελευταίαν στιγμὴν ζητεῖται τὸ διπλοῦν τίμημα. Ὅτις ὑπάρχῃ ἀκόμη ἀπλούκος τόσον, ὥστε νὰ ἐκπλαγῇ ἐκ τῆς ἀξιώσεως καὶ νὰ μὴν ὑποταχθῇ εἰς αὐτήν, λαμβάνει τὴν ἔξιγγησιν δτι εὑρίσκεται εἰς ἀπάτην, εἰς τὸ ἀδικον.

— Εἴκοσι δραχμές, ὄφεντικό, ποὺ σὲ ἔδγαλα καὶ εἴκοσι ποὺ σὲ φέρνω μέσα, σκράντα.

— Ἀλλὰ εἰπαμε σύμφωνα μὲ τὴν διατίμησιν;!

— Λάθος κάνεις, ὄφεντικό.

Πάγτοτε μοῦ συμβαίνει νὰ παρατηρῶ πολλὰ ὄφεντικὰ νὰ κάμνουν αὐτὸς τὸ λάθος. Ὅγαθοι ἀνθρώποι ἀποροῦντες. Ὅγαθώτεροι ἀν ἐπιμείγουν εἰς τὴν ἀποψίν των. Ὅντατέμνεται δλόκληρος δ βίος των, ἀλλὰ καὶ δ κοινωνικὸς τοιοῦτος μὲ κραυγὰς ἵσχυράς, αἱ δποῖαι θὰ ἔθραυνον ὅχι τὴν ἀρνησιν, ἀλλὰ καὶ σιδηρᾶς πύλας. Ὅτις εἶναι αὐτὸς δ κόσμος. Δὲν καταλαβάνει καὶ τοῦ πτωχοῦ τὴν θέσιν. Νὰ μὴ ζήσῃ καὶ αὐτός. Ὁρίστε μας, δ κύριος δίνει δέκα χιλιάδας γιὰ τὸ βαπτόρι καὶ λυπᾶται ἔνα ἐκατοστάρικον διὰ τὸν βαρκάρην. Ὅτις γαροπώλης ἐπιθεθιοῖ, κατανεύων εἰς τὴν ἀποθάθραγ. Ὅτις δοκιμάζει τὴν κοινωνίαν ἐπίσης: «Ἄφεντάδες εἴγαι αὐτοῖ; Δὲν ἐπῆραγ σύτε ἔνα πακέτο σιγάρα».

‘Εν τῷ μεταξὺ δ λεμβοῦχος δηλοῖ κατηγορηματικῶς, δτι δὲν δέχεται τὴν ἀμοιβήν. Μπορεῖ δ κύριος νὰ πάρῃ πίσω καὶ τὰς εἴκοσι δραχμάς. Δὲν θέλει τίποτε, βρὲ ἀδελφέ. Ὅπως ἔγινεν δ κόσμος, δὲν χρειάζεται αὐτὸς καμμίχν ἀμοιβήν. Ὅτις δέντρο ἐπολέμησεν εἴκοσι χρόνια. Ὅτις τρέφει περιφρονητικῶς τὰ χρήματα.

Εἰδα ἀγαθὸν ἐπιβάτην εἰς πάρομοίαν περίστασιν νὰ λαμβάνῃ τὰ ἐπιστρεφόμενα χρήματα καὶ νὰ τὰ ἔχαναξάζῃ εἰς τὴν τσέπην του. Ὅτις οὐδὲν εἴσει τὸ πλοίον, χωρὶς νὰ κοιτάξῃ πίσω του. Συνέδη τότε χαριτωμένη σκηνή. Καθὼς ήσαν δύο οἱ λεμβοῦχοι, δ ἔνας

ἀνησύχησε ἐκ τοῦ διαβήματος τοῦ συναδέλφου του καὶ τὸν ἥκουσα νὰ τοῦ λέγῃ ταραγμένος: «Βρέ, τί ἔκαμες; Αὐτὸς τὰ ἐπῆρε στ' ἀλήθεια τὰ λεφτά πίσω». Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκλείσθη εἰς τὴν καμπίναν του καὶ δὲν ἐνεφαγίσθη παρὰ μετὰ τὴν ἀπαρσιν τοῦ πλοίου. Ἐπὶ ἀρκετὸν ἥκουάμεν ἐκ τῆς γεφύρας τὰς διαμαρτυρίας τῶν πτωχῶν συνεταίρων διὰ τὴν ναυαγήσασαν ἐπιχείρησιν: «Βρέ, ἔθγα νὰ σοῦ πληρώσουμε καὶ τὸ ναῦλο! Ἐξῆλθε πράγματι δικαῖος ἄνθρωπος, καὶ ἡ ἀπάθεια του, μὲ τὴν δποίαν ἐκοίταξε τὴν ἀναπαλλομένην λέμβον ἐπὶ τῶν κυμάτων, τοὺς ἐδαιμόνισε τόσου, ώστε ἥρχισαν νὰ ἀλληλοεὑρίζωνται. Τέλος ἐδάρησαν. Τότε δικληρός ἄνθρωπος ὠμίλησε: «Οπωσδήποτε κάποια τάξις».

1923.

5. ΜΕΛΕΤΑΙ.

Ποίησις τοῦ μέλλοντος?

Εμμανουὴλ Ροΐδου.

Εἰσαγωγή. Ὁ συγγραφεὺς εἶχεν δρισθῆ κατὰ τὸ 1877 κριτικὸς εἰς ποιητικὸν διαγωνισμόν. Κατὰ τὴν εἰσήγησίν του, τὴν δποίαν ἀνέγνωσεν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ*. ὑπῆρξε δριμύτατος ἐναντίον ὅλων τῶν μετασχόντων εἰς τὸν διαγωνισμόν, καὶ τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν τότε γραφόντων ποιητῶν, τοὺς δποίους κατέκρινε διότι ἔγραφον χωρὶς ἀληθινὸν αἴσθημα καὶ χωρὶς καμμίαν τέχνην, καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατώρθωναν νὰ συγκινήσουν τὸ κοινόν· ὑπεστήριξε δὲ ὅτι καὶ τὸ περιβάλλον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (ἢ «περιρρέουσα ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα») δὲν ἦτο κατάλληλον διὰ νὰ μορφώσῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ ποιητὰς ἀξίους τοῦ δνόματος. Ἐναντίον τῶν ἰδεῶν τούτων τοῦ Ροΐδου ἀντεπεξῆλθον διὰ φυλλαδίων καὶ διαλέξεων πολὺοὶ ἐκ τῶν θιγομένων καὶ ἐν γένει οἵ ἀντιφρονοῦντες (μεταξὺ τῶν δποίων διαγέλος Βλάχος* καὶ διὸ Ἰω. Παπαδιαμαντόπουλος, διαπρέψας ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Jean Moréas*), δὲ Ροΐδης ἀπαντῶν εἰς τοὺς ἐπικριτάς του ἔγραψε τρεῖς μελέτας μὲ τοὺς τίτλους «Π ε ο ἵ σ υ γ χ ο ό ν ο υ ἐ λ λ η ν ι κ ḥ ί σ π ο ι ή σ ε ω σ, Ἡ σ ύ γ χ ο ρ ο ν ο σ ἐ ν Ἐ λ λ ἀ δ ι κ ρ ι τ ι κ ḥ, καὶ Τ ἄ κ ε ί μ ε ν α». Οὕτω

ἀνεπτύχθη μεγάλη συζήτησις καὶ ἔρις, ἥτις ὅμως, ὡς γράφει ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος, «συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποιητικοῦ αἰσθήματος ἐν γένει καὶ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν πρὸς τὴν ὑγιᾶ μελέτην καὶ τὴν ἀληθεστέον ἔμπνευσιν τῶν νεωτέρων μας ποιητῶν.».

Αἱ ἐπόμεναι σελίδες ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Ρόιδου «Περὶ συγχρόνου Ἑλληνικῆς ποιήσεως», τὴν δποίαν ἀνέγνωσε καὶ αὐτήν, πρὸν τὴν τυπώσῃ, εἰς τὸν Παρνασσόν.

Θέλετε νὰ μάθετε, διατί σύτως ἀξεστα παραδίδονται εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ ἔργα τῶν ἡμετέρων στιχοπλόκων, καὶ πῶς ἐν ἐλλείψει τῆς αἰγλῆς τοῦ ποιητοῦ δὲν λάμπει τούλαχιστον ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν ὁ ἰδρὼς εὐσυγείδητου ἔργάτου; Τοῦτο διδασκόμεθα ἐκ τοῦ προλόγου λυρικῆς τινος συλλογῆς, ἡς ἀσπλαγχνία ἥθελεν εἶναι νὰ δομάσωμεν τὸν αὐτουργόν.

Οὐδὲ τῆς Ραχήλ ἡ φωνὴ θρηνούσης ἐπὶ τὰ τέκνα τῆς εἶναι γοερωτέρα τῶν δύσυρμῶν τοῦ μουσοπόλου τούτου ἐπὶ τῇ ψυχρότητι τοῦ ἀμούσου κοινοῦ. Ἐπὶ τέλους ὅμως, σπογγίσας τοὺς δρθαλμούς, ἀνακράζει: «Ἄδιαφορον ὅμως! Ἄς ἀντιτάσσῃ ἡ Ἑλληνικὴ καινωνία τὴν παγεράν της ἀδιαφορίαν εἰς πᾶν αὐτοφυὲς ποιητικὸν προτόν, ἀλλ᾽ ἀς ἀντιτάσσωμεν καὶ ἡμεῖς ἵσην ἀδιαφορίαν εἰς τὴν ἀδιαφορίαν της. Δὲν τῇ μέλει ἀν διάρχωμεν; Διατί νὰ μᾶς μέλη ἀν διάρχη;» Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ ἀφ' Ἑνὸς καὶ τοῦ κοινοῦ ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ συντάσσεται συμβόλαιον ἀμοιβαίας περιφρονήσεως, ἐξ οὐ δικαιοῦται δ μὲν ποιητὴς νὰ γράψῃ ἐν τοῦ προχείρου διτι φθάσῃ, τὸ δὲ κοινὸν νὰ μὴ ἀναγινώσκῃ. Περὶ τούτου ὅμως ἀδιαφορεῖ δ προλογογράφος, ἀγακράζων: «Τὸ παρὸν δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν ἔχει τῷ καὶ τὸ μέλλον, καὶ οἱ ἐπελευσόμενοι ἔχουσι καιρὸν νὰ μὲ ἀποζημιώσωσιν». Ἐκ τούτων βλέπομεν διτι, ὅπως ἐν Γερμανίᾳ μουσικὴ τοῦ μέλλοντος, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἔργυται ποίησις τοῦ μέλλοντος.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη ἔξηνέμωσε πρὸ πολλοῦ πᾶσαν τοιαύτην ἐλπίδα, ἀποδείξασα διτι πρῶτος δρος τῆς ἀθανασίας ποιητοῦ εἶναι τὸ νὰ ζήσῃ παρὰ τοῖς συγχρόνοις. Κατὰ τὸν Ρίχτερ* ποιητὴς δύναται γὰρ δυνομασθῇ μόνον δ κατορθώσας νὰ ἔλκῃσῃ τὸν θυμακόδιον δλοκλήρου λαοῦ. Πλείστους ἀναφέρει ἡ ίστορία ραψῳδοῦς ἀδικηθέντας, λιμώττωντας, δεσμώτας, φυγάδας καὶ δυστυχεῖς, ἀπαρατήρητον ὅμως καὶ ἄγνωστον τοῖς συγχρόνοις

καὶ ἔπειτα ὅπδ τῶν μεταγενεστέρων ἀνακαλυφθέντα δὲν μνημονεύει κανένα.

Καὶ τοῦτο ἔγκειται ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῆς ποιήσεως, γῆτις οὐδὲν ἄλλο οὕτω εἰμὴ ἔρμηνεία τῶν μυχίων αἰσθημάτων, ἡτινα ἐν ὑρισμένῃ τινὶ ἐποχῇ καὶ χώρᾳ τραχάτους πᾶσαν καρδίαν, ἀδύνατον εἶναι νὰ παραγνωρισθῇ, ἀν εἶναι πιστή, ἢ νὰ μὴ ἀκουσθῇ, ἀν ἔχῃ δέ ἔρμηνες τὸ πρῶτον καθ' Ὁράτιον προσδόν ποιητοῦ, «os magna sonaturus», μέγα δηλ. καὶ βαρύνηχον στόμα. Κάλλιστα ἐνγοσοῦμεν ἐπιστήμονα, ἐφευρέτην ἢ καὶ φιλόσοφον δυσανασχετοῦντα δτι δὲν ἔνγοεῖται ὅπδ τῷ γάρματίων· ἀλλὰ ποιητής, ρήτωρ, χορεύτρια, ἀσιδός ἢ ἄλλος κτῆμα τῶν πολλῶν τεχνίτης, παραπονούμενος δτι δὲν ἐκτιμάται κατ' ἀξίαν, δμοιάζει μάγειρον μεμφόμενον τοὺς δαιτυμόνας δτι εὑρίσκουν ἄγοστα τὰ φαγητά του. Ὁ τοιοῦτος λησμονεῖ δτι οἱ λεμβοῦχοι τῆς Ἐνετίας ψάλλουσιν, ἐλαύνοντες τὴν κώπην, στροφάς τοῦ Τάσσου*. δτι αἱ ὑπηρέτριαι τῆς Βαΐμάρης διελέγοντο περὶ τοῦ τελευταίου δράματος τοῦ Σχιλλέρου* πληροῦσαι τὰς στάμνας των εἰς τὴν θρύσιν, οἱ δὲ στίχοι τοῦ Βεραντέρου* καὶ τοῦ Τενυσῶνος* εὑρίσκονται ἐν τῇ μνήμη παντὸς Ἀγγλογάλλου, ὡς παρ' ἥμιν οἱ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Χριστοπούλου*.

Ὄπωσδήποτε, μὴ τολμῶντες νὰ δικάσωμεν ἥμετς μεταξὺ τῆς μελλοντικῆς ταύτης ποιήσεως καὶ τοῦ οὔτως ἀσπλάγχνως περιφρονοῦντος αὐτὴν ἐλληνικοῦ καιγοῦ, ἀναθέτομεν τὴν κρίσιν εἰς ἄλλον πολὺ ἡμῶν ἀρμοδιώτερον δικαστήν. Ὅτε τὸ πρῶτον κατήλθομεν νεώτατοι ἔτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥξιώθημεν εὐτυχήματος ἀνεκτιμήτου, τῆς εὐνοίας τοῦ Κωνσταντίνου Ἀσωπίου*. Τὸν ἀείμνηστον πρεσβύτην, δγ ἔμελλον νὰ προπέμψωσι μετ' ὀλίγον εἰς τὸν τάφον δύο δλαις ὅπ' αὐτοῦ διδαχθεῖσαι Ἑλλήνων γενεαῖ, εὑρίσκομεν καθ' ἐσπέραν οὐχὶ ὡς ἄλλον Βέκκερον* ἢ Ἐρμάνον* ἐν μέσῳ εὐεσθοῦς δμίλου ροφῶντος ἀπλήστως πᾶσαν ἐκ τῶν χειλέων του ἀποστάζουσαν λέξιν, ἀλλ' ἔρημον καὶ μόνον, κύπτοντα ἐπὶ πενιχρᾶς τραπέζης, ἐφ' ἦς ἔτυχε μάλιστα καὶ νὰ ἴδωμεν ἔγιστε λοιδορὰ φυλλάδια ἀνθρωπαρίων ὑδριζόντων τὸν διδάσκαλον τοῦ Γένους. Τοιαύτη δὲ ἦτο τοῦ ἀρχαῖκοῦ τούτου λογίου ἡ ἀγαθότης, ὥστε πολλάκις, μετὰ μακρὰν ἐσπέραν, καθ' ἦν μὲ εἰχε παντοιοτρόπως εὐεργετήσει, ἀνοίγων μοι ταμεῖον ἀνεξαντλήτων γνῶσεων, διορθῶν τὰ πρῶτά μου δοκίμια καὶ παντοίας ἐπιδαψιλεύων πολυτίμους συμβουλάς, μὲ συγεκίνει ἔπειτα μέχρι διακρύων

εύχαριστῶν με δτι τὸν ἔκαμα συντροφιάν. Τοιαύτας ἑσπέρας διήλθομεν ὅμοιοι πολλάς, καὶ πολλὰ ἥκουσα περὶ τῆς συγχρόνου ποιήσεως παρὰ τοῦ δλόκληρον τὸν βίον εἰς τὴν μελέτην καταναλώσαντος τῶν ποιητῶν. Τὰς ἀναμνήσεις ταῦτας ἔφερεν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ καλάμου ἡ πρὸς τὸν διδόσκαλον εὐγνωμοσύνη καὶ οὐχὶ ἡ ἀνάγκη γοῦ ἀντλήσωμεν ἐκ τοῦ ἴδιαιτέρου αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς κληροροδοτήματος, ἀφοῦ εἰς δλόκληρον τὸ ἔθνος κατέλιπεν ἐν τῇ «Ιστορίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων» τὰς ἑξῆς πολυτίμους συμβουλάς, ἀνακράζων μετ' ἀδημονίας: «Τί γὰ εἶπωμεν περὶ ἀνθρώπων, οἵτινες, οὕτε διπὸ τῆς φύσεως εἰς τοῦτο κεκλημένοι, οὕτε διὰ τῆς τέχνης παρασκευασθέντες, πλημμυρίζουσι τὸν κόσμον ποιημάτων, ἀτιγα νωπὰ εἰσέτι καὶ ἀχγίζοντα ρίπτονται εἰς τὴν κόνιν, ἢ ὅπου καλύτερα τοῖς πρέπει; Οἵτινες αὐτοὶ ἔκυρτονοῦντες καὶ διομάζοντες ποιητάς, ἀν εὕρωσι καὶ ἄλλον μωρὸν γὰ τοὺς ἐπαινέσῃ, καθίστανται ἀφόρητοι; Ἀλλ᾽ ἵνα μὴ φανῇ ἀδικος ἢ αὐστηρὰ ἡ περὶ τῶν φευδοποιητῶν κρίσις μου, πρέπει γὰ συλλογισθῆτε δτι ἡ ποίησις δὲν εἶναι ἀρτος ἐπιούσιος, ὥστε ἐν ἑλλείψει ἄλλου καλυτέρου γοῦ ἀρκώμεθα εἰς τὸν κατώτερον. Δὲν εἶναι πρώτης ἀνάγκης πρᾶγμα, ἀλλὰ τρυφὴ καὶ πολυτέλεια, γῆτις πρέπει ἢ γὰ εἶναι καλή, ἢ γὰ λείπη διόλου. Ο ποιητής, εἴτε ἀετδς εἶναι ώς δ Πίνδαρος, εἴτε στρουθίον ώς ἄλλοι κατώτεροι, πρέπει πάντοτε γὰ πεταῖ ἀλλὰ πτηνό, τὰ δοποῖα οὐχὶ γὰ πετάξωσιν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν βρέθρον δύγανται γὰ διπερπηδήσισιν, ἀδικοῦσι καὶ τὰ τετράποδα ἐν ταῦτῷ καὶ τὰ πτερωτά.»

1877.

III ποέησες τοῦ Εὐάγκ.

Κωστῆ Παλαμᾶ.

Εἰσαγωγὴ. Τὸ τεμάχιον εἶναι ἀπόσπασμα ἐκ διαλέξεως «Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως», τὴν δποίαν ἔκαμεν δ συγγραφεὺς τὸ 1897 ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσός*».

. . . Καὶ δημως ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἴδιαν ἴστορικὴν περίοδον, κατὰ δώδεκα περίπου ἔτη πρεσβύτερος τὴν ἥλικίαν τοῦ Χριστοπούλου* καὶ τοῦ Βηλαρᾶ*, ἔνας ἀνθρωπος· τοῦ προφήτου τὴν αἴγλην ἀναδίδει, καὶ τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον θὰ περιβληθῇ.

δ ἀνθρωπος αὐτὸς δὲν γράφει, σαλπίζει στίχους· καὶ δ στίχος του εἶναι ἀτεχνος, γυμνός, πρωτογενής· ἀν τὸν μετρήσετε μὲ τὸν πῆχυν τῶν αἰσθητικῶν κανόνων, θὰ μορφάσετε. ⁷Αλλ ὅπως δ νομοθέτης τοῦ Ἰσραὴλ μεταβάλλει μὲ τὸν κτύπον τῆς ράβδου του τὴν ξηρὰν πέτραν εἰς δροσόρρυτον πηγήν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος, μὲ μόνην τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας του, μετουσιώνει τὸν στίχον αὐτὸν τὸν ἀτεχνον, τὸν γυμνόν, τὸν πρωτογενή, εἰς φόρμα ἀναστάσεως πρωτάκουστον:

Ως πότε παλικάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι, σὰν λιοντάρια, στὲς φάρες, στὰ βουνά;
Σπηλιές νὰ κατοικῶμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
νὰ φεύγωμ⁸ ἀπ' τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;
Νὰ χάνωμεν ἀδέλφια, πατρίδα καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιά μας, κι' ὅλους τοὺς συγγενεῖς;
Κάλλιο ὥναι μιᾶς ὤρας ἔλεύθερη ζωή,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή.

Κάπου δ Ρενάν*, μὲ τὴν χάριν τῆς διαλεκτικῆς του, ἀνεκήρυξε τὸν μκασσάλιωτικὸν ὅμονον τοῦ Ρουζέ Δελίλ, ὃς τὸ μᾶλλον περισπούδαστον ποιητικὸν προϊὸν τῶν γεωτέρων χρόνων. ⁹Αν κανεὶς ζυγίσῃ μὲ τὴν πλάστιγγα τῆς κοινωνικῆς σημασίας καὶ τῆς ἔθνικῆς ἐπιδολῆς τὸ ἔργον τοῦ Φεραίου, κατὰ πολλὰ ἐμπνευσμένον ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἴδεαν τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἄχυμα τῆς ἐπαναστάσεως ατύτης, θὰ ἥδύνατο γὰρ ἐπαναλάβῃ κάτι ἀνάλογον, δίχως γὰρ θεωρηθῆ καὶ πολὺ παραδοξολόγος. Διότι σήμερον ή Τέχνη δὲν τιμᾶται ἀσυγγητητί καὶ ἀνεπιφυλάκτως ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν φιλοσοφούντων περὶ τοῦ ὥραίου, ὃς δύναμις ἀντλοῦσα ἐξ ἐκυτῆς καὶ μόνης πᾶσαν ἰσχύν καὶ πᾶσαν εὐμορφιάν, ἀνευ ἀλλου τιγδὸς σκοποῦ, ξένου πρὸς τὴν ἀγριὴν καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν. Καὶ ἀπλῶς ἔνταῦθα μημονεύω ὅτι ὑφίσταται σχολὴ κριτικῶν καὶ ψυχολόγων συγγραφέων, η δοσία τὴν ἀλήθειαν τῆς ποιήσεως μετρεῖ συμφώνως πρὸς τὸ μέγεθος τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς ἐπενεργείας εἰς κύκλον διφρ τὸ δυγατὸν εὑρύτερον.

Καὶ τί περίεργον! ¹⁰Η ποίησις αὐτὴ, που δὲν δύναται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἀπολύτου καὶ τοῦ ἴδεώδους ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ δημιουργίᾳ μήτε καν γὰρ δύνομάζεται ποίησις, ἀτημέλητος καὶ κυριολεκτοῦσα μέχρι πεζότητος, η χωρὶς εἰκόνας, χωρὶς μεταφοράς, χωρὶς ἀκκίσματα καὶ ἐλιγμούς, χωρὶς ἀνθη καὶ φιμμύθια,

ἡ βαίνουσα εύθέως πρὸς τὸν σκοπόν· ἡ ποίησις, τῆς δποίας οἱ μονάτονοι καὶ στοιχειώδεις ρυθμοὶ διαδέχονται δὲ εἰς τὸν ἄλλον, ὃς οἱ κτύποι τῆς σφύρας ἐπὶ τοῦ ἀκμονος· ἡ ποίησις αὕτη, θσφ δὲν εἶναι πλαστική, τόσφ εἶναι ἐθνοπλαστική. Ἡ ποίησις αὕτη, καὶ τοιαύτη, στέκεται εἰς περιωπὴν ἀνωτέραν τῆς φιλοπαίγμονος καὶ ψιφοδεοῦς Μούσης τῶν ψευδανακρεοντείων καὶ τῶν αἰσωπείων ἀπομιμήσεων, αἱ δποῖαι φαίνονται ἀντικρύ της ὃς θεματογραφίαι κορασίων. Μὲ τὴν κλαγγὴν τῶν θουρίων τοῦ Φεραίου ἡ ποίησις συγδέεται πρὸς τὴν μεγάλην πανελλήνιον κοινωνίαν· λαμβάνει νέαν συνειδησιν, εὑρεῖαν τώρα καὶ ὑψηλήν, τῆς ἀποστολῆς αὗτῆς. Τὸν μαγδρότοιχον, τὸν δποῖον δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν οἱ δύο ἔκεινοι¹ γὰ τὸν καταρρίψουν, τὸν κρημνίζει δὲ Ρήγας διὰ τῶν σαλπισμάτων του, καθὼς τὰ τείχη τῆς Ιεριχοῦς. Καὶ διαβλέπομεν τώρα τὰ πλάτη ὅλα τοῦ ὅρίζοντος, καὶ συγκοινωνοῦμεν μὲ τὴν ζωήν· ἀνατριχιάζομεν καθὼς ἐγγίζομεν τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ δὲν κινδυνεύομεν νὰ πάθωμεν ἀσφυξίαν, ὃς πρόν· ἀέρα γεμίζουν οἱ πνεύμονες ἡμῶν, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν ἐν χορῷ μὲ ὅλην τῶν πνευμόνων μας τὴν δύναμιν:

Σ' ἀνατολὴ καὶ δύση καὶ νότον καὶ βοριᾶ,
γιὰ τὴν πατρίδα ὅλοι νάχωμεν μιὰ καρδιά.

Στὴν πίστιν του καθένας ἐλεύθερος νὰ ξῆ,
στὴν δόξαν τοῦ πολέμου νὰ τρέξωμεν μαζί...
‘Ως πότε ὄφφικιάλος* σὲ ξένους βασιλεῖς;
“Ελα νὰ γίνης στῦλος δικῆς σου τῆς φυλῆς.

Κάλλιο γιὰ τὴν πατρίδα κανένας νὰ χαθῇ,
ἢ νὰ κρεμάσῃ φοῦντα γιὰ ξένον στὸ σπαθί.

Εἶναι διλιγώτερον στίχοι καὶ περισσότερον κραυγαί· δὲν πλουτοῦσιν εἰς ἴδεας ἀπὸ ἔκείνας, αἱ δποῖαι ἀπομονοῦσι τὸ πνεῦμα εἰς τὸν ἔδυμον οὐρανὸν τῆς θείας ὀνειροπολήσεως· ἀλλ’ εἶναι αὐτοὶ ἐν τῇ δλότητι αὐτῶν μία ἴδεα, ἡ ἐλευθερία. Δὲν μας θαμώνουν μὲ εἰκόνας· ἀλλὰ μόλις τοὺς προφέρομεν, καὶ, δπως μὲ τὰς μαγικὰς λέξεις οἱ Ἀράπηδες τῶν παραμυθιῶν, οὕτω μὲ ἔκείνους ἐμφανίζεται ἐνώπιον μας μία εἰκών: ἡ σκλαβιά. Ὁ Ρήγας δὲν εἶναι ρυθμῶν καὶ ὀρμονιῶν ὀνειροπόλος, σφυροκόπος καὶ δημιουργός· τὸ μόγον καὶ μέγα του ὄνειρον εἶναι ἡ ἀνάστασις τῆς πατρίδος τῆς πανελληγίου. Εἶναι ἀγήρ δράσεως. Τὸ φύσμα τὸ μεταχειρίζεται ὡς

1. Ὁ Βηλαρᾶς δηλαδὴ καὶ ὁ Χριστόπουλος.

Ἐν ἀπὸ τὰ λιχυρότερα πρὸς δρᾶσιν ὅπλα, καθὼς ἔξ ἐναγτίας ἀλλοὶ, καλλιτέχναι μέχρι μυελοῦ τῶν δστέων, καταφεύγουν εἰς τὴν δρᾶσιν ώς εἰς πηγὴν πνευματικῶν συγκινήσεων. «Ο ἀνθρώπινος λόγος», εἶπεν δ "Αγγλος φιλόσοφος Κάρλαϊλ*", «ἐν τῇ ζέσει τῆς δργῆς του καθίσταται μουσικός». Οὕτω καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ρήγα μεταβάλλεται εἰς φρασματικόν· καὶ μόνη τῆς εἰλικρινείας του ή ζέσεις καὶ τῆς θελήσεώς του ή δρμή τὸ ἔξαιρουν εἰς ποίημα. "Ολην τὴν οἰκουμένην διαφλέγεται δ Ρήγας γὰ τὴν μυήση καὶ γὰ τὴν δπλίσην κατὰ τῆς τυραννίας· τὴν οἰκουμένην δληγεῖν πολιτείαν. Ἀς γητο δυνατὸν γὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν πρωτεύουσαν τῆς ιδεώδους ταύτης κοσμοπολιτείας!"

Βουλγάροι κι² "Αρβανίτες, Αρμένιοι καὶ Ρωμιοί,
Αράπηδες καὶ Ασπροί, μὲ μιὰ κοινὴν δρμή,
γιὰ τὴν ἔλευθερίαν νὰ ζώσουμε σπαθί,
πὼς εἴμεθ' ἀντρειωμένοι παντοῦ νὰ ξακουσθῇ.
Σουλιῶται καὶ Μανιταί, λιοντάρια ξακουστά,
ώς πότε στὲς σπηλιές σας κοιμᾶστε σφαλιστά;
Μαυροβουνιοῦ καπλάνια*, Ολύμπου σταυραετοί,
κι² Αγράφων τὰ ξεφτέρια* γενῆτε μιὰ ψυχή.
Σπετσῶν, Ψαρῶν καὶ Υδρας θαλασσινὰ πουλιά,
δ νόμος σᾶς προστάζει νὰ βάλετε φωτιά,
νὰ κάψετε τὴν ἀρμάδα τοῦ καπετάν Πασιᾶ,
νὰ μπῆτε εἰς τὴν Πόλιν κι² εἰς τὴν Αγιὰ Σοφιά.

1897.

Τὸ «σταμνὴ τῆς ζωῆς» τοῦ Ιω. Πολέμη.

Γρηγορίου Ξενοπούλου.

"Αγαπητοί μου,

Πόσον ὅμορφα, πόσον ἐπιτυχημένα ὅμιλει δ Πολέμης εἰς τὸ ποίημά του «Τὸ σταμνὴ τῆς ζωῆς» γιὰ τὴν Εύτυχία! Τὸ θυμάστε; Ακούσετε το:

1

"Οποιος θέλει νὰ γεμίσῃ τῆς ζωῆς του τὸ σταμνὴ ἀπ' τῆς Εύτυχίας τὴ βρύση, πρέπει νάχ² ὑπομονῆ.

2

Γιατὶ ἡ βρύση μόλις στάζει κι² δ μονάχος της κρουνὸς εἰν' ἀνάστροφος καὶ φράζει, κι² εἰν' ἀπίστευτα στενός.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κι^ρ ὅταν τὸ γεμίσγης ἀκόμα τρόμος πῶς θὰ τὸ κρατῆ, γιατὶ τοῦ σταμνιοῦ τὸ στόμα, εἰν^τ ἀπίστευτα πλατύ.

Κι^ρ ἔτσι, ποὺν νὰ τὸ προφτάσῃ, μόλις γύρῃ τὸ σταμνί, δόλο μονομιᾶς θ^ρ ἀδειάσῃ ὡς τὴ στάλα τὴ στεονή.

‘Ο ποιητής, δπως βλέπετε, φαντάζεται τὴν εύτυχία σὰν μιὰ βρύση ποὺ τρέχει δλοένα. ‘Ο ἀνθρωπος πηγαίνει μ^έ ἔνα σταμνί—τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς του,— καὶ θέλει νὰ τὸ γεμίσῃ δλο ἀπὸ τὴ βρύση τῆς Εύτυχίας. Ἀλλὰ τὸ γέμισμα δὲν εἶναι καθόλου εὔκολο! Ἡ βρύση δὲν ἔχει παρὸ ἔνα μονάχα κρουνό, κι^ρ δ κρουνὸς αὐτὸς εἶναι ἀνάποδος, ἀπίστευτα στενὸς καὶ φράζει κάθε τόσο. Ἔτσι τὸ νερὸ στάζει λιγοστό, στάλα-στάλα, κι^ρ δ ἀνθρωπος πρέπει νᾶχη μεγάλη ὑπομονὴ για νὰ γεμίσῃ ἀπὸ τὶς σταξίες τῆς βρύσης δλο τὸ σταμνὶ του. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο τὸ γέμισμα δύσκολο. Ἀκόμα πιὸ δύσκολο εἶναι νὰ κρατηθῇ τὸ σταμνὶ γεμάτο. Γιατὶ τὸ σταμνὶ αὐτὸ εἶναι ξέδαθο, κι^ρ ἔχει στόμα ἀπίστευτα πλατύ. Τὸ παραμικρὸ ἀδέξιο κίνημα νὰ κάμη δ ἀνθρωπος ποὺ τὸ κρατεῖ, πάει τὸ νερό του δλο, χύνεται ώς τὴν τελευταία σταλιά. Σὲ μιὰ στιγμὴ χάνεται δ, τι μάζευε κανεὶς ὑπομονητικὰ τόσον καιρό. ‘Οσο δραδὺ τὸ γέμισμα, τόσον ταχὺ τὸ ἀδειασμα. ‘Ο κρουνὸς τῆς βρύσης στενός, τὸ στόμα τοῦ σταμνιοῦ πλατύ.

Κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους, δ Πλάτων, γομίζω, μ^έ ἔνα τέτοιο σταμνὶ παραβάλλει τὰ ζωηρά, τὰ ἔξυπνα, μὰ καὶ κάπως ἐπιπόλαια παιδιά, ποὺ μὲ τὴ μεγαλύτερη εύκολία τὰ παιρνουν δλα, μὰ καὶ μὲ τὴ μεγαλύτερη εύκολία τὰ ξεχνοῦν: σταμνιὰ πλατύστομα. Ἐνῷ τὰ σοβαρὰ παιδιά, τὰ φρόνιμα, τὰ προσεκτικὰ κι^ρ ἐπιμελῆ, εἶναι σὰν τὰ στενόστομα σταμνιά, ποὺ δσο δύσκολα γεμίζουν, τόσο δύσκολα κι^ρ ἀδειάζουν. ‘Οποιος δηλαδὴ μαθαίνει κάτι τι μὲ κόπο, τὸ θυμάται, τὸ κρατεῖ περισσότερο ἀπὸ ἔναν ἀλλογ ποὺ θὰ τάρπαζε στὸν ἀέρα. ‘Ο κ. Πολέμης, βλέπετε, κάμνει μίαν ἀλληγ ἐφαρμογὴν αὐτῆς τῆς ἀλασσικῆς παρομοιώσεως. Μὲ τὸ πλατύστομο σταμνὶ παραβάλλει τὸν ἀνθρωπὸ τὸν γεμάτο εύτυχία, γιατὶ μὲ τὴν παραμικρὴ ἀπροσεξία μπορεῖ νὰ τὴν χάσῃ δλη διαμιᾶς, τόσον εύκολα, δσο δύσκολα τὴν ἀπέκτησε.

Κι^ρ ἔτσι εἶναι. Αὐτὸ τὸ ποιηματάκι τοῦ κ. Πολέμη συγοψίζει δλη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ μεγάλη ὑπομονὴ καθένας μαζεύει,

δηλαδὴ προετοιμάζει τὴν εὐτυχία του. Ἀπὸ μικρός, ἀπὸ παιδί, ἀπὸ νέος, κοπιάζει, γιὰ νὰ μάθῃ γράμματα, γιὰ νὰ γνωρίσῃ κόσμο, γιὰ ν^ο ἀποκτήσῃ γνώσεις, πλοῦτο, θυρόψη, φίλους, φῆμη, δόξα, καὶ κάθε ἀγαθὸ τῆς ζωῆς. Ἐπὶ τέλους εἰν^τ εὐτυχισμένος. Τὸ σταμνὶ του ἐγέμισε. Ἀλλὰ τότε ἵσχ-ἵσχ τοῦ χρειάζεται ἡ μεγαλύτερη προσοχὴ: νὰ κρατῇ γεμάτο αὐτὸ τὸ σταμνὶ. Μιὰ ἀπροσεξία, καὶ πάει ὁ πλοῦτος του. Μιὰ ἀνοησία, καὶ πετᾷ ἡ φῆμη του. Μιὰ ἀδυναμία, καὶ κηλιδώνεται τὸνομά του. Τὸ σταμνὶ ἀδειασε, ἡ Εὐτυχία ἔχαθη. Νὰ πάγι πάλι στὴ δρύση, νὰ τὸ γεμίσῃ ἔξ ἀρχῆς: "Ε, δὲν εἶναι τόσο εὔκολο! Ο ἀνθρώπος δὲν εἶναι πιὰ παιδί, δὲν εἶναι πιὰ νέος. Μιὰ φορά γεμίζει τὸ σταμνὶ μὲ τὸν ἀνθρώπινο κόπο, μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἐπιμονή. Νὰ ξαναγεμίσῃ, θάταν κάτι ὑπεράνθρωπο. Γ^ι αὐτὸ σπάνια, πολὺ σπάνια, βλέπουμε στὸν κόσμο ἀνθρώπους, ποὺ δυστύχησαν μιὰ φορά «ἀπὸ τὸ κεφάλι τους», νὰ ξαναγίνουνται εὐτυχισμένοι.

Σεῖς, ἀγαπητοί μου, γεμίζετε δλοένα τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς σας μὲ τὸ νερὸ τῆς Εὐτυχίας. Πρέπει νάχετε ὑπομονή. Νὰ μὴ σᾶς ἀπελπίζῃ ὁ στενὸς κι^ν ἀγάποδος κρουγὸς τῆς βρύσης, ποὺ τρέχει στάλα-στάλα καὶ φράζει κάθε τόσο. Μὲ τὴν ὑπομονή, μὲ τὴν ἐπιμονή, τὸ σταμνὶ σας θὰ γεμίσῃ. Καὶ θὰ μπῆτε στὴ ζωὴ εὐτυχισμένοι. Ἀλλὰ τότε πρέπει νάχετε τὴν μεγαλύτερη προσοχή. Θυμάστε πάντα τὸ ὀραῖο ποιηματάκι: τὸ στόμα τοῦ σταμνιοῦ εἶναι πλατὺ καὶ τὸ νερὸ χύνεται εὔκολα. Μήν πητε ποτέ, δην κι^ν ἀν φθίσετε, «ἔξαστραλίσθηκα γιὰ πάντα». Μόνο ἡ ἀκοίμητη προσοχὴ σας θὰ κρατῇ τὸ σταμνὶ σὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ νὰ μὴ χύνεται σταλιά.

Σᾶς ἀσπάζομαι,

Φαίδων.

1918.

■■ γέννησες τῆς παροιμέας.

Δημητρίου Γρηγ. Καμπούρογλου.

Οταν δ νοῦς ἀπασχολεῖται ἀπὸ μελέτας καὶ ἀπὸ γενικωτέρας σκέψεις· δταν εἶναι περιωρισμένος δ δρίζων τῆς δράσεως τοῦ ἀτόμου καὶ δὲν συλλογίζεται τίποτε ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ καλλιεργήσῃ ἐπικερδέστερα τὴν γῆν του, καὶ πῶς νὰ βοσκήσῃ ἐπωφελέστερα τὰ ζῷά του, διὰ νὰ προικίσῃ τὰ κορίτσια του, ν^ο ἀφήσῃ

ἀπὲ ἔνα σπιτάκι καὶ ἀπὸ δλίγα κτήματα εἰς τὸ ἀγόρι του καὶ νάχη
κι' αὐτὸς καλὰ γεράματα· ὅταν, μετὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ήμέρας,
μέσα εἰς ἀγοικτὸν ἔδαφος καὶ εἰς τὸν καθαρὸν καὶ μυρωμένον ἀέρα
τῆς πλαγιᾶς, ἐπιστρέφει ὁ γέρος, τὴν ὥραν ποὺ ἀρχίζει νὰ γέρνῃ
ὅ γῆλιος, ἀπὸ τὸ πράσιγον ἀμπέλι του καὶ ἀπὸ τὸ κόκκινον χω-
ράφι του εἰς τὸ μικρό του χωριό... τότε, μετὰ τὸ λιτὸν καὶ ὑγιει-
νὸν δεῖπνον, ποὺ τοῦ παρεσκεύασεν ἡ γυναῖκα του, ἀφοῦ πρῶτα
δοξάσῃ εἰς τὸ τέλος—ἐσταυροκοπήθη δὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν—τὸν
Θεόν, δ ὅποιος δὲν φροντίζει μόνον διὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
πίνει καὶ ἄλλη μιά, κροταλίζει καὶ τὴν γλῶσσαν του, καὶ κατόπιν
θγαίνει καὶ κάθεται εἰς τὸ πεζούλι τῆς χαμοκέλλας* του, ἔως τὴν
ὥραν ποὺ θὰ κουρνιάσουν οἱ κάττες του καὶ θὰ ποθήσῃ καὶ αὐ-
τὸς τὸ ἀχυρόστρωμά του.

Νάτος· ἥσυχος - ἥσυχος, μόνος καὶ ἀκίνητος, κρατεῖ μὲ τὰ
δυό του χέρια τὸ ραβδί του, στηριγμένον εἰς τὴν γῆν, καὶ εἰς τὴν
ἄκρην του ἀκουμπᾷ τὸ πηγαύνι του. Ὁμοιάζει μὲ ἀττικὸν νεκρί-
κὸν ἀνάγλυφον· ἀλλ᾽ ἀν φαίνεται θλιψμένος, τοῦτο διείλεται εἰς
τὴν ἐπίδρασιν τῆς μακρᾶς δουλείας ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν προ-
γόνων του· αὐτὸι ἐπαγίωσαν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του τὴν θλῖψιν
ποὺ δὲν ἔχει κατὰ βάθος. Είναι μόνον συλλογισμένος.

Βλέπει καὶ κρίνει. Παρατηρεῖ, χωρὶς νὰ ἔκδηλώνῃ τοῦτο διὰ τῆς
κινήσεως τῶν ματιῶν του, πάντας, πάσας καὶ τὰ πάντα ποὺ διέρχον-
ται ἐντὸς τῆς διποικῆς του ἀκτίνος· παρακολουθεῖ τὰς διαφόρους
σκηνὰς τοῦ κοινωνικοῦ δίου, ἀδιαφορῶν ἀν τὰ πρόσωπα τῶν σκη-
νῶν αὐτῶν εἰναι ἀνθρώποι ἢ ζῷα· κουνεῖ τὸ κεφάλι του, χαμο-
γελᾷ καὶ κάπου-κάπου ἐκστομίζει καὶ ἀπὸ κάποιαν ἔκφρασιν. Ἡ
ἔκφρασις αὐτὴ εἰναι ἡ Παροιμία.

Βλέπει τώρα τὸν συμπέθερόν του τὸν Θανάση, ποὺ τρέχει δε-
ξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀπάνω καὶ κάτω, ψάχνοντας ναῦρη τὸν γάιδα-
ρό του. Ὁ γέρος εἶχε παρατηρήσει δτὶ τὸν ἔξεσαμάρωσε, τούβαλε
εἰς ἔνα κουρούπι* πίτουρον, εἰς ἓν ἄλλο νερὸν καὶ ἔψυγεν. Ὁ γέρος
δύμως εἶχε παρατηρήσει καὶ κάτι ἄλλο: δτὶ τὸ ζῷον ἦτο λυτόν,
δτὶ ἀνέμιζε τὴν οὐράν του, καὶ δτὶ δύμα ἡ μουργέλα* τοῦ ἔχωθη
καὶ εἰς τὸ ρουθούνι, ἀρχίσε τὶς κλωτσιές. Καὶ τώρα ποὺ ἀπελπι-
σμένος δ Θανάσης τὸν πλησιάζει καὶ τοῦ λέγει:

—Νὰ μὴν εἶδες, συμπέθερε, κατὰ ποῦ ἔκανε ὁ γάιδαρός μου;
ὁ γέρος, ἀντὶ ἀπαντήσεως ἄλλης, τοῦ ἐκστομίζει, ἐμμέτρως μάλι-
στα, τὸ ἔξης:

*Αλεξ. Γ. Σαρωή Νεοελληνικά "Αναγνώσματα Δ' Γυμνασίου.

8

«Κάλλιο γαϊδουρόδενε, παρὰ γαϊδουρογύρευε».

Καὶ ὅταν θλέπη γὰρ τὸν κατηφορίζῃ ὁ γείτονάς του ὁ Σιδέρης μὲν τὸ ταγάρι* εἰς τὸν ὄμον, ποὺ κάπου χασιμέρησε καὶ τώρα μόλις φθάνει εἰς τὸ χωριό, ἰδρωμένος καὶ μὲ τὴν γλώσσα του ἔξω ἀπὸ τὴν τρεχάλα, τὸν κοιτάζει μόνο καὶ χαμογελᾷ· καὶ ἐκεῖνος τοῦ λέγει πρῶτος:

—Μήν τὰ γιούρεύεις¹, ζάδαλι* γείτονα. Ξέχακα τὸ ταγάρι μου κρεμασμένο στὸν πεῦκο, τσαὶ γιούρικα πίσω πάλι, γιὰ νὰ τοῦρω. Μιὰ ὥρα δρόμο!

Καὶ ὁ γέρος μὲ κίνησιν τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ μορφασμὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀπαντᾶ:

«Οποιος δὲν ἔχει μυαλό, ἔχει ποδάρια».

Αἱ παροιμίαι, τὰς δποίας ἀπὸ αἰώνων δημιουργεῖ ὁ λαϊκὸς νοῦς—ἐκδηλώσεις δυνατὰς καὶ συμπυκνωμένας τοῦ ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς ἀμαθείας σωζομένου ἐλληνικοῦ πνεύματος—δμοιάζουν σὰν τὸ ἔξαρψικὸν καθρέπτισμα ἡρέμου ρυακίου. Τὸ νερὸ τοῦ ρυακίου αὐτοῦ κατηφορίζει, αἰῶνας τώρα, καθαρὸν καὶ διαυγέστατον, ἀπὸ τὴν παντοτινὴν καὶ ἀστείρευτον πηγὴν τοῦ ἐλληνικοῦ κορφοθουνιοῦ μέσον εἰς λεῖα πέτρινα αὐλάκια—τὰ δποία τὸ ἵδιο τὸ νερὸ ἐσχημάτισε τρέχοντας ἀνάμεσα εἰς τοὺς δράχους,—χώνεται κατόπιν μέσον εἰς τὰ βίτα καὶ τοὺς ἀγριοκισσούς τῆς ρεματιᾶς, καὶ πάλιν ἀναφράγεται κάπου-κάπου ὡς διὰ νὰ σκορπισθῇ ἐπάνω του τοῦ ἥλιου ἡ ζωὴ καὶ τοῦ φεγγαριοῦ ἡ παρηγορία. Όσακις τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἀναφράγεται, δημιουργεῖται ἔνα ποίημα, ἔνα τραγούδι, μία παροιμία.

“Ολαὶ αἱ παροιμίαι, δσαι δὲν εἰναι λείψανα λησμονημένων μεγαλυτέρων ἔργων, πάντοτε ἔχουν καὶ ἀπὸ μίαν ἀφρομήν, ἡ δποία τὰς ἐγέννησεν. Αὐτὴν τὴν ἀφρομήν τὰς περισσοτέρας φορὰς τὴν ἐπῆρε μαζὶ του εἰς τὸν τέφρον ὁ γέρος ποὺ τὰς ἐδημιούργησε. Καὶ φέρχουν νὰ εὔρουν, μὲ τὴν κρίσιν, μὲ τὴν σύγκρισιν, μὲ τὴν φαντασίαν, ἀνεπιτυχῶς πολλάκις, δ.τι ὁ γέρος μέσον ἀπὸ ἔνα εἰρωνικὸ χαμόγελο θὰ ἡμπορεῦσε γὰρ ἐξηγήσῃ ἀπλούστατα μὲ δύο μόνον λέξεις.

1920.

1. Ὁ γέρων δμιλεῖ ἐν τῇ παλαιῇ ἀθηναϊκῇ διαλέκτῳ.

■ Ψυχὴ τοῦ χεριοῦ.

(ἐπάνω ὅτὸν «Μυστικὸ Δεῖπνο» τοῦ Ντὰ Βίντσι).

Ἄριστοτέλους Π. Κουρτίδου.

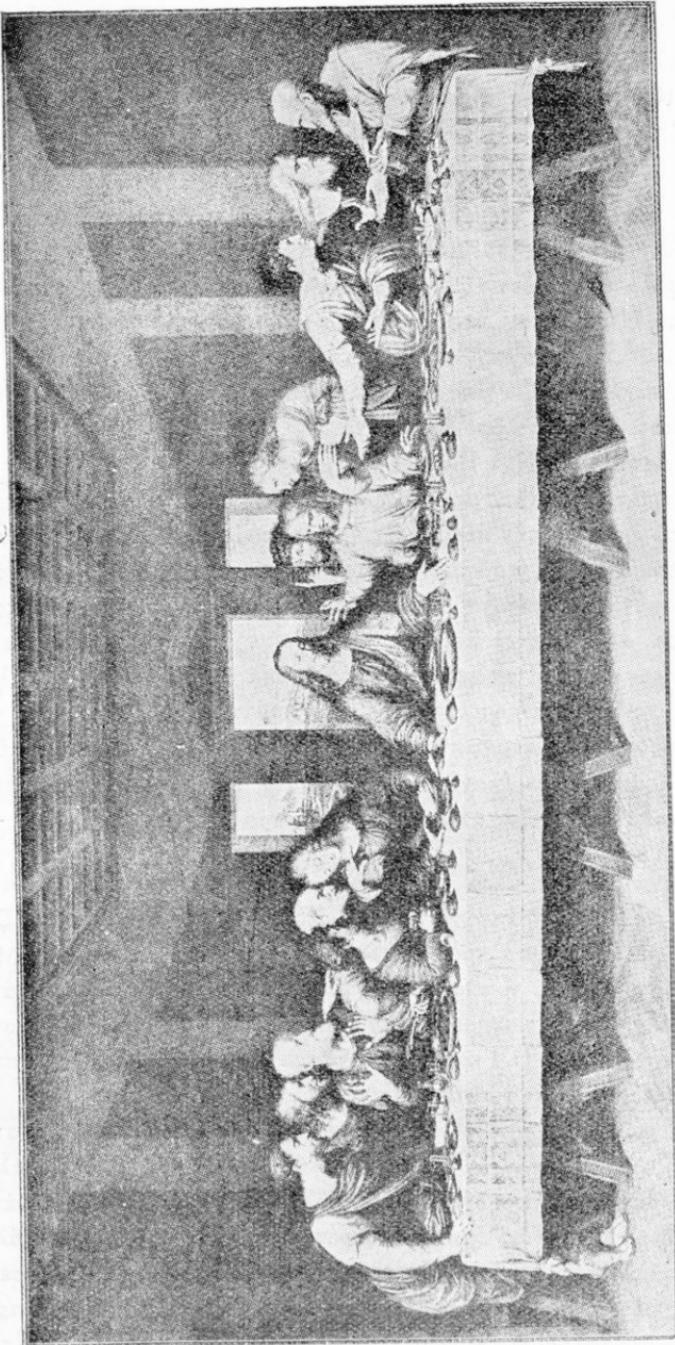
Τὶς ἡμέρες τῆς Μεγάλης Ἐεδομάδος, ἀκούοντας τὸ Εὐαγγέλιο γιὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, βλέπομε νὰ προβάλλῃ ἐμπρός μᾶς μιὰ τοιχογραφία: τὸ ἔξαιρετικὸ ἀριστούργημα ἑνὸς ἔξαιρετικοῦ καλλιτέχνη, τοῦ Ντὰ Βίντσι ποὺ καμωμένο γιὰ τοὺς καλόγερους ἑνὸς μοναστηριοῦ Δομινικάνων, ἀψήφωντας δόγματα κι^ν ἐθνικότητες, ἔγινε νὰ παγκόσμια ζωγραφικὴ ἀπεικόνιση τοῦ προλόγου τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, αἰώνιο δσο καὶ τοῦτο.

Ο Λεονάρδος Ντὰ Βίντσι!

Ἡ ἀπίστευτη αὐτὴ μεγαλοφύΐα, ποὺ τὰ ἥξερε δλα, τὰ ἐμάντευε δλα, ποὺ προεῖδε τὴν ἀεροπορία, — ἀπὸ τὰ 1490, — ποὺ ἐφαντάσθη τὰ σημερινὰ τάγκες, (τὸ ὑπόμνημά του τὰ χαρακτηρίζει: ἄρματα τόσα θωρακισμένα μὲ καγόνια, ποὺ συντρίβουν τὸν ἔχθρὸ καὶ πίσω τους προχωρεῖ ἀκίνδυνα τὸ πεζικό), ποὺ ἀνοιγε διώρυχες καὶ πρότεινε νὰ ξεθεμελιώσῃ καὶ νὰ μεταφέρῃ μιὰ δλόκληρη ἐκκλησία τῆς Φλωρεντίας χωρὶς νὰ τῇ χαλάσῃ, ποὺ συγκράτησε καὶ διαφύλαξε γιὰ τὴν αἰωνιότητα τὸ αἰνιγματικὸ χαμόγελο τῆς Τζοκόντας, μόνο αὐτὴ γιὰ μεγαλοφύΐα ἥταν ἵκανη νὰ ἐμπνευσθῇ καὶ δῶ κάτι ξεχωριστὸ καὶ θαυμαστό καὶ ζωγράφισε τὸ Cenacelo degli Apostoli.

Γιὰ νὰ μποῦμε μέσα στὸ νόημα τοῦ ἔργου καὶ ἀπὸ τεχνικὴ καὶ ἀπὸ ἐκφραστικὴ ἀποφῆ, πρέπει νὰ ξέρωμε τὸ μέρος δπου τὲ ζωγράφισε. Μέσα σὲ μιὰ τραπεζαρία μοναστηριοῦ (τῆς Santa Maria delle Grazie), τί πιὸ ταιριαχτὸ μποροῦσε νὰ ζωγραφιστῇ ἀπὸ τὸ κρυρὸ ἀποχαιρετιστήριο δεῖπνο τοῦ Θεανθρώπου, μὲ τὴν μυστικὴ ἱερότητά του; Ο Γκαϊτε ἐπρόφτασε νὰ τὸ ἴδῃ σχεδὸν ἀπειραχτὸ στὸ κοινοδιακὸ αὐτὸ ἑστιατόριο.

Αντίκρυ στὴν εἰσοδο, στὴ στενὴ πλευρά, στὸ βάθος τῆς στενόμυκρης σάλκης, ἥταν τὸ τραπέζι τοῦ ἡγούμενου, στὶς δυδ μεγάλες πλευρὲς τὰ τραπέζια τῶν μοναχῶν, δλα ἔνα σκαλὶ ψηλότερα ἀπὸ τὸ πάτωμα· κι^ν δποιος ἔμπαινε, στρέφοντας πίσω τὸ κεφάλι, ἔδλεπε στὸν ἄλλο στενὸ τοῖχο, ἔνα τέταρτο τραπέζι, δπου δειπνοῦσε δ Χριστὸς μὲ τοὺς Ἀποστόλους, σὰν νὰ ἥταν κι^ν αὐτοὶ τῆς συντροφιᾶς τοῦ μοναστηριοῦ. Ωραῖο κι^ν ἐπιδηλητικὸ θάταν τὸ θέαμα, δταν

‘Ο Μυστικὸς Δεῖπνος.
(τοῦ Λεωνάρδου Ντὰ Βίντα).

τὴν ὥρα τοῦ δείπνου, ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἡγούμενος ἀντίκρυξαν ὁ ἔνας τὸν ἄλλο, κι' οἱ καλόγεροι ἔγοιωθαν τὸν ἐκυτό τους ἀνάμεσα στὴν θεία καὶ στὴν καλογερικὴν ἱεραρχίαν. Γι' αὐτὸν ὁ μεγάλος τεχνίτης γὰρ πρότυπο πήρε τὰ καλογερικὰ τραπέζια. Εἶναι βέβαιο πώς τὸ τραπέζομάντηλο μὲ τὶς δίπλες του, τὶς κεντημένες λωρίδες καὶ τοὺς κρεμασμένους κόρμους, ἔθγῆκε ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τοῦ μοναστηρίου· πιατέλες, πιάτα, ποτήρια, ἀλατιέρες, γῆταν τὰ ἵδια τῶν καλογέρων.

Σὲ τέτοιο περιβάλλον ὁ καλλιτέχνης, ποὺ ζητοῦσε τὴν ὅμορφιά στὴν ἀλήθεια, δὲν μποροῦσε νὰ γνωστῇ τὰ πρόσωπά του μὲ ξενικὰ καὶ παλαιϊκὰ ροῦχα. Ἔπρεπε δλα νὰ πλησιάσουν στὸ κοντινό, στὸ πραγματικό. Οἱ Ἀπόστολοι ἔπρεπε νὰ γίνουν σύγχρονοι μὲ τοὺς μοναχούς. Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ καθίσῃ στὸ δεῖπνο σὰν γάταν καλεσμένος ἀπὸ τοὺς Δομινικάνους. Αὐτὸν ἀπαίτουσε δ συντονισμός· κάθε ἄλλο θὰ ξέσχιζε σὰν παραφωνία τὴν αἰσθητικὴν ἐντύπωση.

Ο ζωγράφος εἶχε κι' ἄλλη δυσκολία νὰ νικήσῃ. Ἐμοιαζε μὲ τὸν ποιητὴ ποὺ πρέπει νὰ σφίξῃ τὴν ἔμπνευσή του στὴ στενὴ φόρμα ἑνὸς σογέττου ἢ νὰ δημιουργήσῃ πάνω σὲ παραγγελμένες ρίμες. Ο στενὸς τοῖχος τῆς τραπεζαρίας εἶχε ύψος δέκα ποδιῶν καὶ μάκρος εἴκοσι δκτὼ ποδιῶν. Σ' αὐτὸν τὸ στενόμακρο τοίχωμα ἔπρεπε νὰ τοποθετήσῃ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο. Αὐτὸν τὸ ἔμπόδιο δ Ντὰ Βίντσι τὸ ἔκαμε θρίαμβο, τὴν ἀγάγκη, ἀριστοτεχνία πρωταρτυπίας. "Ολοι ξέρομε πώς ἡ ψυχικὴ ἔκφραση ἀνήκει στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ κορμοῦ· τὰ πόδια εἶναι περιττά. Ἔπλασε λοιπὸν ἔνδεκα μισὰ κορμιά, ποὺ τὶς κνήμες τους τὶς σκεπάζει τὸ τραπέζιο καὶ τὸ τραπέζομάντηλο.

"Αλλὰ γη ἔκφραση τῶν δεκατριῶν αὐτῶν πρεσώπων δὲν εἶναι οὕτε στὰ μάτια, οὔτε στὸ στόμα, οὔτε στὶς πτυχὲς τοῦ μετώπου, οὔτε καὶ στὶς ρινοχειλικὲς μεταβολές, ὅπως στὰ ἄλλα ἔργα· εἶναι στὰ χέρια. Τὰ χέρια μιλοῦν. Τὸ τόλμημα αὐτὸν μόνο ἔνας μεσημβρινὸς μποροῦσε νὰ τὸ τολμήσῃ. Στοὺς μεσημβρινοὺς λαοὺς δλο τὸ κορμὶ παίρνει μέρος στὴν ἔκφραση. Τὸ καταλαβαίνει ἀμέσως δποιος ἀπὸ βορεινὲς χῶρες ἐπέρασε στὴν Ἰταλία. Αὐτὸν γῆταν ἀνέκαθεν. "Ο Λέσιγγ* ἀπορεῖ μὲ τὸ πλήθος καὶ τὴν ποικιλία τῶν χειρονομιῶν τῶν παλαιῶν ἑλλήνων ρητόρων. "Ενας ἄλλος μεσημβρινός, δ Μονταΐγνε*, δγδόντα χρόνια υστερεχ ἀπὸ τὸ Ντὰ Βίντσι ἀπαριθμοῦσε πόσο πλήθος πράγματα μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ τὸ χέρι. «Μὲ τὸ

χέρι» ἔγραφε, «ζητοῦμε, παρακαλοῦμε, προσκαλοῦμε, διώχνομε, φοβερίζομε, ρωτοῦμε, θαυμάζομε, ἐνθαρρύνομε, ἀποτρέπομε, ἀποδοκιμάζομε, ἐμποδίζομε, παραδεχόμαστε, ἀρνιούμαστε, προκαλοῦμε, βρίζομε, θεωριώνομε, ἀμφιθάλλομε, ἀποροῦμε, διστάζομε, δυσπιστοῦμε, φοβούμαστε, τρομάζομε, πληρώνομε, καὶ τί ὅχι ἀκόμη; «et quou non;» προσθέτει ὁ ἔξυπνος δοκιμογράφος. Ὁ Taine*, στὴ «Φιλοσοφία τῆς τέχνης στὶς Κάτω Χῶρες», διηγεῖται γιὰ ἔνα συμπατριώτη του, ἐμπορὸ διμέρειλῶν στὸ Ἀμστερδαμ: «ἄμμα μὲ ἄκουσε νὰ μιλῶ γαλλικά, ἔπεισε στὴν ἀγκαλιά μου. Δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τοὺς ντόπιους γιὰ τὴν ψυχρότητά τους καὶ τὴ δυσκινησία τους: «Δὲν ἔχουν αἰσθημα, ζωή· σωστὰ γογγύλια, κύριε, σωστὰ γογγύλια!»

Τὴν ἐκφραστικὴν αὐτὴν ἰδιότητα τῶν Ἰταλῶν τὴν εἶχε παρατηρήσει καὶ ὁ Γκαλίτε: «Ολο τὸ σῶμα τους ἔχει πνεῦμα, ὅλα τὰ μέλη λαβαίνουν μέρος σὲ κάθε ἐκφραση τοῦ συναισθήματος, τοῦ πάθους, ὡς καὶ τῆς σκέψης ἀκόμη. Μὲ διάφορο σχηματίσμα καὶ κίνηση τοῦ χεριοῦ, ὁ ἀνθρωπὸς τοῦ λαοῦ λέγει: «Δὲ μὲ νοιάζει!» «Αὔτὸς εἶναι τσαρλατάνος, ἔχε τὸ νοῦ σου!» «Λίγο εἶναι τὸ φωμὶ του τοῦ κακόμαιρου!»

Ἡ πολύμορφη, εὐγλωττη, ἐκφραστικώτατη αὐτὴν μιμικὴ δὲν μποροῦσε νὰ ξεφύγῃ τὸ βαθύ, παρατηρητικό, βυθοσκοπικὸ μάτι τοῦ Ντά Βίντοι. Τὴν ἐπῆρε ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ τὴν ἀγένδασε στὴν τέχνην τὸ πετράδι τὸ θαμπό τὸ σήκωσε ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τοῦδωκε τὴ λάμψη τῆς μεγαλοφυΐας. Καὶ ζωγράφισε τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο.

Στὴ μέση τοῦ τραπέζιοῦ κάθεται ὁ Χριστός· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κάθουνται ἀπὸ ἔξι Ἀπόστολοι, κι ἀυτοὶ πάλι σχηματίζουν τέσσερα συμπλέγματα τρεῖς — τρεῖς. Ἀλλὰ ὅλα τὰ πρόσωπα, γενικιὰ ἡ γεροντικά, δλες σὲ κινήσεις, εἶναι συγκεντρωμένα σὲ μιὰ ἐνότητα, σὰν ὅργανα ὀρχήστρας ποὺ ἔνώγονται σὲ μιὰ ἀρμονικὴ συγχορδία.

Τὸ μυστικὸ αὐτὸ τραπέζι εἶναι δεῖπνος ἀποχαιρετισμοῦ. Θλιβερὸ προαισθήματα πλημμυροῦν τὴν ψυχὴν ὅλων. Τὰ στόματα είναι κλειστά. Ἔξαφνα ὁ Διδάσκαλος, μέσα στὴν ἐπίσημη σιωπή, λέγει:

«Ἄμην, ἀμήν, λέγω ὑμῖν ὅτι εἴς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με».

Ἡ φράση αὐτὴ, σὰν ξαφνικὸ φύσημα καταιγίδος, ἀναταράζει τὶς ψυχὲς τῶν Ἀποστόλων.

Ἐψημφροποίησηκε τὸ θεοποεῖται αἰτίασεπτέτης πολιτικῆς καὶ κοιτά-

ζει έμπρός του μὲ κατεβασμένα μάτια. "Ολη ἡ κορμοστασιά του, ἡ κίνηση τῶν χεριῶν ἀπὸ πάνω ὡς κάτω στὰ δάκτυλα, ξαναλέγει μὲ θεία ἐγκαρτέρηση τὰ πικρὰ λόγια, καὶ ἡ σιωπή του τὰ δυναμώνει περισσότερο: «Ναί, ἔτσι είναι. Κάποιος ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ παραδώσῃ!»

Κοντά στὸ Χριστό, δεξιά, κάθεται δὲ Ἰωάννης, «ὁ μαθητὴς ὃν δὲ Κύριος ἤγαπε». Μὲ τὰ ὅμορφα γεανικὰ χαρακτηριστικά του καὶ τὰ ώραια μακριὰ ξανθὰ μαλλιά ποὺ πέφτουν στοὺς ὄμοιούς, μοιάζει μὲ κορίτσι. Βαθιὰ ταράχθηκε ἀπὸ τὸν ξαφνικὸν λόγο τοῦ Κυρίου· γέρνει δεξιὰ τὸ κεφάλι· ἔνώνει, κλειδώνει τὰ χέρια, σὰ σὲ προσευχή. 'Ο πόνος του φανερώνεται σὲ μιὰ ἀνάταση τῆς καρδιᾶς πρὸς τὸν οὐρανό. Αὐτὴ ἡ κίνηση μᾶς ἀνοίγει τὴν ψυχή του γὰ ἰδοῦμε μέσα. Δὲν είναι δὲ γνηθρωπος τῆς ἀποφασιστικῆς ἐνεργείας· είγαι αὖτε κείνους ποὺ ὑποκύπτουν σιωπηλά στὸ ἀνώτερο θέλημα· τὸ πολὺ - πολὺ παρακαλοῦν ἀν μπορεῖ νὰ ἐμποδισθῇ τὸ κακό.

Στὸ πλάγιο του κάθεται δὲ Ἰούδας· μαῦρα καὶ σγουρὰ τὰ μαλλιά του, μαῦρα σὰν τοὺς σκοπούς του· αὐτὸς κρατεῖ τὸ ταμεῖον, τὸ γλωσσόκιμον εἶχε, καὶ τώρα σ' αὐτὸς είναι δὲ νοῦς του. 'Ο λόγιος τοῦ Χριστοῦ φτάγει ὡς μέσα στὴ συνείδησή του· τρομαγμένος, ἀρπάζει μὲ τὸ δεξιὸν χέρι δρμητικὰ τὸ πουγγί καὶ ἀναποδογυρίζει τὴν ἀλατιέρα· τὸ σφίγγει δυνατά· ἐνῷ, ἀθελα, τὸ δεξιὸν κάνει μιὰ σπασμωδικὴ κίνηση σὰ γὰ λέγῃ: «Τί λόγια είναι αὐτά; Πῶς θὰ γίνη αὐτό;»

'Ο Πέτρος, στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, τινάχτηκε ἐπάνω, ἀρπάζει μὲ τὸ δεξιὸν τὸ μαχαίρι ἀπὸ τὸ τραπέζιον καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸν στηρίζεται στὸν ὄμοιο τοῦ Ἰωάννη, δείχνοντας τὸ Χριστὸν μὲ ἔκφραση παρακινητική: «Ρώτησε, ἀδελφέ, τὸ Διδάσκαλο, ποιός είναι δὲ κακοῦργος ποὺ θὰ βάλῃ χέρι ἐπάνω του! Καὶ θὰ τοῦ δείξω ἐγώ!» Εδῶ ἔχομε τὸ ἀψύ αἷμα· τὸν ἀγνηθρωπὸ τῆς πρώτης δρμῆς· τὸ μαχαίρι, ἀς είναι κι ἀνάποδα, μὲ ἔνα ἀδρίστο προαίσθημα, ἀκουμπάκι· δλα στὰ πλευρὰ τοῦ Ἰούδα. Είναι δὲ μαθητὴς ποὺ στὶς στιγμὲς τοῦ κινδύνου ἀρπάζει τὸ δπλο.

Τοῦτο τὸ σύμπλεγμα, τὸ πιὸ σημαντικό, είναι τὸ πιὸ τέλειο.

Τὸ δεύτερο σύμπλεγμα ἀρχίζει μὲ τὸν Ἀνδρέα. 'Ψώνει ἀνοιγμένες τὶς παλάμες σὰ γὰ θέλη γὰ διώξῃ μακριὰ κάτι τρομερό, ποὺ δὲ μπορεῖ γὰ ὑποφέρη. Είναι ἡ ἔκφραση τῆς φρίκης.

Κοντά του, δὲ Ἰάκωβος δὲ νεώτερος ἀπλώνει πίσω ἀπὸ τὴν ράχη Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Ἀνδρέα τὸ ἀριστερό του χέρι στὸν ὄμοι τοῦ Πέτρου αὲ μιὰ παράλληλη κίνηση. Ἡ παλάμη καὶ διείκτης εἰναι ἀνοικτά· θέλει νὰ εἰπῃ: «Πέτρε, ρώτησε περισσότερα· πέντε μας ποιός εἰναι δικαιούρος». Ἡ κορμοστασιά του εἰναι γῆμερη· δὲν εἰναι σὰν τοῦ Πέτρου· αὐτὸς ζητεῖ πληροφορίες, ὅχι ἐκδίκηση· ζητεῖ νὰ μάθη, ὅχι νὰ τιμωρήσῃ.

Τὸ σύμπλεγμα αὐτὸς συμπληρώνει δι Βαρθολομαῖος, στὴν ἀκρη τοῦ τραπέζιου. Εἰναι δι μόνος Ἀπόστολος ποὺ τὸν βλέπομε διόληρο. Σηκώθηκε, ἀκούμπησε τὰ δυό του χέρια στὸ τραπέζιο καὶ προσήλωσε τὸ βλέμμα στὸν Ἰωάννη, προσέχοντας τί θὰ τοῦ πῇ διδάσκαλος. Ἡ στάση του εἰναι ἐρωτηματική, στάση ἀνθρώπου ποὺ ἀνυπομονεῖ νὰ μάθῃ κάτι σοδαρό, ἵσως πολὺ δυσάρεστο.

Ἀριστερὰ τοῦ Κυρίου, γιὰ ταραχὴ γιὰ τὴν προδοσία εἰναι μεγαλύτερη. Ἱάκωβος δι πρεσβύτερος ρίχνει πίσω τὸ κορμί του ἀπὸ φρίκη, ἀνοίγει τοὺς δραχίονές του κι ἔχει τὸ βλέμμα ἀπλανὲς σὰν ἔναν ποὺ θαρρεῖ πώς βλέπει μὲ τὰ μάτια του δι τι φρικτὸ ἀκουσαν τὸ αὐτιά του. Γι' αὐτὸν εἰναι ἀφάνταστα ἀποτρόπαιο, δι τι ἔνας ἀπὸ τὴν συντροφιά τους πρόκειται νὰ προδώσῃ τὸ Διδάσκαλο.

Πίσω ἀπὸ τοὺς ὄμοι του σκύνει δι Θωμᾶς. Φαίνεται μόνο τὸ κεφάλι του καὶ τὸ δεξὶ του χέρι· κοιτάζοντας τὸν Κύριο, μὲ τὸ διείκτη διψωμένο, ἔχει τὴν ἔκφραση ἀνθρώπου ποὺ κάτι ξέρει καὶ ζητᾷ νὰ τὸ πῇ. Εἰναι σὰ νὰ λέγῃ: «Βλέπεις, Ραθβί; ἐγὼ τὸξερα· ἐγὼ πάντα ἔλεγα πώς θάναι καὶ κάποιος παλιὰνθρωπος ἀνάμεσο μας!».

Τρίτος στὸ σύμπλεγμα εἰναι δι Φίλιππος· μιὰ νεανική, καλοκάγαθη μορφή. Σηκώθηκε, σκύβει πρὸς τὸν Κύριο, ἀκούμπαί τὰ δυό του χέρια πάνω στὸ στήθος του, σὰ νὰ λέγῃ: «Νὰ, Διδάσκαλε, κοίτα μέσα στὴν καρδιά μου. Τὸ ξέρεις πώς εἰναι καθαρή. Δὲν είμαι ἐγὼ δι προδότης. Ω! Δὲν είμαι ἐγώ!».

Στὸ τελευταῖο σύμπλεγμα, οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι μιλοῦν μὲ ταραχὴ γιὰ τὸ φοβερὸ ποὺ ἀκουσαν. Ὁ Ματθαῖος, συζητῶντας ζωηρά μὲ τοὺς δυό συντρόφους του, δείχνει μὲ τὰ δυό του χέρια, μὲ ἔντονη κίνηση, τὸν Κύριο· αὐτὸν τὸ ἀπλωμα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ εἰναι ἀριστοτεχνικό, γιατὶ ἔγνωε τὸ σύμπλεγμα τοῦτο μὲ τὸ ἀλλο καὶ τὸ κάνει δργανικὸ μέλος τοῦ δλου. Στὸ πλάγιο του, δι Θαδδαῖος ἐκφράζει κατάπληξη, ἀμφιβολία, διποψία· ἀκούμπησε ἀνοικτὸ τὸ ἀριστερὸ χέρι· πάνω στὸ τραπέζιο καὶ ὑψώσε τὸ ἀλλο ἔτσι σὰ νὰ γῆθελε μὲ τὸ ἔξω τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ νὰ κτυπήσῃ τὴν ἀριστερὴ παλάμη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αύτὴ τὴν κίνηση τὴν θλέπομε στὸ λαό, ὅταν σὲ μιὰ συζήτηση, πάνω σ' ἔνα ἀπροσδόκητο ἐπιχείρημα, ἔνας φανερώνει τὴν δυσπιστία του λέγοντας: «Αὐτὸ δὲν γίνεται, ἀδερφέ, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ, Τελείωσε!».

‘Ο Σίμων, δ πιὸ γέρος ἀπὸ Θλους, κάθεται τελευταῖς στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζίου καὶ τὸν θλέπομε δλόκληρο. Πρόσωπο καὶ κίνηση τῶν χεριῶν δείχνουν πὼς εἰναι βαθιὰ λυπημένος· ἀλλὰ δὲν τὸν συγκλονίζει ἡ φρίκη· εἰν’ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δέχονται παθητικὰ τὰ κτυπήματα, ποὺ ὑποτάσσονται στὸ μοιραῖο, ἀγίκανοι νὰ σφαίρωσουν σφιχτὰ τὸ γρόθο γι’ ἀντίσταση.

‘Ο Μυστικὸς Δεῖπνος εἶχε τὴν τραγικὴ τύχη τῶν ἔξαιρετικὰ ώραίων πραγμάτων. Λὲς κάποια χαιρέκακη δύναμη τὸν παραμόνευε. ‘Η Φύση, δ Καιρὸς δ «ἔργων ἔχθρός», τὸ χῶμα, τὸ νερό, στρατιωτικὰ περάσματα, ἐπιδιορθώματα, οἱ καλόγεροι, καὶ, τὸ πιὸ ἀνέλπιστο ἀπὸ θλα, αὐτὸς δ ἵδιος δ καλλιτέχνης συνώμοσαν νὰ τὸ καταστρέψουν. ‘Ο τοῖχος συνόρευε μὲ τὴν κουζίνα καὶ ἡταν ἀσχηματικὸς θεμελιωμένος· ἡ τραπεζαρία χαμηλή, γέμιζε σὲ κάθε πλημμύρα, καὶ τὸ νερὸ πότιζε τοὺς τοίχους· ἀργότερα ἡ κτηνωδία τῶν καλογέρων ἀνοιξε καὶ μιὰ πόρτα κατάκαρδα στὴν τοιχογραφία, κι’ ἡ θεβήγλωση ἄγγιξε τὸν ἵδιο τὸ Χριστό.

‘Ο Ντὰ Βίντσι ἐγνιὰ χρόνια σωστὰ παιδεύτηκε γιὰ τὸ Μυστικό του Δεῖπνο. Αὐτὸς ποὺ σὰν τὸν παλιὸ Ρόδιο Πρωτογένη* διούλευε καὶ ξαναδούλευε τὸ ἔργο του, πάντα δυσαρεστημένος, συχνὰ πετῶντας τὸ πινέλο καὶ πάλι ἀδράχνοντάς το σὰν ὅπλο γιὰ νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν Κυιρό, σὰν τὸ Διγενῆ μὲ τὸ Χάρο, αὐτὸς καταδίκασε τὸ ἔργο του στὸ θυνχτό. Τεχνικὲς ἔρευνες ἀπέδειξαν πὼς τὸ χρωματικὸ δίλικὸ τοῦ ζωγράφου ἦταν ἔνα μῆγμα ἀπὸ μαστίχα, κερί, λίσως καὶ πίσσα, πού, δμοια μὲ τοὺς παλιοὺς Ἑλληνας ζωγράφους τῆς ἐγκαυστικῆς, τὰ ἔλειψε, τὰ ἀπλωσε, τὰ ἔνωσε, τὰ διαδόθμισε μὲ ἔνα ζεστὸ σίδερο, σὰν τὸ ἀρχαῖο καυτήριο, τὸ κέστρο. ‘Ζτερα ἔσυρε ἐπάνω στὴν εἰκόνα, σὰν θεργίκι, ἔνα λεπτὸ στρῶμα λαδιοῦ. Τοῦτο ζωήρεψε τὰ χρώματα καὶ τὰ προφύλαξε κάμποσα χρόνια. ‘Αμπ δμως, μὲ τὸν καιρό, ξεράθηκε τὸ λάδι, τότε ἀρχισαν τὰ χρώματα νὰ ραγίζουν, καὶ, μὲ τὴν ἐπιδρομὴ τῆς ὑγρασίας ποὺ ἔφερνε τὴν μούχλα, σιγὰ-σιγὰ ἀδυνάτισαν καὶ σὲ πολλὰ μέρη ἔξαφανίστηκαν.

Καὶ Ζτερα ἀλλεις, πολλές, ἀπίστευτες περιπέτειες κατάτρεξαν Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χρόνια και χρόνια τὸ ἔξοχο ἀριστούργημα. "Εγίνε κι^ο αὐτὸς συντρίμμιος κι^ο ἀπόκτησε τὴν θλιβερήν διμορφιά τῶν ἐρειπίων. "Αλλὰ τὰ ἐρείπια τῶν μεγάλων πραγμάτων ἀσκοῦν μιὰ μαγικήν ὑποδολήν στὴν ψυχήν μας· στὰ μάτια μας δείχνουν τὰ τραύματά τους, ἀλλά, προχωρῶντας πέρα ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, ξυπνοῦν τὸν καλλιτέχνην ποὺ ζῇ μέσα μας, μᾶς κάνοντα δημιουργούς και συμπληρώνομε τὸ ἔργο στὴν πρώτη, στὴν ἀφάνταστη διμορφιά του.

"Ετοι και στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο τοῦ Ντά Βίντσι. "Ας ξεθώριασαν τὰ χρώματά του. Τὸν βλέπομε ἀκατάλυτο, αἰώνιο ἐμπρός μας. Τὴ δραματικὴ πνοὴ ποὺ τὸν ζωντάνεψε, ἀκόμη τὴ νοιώθομε στὸ πρόσωπό μας. Δὲν ἔχει τίποτε μὲ τὴν παράδοσην και τὴν ρουτίναν, μὲ τὴν ἥσυχην συγαναστροφὴν τῶν ἀγίων τῶν ἀλλων ζωγράφων. "Εδῶ μέσα εἶναι: συμπυκνωμένη μιὰ θύελλα ψυχική. "Η ἀμφιβολία, ή ἀδειδαιότης, ή ντροπή, ή ἐγκαρπτέρηση, ή δυσπιστία, ή ἀγανάκτηση, ή φρίκη, ή δρμὴ γιὰ ἐκδίκηση γεμίζουν μὲ τὸν ἡλεκτρισμό τους τὴν ἀτμοσφαίρα. Κι^ο ὅλα αὐτὰ τὰ κατώρθωσε δ καλλιτέχνης μὲ τὶ; μὲ ἔνα ἐκφραστικὸ μέσο σχεδὸν λησμονημένο, περιφρονημένο: τὸ χέρι. Λένε γιὰ τοὺς τυφλοὺς πώς ἔχουν τὰ μάτια τους στὰ δάκτυλά τους· ἐδῶ οἱ Ἀπόστολοι ἔχουν στὰ χέρια τους τὴν φωνή τους. "Ο σοφὸς Γερμανὸς ἀνθρωπολόγος Κάρολος Κάρους, στὴν περίεργη «Συμβολικὴ τοῦ ἀνθρώπινου κορμοῦ», ξεχωρίζει τέσσερες κατηγορίες χέρια: χέρια στοιχειώδη—ζωφόδη, χέρια κινητήρια, χέρια λεπτοαπτικά, η εύαισθητικὰ σὰν τὰ γυναίκεια, και χέρια ψυχικά. Ψυχικὰ χέρια εἰν^ο αὐτὰ ἐδῶ, ποὺ ἀνοίγουν τὴν ψυχήν και δείχνουν τὸ δυθό της. Λὲν τὴν συγκίνησή τους σ^ο ὅλη τὴν ψυχικήν σκάλα, ἀπὸ τὸ φιθύρισμα τοῦ πόνου ὡς τὸ ξέσπασμα τοῦ σπαραγμοῦ. Κι^ο ὅπως δ καλλιτέχνης δρῆκε στοὺς δρόμους, στὰ χέρια τοῦ λαοῦ, τὸ ἐκφραστικὸ διλικό του, φαντάζομαι τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο σὰ μιὰ μεγάλη Συμφωνία ἐμπνευσμένη ἀπὸ λαϊκὰ μοτίβα, μὲ τόνους μελῳδικούς γεμάτους δάκρυα και πίστη, μιὰ πολύφθοργγη κατανυκτικὴ ὄρμογία ποὺ γὰ κλαίῃ συγκρατημένα ἢ φωναχτά, ποὺ νᾶχη μέσα της και στεναγμὸ και δογγητὸ και πνιγμένο λυγμὸ και σιωπηλὸ θρῆνο και δλοφυρμὸ και κραυγὴ φρίκης, κι^ο ὅλα αὐτὰ ν^ο ἀνεβαίγουν εὐλαβητικὰ φηλά, ὅλο πιὸ φηλά, ὡς τὴν αἰθέρια γαλήνη τοῦ Θεαγθρώπου!

1927.

6. ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ.

‘Ο θάνατος τής μητρός μου.

Δημητρίου Βικέλα.

... Ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη διέκοψα τὴν συνέχειαν τῶν ἀναμνήσεών μου. "Ολην μου τὴν ἐργατικότητα, δλας μου σχεδὸν τὰς ὥρας ἀφιέρωσα, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, εἰς τὴν ἰδρυσιν καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὡφελίμων θιβλίων». Ἡ περὶ αὐτοῦ φροντὶς δὲν ἔπαισεν, ἀλλ᾽ ὁ γοῦς καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐπαναφέρονται σύμερον πρὸς τὰ δόπισα τόσον μᾶλλον, καθόσον διμέγας κρίκος, διόποιος μὲ συνέδεε πρὸς τὸ παρελθόν, ἐκόπη. Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανε τὴν 13ην Ἀπριλίου 1901.

Πολλοί, θέλοντες νὰ μὲ παρηγορήσουν, μῷ ἐνθυμίζουν τὴν γεροντικήν της ἡλικίαν. Ἄλλὰ δὲν ἔννοοῦν δτι, καθόσον τὰ ἔτη παρήρχοντο, ἐγίνετο στενώτερος ἔτι καὶ στερεώτερος δι μεταξύ μας δεσμός· δὲν σκέπτονται δτι, ζσον παλαιοτέρα ἡ ἀγάπη, τόσον πικρότερος δι πόνος τοῦ χωρισμοῦ· καὶ δὲν γνωρίζουν δτι, καθὼς εἰς τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν, οὕτω σχεδὸν καὶ τώρα, δτε συνεγγράσαμεν καὶ οἱ δύο, ἡ μήτηρ μου γῆτο δι πολικδες ἀστήρ διευθύνων καὶ ρυθμίζων τὰ δήματά μου εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς, δτι γῆτο τὸ κέντρον, περὶ τὸ δόποιον ἐστρέφετο ἡ ὑπαρξίας μου. Τὸ αἰσθημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ συμμερισθῇ οὕτε νὰ κατανοήσῃ δι ἔχων ἰδικήν του οἰκογένειαν, δι γενόμενος κέντρον καὶ αὐτὸς κύκλου ἐξαρτωμένου ἀπὸ τὴν ὑπαρξίαν του. Ἄλλ᾽ διερχόμενος τὴν ζωὴν μόγος, καὶ ἔχων μητέρα ὡς τὴν ἰδικήν μου, εἰς αὐτὴν προσκολλάται· ως εἰς τελευταῖον καταφύγιον. Παραδάλλομαι πρὸς πλοιὸν στερεῶς ἄλλοτε ἐλλιμενισμένον ἐπὶ δύο ἀγκυρῶν, καὶ τώρα σαλευόμενον ἐπὶ τῶν κυμάτων, χωρὶς ἄγκυραν. Ἡ πρώτη ἔσπασεν, δτε ἀπέθανεν ἡ σύζυγός μου· ἡ τελευταῖα ἐχάθη ἀφοῦ ἔχασσα τὴν μητέρα μου.

Ἄλλὰ δὲν εἶμαι ἀγνώμων· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος πρὸς τὴν ἀγάπην, ἡ δύοια καὶ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μακρόθεν μὲ περικυκλώνει. "Ελαδα κατ' αὐτάς, παρεκτὸς τῶν τυπικῶν συλλυπητηρίων, ἐπιστολὰς τόσον πλήρεις ἀληθινοὶ φιλίας, ὥστε διαθέως μὲ συνεκίνησαν. "Ο ἔχων φίλους δὲν μένει μόγος. Ἡ φιλία εἶναι μέγα στήριγμα· —τὸ μόνον ἐφεξῆς στήριγμά μου. "Οχι τὸ μόνον. "Ἐνόσφ δύναται τις ἐργαζόμενος νὰ φρονῇ δτι ἡ ἐργασία του δὲν εἶναι ἀσκοπος καὶ ἀχρηστος· —καὶ ἀγ ἔτι ἀπατᾶται ως πρὸς τὸν ἔχαμιδην τῆς φημιοποιηθῆκε από το Ινστιτούτο Εκπαίδευτικῆς Πολιτικῆς

χρησιμότητός της,—δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ θεωρῇ θάρος τὴν ζωὴν.

Καὶ οὕτε εἰναι αὐτὰ μόνα.

Ἐνῷ γράφω, ἐξημος σείει μίαν μεγάλην λεύκην ἀντικρυ του παραθύρου μου, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Κηφισιᾶς. Διακόπτω τὸ γράψιμον καὶ θλέπω τοὺς αἰλώνους τῆς ἀρμονικῶς κιγουμένους. Καὶ διστράπτουν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἥλιου τὰ δίχροα φύλλα της. Καὶ ἀκούω τὸν συριγμόν των, ἀλλοτε ἡχηρὸν καὶ ἀλλοτε σιγαλόν, ἀναλόγως τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου. Καὶ ἐνθυμοῦμαι παλαιὰν ἐπιστολὴν γέροντος Θείου μου, τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μάζμης μου: «Ἐνόσφ», ἔγραψεν, «εὑρίσκω τέρψιν εἰς τὸ θέαμα τῆς φύσεως η̄ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καλοῦ διθίου, αἰσθάνομαι ὅτι η̄ ζωὴ ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὴν διέλθῃ τις, δσον καὶ ἀν ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὰ διόδιά της».

Διατί εἰς τὰς ἀπολαύσεις αὐτὰς νὰ μὴ προστεθῇ καὶ η̄ ἀπόλαυσις τῶν ἀναμνήσεων, ἔστω καὶ ὅταν εἰναι ἀνάμνησις διδύνης καὶ θρήνων;

Μεταξὺ τῶν δλίγων πραγμάτων τῆς μητρός μου, δσα ἔκρυπτεν ὡς ίερὰ κειμήλια, εὑρέθη παλαιὰ φωτογραφία τοῦ νεκροῦ τῆς θυγατρός της Εὐφροσύνης,—ἐκείνης τὴν δρόιαν τόσον ἐθρήνησε πρὸ πεντήκοντα ἑτῶν. Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὴν νεκρὰν εἰς τὸ φέρετρόν της, μὲ στέφαγον ἀνθέων εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὰς νεκρικὰς λαμπάδας ἐκατέρωθεν. Καθὼς ἔκρυπτεν η̄ μήτηρ μου τὰς σελίδας, δπου ἔχυσε τότε τὸν πόνον τῆς ψυχῆς της, οὕτω ἔκρυπτε καὶ τὴν εἰκόνα,—μελονότι κατὰ τὰ τελευταῖά της ἔτη δὲν τὴν ἔθλεπαν πλέον οἱ τυφλοὶ ὀρθαλμοὶ της. Τὴν εἶχε τυλιγμένην, ὁμοῦ μὲ μίαν ξανθὴν πλεξίδα τῆς ἀγαπητῆς θυγατρός της, ἐντὸς μαύρου πενθίμου υφάσματος. Ἡ μητρική της καρδία διετήρησε πάντοτε ζωντανὴν τὴν μνήμην τοῦ πένθους της. Ἄλλος δὲν κατεπράυνεν ἀράγε τὸν πόνον της; Ὁταν ἦνοιγε τὸ ίερόν της ἐκεῖνο περιτύλιγμα,—ἐνόσφ ἀκόμη ἔθλεπε,—δὲν ἀνεμιγνύετο αἴσθημα γλυκὸν εἰς τὰς θλιβεράς της ἀναμνήσεις; Ἡ ἀνάμνησις συμφορᾶς παρελθούσης δὲν η̄το ἀπόλαυσις διὰ τὴν μητέρα μου;

Ἄπέθανε πλήρης ημερῶν. Ἄλλος νοῦς της η̄το τόσον ἀκμαῖος, τόσον τρυφερὰ η̄ καρδία της, καὶ τόσον εὔρωστος η̄ κρᾶσίς της, ὥστε δὲν ἐφανταζόμην ἀναχωρῶν, ὅτι ἐκείνος ὁ χωρισμός μας θὰ η̄το δ τελευταῖος. Μόλις εἶχα φθάσει πρὸ τεσσάρων ημερῶν εἰς τὰ Παρίσια, δτε ἔλαβα τηλεγράφημα τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὅτι: ἀσθενεῖ θαρέως. —Διατί δὲν η̄λθεν ἀνάδυνον τὸ τέλος της;

"Εφθασα εις Ἀθήνας ὥρας πρὸ τοῦ θανάτου της. Αἱ φράσεις της ήσαν διακεκομμέναι, αἱ λέξεις ἐξήρχοντο συγκεχυμέναι ἀπὸ τὰ χείλη της. Ἄλλα μοῦ ἔσφιγγε τόσον τὴν χεῖρα! Εἴμαι δέδαιος ὅτι μὲν ἡσθάνετο πλησίον της.

4 Ἰουνίου 1901

7. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

"Ἐν Ὁνειρού.

"Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Εἰσαγωγή. Τὸ τεμάχιον εἶναι ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Κοραῆ, ἢ δποίᾳ ἐστάλη πρὸς τὸν φίλον του Δημ. Λῶτον, πρωτοψάλτην ἐν Σμύρνῃ.

"Ἐκ Μομπελλίου, τῇ 29ῃ Ὁκτωβρίου 1787.

Φίλτατε Πρωτοψάλτα,

"Ἐλαθον τὴν ἐπιστολήν σου, δεδομένην τα' Αὔγουστου . . .

Πολλάκις, ἀδελφέ μου, εἰς τὰς ἀνιαράς μου ἀγρυπνίας, (καὶ αὐταὶ αἱ ἀγρυπνίαι μὲν συμβαίνουσι πολλάκις, μάλιστα τὸν χειμῶνα, δταν αἱ νύκτες εἶναι μακραῖ), ἀναλίσκω τὸν καιρόν, συλλογιζόμενος τὰ πάθη μου. Ἄφοῦ τὰ ἀπαριθμήσω δλα, ἐν πρὸς Ἑν, ἀρχόμενος ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὅποια ἡσαν αἱ πατρικαὶ παιδεύσεις διὰ τὰς ἐν οἷς φάσις μου καὶ οἱ ραδισμοὶ τοῦ φροντιστηρίου διὰ τὰ γραμματικά, καὶ διαβαίνων ἐπειτα εἰς τὰ πλέον ἀνιαρά, τὴν εἰς Ὁλλανδίαν ἀποδημίαν, τὴν ἀπώλειαν τῶν ὑπαρχόντων, τὴν δευτέραν ἐκδημίαν μου εἰς Γαλλίαν, ἀφ' οὗ, λέγω, τὰ ἀπαριθμήσω δλα, ἢ καν δσα ἐνθυμοῦμαι, μὲν φαίνεται νὰ ἀκούω μίαν φωνὴν ἀοράτως: «Ἄχαριστε, ἐν ᾧ Η Πρόνοια σὲ ἐπαίδευσε πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, σὲ ἔκαμεν δμως καὶ μεγάλας εὐεργεσίας». Καὶ τότε ἀρχομαι ἐν τοῦ ἐναγκίου γὰ ἀπαριθμῶ τὰ τῆς Προνοίας δωρήματα, καὶ σὲ βεδαίων, φίλε μου, δτι εἰς αὐτὸν τὸν ὑπολογισμὸν εὑρηκα πάντοτε τὸν ἀριθμὸν τῶν καλῶν ἀνώτερον ἀπὸ τὰ κακά.

Οὕτω παρηγορούμενος μὲ τοιούτους λογισμοὺς ἀπεκοιμήθην μίαν νύκτα πρὸς τὸ ἐξημέρωμα καὶ εἰδον καθ' ὑπνους θέαμα περίεργον, καὶ ἀξιον νὰ παρηγορήσῃ ὅχι μόνον ἐμέ, ἀλλὰ πάντας τοὺς κακῶς πάσχοντας. Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ καταδεικνύων παρε-

στάθη εἰς τὴν κλίνην μου, κολοσσαῖος τὸ μέγεθος ἐκράτει τρυ-
τάνην εἰς χεῖράς του, ώς ἔκεινην, μὲ τὴν δποίαν ζυγίζουσι καμ-
μίαν φορὰν τὰ ξύλα ἔμπροσθεν εἰς τὸ κουμέρκιον*. «Παραπονε-
σαι», μὲ λέγει, «ώς ηδικημένος ἀπὸ τῆς Προνοίας. Ἄλλο ἵδιο
τῆς Δικαιοσύνης ἡ τρυτάνη. Βάλε εἰς τὸ ἐν μέρος δσα κακὰ ἐδο-
κίμασας ἐν τῷ βίῳ, καὶ πρόσεχε μὴ λησμονήσῃς τίποτε».

Ἐγώ, τρέμων ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ώς βλάσφημος, καὶ ἐπιθυμῶν
ἀπὸ τὸ ἄλλο γὰ δικαιολογηθῶ, ἥρχισα μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ
ἐπιφορτίζω τὴν μίαν πλάστιγγα τῆς τρυτάνης μὲ δσα κακὰ ἐδυ-
νήθην νὰ συλλογισθῶ, καὶ φοδούμενος μὴ νικηθῶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέ-
λου, συνεφόρουν ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα εὔτελη καὶ ἀνάξια λόγου·
δποῖα π. χ. ἡσαν νὰ κρημνισθῶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν κλίμακα
τοῦ δσπιτίου, τρεῖς μόνον ἡ τέσσαρας δαθμοὺς (ἀν ἐνθυμοῦμαι
καλά), χωρὶς ἄλλην βλάβην, παρὰ τὴν συντριβὴν ἑνὸς ποτηρίου,
τὸ δποῖον ἐκράτουν εἰς χεῖρας. Εἰς δλίγα λόγια, ἐφόρτισα τὴν πλά-
στιγγα δσον ἡτο δυνατόν, καὶ ἀπὸ τὰ ὅντα καὶ ἀπὸ τὰ δοκοῦντα
κακά. Τὸ θαυμάσιον ἡτο δι τὸ Ἀγγελος δὲν ἔλεγε τίποτε πρὸς αὐτά,
ἄλλο ἐπροσποιεῖτο νὰ μὴ καταλαμβάνῃ τὴν ἀπάτην.

“Αφ’ οὐ ἐτελείωσα τὴν συγκομιδὴν δλων μου τῶν κακῶν, «ἔ-
χεις ἄλλο τι περισσότερον;» μὲ λέγει δ “Ἀγγελος. «”Οχι», ἀπε-
κρίθην ἔντρομος. «Σὺ μέν», λέγει, «ἐπεφόρτισας τὴν πλάστιγγα
μὲ δσα ἡθελες, καὶ δὲν σὲ ἐκώλυσα κατ’ οὐδέν. Ἐγὼ δὲ θέλω
βάλειν εἰς τὴν ἑτέραν πλάστιγγα τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, ἄλλὰ μὲ
τὴν συγκατάθεσίν σου· σὲ δίδω ἀδειαν νὰ μὲ ἐναγτιαθῆς εἰς δ, τι
κρίνεις ἡ κατὰ πολλὰ βαρύ, ἡ ἀγοίκειον νὰ συγκαταριθμηθῇ μετὰ
τῶν καλῶν».

“Ηρχισε λοιπόν, ἀδελφέ μου, νὰ στοιβάζῃ καὶ αὐτὸς τὰ παρὰ
τοῦ Θεοῦ δωρήματα. Καὶ ποια δωρήματα; ‘Οποῖα ποτὲ δὲν συλ-
λογιζόμεθα, τόσον ἔτυφλώθημεν ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν! ’Ἐρριψεν
εἰς τὴν πλάστιγγα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπαρξιν, καὶ τὸ νὰ μὴν
ἀποθάνω μέχρι τοῦ νῦν, μολονότι πολλὰ νοσήσας, ώς δώρημα τοῦ
Θεοῦ. Εἰς αὐτὸν βλέπων με ἀποροῦντα, «δὲν ἀνέγνως ποτέ», μὲ
λέγει, «τὴν Γραφήν;—Ναί», τὸν ἀπεκρίθην, «ἐπειδὴ μετέφρασα
μίαν Κατήχησιν, εἰς τὴν δποίαν συνήθροισα τὰ ὠραιότερα ρητὰ
τῆς Γραφῆς.—Μεταξὺ αὐτῶν», μὲ λέγει, «πρέπει νὰ εὕρηκας καὶ
τὸ ἐν Αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν». Ἄλλα τί κα-
κόν μου καιρὸν ἡθελα, Πρωτοφάλτα, νὰ τὸν ἐνθυμίσω τὴν Κατή-
χησιν; ‘Αρπάζει ἐν ἔξεμπλάριον* (δὲν ἔξεύρω ποῦ τὸ εὔρεν εὐθύς),

καὶ τὸ ρίπτει εἰς τὴν πλάστιγγα, ὡς δώρημα Θεοῦ καὶ αὐτό. Ἔζήτησα νὰ ἐναντιωθῶ, προφασιζόμενος τοὺς μόχθους τῆς μεταρράσεως καὶ σπουδάζων νὰ δεῖξω ἀληθῶς ὅτι εἶναι πόνημα ἰδιούν μου, καὶ ὅχι δώρημα ἄλλου· καὶ αὐτὸς μὲ ἀπεστόμωσε μὲ τὸ Χωρὶς Αὐτοῦ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδὲν καὶ μὲ τὸ Πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἔστι καταβαῖνον καὶ μὲ τὸ Τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔστιν, καὶ μὲ ἄλλους μυρίους τόπους τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης. Ἐθαύμασα, φίλε μου, πόσον ἥτον δυνατὸς ἐν ταῖς Γραφαῖς δὲ Ἀγγελος, καὶ ποῦ ἀνέγνωσε τὴν Γραφήν, μὴ ὄντων (καθὼς ἔξεύρεις), ἐν οὐρανοῖς μήτε βιβλίων, μήτε τυπογράφων. Ἀνέθασεν ἔπειτα εἰς τὴν πλάστιγγα τοὺς μακαρίτας γονεῖς μου, μὲ πᾶσαν αὐτῶν τὴν προθυμίαν νὰ μὲ προξενήσωσιν δλα τὰ μέσα τῆς σπουδῆς· ἀνέθασε τοὺς καλούς μου συγγενεῖς καὶ τοὺς εὐεργέτας μου, ὡς τοσαῦτα τοῦ Θεοῦ δωρήματα. Ἡ πλάστιγξ ἥρχισε νὰ κινεῖται· ἔγῳ ἔτρεμον δλος, ἐνθυμούμενος τὸ Οὐδ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν Σου πᾶς ζῶν. Ἀναβιβάζει τέλος τὸν Δόμινον Κεδύνον*. Εἰς αὐτὰ δλα δὲν είχον τί νὰ ἐναντιωθῶ. Ἔπειτα βλέπω τὴν λογιότητά σου πλησίον τοῦ Ἀγγέλου ἔτοιμου νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πλάστιγγα. Τότε ἀληθινὰ ἥρχισα νὰ φοδοῦμαι ὅτι ἔχω νὰ μείνω ἀναπολόγητος, μάλιστα βλέπων ὅτι διὰ τὸ φῦχος (ἔπειδὴ ἦτο χειμῶν) ἥσουν ἐνδεδυμένος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καταπεφορτισμένος μὲ δύο βαρυτάτας γούνας, καὶ εἰχεις ἐπὶ κεφαλῆς σου καλουπάκιον*, ὅχι ὡς τὰ σημερινὰ τῶν Χίων, ἀλλ ὡς ἐκεῖνα τὰ παλαιά, ὡς ἐφόρει δι μακαρίτης Θεόδωρος δ Λακάνας, δ Χατζῆ-Παντελῆς καὶ ἄλλοι πρὸ τούτων. «Οὐαί», ἔλεγον εἰς ἐμέ, «ἄναβῃ δι Πρωτοψάλτης μὲ τοιαύτην σκευήν, ἢ πλάστιγξ ἔχει νὰ κλίνῃ ἐξ ἀπαντος». Μὴ ἔχων τί ποιήσω, εἰπον τὸν Ἀγγελον ὅτι δὲν στέργω νὰ σὲ ἀνεβάσῃ οὕτως ἔχοντα ἐπὶ τῆς πλάστιγγος· καὶ αὐτός, αὐθέντικος μου, χωρὶς νὰ χάσῃ καὶ πόνον, ἥρχισε νὰ σὲ ἐκδύνῃ ἐν πρός ἐν τῶν ἐνδυμάτων σου, ἀρχόμενος ἐκ τοῦ μπινισίου* καὶ καταντῶν εἰς τὸν χιτῶνα, εἰς τρόπον ὥστε σὲ ἀφῆκε γυμνόν, παντάγυμνον. Μὲ δληγην τὴν ἀπορίαν, εἰς τὴν δποίαν εὑρισκόμην, μὲ ἦτο ἀδύνατον νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα, ὅχι μόνον διὰ τὴν γυμνότητα, εἰς τὴν δποίαν σὲ ἔθλεπον, ἀλλὰ προσέτι καὶ διὰ τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν δποίαν εἰχεις, καὶ τὰς ἀράς, τὰς δποίας ἔξεχεες κατ ἔμοιο ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους. Τέλος πάντων σὲ ἀνεβίβασεν, ντίπ* τζιμπλάκην*, εἰς τὴν πλάστιγγα, κατὰ τὴν θέλησίν μου. Ἀλλὰ τί τὸ ὅρελος; Μολοντοῦτο ἢ τρυτάνη ἔκλιγε πρὸς τὸ ἔδαφος.

Καὶ δὲ Ἀγγελος, θέλων νὰ μὲ καταισχύνῃ περισσότερον, «αὐτά», μὲ λέγει, «ὅσα συνεφόρησα εἰς τὴν πλάστιγγα, δὲν εἰναι μήτε τὸ ἔκατοστημόριον ἐκ πάντων, ὅσα σὲ εὐηργέτησεν ἡ Πρόνοια, καὶ ὅμως ὑπερβούντουσιν ὅσα κακὰ ἔδοκίμασας, ἢ φαντάζεσαι νὰ ἔδοκίμασας. Γενοῦ λοιπὸν εὐγνωμονέστερος, καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὃν ἔδωκέ μοι;» Καὶ ταῦτα τὰ λόγια ἥσαν τοῦ ἐνυπνίου τὸ ἐπιμύθιον.

Ἐπειτα ἀπέπτη πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥστε, ἀν δὲν σὲ ἥρπαζον ἀπὸ τὸν πόδα διὰ γὰ σὲ ἐκβάλω ἀπὸ τὴν πλάστιγγα, ἥθελε βέβαια σὲ συναγαθιζάσει μαζί του, καὶ Κύριος οἶδεν, ἀν ἔκατέθαινες πλέον. Αὐτὸ τὸ ἔκαμψ, ὅχι φθονήσας τὴν εἰς οὐρανὸν ἀγοδόν σου, ἡ ὁποία ἥθελε βέβαια σὲ ἀξιώσει μὲ τὸν Ἡνῶχ καὶ τὸν Ἡλίαν, μὲ προσθήκην νέας ἑορτῆς εἰς τὸ μηνολόγιον, ἀλλὰ ἀπορῶν τί εἶχε γὰ γενῶ ἐγὼ χωρὶς τῆς λογίστητός σου.

Ζῆθι λοιπὸν εὐδαιμόνως καὶ μένε ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διὰ τὴν φαμιλίαν σου καὶ διὰ τὸν φίλον σου.

Ἐρρωσο,

Κοραῆς.

Πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ ἐν Ελασσωνίαις γυμνασίου.

Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Εἰσαγωγή: Οἱ ἐν Κυδωνίαις προεστῶτες καὶ ἔφοροι τοῦ γυμνασίου ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Κοραῆν ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ διαθέσωσιν ἐφ' ἄπαξ μὲν 500 γρόσια* διὰ τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὸ σχολεῖον ὅργανα φυσικῆς, κατ' ἔτος δὲ 400 γρόσια πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης· παρεκάλεσαν δὲ αὐτὸν ν' ἀναλάβῃ ν' ἀποστείλῃ τὰ ζητούμενα. «Ποῖα ὅργανα καὶ βιβλία πρέπει ν' ἀγορασθῶσι διὰ τῶν χορημάτων τούτων, ἔγραφον», «Θέλει σὲ γράψειν κατὰ μέρος διδάσκαλος ἡμῶν Θεόφιλος (δι Καΐσης)*. Ἐν μόνον ὅργανον προσδιοιζομεν ἡμεῖς, τὸ δποῖον ἀναγκαιότατον στοχαζόμεθα, καὶ ἐπιθυμοῦμεν πολὺ νὰ ἔδωμεν, τὴν εἰκόνα δηλαδὴ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ· θέλομεν αὐτὴν διὰ στολισμὸν τοῦ Γυμνασίου, καὶ διὰ νὰ παρακινώμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν εἰς τὴν παιδείαν διὰ τοῦ τοιούτου μέσου». Ο Κοραῆς ἀπήγνησεν ὡς ἔξης·

Ἐκ Παρισίων, 28 Ἰανουαρίου 1815.

Τιμιώτατοι καὶ πολλῶν ἐπαίγων ἀξιούσιοι: διεικηταὶ τοῦ κυδωνιακοῦ γυμνασίου,

Καὶ πρὸ πολλοῦ ἔγγνωριζα καὶ ἔθαύμαζα ἀκούων ἀπὸ τὴν φῆμην τὸν δποῖον ἔχετε ζῆλον τῆς σαφίας· καὶ τώρα ἡ ἐπιστολὴ σας μὲν ἔδιδαξε πλειότερα παρ' ὅσα ἐκήρυξτεν ἡ φήμη. Προθυμούμενοι νὰ δοξάσετε τὴν πατρίδα σας, στεφανώνετε τὰς κεφαλὰς σας μὲ δόξαν ἀθάνατον, καὶ δείχνετε εἰς δλον τὸν κόσμον ὅτι εἰσθε γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀληθιγοὶ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἐλληνες.

Ἄν σᾶς ἔλεγα, σεβόμαι φίλοι τῆς προγονικῆς δόξης, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ σας ἀνεκούφισε τὰς ἀσθενείας τοῦ γηραλέου μου σώματος, ηθελεν ἵσως σᾶς φανῆν ὑπερβολή· μὲν δλον τοῦτο σᾶς λέγω τὴν ἀλήθειαν· τῆς ἐπιστολῆς σας ἡ ἀνάγνωσις ἐπράσυνεν δλίγον τοὺς ποδαρικούς μου πόνους, καὶ ηθελεν ἵσως καὶ τοὺς θεραπεύσειν δλότελα, ἐὰν δὲν ἐμπόδιζε τὸ ἀκαταμάχητον γῆρας.

Παρακίνησιν εἰς τὰ καλὰ χρείαν ἀπὸ ἐμὲ γοῦ ἀκούσετε δὲν ἔχετε, ἐπειδὴ ἀπὸ ἔκυτοῦ σας κινεῖσθε εἰς αὐτά. Καὶ ἀν εἴχετε τοιαύτην χρείαν, δισφός καὶ καλός σας διδάσκαλος κύρ Θεόφιλος ἀρκετὸς εἰναι: νὰ σᾶς δεῖξῃ τῆς ἀληθινῆς δόξης τὸν δρόμον. Τοῦτο μόνον σᾶς λέγω, καὶ πιστεύσατε τὸν γέροντα δμογενῆ σας· δλαι τοῦ ταλαιπώρου γένους ήμῶν αἱ δυστυχίαι ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν δὲν ἐγεννήθησαν, πλὴν διότι ἀφήκαμεν τὸν δρόμον τοῦτον καὶ ἐπλανώμεθα οἱ δυστυχεῖς ἕως τώρα εἰς τοὺς βράχους καὶ τοὺς κρημούς τῆς ἀπαιδευσίας.

Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ θεῖον ἔλεος εὑρήκατε τὸν δρόμον, τρέτε τὸν ἀκοπίαστα· καὶ διτὶ ἔξοδεύετε διὰ τὸ ἔνδοξον τοῦτο πρὸ τὴν παιδείαν ταξίδιον, στοχάζεσθε τὸ ὅχι ὡς διπάνην, ἀλλ' ὡς κεφαλαῖον διδόμενον εἰς τόκον, τὸν δποῖον δὲν θέλετε ἀργήσειν γοῦ ἀπολαύσετε καὶ σεῖς, καὶ πλέον ἀκόμη τὰ ἀγαπητά σας τέκνα. Τοῦ Κροίσου τὸν πλοῦτον ἀν ἀφήσετε εἰς τὰ τέκνα σας, χωρὶς παιδείαν, δι πλοῦτος τοῦ Κροίσου θέλει τὰ βλάψειν πλέον παρὰ τὴν ἔσχάτην πενίαν· ἀν φροντίσετε γὰ τὰ στολίσετε μὲ παιδείαν, ἡ παιδεία μόνη ἀρκεῖ γὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὰ καὶ τὰ πρὸς ζωὴν χρήσιμα, καὶ τὸν ἀσυγκρίτως πολυτιμότερον τῶν ἀργυρίων πλούτον τῆς ἀρετῆς.

Οἱ φίλοι διδάσκαλος σας. Θέλει: σᾶς εἰπεῖν τί ἔπραξα καὶ τί μέλλω γὰ πράξω περὶ τῶν σταλθέντων ἀργυρίων σας. Τὰ κατ' ἔτος Ἀλεξ. Γ. Σαρῷ Νεοελληνικῇ μπότονοτούτῳ Ἐκπαιδεύτικής Πολιτικής

διορισθέντα 400 γρόσια καλὸν εἶναι νὰ τὰ πέμπετε πρὸς τὸν ἐν Βιέννη τιμιώτατὸν μου φίλον κύρῳ Ἀλέξανδρον Βασιλείου.⁹ Εκείνος κι¹⁰ ἔγώ, συμβουλευόμενοι ὅμοιοι, θέλομεν φροντίζειν νὰ σᾶς προμηθεύωμεν ἀλλὰ ἀπὸ¹¹ ἑδῶ καὶ ἄλλα ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, ὅσων ἔχετε χρείαν βιβλίων. Καὶ χρειάζεσθε ἀκόμη μέγα πλῆθος ἀπὸ αὐτά.¹² Ἀλλὰ τοῦτο μὴ σᾶς φοβίσῃ, ζηλωταὶ τῆς δόξης τῆς Ἐλλάδος.¹³ Ολα γίνονται, δταν ἀκολουθήτε μὲ τὸν ὅποιον ἀρχίσατε ζῆλον· ἀργὰ ναί, ἀλλ’ ὅμως χωρὶς νὰ ἐγκαλέσῃ κανεὶς περὶ τούτου τοὺς Κυδωνιάτας, οἱ δποῖοι, ἔξοδεύοντες δ, τι δύνανται, ἐπλήρωσαν καὶ πληρώνουν καθ’ ἡμέραν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος των, καὶ τοὺς δποῖους ἀμποτε νὰ ἐμιμοῦντο καὶ πολλαὶ πόλεις ἀλλαι, πλουσιώτεραι!

Περὶ δὲ τῆς δποίας ζητεῖτε εἰκόνος, γη γνώμη μου ἦτο νὰ σιωπήσω ὀλότελα· ἀλλ’ ἔπειτα συλλογισθεὶς ἔκρινα δτι δὲν εἶναι δίκαιαιον νὰ μὴ σᾶς ἀποκριθῶ περὶ τούτου.¹⁴ Ακούσατε λοιπόν, φίλοι μου ὅμογενετες, τί μ’ ἐσυνέδῃ¹⁵ μ’ δλον δτι γη ἐντροπὴ δὲν εἶναι γεροντικὸν ἰδίωμα, ἔξεκοκκίνησα, μὰ τὴν κοινὴν μας πατρίδα!¹⁶ δταν γῆλθα εἰς ἔκεινο τῆς ἐπιστολῆς σας τὸ μέρος.¹⁷ Ή ταλαίπωρος Ἐλλάς, φίλοι μου, δὲν ἔχει ἀκόμη ἀξίους εἰκόνων ἀνδρας. Εἰς τὴν ἔξουσίαν ὅμως τῶν κατὰ πόλεις προεστώτων εἶναι νὰ ταχύνωσι τὸν ποθητὸν ἔκεινον χρόνον, δταν μέλλωσι νὰ γεννηθῶσι καὶ τοιοῦτοι ἀνδρες. Εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποθλέπουσι καὶ οἱ κόποι δλων ἥμιῶν, δσοι νομιζόμεθα καὶ ὀνομαζόμεθα σπουδαῖοι, δχι νὰ λάδωμεν ἥμετς εἰκόνας, ἀλλὰ νὰ φέρωμεν τὴν Ἐλλάδα εἰς κατάστασιν νὰ γεννήσῃ καὶ πάλιν, ὡς ἐγέννα τὸ πάλαι, ἀξίους εἰκόνος ἀνθρώπους.¹⁸ Εὰν τοῦτο δὲν σᾶς πληροφορῇ, εἶναι τρόπος ἄλλος, ἀγκαπτοί μου Κυδωνιάται, μήτ¹⁹ ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον γέροντα νὰ κάμνετε νὰ ἐντρέπωμαι, καὶ σεῖς νὰ προξενήσετε καν εἰς τὰ τέκνα σας τὴν εὐχαρίστησιν γὰ τῶσιν δ, τι εἰς ἔσας δὲν συγχωρεῖ ἀκόμη τῆς Ἐλλάδος γη παροῦσα κατάστασις νὰ ἔδετε. Ποῖος τρόπος; Καλὴ εἰκὼν νὰ χαλκογραφηθῇ καὶ νὰ τυπωθῇ χρειάζεται τούλαχιστον 300 γρόσια. Προσθέσατε τὰ τριακόσια ταῦτα γρόσια εἰς τὰ κατ’ ἔτος διορισθέντα τετρακόσια διὰ τὴν αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης σας, καὶ πέμψατέ τα πρὸς τὸν ἐν Βιέννη φίλον μου κύριον Ἀ. Βασιλείου.²⁰ Ασυγκρίτως πλειοτέραχ ώφελεισιν θέλουν λάθειν τὰ τέκνα σας ἀπὸ τὴν καλὴν βιβλιοθήκην, παρὰ ἀπὸ ἀψύχους εἰκόνας.

Ταῦτα σᾶς λέγει ἀσπαζόμενος ἀπὸ ψυχῆς,

δ φίλος καὶ σπουδαστὴς τῆς εὐδαιμονίας σας *Κοραῆς*.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ.

ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

1. ΚΥΡΙΩΣ ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Α'. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ.

Εἰς Ἐλευθερίαν.

*Ανδρέου Κάλβου.

1

Δυστυχισμένα πλάσματα
τῆς πλέον δυστυχισμένης
φύσεως, τελειώνομεν
ἔνα θόγην καὶ εἰς ἄλλον
πέφτομεν πάλιν.

2

Ἡμεῖς κατεδικάσθημεν
ἄθλιοι, κοπιασμένοι,
πάντα νὰ καταρέχωμεν,
ἄλλὰ ποτὲ δὲν φθάνομεν
τὴν εὐτυχίαν.

3

Ἔσως (ᾶν δὲν μὲ τρέφῃ
ματαία ἐλπίς) ενρίσκεται
μετὰ τὸν θάνατὸν μου
γλυκυτέρα ζωὴ
καὶ μὲ προσμένει.

4

Ὦμως, διατί ἔαν ἔσπειρε
παντοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην
τὴν χαρὰν μὲ τὴν θλίψιν
τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς
τὸ δίκαιον χέρι,

5

διατί κι ἐδῶ ὅπου μὲ ἔρριψεν
εἰς τὴν ἀέριον σφαῖραν,
μίαν νὰ μὴν εὔρω τρέχουσαν
διὰ μέ, μόνην μίαν, βρύσιν
παρηγορίας;

6

Βρύσιν! — Καὶ τὰ θαυμάσια
τῆς Ἀρετῆς ἀέναα
νερὰ δὲν βλέπω; Χύνονται
ποταμῆδὸν τριγύρῳ μου,
τὴν γῆν σκεπάζουν.

7

*Ω̄ θνητοί, ποτισθῆτε.
Ἐὰν τὸ θεῖον πίετε
οεῦμα, δ πόνος μὲ δάκρυα
τὴν τράπεζαν, τὸ στρῶμα σας
ἀς βρέξῃ τότε.

8

*Ἄς ἔλθῃ τότε, ἀς ἔλθῃ
νὰ σᾶς περικυκλώσῃ
μὲ σκοτεινά, βρονταῖα,
πεπυκνωμένα σύννεφα
ἡ δυστυχία.

9

Μία δύναμις ουράνιος
εἰς τὴν ψυχήν σας δίδει
πτερὰ ἑλαφρά, καὶ ὑψώνεται
λαμπρὸν τὸ μέτωπόν σας
ὑπὲρ τὴν νύκτα.

10

Ἄπὸ τὰ δὲ λύμπια δώματα
δροσερὸν καταβαίνει
χαρᾶς, ἔλαιον φύσημα,
καὶ στεγνώνει τὰ δάκρυα·
τὸν ἵδρωτά σας.

11

Ἐκεῖ ὅπου ἐπατήσατε,
ἴδοὺ οἱ καρποὶ φυτρῶνουν,
καὶ τὸ ἄνθη ἴδοὺ σκοορπίζουσι
τὰ κύματα εὐτυχῆ
τῆς μυρωδίας.

12

Τῆς φιλίας οἱ Χάριτες,
καὶ τοῦ Ὑμεναίου, συμπλέκουσι
χορῶν πλουσίους στεφάνους·
βωμὸν ἔχουν τὸν θρόνον σας
καὶ τὸν δοξάζουν.

13

Ἄν εἰς δικαίους ἔλθητε
πολέμους, ἢ ἔνα μνῆμα,
μνῆμα τίμιον ενδίσκετε,
ἢ τῶν θριάμβων τὸ ἄσματα,
καὶ τὰ κλωνάρια.

14

Τὰ πολύχρονα πέπλα,
καὶ τὸ ἀρώματα ὁ Πλοῦτος,
γλυκὺν ἢ Σοφία τὸ φίλημα
σᾶς χαρίζει, ἐὰν εἶναι
μὲ σᾶς ἢ εἰδήνη.

15

Ὦ Αρετή ! πολύτιμος
θεά, σὺ ἡγάπας πάλαι
τὸν Κιθαιρῶνα· σήμερον
τὴν γῆν μὴ παραιτήσῃς,
τὴν πατρικήν μου.

1824.

Ο Θάνατος τῆς ὁρφανῆς.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

«Πές μου, θυμᾶσαι, ἀγάπη μου, ἔκείνη τὴν παιδούλα,
ὅπού ἔχε στὰ ξανθὰ μαλλιὰ νιοθέριστη μυρτούλα* ;
ὅπού ἔχε σὰν παρθενικὸ τριαντάφυλλο τὸ στόμα ;
κι' εἶχε τὰ μάτια γαλανὰ σὰν τοῦρανοῦ τὸ χρῶμα ;
5 ποὺ πρὸς τὸ βράδυ πάντοτε μονάχη ἐπεοπατοῦσε,
κι' εἶχε κοντά της ἐν' ἀρνὶ ποὺ τὴν ἀκολουθοῦσε ;
ποὺ καθισμένη ενδίσκαμε στὸ ἔδημο ἀκρογιάλι,
καὶ λυπηρὰ ἐτραγούδαγε τῆς ἀνοιξης τὰ κάλλη ;

”Αχ ! τὸ τραγούδι ἀκλούθαγε, κοιτάζοντας τὸ κῦμα
μὲ τόση λύπη, πούλεγες δπώς ἐκεῖ χει μνῆμα.

10

—Τὴν μαύρην τὴν ἀπάντησα τὸ χάραμα στὸ δρόμο
ἀλλὰ τὴν κόρην τέσσεροι τὴν ἔφερον στὸν ὁμο.
Χυμένα ἦταν σ' ὅλο της τὸ λείψανο ποὺ εὐώδα,
μοσκούλες, γιούλια καὶ γατζίες, τριαντάφυλλα καὶ όρδα.
Σβήμενα ἦταν τὰ μάτια της ποὺ ἐλάμπαν σὰν ἀστέρια 15
καὶ μὲ κορδέλλες κόκκινες δεμένα εἶχε τὰ χέρια.
”Αχ ! κατεβάζοντάς τηνε οἵ τέσσεροι ἀπ' τὸ βράχο,
κανεὶς δὲν τὴν ἀκλούθαγε παρὰ τ' ἀρνὶ μονάχο.
”Ασπρα λουλούδια κίτρινα τοῦ κάνανε στολίδια
λουλούδιον ἀσπρα καὶ κίτρινα ποὺ τάχει μάσει ἥ ιδια. 20
”Ετρεχε, ἐβέλαζε βραχνά, μπὲ-μπέ, μπὲ-μπέ φωνάζει
μπὲ-μπέ, μπὲ-μπέ, πάλι μπὲ-μπέ, καὶ τὴν παιδούλα κράζει.
Μὲ τὸ κουδούνι στὸ λαιμὸν εἰς τοὺς γκρεμοὺς περπάτει
ντὶν ντὶν ντὶν μοιρολογεῖ στὸ νεκρικὸν κρεββάτι».

”Εδημοσιεύθη τὸ 1857.

Ο σκαφτεᾶς.

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

Βαριὰ κοιμᾶται ὁ γέροντας αὐτὸς ποὺ κάθε μέρα
ἐκίναιε σ' ἄκοπη* δουλειὰ
προτοῦ λαλήσουν τὰ πουλιὰ
στὸν ἥσυχον ἀγέρα.

Βαριὰ κοιμᾶται σήμερα, κι^ν ἡ δίκοπή του μνήσκει
οιμένη ἀκόμα στὴν αὐλή,
ὅπου, σαστίζοντας, ἀργὴ
τ' ἀβέβαιο φῶς τὴ βρίσκει.

Τοῦ κάκου ἀποχαιρέτησαν τῆς χαραυγῆς τὸ χρῶμα
ὅλες τοῦ κήπου του οἱ φωλιές·
μὴν ὀνειρεύεται ; γιὰ Ἰδές,
γελάει τ' ἀχνό του στόμα.

4 Δὲ θὰ ἔυπνήσῃς· ἀλίμονο! Γιὰ τὸ φτωχὸν ἀσπρομάλλη
πόσκαψε κάμπους καὶ βουνά,
δὺ πῆχες τόπο μοναχά
τώρα θὰ σκάψουν ἄλλοι.

5 Θαρρεῖς δπού, ἀναιπαύοντας τὴν σκεβρωμένη φάγη,
λαλήματ' ἄλλα καρτερεῖ
νὰ χαιρετήσουν μίαν αὐγὴν
ποὺ φῶς αἰώνιο θάχη.

1890.

•Ο γέρος καρδανάρος*.

Κώστα Κρυστάλλη.

“Ἐνα πουλάκι λάλησε στῆς ποταμιᾶς τὰ δέντρα·
ἔνα πουλάκι δποὺ λαλεῖ τὸ Μάη μὲ τὴν αὐγούλα,
κι' δποὺ ἔυπνάει τοὺς πιστικούς, ἔυπνάει τοὺς καρβανάρους,
τοὺς καρβανάρους στ' ἄλογα, τοὺς πιστικούς στὰ γίδια.

5 “Ἐξύπνησθ' ἔναν γέροντα, γέροντα καρβανάρον,
ποὺ κόνευε στὴν ποταμιὰ παράμερα τοῦ δρόμου.
Ξεπεδουκλώνει τ' ἄλογα καὶ πάει νὰ τὰ ποτίσῃ.
“Ἐρρόδιζε ἡ Ἀνατολὴ κι' ὁ Αὔγεινὸς τραυιῶταν,
πάηνε στὰ δργώματα δὲ ζευγᾶς κι' ἡ κοπελιὰ στὸ πλύμα,
10 καὶ τὸ πουλάκι δλόγλυκον κελαϊδισμὸν κρατοῦσε.

“Ακουγε δὲ γέρος τὸ πουλί, τήρας τὰ κορφοβούνια,
δλογυρνοῦσε τὰ δεντρά, κι' ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του:

«Καλότυχα, μωρὲ δεντρά, ποὺ ζάτε χίλια χρόνια,
ποὺ ἀνθίζετε κάθ' ἀνοιξη καὶ κάθε καλοκαίρι.

15 Γεράματα δὲν ἔχετε καὶ Χάρο δὲ φοβᾶστε.
Τὰ μεσημέρια ἀπλώνετε τὸν ἥσκιο στὸ διαβάτη,
στὸ ζευγολάτη, στὸ βισκό, στοῦ κοπαδιοῦ τὸν πλῆθος
τὴν νύχτα δλόρθα κι' ἄγρυπνα, πίνετε καὶ οουφάτε
δροσιὰ βουνίσια ἀχόρταγα καὶ τὸ ταχύ, δταν φέγγη,
20 ἐσεῖς παλάτια γίνεστε στὸν κότσυφα, στ' ἀηδόνι.
“Εσᾶς σᾶς τρέφουν κρύα νερά, τὰ χιόνια σᾶς πλαταίνουν.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μωρὲ βουνά, ψηλὰ βουνά, ψηλὰ καὶ δασωμένα,
τώρα ποὺ ὁ Μάης σᾶς γιόμωσε μ' ἀνθούς, μὲ χλόη, μὲ νιάτα,
γιατί δὲν ξανανιώνετε κι' ἐσεῖς τὸ γέρο ἐμένα,
σάμπως καινούρια γένονται καὶ σάμπως ξανανιώνουν 25
τοῦτα τὰ χαμηλὰ κλαριά καὶ τὰ παλιὰ τὰ δέντρα,
νὰ γίνω πάλι ὡς ἥμουν νιός, νὰ γίνω παλικάρι;

25

1893.

Στὸ σταυραῖτό.

Κώστα Κρυστάλλη.

Απὸ μικρὸ κι' ἀπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραῖτέ μου,
παίρνεις κορμὶ μὲ τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι' ἀγέρα,
κι' ἀπλώνεις πῆχες τὰ φτερά καὶ πιθαμὲς τὰ νύχια,
καὶ μέσ' στὰ σύγνεφα πετᾶς, μέσ' στὰ βουνὰ ἀνεμίζεις.
Φωλιάζεις μέσ' στὰ κράκουρα*, συχνομιλᾶς μὲ τὸ ἀστρα, 5
μὲ τὴ βροντὴ ἐρωτεύεσαι, κι' ἀπιδρομᾶς καὶ παίζεις
μὲ τὸ ἄγρια τὸ ἀστροπέλεκα· καὶ βασιλιὰν σὲ κράζουν,
τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετρίτες*.

Ἐτσι ἐγεννήθηκε μικρὸς κι' ὁ πόθος μου στὰ στήθη.
Κι' ἀπ' ἄφαντο, κι' ἀπ' ἄπλερο* πουλάκι, σταυραῖτέ μου, 10
μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμὶ καὶ νύχια,
καὶ μοῦ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικὰ μοῦ σκίζει.
Κι' ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου ἀιτός στοιχειὸ καὶ δράκος
κι' ἐφώλιασε βαθιὰ βαθιὰ μέσ' στὸ ἀσαρκὸ κορμί μου
καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάχνα μου, κουφοβοσκάει τὴ νιότη. 15

Μπεζέρισα* νὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβόρια*.
Θέλω τὸ ἀψήλου ν' ἀνεβῶ· ν' ἀράξω θέλω, ἀιτέ μου,
μέσ' στὴν παλιά μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴ φωλιά μου.
Θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνά, θέλω νὰ ζάω μ' ἐσένα.
Θέλω τὸ ἀνήμερο καπρί*, τὸ ἀρκούδι, τὸ πλατόνι*, 20
καθημερνή μου καὶ ἀκριβὴ νὰ τάχω συντροφιά μου.
Κάθε βραδούλα, κάθε αὐγή, θέλω τὸ κρύο τὸ ἀγέρι
νάρχεται ἀπὸ τὴ λαγκαδιά, σὰν μάννα, σὰν ἀδέρφι,
νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά καὶ τὸ ἀνοιχτά μου στήθια.

- 25 Θέλω ἡ βρυσούλα, ἡ θεματιά, παλιὲς γλυκές μου ἀγάπες,
νὰ μοῦ προσφέρονται γιατρικὸ τὸ ἀθάνατα νερά τους.
Θέλω τοῦ λόγγου τὰ πουλιὰ μὲ τὸν κελαϊδισμό τους
νὰ μὲ κοιμίζουν τὸ βραδύ, νὰ μὲ ἔχπνοῦν τὸ τάχυ.
Καὶ θέλω νᾶχο στρῶμα μου. νᾶχο καὶ σκέπασμά μου,
30 τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιὰ καὶ τὸ χειμὸ τὰ χιόνια.
Κλωνάρια ἀπὸ ἄγριοπορίναρα, φουρκάλες ἀπὸ ἐλάτια
θέλω νὰ στρώνω στοιβανιὲς κι ἀπάνου νὰ πλαγιάζω,
νὸ ἀκούω τὸν ἥχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμιέμαι.
Ἄπὸ ἡμερόδεντρον*, ἀϊτέ, θέλω νὰ τρώω βαλάνια,
35 Θέλω νὰ τρώω τυρὶ ἀλαφιοῦ καὶ γάλα ἀπὸ ἄγριο γίδι.
Θέλω νὸ ἀκούω τριγύρω μου πεῦκα κι ὁξιὲς νὰ σκουύσουν.
Θέλω νὰ περπατῶ γκρεμούς, δαϊδιά*, ψηλὰ στεφάνια*,
Θέλω κρεμάμενα νερὰ δεξιὰ ζερβιὰ νὰ βλέπω.
Θέλω νὸ ἀκούω τὰ νύχια σου νὰ τὰ τροχᾶς στὰ βράχια,
40 45 πάρε με ἀπάνου στὰ βουνά, τί θὰ μὲ φάῃ ὁ κάμπος!

Θέλω, μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια*,
καὶ τυραννιέμαι καὶ πονῶ καὶ σβήμαι νύχτα μέρα.
Παρακαλῶ σε, σταυραϊτέ, γιὰ χαμηλώσου ὅλιγο,
καὶ δός μου τὶς φτερούγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
πάρε με ἀπάνου στὰ βουνά, τί θὰ μὲ φάῃ ὁ κάμπος!

1893.

"Ιωνος.

"Ιωάννου Γρυπάρη.

"Ελα, νῦνε, καὶ πάρε με στὴν κλίνη
ποὺ σῶμα καὶ ψυχὴ σοῦ παραδίνω,
κάμε, παρηγοριά μου, νὸ ἀπαλύνη
ὅ μαῦρος πόνος ποὺ στὰ στήθη κλείνω.

Μέσ' στὴ βαθειὰ ποὺ σοῦ ζητῶ γαλήνη
σὰ νὰ μὲ πῆρε ὁ ἀδερφός σου ἀς γίνω,
κι ἀπὸ τὴ ζωή, ποὺ λαχταράω, ἀς μοῦ μείνη
τόση, ὅση ἀνασαίνει σ' ἔναν κρίνο.

Σ' ἔναν κρίνο λευκὸ σὰν τὸ χαλάζι,
ποὺ ὅταν στὸ νέο τὸ φῶς π' ἀσπροχαράζει,
ἀναγαλλιάζει δὲ οὐρανὸς κι' ἡ γῆ,

μιὰ ψυχούλα θάρθη τὰ πέταλά του
φιλῶντας νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴν αὔγη
μ' ἔνα κόμπο δροσιᾶς μέσ' στὴν καρδιά του.

1898.

Θάνατος.

'Ιωάννου Γρυπάρη.

Καλῶς νάρθη σὰν ἔρθ' ἡ στερνὴ ὥρα
τὰ μάτια μου γιὰ πάντα νὰ μοῦ κλείσῃ,
κι' ὅποτε νᾶναι, ἡ τώρα ἡ ἀργήσῃ,
φτάνει νὰ μὴν ἔρθῃ σὰν ἄγρια μπόρα.

"Ανοιξὴ βέβαια νᾶναι, σὰν καὶ τώρα,
κι' ἀκόμα μιὰ γλυκεὶα γλυκούλα δύσῃ·
κι' ἔτσι νὰ πάρῃ μιὰ αὔρα νὰ φυσήσῃ
καὶ νὰ πέσῃ ἡ ψυχούλα ἡ λευκοφόρα

σὰν ἄνθι τῆς μηλιᾶς· κι' ὅπου τὸ βγάλῃ
ἡ ἀγνή νεροσυρμὴ ποὺ ρέει ἀγάλι
σὲ δεντρόκηπους μέσα καὶ βραγιές*

κι' ὅπου τὸ πάῃ κι' ὅπου ἀκόμα μείνῃ
ἀπὸ τὶς παλιὲς μονάχα τὶς φωνὲς
ν' ἀκούῃ τὸ χαιρε ποὺ θὰ κλαίῃ ἡ Κρήνη.

1898.

Δικό μου φῶς.

'Ιωάννου Γρυπάρη.

Μεσουρανὶς ἡ ὀλόφεγγη ἡ Σελήνη
λαμποκοπῆ κι' ἀστράφτει πέρα ὡς πέρα·
τὸ φῶς τῆς μέσ' στὸν ἔρημον αἰθέρα
τῆς νύχτας ὅλα τὰλλα φῶτα σβήνει.

Μὰ ἔκει βαθιὰ ποὺ ροδοφέγγει ἥ μέρα
ὅταν μικρὴ ζωὴ στὴ νύχτα μείνῃ,
ἔν^τ ἄστρο λίγο μὰ δικό του χύνει
φῶς τρέμιο ἀπὸ τὴν ἄγνωστή του σφαῖρα.

Κι^τ εἶπα : «τέτοιο καλὸ μακριὰ ὥπο μένα,
ἀφοῦ κοντὰ σὲ μεγαλεῖα ξένα
ὅτι σιμώνει τὸ δικό του χάνει,

καλύτερα μακριὰ καὶ μοναχός μου !
Σὲ μιὰ ἄγνωστη κρυφὴ γωνιὰ τοῦ κόσμου
λίγο μὰ καὶ δικό μου φῶς μὲ φτάνει».

1918.

Lacrimae rerum.

Δάμπρου Πορφύρα.

1

“Αμοιρη ! τὸ σπιτάκι μας ἐστοίχειωσεν
ἀπὸ τὴν ὅμορφιά σου τὴν θλιψμένη·
στοὺς τοίχους, στὸν καθόρεφτη, στὰ εἰκονίσματα
ἀπὸ τὴν ὅμορφιά σου κάτι μένει.

2

Κάτι σὺ μόσκου μυρωδιά, κι^τ ἀπλώνεται
καὶ τὸ φτωχὸ σπιτάκι πλημμυρίζει,
κάτι σὰ φάντασμα, θολὸ κι^τ ἀνέγγιχτο,
κι^τ ὅπου περνᾷ σιγὰ τὸ κάθε ἀγγίζει.

3

“Οξω, βαρύ, μοτότονο ψιχάλισμα
δέρνει τὴ στέγη μας· καὶ τότε ἀντάμα
τὰ πράγματα ποὺ ἀγιάσανε τὰ χέρια σου
ἀρχίζουν ἔνα κλάμα... κι^τ ἔνα κλάμα...

4

Κι^τ ἀπ^τ τὴ γωνιά, δ καλὸς τῆς Λήθης σύντροφος,
τ^ρ ἀγαπημένο μας παλιὸ δολόι,
τραγουδιστὴς τοῦ Χρόνου, κι^τ αὐτὸς κλαίοντας,
ρυθμίζει ἀργά, φριχτά, τὸ μοιρολόι.

1905.

Βράδυ σ' ένα χωριό.

Λάμπρου Πορφύρα.

1

Γαληνεμένη, ξάστερη, γαλάζια πέρα ώς πέρα
κρουστάλλινη ἀπὸ τὸν δρόμο της ώς τὸν ἐσπερινό της,
κι^ν είχε πλανέψει καὶ τὸ ἀχνό, χρυσὸ φεγγάρι ἥ μέρα
κι^ν ἀργοταξίδευε ἄγρυπνο κι^ν αὐτὸ στὸν οὐρανό της.

2

Τώρα αποκάτου ἀπὸ τὰ βουνά τὰ θεϊκά, ποὺ ήσκιωσαν,
μαζῶσαν τὰ κοπάδια τους ἀπὸ τὰ λειβάδια οἵ στάνες·
τοῦ κάμπου τὰ μικρόπουλα σωπάσανε· θολῶσαν
τὰ στενορρόμια τοῦ χωριοῦ κι^ν οἵ αὐλές τους μὲ τὶς δράνες.*

3

Πλῆθος οἵ δλόχαρες φωνές· κι^ν ἐσβῆσαν λίγο - λίγο.
κάποια τζιτζίκια μοναχὰ λαλοῦν· καὶ πρὸς τὸ ἀμπέλια
κάποιες κοπέλλες ξέννοιαστες, γυρνῶντας ἀπὸ τὸν τρύγο
σκορπάνε ἀκόμα στὴν ἐρμιὰ τὰ δροσερά τους γέλια.

4

*Ω! Σὰν ἀρχίσῃ γύρω μου γιὰ πάντα νὰ νυχτώνῃ,
δὲ θέλω τὰ ξερόφυλλα νὰ τρεμοφτερουγίζουν
στὸ δρόμο μου, κι^ν ἀπάνω μου οἵ δραγανεμένοι κλῶνοι
μὲ ἔνα βραχιὸ παράπονο νὰ μὲ καλονυχτίζουν.

5

Θέλω τὸ βράδυ ποὺ θάρθῃ νὰ μὲ ἀγκαλιάσῃ, νᾶναι
εἰρηνικό, σὰν τὸ ἀγαθό, σὰν τὸ ἄγιο ἐτοῦτο βράδυ·
πῶς πέφτει ἥ νύχτα τὰ τρελλὰ τζιτζίκια νὰ ξεχνᾶνε
καὶ νὰ μοῦ λένε γιὰ τὸ φῶς καὶ μέσα στὸ σκοτάδι.

6

Θέλω οἵ θαυμές μου οἵ θύμησες στὸ βάθος νὰ περνοῦνε,
σὰν τὶς κοπέλλες τοῦ χωριοῦ κι^ν ἐκεῖνες· νᾶχω γύρει
στὴν γριὰν ἔλιά μας, νὰ γροικῶ σκυφτὸς ν^ο ἀχολογοῦνε
τὰ γέλια τους ἀπὸ τῆς ζωῆς μακριὰ τὸ πανηγύρι...

Νῦν ἀπολύεις...

Γεωργίου Ἀθάνα.

1

“Ησυχα, τίμια, ταπεινὰ ἔχω ζήσει.
Παρόμοια θέλω τώρα νὰ πεθάνω.
Κανείς, παιδιά μου, ἀγγόνια, δὲ θὰ χύσῃ
ψεύτικο δάκρυ στὸ νεκρό μου ἀπάνω.

2

Στὴ σάλα τοῦ σπιτιοῦ θὰ μὲ ξαπλώσουν.
Σᾶμπτως νά είναι γιορτὴ θᾶχω τὸ θώρι*.
Τὴν κάσα μου θὰ τρέξουν νὰ σηκώσουν
τέσσεροι συντεχνῖτες μου μαστόδοι.

3

Θά είναι ἀλαφοὴ στὸ φιλικό τους νῶμο,
γιατί, ὡς τὴν ὥρα ποὺ θὰ μ' εῦρῃ ὁ Χάρος,
στῆς χωριανῆς μας τῆς ζωῆς τὸ δρόμο
ποτὲ δὲ θὰ τοὺς ἔχω γίνει βάρος.

4

Στὴ γέροικη ἐκκλησιά μας θὰ μὲ ψάλουν
μὲ τὴν ἀπλῆ, συνηθισμένη τάξη:
κι' ἔπειτα θὰ μὲ πᾶνε νὰ μὲ βάλουν
στὸν τόπο, ποὺ ἡ γενιά μου ἔχει φυλάξει.

5

“Ησυχα, τίμια, ταπεινὰ ἔχω ζήσει.
Παρόμοια θέλω τώρα νὰ πεθάνω.
Καὶ εἴθε ἡ ψυχή μου τόσο νὰ εὐτυχήσῃ,
ὅσο εὐτύχησα μόνο κι' ἐδῶ ἀπάνω !

1929.

B'. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ.

Πόνος συζύγου.

Δημοτικόν.

Κόρη ξανθὴ τραγούδαγε στῆς Τοίχας τὸ γεφύρι
ψιλὰ τραγούδια νέλεγε καὶ παραπονεμένα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κι ἀπὸ τὸ χλιβεὸ σκοπό, τὸ χλιβεὸ τραγούδι,
καὶ τὸ γεφύρι ἐρράγισε καὶ τὸ ποτάμι ἐστάθη,
καὶ τὸ Στοιχείὸ τοῦ ποταμοῦ στὴν ἄκοιαν ἐπετάχθη.

5

Κι ἔνας διαβάτης φώναξε πὸ πέρα ἀπὸ τὴν φάρη:
«Ἄλλαξ, κόρη, τὸν ἥχο, καὶ πὲς ἄλλο τραγούδι,
γιὰ νὰ κινήσῃ ὁ ποταμός, νὰ σμίξῃ τὸ γεφύρι,
καὶ τὸ Στοιχείὸ τοῦ ποταμοῦ στὸν τόπο του νὰ πάῃ.

—Τὸ πῶς ν' ἀλλάξω τὸν ἥχο, νὰ πάψω τὸ τραγούδι;
τὶ τὸ τραγούδι ποὺ εἶπα ἐγώ, γιὰ μοιολόγι τὸ εἶπα,
γιατὶ ἔχω πόνο στὴν καρδιά, ποὺ γιατρεμὸ δὲν ἔχει.
Μάννα καὶ κύρην* ἔχασα κι ἔννια ἀδερφοὺς στρατιῶτες.
Είχα καὶ τὸν πολλαγαπῶ ἀρρωστο στὸ κρεββάτι,
κι ἀρρωστικὸ μοῦ γύρεψε τὸ τὶ δὲν εἶν' στὸν κόσμο....
Μοῦ γύρεψε λαγοῦ τυρὶ κι ἀπ' ἀγριογίδι γάλα·
κι ὕστε νὰ πάω στ' ἄγρια βουνά, νὰ κατεβῶ στοὺς κάμπους,
νὰ κυνηγήσω τὸ λαγό, νὰ πιάσω τάγριογίδι,
νὰ στήσω μαρμαρόμαντρα καὶ νὰ τυφοκομήσω,
πολλαγαπῶ παντρεύτηκε κι ἄλλη γυναικα πῆρε:
πῆρε τὴν πλάκα πεθερά, τὴν μαύρη γῆς γυναικα».

«Πρωτεὰ στὸ περιθόλι.

Δημοτικόν.

Ποιός ἦταν κεῖνος πούβαλε φωτιὰ στὸ περιβόλι*,
κι ἐκάη ἡ φράκτη τάμπελιοῦ, κι ἐκάη τὸ περιβόλι,
κι ἐκάησαν τὰ δυὸ δεντρά, πούσαν ἀδερφωμένα;
καὶ τόντα κάη κι ἐπεσε, καὶ τάλλο κάη κι ἐστάθη.
Κεῖνο ποὺ κάη κι ἐπεσε, ἐβγῆκε ἀπὸ τὶς ἔννοιες,
κεῖνο ποὺ κάη κι ἐμεινε, πολλά χει νὰ περάσῃ·
θὰ τὸ φυσήξῃ κι ὁ βοριᾶς, καὶ θὰ τὸ βρέξῃ ὁ νότος,
θὰ φέγη ξεροπάγουνο νὰ κάψῃ τὴν καρδιά του.

5

·Απὸ τὸν «Λάμπρου»

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Σημείωσις. Τοῦ ποιήματος εύρεθησαν ἀποσπάσματα μόνον. Τῆς Μαρίας, τῆς γυναίκας τοῦ Λάμπρου, ἔχουν πεθάνει τὰ τρία ἀγόρια. Ἡ Μαρία στέκει στὸ παραθύρι, δποὺ ἀγναντεύει τὴ θάλασσα, περιμένοντας τὸ Λάμπρο τραγουδάει ἡ ἀπαρηγόρητη μάνυα, πρῶτα «Τὰ δύο ἀδέλφια» καὶ ὅτερο ἀπὸ μικρὴ παύση τὴν «Τοελλὴ μάννα».

Οἱ δυστυχεῖς, σημειώγει δ ποιητής, συνηθοῦν νὰ τραγουδοῦν ἀσματα ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασή τους.

Α'. Τὰ δύο ἀδέλφια.

1

Ομοίως τ' ἄγγελούδια,
ἀνέσπερα ἀστέρια,
τοῦ Πλάστη ἀπ' τὰ χέρια,
ἔβγαιναν λαμπρά.

2

κι ἐφώναξαν· χαῖρε,
νεοφώτιστο θᾶμα!
κι ἐδένοντο ἀντάμα
μὲ τὴν ἀγκαλιά.

3

Καὶ τ' ἄνθη ἀπ' τὰ δέντρα
ξεπέφτουν, ἵδες τα,
παράπολυ ή ζέστα
τοῦ ἥλιοῦ τὰ βαρεῖ·

4

Ξεπέφτουν ἀνάμεσα
στὰ χόρτα τοῦ τόπου,
ῶς πέφτει τοῦ ἀνθρώπου
τοῦ μαύρου ή ζωῆ.

5

·Η Αὔγούλα ποῦ νάναι;
Κοντεύει τὸ βράδυ,
ποὺ μαῦρο σκοτάδι
ξαπλώνει στὴ γῆ.

6

Πηγαίνει ἐκεῖ ποῦναι
ψηλὸ κυπαρίσσι,
πηγαίνει στὴ βρύση·
δὲν εἶναι οὐδὲ ἐκεῖ.

7

Στ' ἀλώνι, στ' ἀμπέλι,
στὸ δρόμο κοιτάζει,
καὶ τέλος φωνάζει:
«Αὔγούλα μου, Αὔγη!».

8

«Αὔγη μου» συχνότατα
τοῦ βγῆκε ἀπ' τὰ στήθη,
καὶ «Αὔγη μου» ἀπεκρίθη
μία ἄλλη φωνή.

9

Πώς εἶν τῆς Αὔγούλας
δ Ἀνθὸς ἐστοχάσθη
καὶ πρόθυμα ἐβιάσθη
κατὰ τὴν Αὔγη.

10

·Εγύρευε ἀνήσυχος,
ώσὰν περιστέρι,
γιὰ νᾶβροη τὸ ταίρι,
καὶ δὲν τοῦ βολεῖ.

11

Καὶ τρέχει καὶ τρέχει
παντοῦ νὰ κοιτάξῃ,
καὶ δίχως νὰ κράξῃ
δὲ μνέσκει στιγμή.

12

Στὸ μάτι μαρούθεν
ὅ τοῖχος ἀσπρίζει,
καὶ γύρω του ἀνθίζει
ἡ δάφνη, ἡ μυρτιά·

13

ἄλλὰ ἄνανθη κλαίει,
δμπρὸς εἰς τὴν θύρα,
τοῦ ἀνθρώπου τὴν μοῖρα
κλωνόγορτη ἐτιά.

14

Τὴν εἶδε προβαίνοντας
στὴ μέση, κι' ἐφώναξε :
«Αὐγούλα μου, ἐτρόμαξε
ὅ Ἀνθός σου πολύ».

15

Ἐτοῦτα λαλῶντας,
κοντά της πηγαίνει·
Ἡ Αὐγούλα σωπαίνει,
καὶ δὲν τοῦ μιλεῖ.

16

Προσκέφαλο κόκκινο
τῆς κεῖται ἀποκάτου,
κρεββάτι θανάτου
στενὸ καὶ πικρό·

17

θανάτου στεφάνι
τριγύρου στὴν κόμη·
εἰν' ὄμορφη ἀκόμη
στὴν ὅψη πολύ.

18

Ο Ἄγγελος ἵσως,
ποὺ παίρνει τὸ μίλημα,
τῆς πῆρε μὲ φύλημα
γλυκὸ τὴν ψυχή·

19

γιατὶ ἔχει χαμόγελο
ἀκόμη στὸ στόμα,
ποὺ λές καὶ στὸ χῶμα
δὲν πρέπει νὰ μπῇ.

20

Δὲν εἶν' πεθαμένη·
τὴν ὅψη τηρᾶτε·
Κοιμᾶται, κοιμᾶται,
εἰς ὕπνο βαθύ.

21

Ἀνήσυχου ὁνείρου
τρομάρα, μαυρίλα,
στὰ χέρια, στὰ χεῖλα,
τὰ χρώματα σβεῖ.

22

Τὴ γύρευε τόσο,
καὶ τέλος τὴν βρέσκει·
ἀκίνητος μνέσκει
γιὰ νὰ τὴν θωρῆ.
(Καθίζει εἰς τὸ προσκέφαλο
σιμὰ στὴν Αὐγούλα).

23

Ἄθφα πεταλούδα,
στῆς κάψας τὴν λάβρα,
γυρεύει μιὰν αὔρα
γιὰ νὰ δροσισθῆ·

24

κι' ἔκεῖ κατὰ τύχη
σὲ μνῆμα ἀκουμπάει,
ποὺ ξάφνου φυσάει
μία αὔρα γλυκή·

25	32
τὸ φύσημα αἰσθάνεται, ποὺ στέλνει τ' ἀέρι, κι' ἡ ἀθώα δὲν ξέρει ποῦ κάθεται, ποῦ.	κι' ἐγὼ θέλει παρα- καλέσω τὴν φύση, νὰ μὴ σὲ γκρεμίσῃ σεισμοῦ ταραχή.
26	33
«Ψυχή μου», τὴν κράζει τὸ ἀνήλικο στόμα· δὲν ξέρει τὸ σῶμα πώς εἶναι νεκρό·	Τοῦ Ἐσπέρου τὴν λάμψη, θωρᾶ νὰ προβάλῃ στὴν ἔρμην ἀγκάλη ψηλὰ τ' οὐρανοῦ.
27	34
πώς εἶναι στὸν τόπο, ποὺ δρόμο δὲν ἔχει λαμπρὰ νὰ μὴν τρέχῃ λευκότατο φῶς.	Κι' ἔκει στοῦ θανάτου τς Αὐγούλας κρεββάτι, συρίζει δροσάτη πνοὴ τοῦ βραδιοῦ,
28	35
Γλυκόφωνο σήμαντρο, ποὺ κράζει ἀπ' τὸ σπίτι τὸν γέρον ἔρμην νὰ πῇ τὸ σπερνό·	καὶ τ' ἄνθη ἀπ' τὸ σῶμα τς Αὐγῆς ἐσκορποῦσε, τὴν κόμη κινοῦσε τς Αὐγῆς καὶ τ' Ἀνθοῦ.
29	36
Ὥ σήμαντρο, δύότε καλεῖς εἰς τὸ μυρο- στικὸ πανηγύρι, ἡ ἥχω σου τερπνή·	Τῆς παίρνει μὲ χέρι ἀργὸ τὸ στεφάνι, τὸ βάνει, τὸ βγάνει ἀπ' τὴν κεφαλή.
30	37
ἄλλῳ ὅποτε, Ὥ σήμαντρο, πεθαίνουν ἀθῷοι, κι' ἀργὸ μυρολόι ἀρχίζεις,—πικρή.	«Ἔ οὐδέα βραδιάζει· Αὐγούλα, πηγαίνω· κοντά σου πεθαίνω, ἄν μείνω μὲ ἐσέ.
31	38
Τὸν ἥχο ποὺ τώρα σὺ κάνεις, μὴν πάψῃς· ἄλλῳ ἀργειεις νὰ κλάψης ἄνθρωπου θανή·	Αὐγούλα, ἀν δὲν ἔλθῃς, γιὰ πάντα σὲ ἀρνοῦμαι· φοβοῦμαι, φοβοῦμαι, μὴν ἔβγουν νεκροί.

39

Αὐγούλα, γιὰ ἔπνα,
γιὰ ἔπνα, κι^τ ἀν λάχη
καὶ σ^τ εῦρουν μονάχη,
πεθαίνεις καὶ σύ».

40

Στὴ μάννα πηγαίνει
τὴ βρέσκει ποὺ κλαίει,
καὶ «Μάννα» τῆς λέει,
«μὴν κλαῖς, ποῦμαι ἔδῶ.

41

“Η Αὐγούλα κοιμᾶται,
ἀλήθεια σοῦ λέω·
μὴν κλαῖς, γιατὶ κλαίω,
μαννούλα, κι^τ ἐγώ.

42

“Ιδοὺ τὸ στεφάνι·
μὴ γέροντης στὴν ἄλλη
μεριὰ τὸ κεφάλι,
τὰ μάτια μὴν κλῆς.

43

Σ^τ τ^ο ἀφήνω στὰ γόνατα,
κι^τ ἀκόμη ἀν ἀργήσῃ
ἡ Αὐγὴ νὰ ἔυπνήσῃ,
ἔμὲ τὸ φορεῖς».

B'.

“Η τρελλὴ μάννα.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

1

Τώρα ποὺ ή ἔάστερη
νύχτα μονάχους
μᾶς ηὔρει ἀπάντεχα,
κι^τ ἔκει στοὺς βράχους
σχίζεται ή θάλασσα
σιγαλινά.

2

Τώρα ποὺ ἀνοίγεται
κάθε καρδία
στὴ λύπη, ἀκούσετε
μιὰν ἴστορία,
ποὺ τὴν αἰσθάνονται
τὰ σωθικά.

3

Σὲ κοιμητήριο
είναι στημένα
δυὸ κυπαρίσσια
ἀδελφωμένα,
ποὺ πρασινίζουνε
μέσ^τ στοὺς σταυρούς.

4

“Οταν μεσάνυχτα
καταβουτίζουν
οἱ ἀνέμοι, ἀν τὰβλεπες
πῶς κυματίζουν,
ἔλεες πῶς κράζουνε
τοὺς ζωντανούς.

‘Αλεξ. Γ. Σαρῆ Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα Δ' Γυμνασίου 10

5

Δύο ἀδέλφια δύστυχα
κοιμοῦνται κάτου
τὸν ἀνεξύπνητον
ὕπνον θανάτου,
κι' ἔχασε ἡ μάννα τους
τὰ λογικά.

6

Τὰ μαῦρα! ἐπαίζανε
ἐκεῖ ὅπου στέκει
δι πύργος· κι' ἔπεσε
τ' ἀστροπελέκι,
κι' ἄψυχα τ' ἄφησε,
τὰ θλιβερά.

7

Ροδοστεφάνωτα
ἀσπροεντυμένα
τὰ κατεβάσανε
ἄγκαλιασμένα
μέσα εἰς τὴν ὕστερη
ἀλησμονιά.

8

Δὲν ἀκουες βάθυσμα
χαμένου σκύλου·
πουλιοῦ δὲν ἀκουες
λάλημα, ἢ χείλου,
ἢ κλωνοφλίφλισμα
νὰ πνέῃ τερπνά.

9

Νερομουρμούρισμα
διόπου ἀναβρύζει,
καὶ τς ἐπιτύμβιες
πέτρες δροσίζει,
μόλις ἀντίσκοβε
τὴ σιγαλιά.

10

Θανῆς δὲν ἔμνεσκαν
ἄλλα σημεῖα,
πάροξ τοῦ λίβανου
ἡ μυρωδία,
ὅποιν ἔχυνότουνε
στὴν ἐρημιά.
(Ἡ δύστυχη μητέρω
ἔρχεται ἐκεῖ τρέχοντας).

11

Στέκει, μυρίζεται
εἰς τὸν ἀέρα,
καὶ συλλογίζεται,
— μαύρη μητέρα! —
σὰν κάτι νᾶθελε
νὰ ψυμηθῇ.

12

Στὸν τοῖχο σύρριζα
σκύφτει, κοιτάει,
γλυκολυπούμενη
χαμογελάει
κατὰ τὰ ἐντάφια
χόρτα πικρά.

13

Κατὰ τὰ σύγγνεφα,
κατὰ τ' ἀστέρια,
τρεμομανιάζοντας
οὔχτει τὰ χέρια,
καὶ κλαίει καὶ ρυάζεται
τρομαχτικά.

14

Τῆς πέφτουν ἔπειτα,
καὶ ληθαργίζει,
καὶ πάλε ἀρχίναε
νὰ τριγυρίζῃ
τὸ περιτείχισμα
πασπατευτά.

15

Γύριζε, γύριζε,
τέλος ἔμπαίνει
στὸ σημαντρήοιο,
καὶ τὸ ἀνεβαίνει
τὰ ἵχνη* ἀλλάζοντας
σπουδαχτικά.

16

* Ήτον στὴν ἄλαλη
τὴ μοναξίᾳ
στρογγυλοφέγγαρη
φωτοχυσία,
σὰν τὴ λαμπρόπλαστη
πρωτονυχτιά.

17

“Ομως ἡ δύστυχη,
ξεφρενωμένη,
κοιτάζει ὅλόγυρα
τετρομασμένη,
πράγχνει* τὰ σήμαντρα,
κράζει σφιχτά:

18

«Γλήγορα ἂς φύγουνε
ἀπὸ τὰ λαγκάδια
κειὰ τὰ φρικτότατα
πυκνὰ σκοτάδια.
”Αχ ! μὲ πλακώνουνε
μέσος* στὴν καρδιά.

19

Γλήγορα ἂς φύγουνε,
δὲν τὰ πομένω·
μοιάζουνε, μοιάζουνε
μὲ τὸ σχισμένο
ροῦχο, ποὺ σκέπασε
τὰ δύο παιδιά».

20

Γκλάν, γκλάν, τὰ σήμαντρα
τῆς ἐκκλησίας,
γκλάν, γκλάν, οἱ ἀντίλαλοι
τῆς ἐρημίας
ἀποκρινόντανε
φριχτὰ φριχτά.

21

«*Απὸ τὴν ἔρημη
Αναφωνήτρα,
ποῦνται εἰς τοὺς δύστυχους
παρηγορήτρα,
εἶχαν δυὸς ξέμετρα*
τὰ δυὸς παιδιά.

22

Τάχω στὸν κόρφο μου,
καὶ τὰ φυλάω·
μὲ αὐτὰ τὰ ξέμετρα
θὲ νὰ μετράω
τὰ δυό τους μνήματα
καθημερνά».

23

Γκλάν, γκλάν, τὰ σήμαντρα
τῆς ἐκκλησίας,
γκλάν, γκλάν, οἱ ἀντίλαλοι
τῆς ἐρημίας
ἀποκρινόντανε
φριχτὰ φριχτά.

24

«Βραχνὸ τὸ ψάλσιμο·
τὰ κεριὰ ἀχνίζουν·
τοῦ νεκροκρέββατου
τὰ ξύλα τριζουν·
ἀργὰ τὰ σήμαντρα,
καὶ τρομερά.

25

Ναί, ναί, ἀπεθάνανε·
μέσα στὸ σκότο
τὰ κατεβάσανε,
—ἀκούω τὸν κρότο,—
τὰ κατεβάσανε
βαθιὰ βαθιά».

26

Γκλάν, γκλάν, τὰ σήμαντρα
τῆς ἐκκλησίας,
γκλάν, γκλάν, οἱ ἀντίλαλοι
τῆς ἐρημίας
ἀποκρινόντανε
φοιχτὰ φοιχτά.

27

«Γιατί τινάζετε
πάνω τους χώματα;
μή, μὴ σκεπάζετε
τὰ μικρὰ σώματα
ποὺ ἀποκοιμήθηκαν
γλυκά, γλυκά.

28

Αὔριο θὰ κόψουμε
κάτι λουλούδια.
Αὔριο θὰ ψάλουμε
κάτι τραγούδια,
εἰς τὴν πολύανθη
πρωτομαγιά».

29

Γκλάν, γκλάν, τὰ σήμαντρα
τῆς ἐκκλησίας
γκλάν, γκλάν, οἱ ἀντίλαλοι
τῆς ἐρημίας
ἀποκρινόντανε
φοιχτὰ φοιχτά.

30

Γκλάν, γκλάν, παράδεονε
μὲ τὰ γλωσσίδια,
κι' ἔματαρχίναε,
κι' ἔλεε τὰ ἵδια,
ῶς ποὺ ἐβράχνιασε
θανατερά.

31

Νά, ποὺ δροσόβολη
αὔρα ξυπνάει,
καὶ ψιθυρίζοντας
μοσχοβολάει
ἀπὸ τὰ ἀρώματα
τ' αὐγερινά.

32

Στὰ φύλλα ἐπέροναε
καὶ τῆς καρδίας,
σὰν τὰ κινήματα
τῆς φαντασίας
ποὺ ζωγραφίζουνε
τὴν εύτυχιά.

33

Ἐκείν^ο ἡ δύστυχη
τραυάει τὴν ἄχνα*,
βαθιὰ τὰ αἰσθάνθηκε
μέσα στὰ σπλάχνα,
ἄχ! κι' ἐκατέβηκε
στὴν ἐρημιά.

34

Μὲ λύπη ἐγκάρδια
ἐθεωροῦσε
ὅλα τὰ μνήματα,
καὶ τὰ μετροῦσε,
μὲ τ' ἀργὸ κίνημα
τῆς κεφαλῆς.

1822.

Εἰς τὸ φεγγάρι.

Γεωργίου Ζαλονώστα.

Εἰσαγωγή: Τὸ ποίημα ἐγράφη μετὰ τῶν πρόωρον θάνατον ἑνὸς ἀπὸ τὰ τέκνα τοῦ ποιητοῦ.

1

Χαρὰ τῆς πρώτης μου ζωῆς, Φεγγάρι ἀγαπημένο,
σὺ δὲν πονεῖς, ἐγὼ πονῶ·
γιατί ψηλὰ στὸν οὐρανὸν
κρεμέσαι λυπημένο;

2

Ἐσὺ ποὺ χρύσωνες τὴ γῆ κι' ἐμάγευες τὸ κῦμα,
γιατί μοῦ ωίχνεις φῶς πικόρ,
σὰ νὰ φωτᾶς ἔνα νεκρὸ
ποὺ κείτεται στὸ μνῆμα;

3

Φεγγάρι! Στὸ βασύλειο σου μὴ κατοικοῦν ἄγγέλοι,
κι' ὁ ἄγγελός μου κατοικεῖ;
Μή, φίλημα πικόρ ἀπὸ κεῖ,
τὴ λάμψη σου μοῦ στέλλει;

4

Τὸ φῶς σου ἀν εἶναι φίλημα, μυστήριο χυμένο
ἀπὸ τοῦ γυιοῦ μου τὴν ψυχή,
ῶχ, ἀκουσέ μου μιὰν εὐχή,
φεγγάρι ἀγαπημένο!

5

“Ωχ, λάβε αὐτὸν τὸν στεναγμὸν καὶ πέ του, δὲ φοβᾶται
ἄλλην ὁ νοῦς μου συμφορά·
κάθε μου πόθος καὶ χαρὰ
στὸ χῶμα του κοιμᾶται.

6

Αὐτά, Φεγγάρι, σοῦ ζητῶ· καὶ πέ του, ἀν σ' ἐρωτήσῃ
πότε θὰ παύσουν οἱ καημοί;
“Οταν μιὰ ἀχτίδα σου χλοιμὴ
τὴν πλάκα μου φωτίσῃ.

1859.

Ο χωρισμός.

Γεωργίου Δροσίνη.

1

Σὰν ἔρθ' ἡ βαρυχειμωνιὰ στὸν οὐρανό μας μαύρη
δὲν κλαίω τὸ γοργὸ πουλί, ποὺ πάει μὲ τὰ πουλιὰ
ναῦρη στὰ ξένα ἄλλη φωλιὰ
καὶ καλωσύνη ναῦρη.

2

Μὰ κλαίω τὸ φτωχὸ δεντρὸ ποὺ θὲ νὰ μένῃ ἀκόμα,
καὶ μὲ δῆλα τὰ χιονόβροχα καὶ μὲ δῆλον τὸν βιοιᾶ,
πάντα στὴν ἔδια τὴ μεριά,
πάντα στὸ ἔδιο χῶμα.

3

Κι ὅταν χωρίζῃ δυὸ καρδιὲς ἡ τύχη ἡ ὠργισμένη
δὲν κλαίω ἐκείνη τὴν καρδιὰ ποὺ θὰ ξενιτευθῇ,
μὰ κλαίω καὶ πονῶ γι ἀντὴ
ποὺ μοναχὴ θὰ μένῃ.

1889.

Δ ο ο.

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

Εἰσαγωγή : Τὸ ποίημα ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ
ποιητοῦ κοντέσσαν Δούσμανη, ἥτις ἔμεινε χήρα καὶ ἀτεκνος καὶ
ἀντή, καθὼς ὁ ποιητής.

Μείναμε δύο ! Ποιός παρακάτω ξέρει
γιὰ μᾶς τί λέει τῆς Μοίρας τὸ βιβλίο.
Ποιός πρῶτος θὲ νὰ πάῃ στὸ ἀνήλια μέρη,
ποιός μόνος του θὰ μείνῃ ἀπὸ τοὺς δύο !

"Αν οἱ μαῦροι νὰ ζοῦμε ἀτεκνοι γέροι
ἐπρόσταξε αὐστηρὸ θέλημα θεῖο,
τὸ χέρι ἐνὸς τᾶλλου ἀς βαστάῃ τὸ χέρι
ώς νὰ τὸ ἀκούσῃ ἀναίσθητο καὶ κούνι.
Ψηφιστοί ήθηκε από το ίνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μιὰ τέτοια χάρη ἀς μὴ ζηλέψουμε ἄλλη
στὴ λάβρα ποὺ βαθιὰ μᾶς ἔχει πάψει,
εἶναι, ἀδελφή, παρηγορὰ μεγάλη.

”Αχ ! Τὴν ἡμέρα δποὺ καὶ τούτη πάψει,
ἄν ἔνα μόνο δάκρυ δ κόσμος βγάλῃ,
τὸ ζωντανό, ὅχι τὸν ἄλλο, ἀς κλάψῃ !

1890.

•Αθώοις φόροις.

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

- Τὸ παιδί : Θέλω τὴ μάννα.
‘Ο πατέρας : °Επέταξε καὶ στ’ ἀστρα πάει νὰ ζήσῃ.
Τὸ παιδί : Πῶς τόσο μάκρος ἀρρωστη δυνήθηκε νὰ σκίσῃ ;
‘Ο πατέρας : °Έχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.
Τὸ παιδί : Γιατί δὲν τὲς ἀπλώνει
τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξῃ τ’ ἀστέρια μόνη ;
‘Ο πατέρας : Δὲν εἶναι μόνη γύρω της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.
Τὸ παιδί : °Άν ἀγγελό της μὲν ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλῃ.
‘Ο πατέρας : °Ω ! Δίχως κάλεσμα Θεοῦ, ψηλὰ κανεὶς δὲν πάει.
Κοιμήσου τώρα· ήσύχασε.
Τὸ παιδί : Καὶ ποιός μοῦ τραγουδάει ;
‘Ο πατέρας : °Εγώ, πουλάκι μου.
Τὸ παιδί : °Εσὺ κλαῖς.
‘Ο πατέρας : °Όχι· σ’ ἐμὲ ἀπιθώσου.
Ζάχαρη νάναι δ ὕπνος σου καὶ μέλι τὸνειόδ σου.
Τὸ παιδί : Νυστάζω. °Απὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξῃς.
Δός μου τὸ χέρι—σκιάζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξῃς.

1898.

Δηθη.

A. Μαβίλη.

Καλότυχοι οἱ νεκροὶ ποὺ λησμονᾶνε
τὴν πίκρια τῆς ζωῆς. Ὄντας βυθήσῃ
ὅ γήλιος καὶ τὸ σεύρουπο ἀκλουθήσῃ,
μὴν τοὺς κλαῖς, δὲ καημός σου ὅσος καὶ νᾶναι.

Τέτοιαν ὡραὶ οἱ ψυχὲς διψοῦν καὶ πᾶνε
στῆς λησμονιᾶς τὴν κρουσταλλένια βρύση·
μὰ βοῦρκος τὸ νεράκι θὰ μαυρίσῃ,
ἄ σταξη γι' αὐτὲς δάκρυ ὅθε ἀγαπᾶνε.

Κι' ἂν πιοῦν θολὸ νερὸ ξαναθυμοῦνται,
διαβαίνοντας λειβάδια ἀπὸ ἀσφοδεῖλι,
πόνους παλιούς, ποὺ μέσα τους κοιμοῦνται.

"Α δὲ μπορῆς παρὰ νὰ κλαῖς τὸ δεῖλι,
τοὺς ζωντανοὺς τὰ μάτια σου ἀς θρηνήσουν:
Θέλουν—μὰ δὲ βολεῖ νὰ λησμονήσουν.

1896.

Η ἐπειστροφὴ τοῦ πολεμιστοῦ.

'Ιωάννου Πολέμη.

A'.

- 1 Τάκ! Τάκ!—Ποιός κρούει τὴ θύρα τόσο θαρρετός;
—Κάποιος ποὺ γιὰ τὸν πόλεμο γοργὰ εἶχε φύγει.
Τάκ! Τάκ!—"Ανοιξε, μάννα, κι' εἰν' ὁ γυιός σου αὐτός.
- 2 Ή μάννα, τρεμογόνατη, γιὰ ἵδες, ἀνοίγει
διάπλατη καὶ τὴ θύρα καὶ τὴν ἀγκαλιά·
καὶ μέσ' ἀπ' τὴ λαχτάρα ποὺ γλυκὰ τὴν πνίγει,
- 3 κι' ἀνάμεσ' ἀπὸ γέλια, δάκρυα καὶ φιλιὰ
κατρακυλοῦν τὰ λόγια της μισά, κομμένα,
μὲ βιαστικὴ καὶ μὲ τρεμάμενη λαλιά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τόσο ἔχει κλάψει ἡ δύστυχη, τόσο γιὰ σένα,
λεβέντη στρατοκόπε, ποὺ τὴν ὥρα αὐτὴ
τὰ γέλια της τῆς φαίνονται σὰν γέλια ξένα.

4

Κι' ἐνῷ σὲ βλέπει ἀχόρταγα, σὰν νὰ ζητῇ
τὸ σκορπισμένο νοῦ της νὰ περιμαζέψῃ·
κι' ἐνῷ στὴν ἀγκαλιά της σὲ σφιχτοκρατεῖ,

5

τὸν ἐρχομό σου δὲν μπορεῖ νὰ τὸν πιστέψῃ.

B'.

Εὐτυχισμένη μάννα! Μὲ τὰ χείλη ἀχνὰ
φύλησε, διπλοφύλησε, φύλησ' ἀκόμα,
καὶ διῶξε ἀπὸ τὸ νοῦ σου τὸ βαρὺ βραχνᾶ

1

ποὺ ἐρχόταν κάθε νύχτα στὸ ἄχαρό σου στρῶμα.
Μὴν ψάχνης λόγια ναῦρης, πνίξε τὴ λαλιά,
φύλησε μάτια, μέτωπο, μάγουλα, στόμα.

2

Ταχιά, μόλις ξυπνήσῃ, θὰ τὰ μάθῃ πλιὰ
τὰ δάκρυα, τὶς τρομάρες καὶ τὰ τάματά σου
στοὺς ἄγιους· τώρ' ἀγκάλιασμα, τώρα φιλιά.

3

“Η μακρινὴ λαχτάρα σου νά την, κοντά σου!
Τὰ μάτια πῶς καρφώνεις! ”Ω! πῶς τὴ θωρεῖς
τὴ λιοκαμένην ὅψη του! Τὰ γόνατά σου

4

τρέμουν; Κάθισε, μάννα· μάννα, δὲν μπορεῖς
νὰ τὴ σηκώσῃς τὴ χαρά σου· εἶναι μεγάλη,
καὶ θέλεις ὅλη μονομιᾶς νὰ τὴ χαρῆς.

5

Σὰν νὰ τὸν ξαναγέννησες ἀπόψε πάλι.

1918.

•Ο πατέρας ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Ιωάννου Πολέμη.

- 1 “Ηρθ’ ὁ πατέρας! ”Ω ! καιρὸν ποῦχε νὰ βάλῃ
στὰ γόνατά του τὸ τριπλόχονο παιδί,
τ’ ὥραῖο παιδὶ μὲ τὸ χρυσόμαλλο κεφάλι !
- 2 Εἶναι πουλάκι καθισμένο στὸ κλαδί ;
Σπαρταριστὲς φτεροῦγες ἢ χεράκια ἀπλώνει ;
μιλεῖ λογάκια τῆς χαρᾶς ἢ κελαϊδεῖ ;
- 3 Καλότυχος πατέρας ! Σὰν σφυρὶ στ’ ἀμόνι
χτυπᾷ ἡ καρδιά του ἀπὸ λαχτάρα καὶ χαρά·
καὶ γιὰ τ’ ἄθρῳ παιδί του τόσο καμαρώνει,
- 4 ὅσο δὲν ἔκαμάρωνε στὰ βροντερὰ
μηνύματα τῆς Νίκης ποὺ λαχανιασμένη
τὴ μάχη ἀκολουθοῦσε μὲ γοργὰ φτερά.

Εὐλογημέν’ ἡ Εἰρήνη, τοὺς εὐλογημένη !

1918.

Γράμμα.

Γεωργίου Αθάνα.

- 1 «Καλέ μου, οἵ ‘Αι-Δημήτρηδες’ ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι
κι’ ἀσπρολογῆ, σὰ νἄπεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.
- 2 “Οσοι περνοῦν στὴ γειτονιὰ κι’ ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.
- 3 Περνοῦντε τάγουρα παιδιὰ κι’ ἀνθὸν κοιτοῦν νὰ κλέψουν
ἔρχονται οἵ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.
- 4 Μὰ ἐγὼ δὲν δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιὰ τ’ “Αι-Δημήτρη, κάτασπρο, τὸ κόνισμα εἴχα κάνει.
Ψηφιστοὶ ήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

- 5 Ἀνήμερα τῆς χάρος του τὸ πῆγα μοναχή μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θεομὰ στὴν προσευχή μου
- 6 —πού εἰναι στρατιώτης σὰν κι' ἔσε—οἵ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ γγιάξουν οὕτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!»

1915.

Χρυσὲς ζυγαριές.

Γεωργίου Ἀθάνα.

1

Στὰ παλιὰ τ' ἀμπέλια τὰ ξεθυμασμένα,
ποὺ τοὺς κόπους πιὰ δὲν τοὺς πληρώνουν,
σκύβουν οἱ ξωμάχοι ὅλη μέρα
καὶ τελεύονται καὶ δὲν ἀπολαβαίνουν.

2

Στὰ μικρὰ σπιτάκια—πάντα εὐλογημένα—
τὰ καλὰ κορίτσια ποὺ τὰ ήσκιώνουν,
ξέρουν τὸν ἀγῶνα τοῦ πατέρα
καὶ οἱ γλυκοί τους τρόποι πιὸ πολὺ γλυκαίνουν.

3

Κάτου στὸ παζάρι—χλαλοὴ καὶ ζάλη—
μέσ' στὴν μπαραγκούλα τὴν ξιλένια
ὅ μπαλωματῆς σκυμμένος στέκει
καὶ τὰ χοντροπάπουτσα μερεμετίζει.

4

Στὸ μικρὸ σπιτάκι νὰ τὸν βγάλῃ
δὲ μπορεῖ ἡ μαννούλη ἀπὸ τὴν ἔννοια
κι ὅσο τὴ χοντρὴ φανέλλα πλέκει
τόσο εὐχὲς καὶ ξόρκια σιγομουρμούζει.

5

Πέρα στὸ ἀκρωτήρια τὰ φουρτουνιασμένα
γεύονται κακὴ θαλασσοφάγια
οἵ ψαράδες μέσα στὶς τρατούλες,
ποὺ σὰν καρυδότσονυψλα χαροπαλεύονται
Τηγιστοὶ ιηθῆκε απὸ τὸ Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6

Στὰ μικρὰ σπιτάκια, ποὺ σὰν κουρασμένα
ἀκουμποῦν στοῦ κάστρου τὰ μουράγια,
τὸ θυμοῦνται πάντα οἵ γυναικοῦλες
κι' ὅλο μὲ στοφγὴ κι' ἀγάπη ὑπομονεύουν.

7

Στὸ μακρὸν τὸ κάρο, ποὺ βαρὸν περνάει
καὶ τραντάζει τὰ στενὰ σοκάκια,
ὅλη μέρα μὲ ἄκοπη τὴ μέση
ὅ ξανθὸς λεβέντης τὸ ταῖνι βγάζει.

8

Στὸ μικρὸν σπιτάκι, ποὺ μοσκοβολάει
μὲ τὰ στολιστὰ παραθυράκια,
ὅ πατέρας ποὺ ἔχει καταπέσει
τάχει ὅλα στὰ χέρια* κι' ὅλο εὐχές μοιράζει.

1919.

Γ' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ.

Εἰς Ἀγαρηνός*.

Ἀνδρέου Κάλβου.

1

Ἐνας Θεὸς καὶ μόνος
ἀστράπτει ἀπὸ τὸν ὑψιστὸν
θρόνον· καὶ τῶν χειρῶν του
ἐπισκοπεῖ τὰ αἰώνια
ἄπειρα ἔργα.

3

Ἄλλ' ἡ φωνή του ἀκούεται,
φωνὴ δικαιοσύνης,
καὶ οἱ ψυχαὶ τῶν ἀνόμων
δῶς αἴματος σταγόνες
πέφτουν στὸν Ἄδην.

2

Κρέμονται ὑπὸ τοὺς πόδας του
πάντα τὰ ἔθνη, ὡς κρέμεται
βροχὴ ἔτι ἐναέριος,
ἐν ᾧ κοιμῶνται οἱ ἀνεμοί
τῆς οἰκουμένης.

4

Τῶν ὁσίων τὰ πνεύματα
δῶς ἀργυρέα διμήχλη
τὰ ὑψηλὰ ἀναβαίνει,
καὶ εἰς ποταμοὺς διαλύεται
φωτὸς καὶ δόξης.
Ψηφιοποίηθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5

Μόνον βλέπω τὸν ὉΗλιον
μένοντα εἰς τὸν ἀέρα.
Τοὺς τριγύρῳ χροεύοντας
οὐρανοὺς κυβερνάει
μὲ δίκαιον νόμον.

6

Φαίνεται εἰς τὸν δρῖζοντα
ώσαν χαρᾶς ἵδεα,
καὶ φωτίζει τὴν γῆν
καὶ τῶν θνητῶν τὰ ἔργα
τῶν πολυπόνων.

7

”Ομως ἴδου τὰ σκῆπτρα
ἄφησεν, ἐβασίλευσεν”
ὅτι ἀνάγκην τὸ ἀνθρώπινον
στῆθος ἔχει ἀναπαύσεως,
ἀνάγκην ὑπνου.

8

Ποῖος ποτὲ τοῦ Θεοῦ,
ποῖος τοῦ ὉΗλίου ὅμοιασεν;
Διατί βωμούς, θυμίαμα,
διατί ζητοῦν οἱ μύριοι
τύραννοι, κι' ὕμνους;

9

”Υψιστοι αὐτοί! - λαμπρότεροι
αὐτοὶ τῶν ἀλλων! — μόνοι! —
Λαμπροί, κι' ὕψιστοι οἱ δίκαιοι,
καὶ μόνοι, τῶν ἀνθρώπων
οἱ εὐεργέται.

10

Κοιταὶ ως Θεοί! Καὶ πότε
τὴν ἀρετὴν ἀθλίως,
πότε δὲν ἐκατάρεξαν;
Πότε εὐσπλαγχνίαν ἐγνώσισαν,
δίκαιοσύνην;

11

Μὲ ὑπερηφάνους πόδας,
καταφρονητικούς,
δὲν πατοῦν τὸ χρυσοῦν
συντριψθὲν τώρα ζύγωθρον*
τοῦ ὁρθοῦ νόμου;

12

Τὸ ἀχόρταστον δρέπανον
αὐτὸὶ βαστοῦν· θερίζουν
πάντ’ ὅσα δὲν ἰδωτάς μας
ῶρίμασεν ἀστάχνα
διὰ τοὺς νέούς μας.

13

Τρέξε ἐπάνω εἰς τὰ κύματα
τῆς φοβερᾶς θαλάσσης,
κινδύνευσε, ἀναστέναξε,
πίε τὸ πικρὸν ποτήριον
τῆς ξενιτείας.

14

Διὰ τὴν τροφὴν ποὺ ἐσύναξας
μὲ κόπους ἀνεκφράστους,
εἰς τὰ παραθαλάσσια
ἴδου χάσκει τὸ λαίμαργον
στόμα τυράννων.

15

Τί τὰ εὐωδῆ ἀγκαλιάζετε
προσκέφαλα τοῦ γάμου;
Τί φιλεῖτε τὸ μέτωπον
τερόν τῶν γονέων σας
μὲ τόσον πόθον;

16

”Η σάλπιγγα, τὰ τύμπανα
σᾶς προσκαλοῦν· ἀδίκους,
ἀσυνέτους πολέμους
φέρετε, κατασφάξατε
τὰ ἔθνη ἀθῆνα.

17

”Οχι μόνον τὸν ἵδωτα,
ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα οἱ τύραννοι
ζητοῦσιν ἀπὸ σᾶς,
κινδυνεύοντες εἰς ποτάμια ἐχύσατε,
μήπως τοὺς φθάνει;

18

Τὴν πνοήν σας ἀχόρταστοι
ἐπιθυμοῦν· ἀλίμονον
ἄν ποτε ἐπὶ τὰ σφάγια*
τῶν τυράννων ἀναστε-
νάξῃ ἢ ψυχή σας.

19

”Αλίμονον, ἀλίμονον,
ὅταν δὲ Θεὸς πέμψῃ
ἀκτῖναν ἀληθείας,
καὶ μὲν αὐτὴν τὸ στῆθος σας
ζωοποιήσῃ.

20

”Εάν τις τὸ νουθέτημα
θεῖον ἀκολουθήσῃ,
στόμα μαχαίρας, βάσανα
κλαύματα φυλακῆς
τότε ὅς προσμένῃ.

21

Καὶ τοιοῦτοι, ἐμπρός σας
ἔγω νὰ γονατίσω!
”Η γῆ ἡ σχισθῆ, εἰς τὸ βάρανθρον
ἡ βροντὴ τὸ οὐρανοῦ
ἄς με τινάξῃ,

22

προτοῦ σᾶς ἀτιμήσω,
ὁ γόνατά μου. ”Ατάρακτον
ἔχω τὸ βλέμμα διόπταν
τὸ κατεβάσω εἰς πρόσωπον
ἔνδες τυράννου.

23

”Εσεῖς ωσὰν δὲ Ἡλιος
λαμπροί! — Ναί, φλόγας βέβαια
βλέπω διαδημάτων,
ἀλλὰ τὰς δυστυχίας μας
μόνον φωτίζουν.

1824.

Εἰς δόξαν.

”Ανδρέου Κάλβου.

1

”Εσφαλεν δὲ τὴν δόξαν
δονομάσας ματαίαν,
καὶ τὸν ἄνδρα μαινόμενον
τὸν πρὸ τοιαύτης καίοντα
θεᾶς τὴν σμύρναν.

2

Δίδει αὐτὴ τὰ πτερά:
καὶ εἰς τὸν τραχύν, τὸν δύσκολον
τῆς Ἀρετῆς τὸν δρόμον,
τοῦ ἀνθρώπου τὰ γόνατα
ἴδοὺ πετάουν.

3

Μικρὰν ψυχήν, κατάπτυστον
κατάπτυστον καρδίαν
ἔτυχεν δύστις ἀκούει
τῆς δόξης τὴν παράκλησιν
καὶ δειλιάζει.

4

Ποτέ, ποτὲ μὲ δάκρυα
δὲν ἔβρεξεν ἐκεῖνος
τῶν φύλων του τὸ μνῆμα,
οὔτε τὸ χῶμα ἐφύλησε
τῶν συγγενῶν του.

5

Εἰς τὸν ἡγοιωμένον
βαθὺν ὠκεανόν,
ὅπου φυσάει μὲ βίαν
καὶ ὁργίζεται τὸ πνεῦμα
τῆς πικρᾶς τύχης,

6

καθ' ἡμέραν κοιτάζει
τοὺς πολλοὺς τῶν δυστήνων
πνιγομένων θητῶν,
καὶ ποῖος ποτὲ τὸν ἥκουσε
παραπονοῦντα;

7

Θεομότατον τὸν πόθον
ἐφύτευσας τῆς δόξης
εἰς τὴν καρδίαν τῶν τέκνων σου,
ἢ Ἑλλάς, καὶ καλεῖσαι
μήτηρ ἡρώων.

8

Καθὼς ἀπὸ τὸ σπήλαιον
ἐκβάς δὲ λέων πληγώνει,
κυνοτώνει, διασκορπίζει
τολμηρῶν κυνηγῶν
πλῆθος Ἀράβων.

9

καθὼς εἰς τὸν χειμῶνα
τὸ νερὸν ὑπερήφανον
τοῦ χειμάρρου κυλίεται,
καὶ τὰ χωράφια χάνονται,
βοσκοὶ καὶ ζῆσαι.

10

ἢ καθὼς τὴν αὐγὴν
ἔχουσεν δὲ ἥλιος,
καὶ τὸ ἄστρα τὸ ἀναρίθμητα
ἀπὸ τὸν μέγαν Ὄλυμπον
πάντα ἔξαλείφει,

11

οὕτω τὰ μύρια τάγματα
ἔχουσεν δὲ Ἀράξης*,
ἄλλα, ὃς Ἀσπίς Ἐλλάδος,
σὺ ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἀστραφες,
κινεῖ ἔγινον κόνις.

12

Περίφημοι ψυχαὶ
τοιακοσίων Λακώνων,
ψυχαί, αἱ ποὺ ἐδοξάσατε
τὸν Ἀσωπὸν καὶ τὸ ἄλσος
τοῦ Μαραθῶνος.

13

Ἐνφραίνε μὲ τὸ ἀθάνατον
μέτρον τὰς Ἀχαιΐδας*
χήρας δὲ θεῖος Ὅμηρος,
καὶ τὸ πνεῦμα σας ἀναπτε
τὸ ἕδιον μέλος.

14

Τοῦ καρτεροῦ Αἰακίδου*
τὴν φύμην ἔζηλεύσατε,
(ἀείμνηστος, θαμάσιος
ζῆλος) καὶ τὸ αἷμα ἔχύσατε
διὰ τὴν Ἑλλάδα.

15

Κι' ἔγώ, κι' ἔγώ τὸ σίδηρον
γυρεύω· ποῖος μοῦ δίδει
τὰς βροντὰς τοῦ πολέμου;
ποῖος μ' ὅδηγει τὴν σήμερον
εἰς τὸν ἄγῶνα;

16

Φοβερόν, μυσαρὸν
θρέμμα σκληρᾶς Ἀσίας,
Οθωμανέ, τί μένεις;
τί νοεῖς, τί δὲν φεύγεις
τὸν θάνατόν σου;

17

"Εφθασ" ἡ ὥρα· φύγε,
ἀνέβα τὴν ἀγρίαν
ἀραβικὴν φοράδα·
νίκησον εἰς τὸ τρέξιμον
καὶ τοὺς ἀνέμους.

18

Ἐπὶ τὸν Ὑμητὸν
ἐβλάστησεν ἡ δάφνη,
φύλλον ἵερὸν στολίζει
τὰ ἡρειπωμένα λείψανα
τοῦ Παρθενῶνος.

19

Νέοι, γυναικες, γέροντες,
ἐλληνικὰ θηρία,
φιλοῦσιν, ἀποσπάουσι
τοὺς κλάδους, στεφανώνουσι
τὰς κεφαλάς των.

⁷Ω δόξα, διὰ τὸν πόθον σου
γίνονται καὶ πατρίδος,
καὶ τιμῆς, καὶ γλυκείας
ἐλευθερίας, καὶ ὑμνων
ᾶξια τὰ ἔθνη.

20

Ἄνεβα τὴν ἀράβιον,
Οθωμανέ, φοράδα·
τὴν φυγὴν κατεγκρήμνισον·
Ἐλληνικὰ θηρία
σὲ κατατρέχουν.

21

Τὴν λάμψιν τῶν ὁργάνων
ἀρειμανίων ἴδε·
ἄκουσον τὴν βοήν
τῶν θάνατον πνεόντων
ἢ ἐλευθερίαν.

22

Νοεῖς*; «Τρέξατε, δεῦτε
οἱ τῶν Ἐλλήνων παῖδες·
ἵλθ' ὁ καιρὸς τῆς δόξης,
τοὺς εὐκλεεῖς προγόνους μας
ἄς μιμηθῶμεν».

23

Ἐὰν τὸ ἀκονίσῃ ἡ δόξα,
τὸ ξίφος κεραυνοῦ·
ἐὰν ἡ δόξα θερμώσῃ
τὴν ψυχὴν τῶν Ἐλλήνων,
ποῖος τὴν νικάει;

24

Τί τρέμεις; τὴν φοράδα
κτύπα, κέντησον, φύγε,
Οθωμανέ θηρία
μάχην πνέοντα, δόξαν,
σὲ κατατρέχουν.

25

⁷Ω δόξα, διὰ τὸν πόθον σου
γίνονται καὶ πατρίδος,
καὶ τιμῆς, καὶ γλυκείας
ἐλευθερίας, καὶ ὑμνων
ᾶξια τὰ ἔθνη.

1824.

Κάποιο νησάκι.

Κωστή Παλαμᾶ.

“Ἄς τὰ ζητᾶνε μακρινοὶ ταξιδευτάδες ἄλλοι
στ’ Ἀλπεια βουνὰ τερράφηλα τὰ μαγικὰ ἐντελβάις*
είμαι τὰσάλευτο στοιχειό, κάθε χρονιά μὲν εὐφραίνει
ὅ Ἀπούλης μέσ’ στὸν κῆπο μου, μέσ’ στὸ χωριό μου δὲ Μάνης.
Ω λίμνες, φιόρδες*, τῆς Φραγκιᾶς παλάτια, ναοί, λιμάνια,
φέγγη ὑπερβόρεια, τροπικὰ λουλούδια καὶ ρουμάνια,
τῆς τέχνης θάματα, δύμοφιές ἀπίστευτες τοῦ κόσμου,
κάποιο νησάκι ἐδῶ ἀγαπῶ κινδύνος μουν.

1904.

Ο χορὸς τοῦ Ζαλόγγου.

Σωτήρη Σκίπη.

1

Σὰν ίδεες μέσος σὸν ἐγκέφαλο
ἐνὸς Θεοῦ ἀθανάτου,
χορεύουν οἱ Σουλιώτισσες
στὸ βράχο τοῦ Ζαλόγγου
μὲν ρυθμὸν ἄγριο.

2

Μεγαλώνουν, πλατύνονται,
δὲ χωροῦν στὴν Ἑλλάδα.
Βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα
τῆς ζωῆς, καὶ σὰ σύμβολα
ἀεροκινοῦνται.

3

Πάνου στῆς Αἰωνιότητας
τὸ βράχο, οἱ κρινοδάχτυλες
ἄγγελικὰ χορεύουν
κινδύνος τους τώρα
ἀθανασία.

4

”Οχι, δὲν ἐτελείωσε,
μόνον ἀνυψώθη ἀμέτρητα
κινδύνος νέος ἀστερισμὸς
δὲ Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου
λάμπει στὰ ὑψη.

1909.

Οἱ ζώωες.

Γεωργίου Σουρῆ.

Μέσα σὲ βόλια κινδύνοις
ζπεσαν νιᾶτα μέσος στὸν ἀνθό τους.
Πᾶνε λεβέντηδες, πᾶνε κορμιά,
κινδύνωστα τάθαψαν στὴν ἔρημια.

1

*Αλεξ. Γ. Σαρῆ Νεοελληνικά Αναγνώσματα Δ' Γυμνασίου 11

- 2 Κανεὶς δὲν ἔρει ποῦ τάχουν θάψει,
κανεὶς δὲν πῆγε γιὰ νὰ τὰ κλάψῃ,
κανεὶς δὲν ἔκαψε γι^τ αὐτὰ λιβάνι,
κανεὶς δὲν ἔπλεξε γι^τ αὐτὰ στεφάνι.

3 "Ανώνυμ"^τ ήρωες, ἄγνωστοι τάφοι,
κανένας ὄνομα σ'^τ αὐτοὺς δὲν γράφει
μήτε τὸ χῶμα τους φιλοῦνε χείλη·
σταυρὸ δὲν ἔχουνε, μήτε καντήλι.

4 Μόνο μιᾶς κόρης μαργαριτάρια
κυλοῦν σὲ τάφους, ποὺ κάποια μέρα
θὰ γίνουν κόσμου προσκυνητάρια
καὶ φάροι Νίκης γιὰ μιὰ μητέρα.

1912.

‘HH ይለለኝነውን ቅሁን.

Ἄριστομένους Προβελεγγίου.

2

Κόσμος διμορφίας κι' ἀλήθειας Μὲ λαχτάρα σὲ θωπεύω
 στὴν πνοή σου ἐγεννήθη,
 διμορφία κι' ἀλήθεια κρύβουν ποὺ μαρμάρινό σου πλάσμα,
 ὃς κι' οἱ θαυμαστοί σου μῦθοι. ποὺ κλεισμένη ζῆς καὶ πάλλεις,
 Στῆς ζωῆς τὸ βῆμα στρώνεις σὰν κρυσταλλογέννητο ἄσμα.
 τ' ἄνθη τῆς χαρᾶς τὰ θεῖα,
 καὶ χαρίζεις στοὺς θεούς σου Καὶ σὲ ἀκούω μέσ' στοῦ Όμηρου
 τῇ δικῇ σου ἀθανασίᾳ,
 ἔλληνικὴ ψυχή.

4

στὸ μαρμάρινό σου πλάσμα,
 ποὺ κλεισμένη ζῆς καὶ πάλλεις,
 σὰν κρυσταλλογέννητο ἄσμα.
 Τὴν ἀθανασίαν την ἀδιάνατη ἀρμονία,
 μέσ' στὸ πύρινο τὸ κλάμα
 τῆς Σαπφῶς, ὁ αἰωνία
 ἔλληνικὴ ψυχή.

5

Οταν μέσα σὲ ἄγρια χούνια
ψηλαφοῦσε ἡ ἀνθρωπότης
κι^ν ἔδωνεν ἀπὸ ἀγωνία
τὸ θρασὺ τὸ μέτωπό της,
σὲ καὶ πάλιν ἐκάλοῦσε
μέσ^ο στὰ βάρβαρά της σκότη,
σέ, τὴ βρύση τῆς σοφίας,
σέ, τὸν νοῦ τὸ φωτοδότη,
ἔλληνική ψυχή.

6

Καὶ φιλάνθρωπη κατέβης
ἀπ^τ τὸ ὅλυμπιό σου δῶμα,
τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ φιλήσῃς
τὸ θεόπνευστο τὸ στόμα.
Κι^ν ἀπὸ κεῖ μὲ νέαν ὅψη,
κι^ν ἀπὸ κεῖ μὲ λάμψη νέα
νὰ χυθῆς στὴν οἰκουμένη
δσο ἄγια, τόσο ὠραία,
ἔλληνική ψυχή.

6

Ἐσπειρες στῆς γῆς τὰ ἔθνη
τὰ θαυματουργά σου δῶρα,
ἐγινες ψυχὴ τοῦ κόσμου!

Κι^ν ἦλθε μέρα κι^ν ἦλθεν ὥρα,
ἄχ, ποὺ πέταξες, κι^ν ἀφῆκες
τὴν πατρίδα σου τὴν πρώτη.
Κι^ν ἐνῷ φωτιζες τὰ ξένα,
τὴν ἐσκέπαζαν τὰ σκότη,
ἔλληνική ψυχή.

8

ἘΦΥΓΕΣ. Ἄλλ^τ ἔχει μείνει
διωσιός σου σπόρος
καὶ στὰ βάθη ἀνατριχιάζει
γιὰ ν^τ ἀνθίσῃ νικηφόρος.

ἘΦΥΓΕΣ. Μ^τ ἄν τὸ ἄρωμά σου
τὸ σκορπᾶς στὴν οἰκουμένη,
ὅμως ἡ βαθειά σου φίζα
ἔδω βόσκει ἀντρειωμένη,
ἔλληνική ψυχή.

9

Κι^ν ὅλη ἡ ὁμορφιά σου ἔχύθη
μέσ^ο στοῦ Γένους τὸ τραγούδι,
τῶν αἰώνων μας τῶν στείρων
δλοπάρθενο λουλούδι.
Κι^ν ὅλη ἔκειν^τ ἡ περηφάνεια
κι^ν ἡ παλιά σου δόξα πάλι
μέσ^ο στῆς λευτεριᾶς ἐφάνη
τ' ἀστραπόβιλα τὰ κάλλη,
ἔλληνική ψυχή.

1916.

Στὴ μαύρη ἔνειτεα.

Ἀριστομένους Προβελεγγίου.

“Υπόγειο σκοτεινό.

Σ’ ἔνα κρεββάτι ξαπλωμένο
ἀγόρι ἀρρωστημένο.

5 “Απ’ ἔξω στενορρόμι ρυπαρό,
σὲ μιὰ μεγάλη πόλη.
“Άλλὰ σὲ τούτη τὴ γωνιὰ
ἀπλώνετ’ ὅλ’ ἡ σκοτεινιά,
τῆς μεγαλόπολης ἡ ἀθλιότης ὅλη.
Στὸ προσκεφάλι του γερμένη
10 ἡ μάννα βουρκωμένη
τὴν κεφαλὴν χαϊδεύει τὴν ξανθὴν
μ’ ἐν² ἀναστέναγμα βαθύ.
Καὶ μέσ² στὸν πόνο της, μέσ² στὸν καημό,
μὲ μάννας ἡρωισμό,
15 πνίγει τὰ δάκρυα, τοῦ χαμογελᾶ
καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ μέτωπο ποὺ καίγει·
καὶ λέγει, καὶ τοῦ λέγει:

«Σὲ λίγο θὰ γενῆς καλά,
χρυσό μου, καὶ θὰ σηκωθῆς.

20 Καὶ θὲ νὰ φύγωμεν εὐθύς.
Μᾶς περιμένει στὸ λιμάνι
τὸ τρεχαντήρι τοῦ Καπετάν Γιάννη,
ποὺ στὸ νησί μας θὰ μᾶς φέρῃ.
Θενὰ σὲ νανουρίσῃ πάλι

25 ἡ γαλανὴ τῆς θάλασσας ἀγκάλη
καὶ θ’ ἀναπνεύσῃς τ’ ἀρμυρὸ τ’ ἀγέρι.
“Οταν θὰ φθάσωμε μὲ τὸ καλό,
θὰ πᾶμε στὸ χωριό μας τὸ ψηλὸ
μέσ² ἀπ’ τὴ δροσερὴ οεματαριὰ
ποὺ ὅλη ἀπ’ τὶς ροδοδάφνες κοκκινίζει,
30 κι’ ἡ πλουμισμένη λυγαριὰ
τὸ ἄψυ της ἀρωμα σκορπίζει.

- “Ω, τί στιγμὲς γλυκειές,
ὅταν τὸ σπίτι μας προβάλῃ
μὲ τὴ μουριά του τὴ μεγάλη
καὶ μὲ τὶς φουντωτὲς συκιές !
- 35
- Σὲ σιγανὸ μελτέμι θὰ σαλεύουν
καὶ θενὰ σκύβουν καὶ θὰ σὲ χαϊδεύουν.
Κι’ ὅταν τὸ βῆμα σου στὸ σπίτι θ’ ἀντηχήσῃ,
τὸ παλαιὸ Στοιχειό του θὰ σὲ χαιρετίσῃ
- 40
- μαζὶ μὲ τὴν ἡχὴ ποὺ θὰ ξυπνήσῃ.
- “Ολα σὲ λαχταροῦν,
ὅλα θενὰ χαροῦν !
- Καὶ πάλι θενὰ παίξῃς
στὸν ἥσκιο τῆς μουριᾶς τὸ δροσερό.
- 45
- Καὶ πάλι θενὰ τρέξῃς,
ἔλευθερο καὶ ζωηρό,
χαρούμενο ὅς τὰ φυλλοκάρδια,
στὶς φεματιὲς καὶ στὰ λαγκάδια.
- Κι’ ἀμέσως ἡ ὄψις σου θὰ πάρῃ
- 50
- τὰ ρόδα ποὺ σοῦ μάρανεν ἡ ξενιτειά,
καὶ θὰ γενῆς ὠραῖο παλικάρι
μὲ δύναμη καὶ λεβεντιά».
- Αὖτὰ τοῦ λέγ’ ἡ μάννα.
Στὰ λόγια τῆς τὰ πλάνα
- 55
- ἡ θολωμένη του ματιὰ
ἔλαμψε ἀπὸ κρυφὴ φωτιά,
ώσαν νὰ διάβαινε στὰ μάτια του ἐμπροστὰ
ὅλη ἡ μαγεία τῆς εἰκόνος,
ποὺ τὴ ζωγράφιζε μὲ χρώματα λαχταριστὰ
- 60
- τῆς μάννας ἡ στοργὴ κι’ ὁ πόνος.
- “Αχ ! Τῆς χαρᾶς ἡ φλόγα ἐκείνη
ἀμέσως σβήνει πάλι.
- “Ενα χαμόγελο στὰ χείλη του ἔχει μείνει.
- “Η μάννα σιγοκλαίει στὸ προσκεφάλι.
- 65

1916.

Δ' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ.

Βιβία καλή ψυχή.

Γερασίμου Μαρκορά.

1

4

"Ω κόσμε ποὺ μ' ἐδέχτηκες,
γιὰ μὲ δὲν εἶσαι ξένος·
ἀπὸ τὴ γῆ σ' ἀγνάντευε
ὅ νοῦς μου ἐρωτεμένος.
"Ολα τῆς γῆς τὰ μέλιγτρα
μὲ βλέμμα κρύο θωροῦσα,
μόνον στὰ κάλλη ἔζοῦσα
ποὺ μᾶδειχνες ἐσύ.

Μὴ φύγῃ ἀπὸ τὴν ὄψη σας
ἡ οὐρανικὴ γαλήνη,
ἄν ἔνα πνεῦμα βλέπετε
δάκρυα θεομὰ νὰ χύνῃ·
ἐδῶ πετῶντας, ἄφηκα
στὴ γῆ τοὺς ποθητούς μου,
γι' αὐτὸ μὲ λύπη ὅ νοῦς μου
ξαναγυρίζει ἐκεῖ.

2

5

"Όχι, δὲν ἦταν ὄνειρο,
γλυκειά, πλανήτρα ἐλπίδα·
ζῶ καὶ ἀναπνέω τὲς αὔρες σου
παντοτινὴ πατρίδα!
Λάμψη χρυσῆ, ἀβασίλευτη
τροιγύρω πλημμυρίζει·
μοσχοβιολάει καὶ ἀνθίζει
τὸ ἀμάραντο κλαρί.

Καὶ πῶς, καὶ πῶς τὴν ὕστερη
στιγμὴ νὰ λησμονήσω,
σὰν τοῦ κορμιοῦ ἐπολέμουνα
τὴ φυλακὴ ν' ἀφήσω;
"Ἄχ! τὰ παιδιά μου βλέποντας,
γιὰ τ' οὐρανοῦ τὸ δρόμο
ἄκουα βαριὰ στὸν δῆμο
τὰ διλάνοιχτα φτερά.

3

6

"Αδέλφια, ποὺ στὸ μνῆμα σας,
ἡ γῆ δακρύζει ἀκόμα,
πού, σὰν ἀγγέλοι, ἐπήρετε
καθάριο φῶς γιὰ σῶμα,
ἀποδεχτῆτε, ἀνοίγοντας
τὸν κύκλο ποὺ σᾶς δένει,
κι' ἄλλη ψυχή, φτασμένη
ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ.

Στὴ φλόγα τῆς ἀγάπης του
τότε ὁ Θεὸς μ' ἀνάβει·
τοῦ κόσμου κάθε μέριμνα
σ' ἐμὲ γιὰ λίγο παύει.
Φεύγω· κι' ἀκούω τὰ τέκνα μου
ποὺ ἀπὸ τὸν κάτου ἀέρα
«Πατέρα μου! Πατέρα!»
φωνάζουν θλιβερά.

Καὶ σεῖς δὲν ἀγοικήσετε
ὅμοια φιωνή, τὴν ὥρα
ποὺ χάρη θεία σᾶς ἔφερε
μέσ' στὴν αἰώνια χώρα ;
Ἄγγέλων ὕμνοι ὀλόχαροι
ποτέ τους δὲ θὰ φτάσουν
τές κλάψες νὰ σκεπάσουν
τῆς χήρας, τὸ δρφανοῦ.

Σ' Αὐτόν, δποὺ μοῦ γλύκανε
τοῦ Χάρου τὸν ἄγῶνα,
νὰ κλίνω, ἀδέλφια, πάρτε με
καὶ μέτωπο καὶ γόνα.
Οπου ψυχὲς περίλυπες
ἔχει στὸν κόσμο ἀφήσει,
μαζί μου ἂς γονατίσῃ
στὸ θρόνο Του διπροστά !

Δεμένος εἶναι ἀχώριστα
ὅ κόσμος μὲ τὸν Ἄδη.
Ἄνθια οἱ καλὸι στὰ μνήματα
σκορποῦνε αὐγὴ καὶ βράδυ.
Κι' ἐμεῖς διαλέμε, πλέκομε
στὸν οὐρανὸ γιὰ ἐκείνους
τριαντάφυλλα καὶ κρίνους
τὸ ἀθάνατου Ἀπριλιοῦ.

«Σύ, ποὺ γιὰ μᾶς ἀνθρώπινη
σάρκα είχες πάρει κι' αἴμα,
στὸ ἀγαπημένα πλάσματα
γύρες γλυκὰ τὸ βλέμμα·
νὰ λάμψῃ ἐκεῖ στὸ πέλαγο
τοῦ κόσμου σὰν ἀστέρι,
καὶ ἀγάλια νὰ τὰ φέρῃ
στὴ θεία ἀκρογιαλιά».

1892.

Ἐσπερινός.

Λάμπρου Πορφύρα.

Βουβές ψυχές, θλιμμένες ! Καὶ τὸ ἀπόβραδο
προσμένουν τὸ Χριστό μας, ἀπὸ πέρα,
ποιός ξέρει ; ἀπὸ μαριά. Κι' ἐκεῖνος ἔρχεται
μέσ' στὸ θολὸ τοῦ φθινοπώδου ἀγέρα.

1

Μὲ τὸ ἄγιο φῶς ἀχνόφεγγο στεφάνι του,
μὲ τὰ θεϊκά, χαμηλωμένα μάτια.
Μόνος. Καὶ τὰ ξερόφυλλα τοῦ στρώνουνε
χρυσᾶ χαλιὰ στὰ ἔδμα μονοπάτια.

2

3 Τοῦ κάμπου τὰ στρουθιὰ καὶ τὰ πετούμενα ποὺ στὶς φωλιὲς κοπαδιαστὰ γυρίζουν, ἀμα τὸν δοῦνε χαμηλώνουν πρόσχαρα, χαμοπετοῦν καὶ τὸν καλωσορίζουν.

4 Ἀνάρι τὸ σκοτάδι, μισοδιάφανο, μόλις ποὺ τὸν σκεπάζει στὴν καπνιά του, καὶ τὰ γυμνὰ κλαδιὰ σὰ χέρια ὑψώνονται καὶ δέονται στὸ ἄντο πέρασμά του.

5 Δέονται σιωπηλά... Κι' ἔκεινος ἔρχεται καὶ σκύβει στὶς ψυχὲς ποὺ τὸν προσμένουν σιγά... πονετικά. Κι' ἀργὰ τὰ σήμαντρα πονετικὰ κι' αὐτὰ σιγοσημαίνουν...

1911.

Ε' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ.

• **III** Ψυχούλα.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

1

‘Ωσὰν γλυκόπνοο
δροσᾶτο ἀεράκι
μέσα σὲ ἀνθότοπο
κειὸ τὸ παιδάκι
τὴν ὕστερη ἔβγαλε
ἀναπνοή.

3

“Ολα τὴν ἔκραζαν
ὅλα τ' ἀστέρια,
κι' ἔκεινη ἔξαπλωνε
δειλὴ τὰ χέρια,
γιατὶ δὲν ἥξερε,
σὲ ποῖο νὰ μπῆ.

2

Καὶ ἡ ψυχούλα του,
εἰς τὸν ἀέρα,
γρήγορα ἀνέβαινε
πρὸς τὸν αἰθέρα,
σὰν λιανοτρέμουλη
σπίθα μικρή.

4

‘Αλλά, νά, τοῦ ἔδωσε
ἔνα ἀγγελάκι
τὸ φιλὶ ἀθάνατο
στὸ μαγουλάκι,
ποὺ ἔξαφνα ἔλαμψε
σὰν τὴν αὐγήν.

‘Εδημοσιεύθη τὸ 1859.

·ΕΓ μοναχεὶς τοῦ κάμπου.

·Ανδρέου Λασκαράτου.

“Οντας εἶμαι στὸν κάμπο μοναχός μου, 1
ἔχω μιὰ συντροφιὰ τῆς ὁρεξίας μου,
συντροφιὰ τὴν καλύτερη τοῦ κόσμου.”

ἔχω τὴ συντροφούλα τῆς καρδιᾶς μου : 2
Καρδούλα μου, πιστὴ συντρόφισσά μου,
ποὺ δὲ δίνει ὑποψίες τῆς φαντασιᾶς μου,
ποὺ δὲ χολοταράζει τάντερά μου
καὶ ποῦναι ὅλη γιὰ μέ, κι' ὅλη δική μου,
δική μου, σὰ μπορεῖ νῦναι ἡ καρδιά μου.

Πόσες φορὲς κι' ἔκείνη κλαίει μαζί μου 4
μὲ πίκρα ἀληθινὴ τὸ φιζικό μου !
Μὰ ἔκείνη ἡ πίκρα εἰν' εὐχαρίστησή μου.

Κι' εὐθὺς παρηγοριῶμαι ἀνάμεσό μου. 5
Ρίχνω τὸ βλέμμα γύρου εἰς τὶς δουλειές μου
κι' ἐδῶ βλέπω ἔνα φύτεμα δικό μου,

τὸν κόπο μου, τὲς ἔγγονιες κι' ἕδρωτές μου. 6
Πιάνω τότες τὰ σχέδιά μου, καί, ὅ θεέ μου,
πόσες ὁποῦναι οἵ εὐχαρίστησές μου !

καὶ λέω στὴ γώρα νὰ μὴν πάω ποτέ μου... 7

1845.

·Θ σκάρος.*

Κώστα Κρυστάλλη.

Τί νῦναι ἡ λαμπερὴ φωτιὰ μέσ’ στὸ βουνὸ τὸ πέρα,
ποὺ πότε πότε ἀνάβεται καὶ πότε-πότε σβηέται ;

— Αὐτὴ τὴν ὥρα οἱ πιστικοὶ* τὰ πρόβατα σκαρίζουν*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5 Βόσκουν αὐτὰ μὲ τὴ δροσιὰ καὶ μὲ τὸ κρύο τῆς νύχτας
σὲ γούπατον*, σὲ λαγκαδιὰ καὶ σ' ὅχτους* ἀπλωμένα.
Γλυκὸς γλυκὸς ἀντίλαλος χύνεται ἀπ' τὰ κουδούνια,
κάποτε δὲ νυχτοκόρακας, κάποτε ἀγρίμι σκούζει,
κάποτε σκύλου βάθυσμα βαθιὰ βαθιὰ γροικιέται
μέσος στὴ μαυρίλα τὴν πυκνήν. Κι' ἀπὸ τές στάνες γύρα
10 οἱ πιστικοὶ συνάζονται, κόβουν κλαριὰ ἀπὸ κέδρους,
σταίνουν τετράφηλη φωτιά, στρώνονται ἀράδα ἀράδα,
καὶ μέσος στὴν πύρα τῆς φωτιᾶς, στὴ μυρουδιὰ τοῦ κέδρου,
καθένας λέγει τὰ λόγια του.

Κι' ἄλλος γιὰ ἀγάπες λέει,
καὶ μολογάει πὼς ἀγαπάει ἀπὸ καιρὸν μιὰ κόρη...
15 "Άλλος γιὰ κοῦρσες μολογάει, γιὰ κλέφτες, γιὰ πρωτάτα,
γι' ἀρματωσές, γιὰ σκοτωμούς, καὶ κάπου κάπου ἀπλώνει
κι' ἀναγυρίζει τὴ φωτιὰ καὶ παίρνει ἔνα τραγούδι,
τραγούδι τοῦ παλιοῦ καιροῦ, τοῦ Πάλλα τὸ τραγούδι.
"Άλλος γιὰ τὸ κυνήγι λέει στῆς νύχτας τὸ καρτέοι,
20 σίντα* ἔβιγαίνει τὸ καπορί*, τὸ ἀρκούδι, τὸ πλατόνι.*
"Άλλος πυξάρι* πελεκάει καὶ ζωγραφίζει ἀγκλίτσαν.
"Άλλος γαλαροκούδουνα περνάει στὰ κόθρα* μέσα.
"Άλλος ἀδράχτι σφοντυλάει* καὶ κλώθει τ' ἀρνοπόκι*.
"Άλλος καυκόπουλο* κεντάει, ἄλλος καοδάραν δένει.
25 "Άλλος γιὰ τράστον* γιὰ ἀραγὸ μαδάει προβιὰν καινούργια.
"Άλλος ξανοίγει τὴ φωτιά, τραυάνει δλίγα θράκια
καὶ ψένει ἀπὸ ἡμερόδεντρο* βαλάνι καὶ μοιράζει.
"Άλλος θυμάται τοὺς χορούς, ἄλλος ἀγάλια ἀγάλια
μὲ τὴ βραχνὴ τζαμάρα* του τὸ «λάγιο* ἀρνὶ» μαθαίνει.
30 "Άλλος τὸν ὅμορφο βοσκὸ καὶ τὴ βασιλοπούλα
θυμάται τοῦ παραμυθιοῦ ποὺ τοῦλεγε ἥ βαβά του
κι' ἀρχίζει καὶ τὸ μολογάει καὶ οἱ γύρα τὸν ἀκοῦνε.

Κι' ἔνας ἀπὸ δλους πιὸ τρανὸς κι' ἀπὸ δλους λογισμένος,
ποὺ γέρνει ἀπάνου στὸ ορθόδοξο, στερνὸς ἀπὸ δλους λέει
35 γιὰ τὴν τσοπάνικη ζωή, κι' δλο τοὺς δρμηνεύει
γιὰ τὴ βοσκή, γιὰ τὸ ἀρμεγμα, γιὰ τῆς ἐρμιᾶς τὸ ἀγρίμι,
γιὰ τὸ μαντρί, γιὰ σάλαγον, γιὰ στάλισμα*, γιὰ σκάρον,
γιὰ γέννον καὶ γιὰ βύζαμα καὶ γιὰ τὸν ἔρμον κοῦρο.

Νόχτα.

A. Μαβίλη.

1

Τρεμάμεν^ν ἀστρα εἰς τὰ νερὰ τὰ φέγγη τους πλαγιάζουν,
ποὺ δνείρατα τῆς θάλασσας τῆς κοιμισμένης μοιάζουν.

Οὔτ^ν ἔνα φύλλο τρέμει
στὸ δάσο, καὶ μὲ τὰ πουλιὰ
στῶν δένδρων τὴ μοσχοβολιὰ
μὲ τὲς φτερούγες μαζωχτὲς γλυκοκοιμῶντ^ν οἱ ἀνέμοι.

2

Ἐκεῖ ποὺ ἡ πλάση φαίνεται πὼς σὰν νεκρὴ σιγάει,
ἐκεῖ ἡ φιλέρημη ψυχὴ τοῦ ποιητῆ γροικάει
αἰθέριαν ἀρμονία.

Ἄκούει τ^ν ἀστέρια νὰ λαλοῦν,
τὰ Χερουβεὶμ ν^ν ἀντιλαλοῦν
στὴ γαληνὴ τοῦ Σύμπαντος ἀπέραντη ἐκκλησία.

3

Ἐκεῖνα τὰ λαλήματα δ ποιητὴς ἀκούει,
κι^ν ἐκεῖ μαθαίνει ἔτσι γλυκὰ τὴ λύρα του νὰ κρούῃ,
καὶ οὐρανικὰ νὰ ψάλλῃ
δνείρατα μαγευτικά,
ἔλπιδ^ν, ἀγάπη, ἰδανικά,
τῆς δμορφάδας τὰ καλά, τῆς ἀρετῆς τὰ κάλλη.

1885.

Καρδάκη.

A. Μαβίλη.

Εἰσαγωγή.— Τὸ Κ. εἶναι παραλιακὴ τοποθεσία πλησίον εἰς τὴν πόλιν τῆς Κερκύρας, ὅπου σώζονται τὰ ἔρείπια ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ μία βρύση, διὰ τὴν ὁποίαν δ λαδὲς πιστεύει διτι λέγει τὸ ποίημα ἐν τέλει.

Τ^ν ἄγνωρα ρεποθέμελα τοῦ ἀρχαίου
ναοῦ στὸ ἔρμο ἀκροθαλάσσιο πλάι
χορταριασμένα κείτονται. Γελάει
γύρου δμορφάδα κόσμου πάντα νέου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ λέω ποὺ ἀκόμα ἀπ' τὴν κερφὴ τοῦ ὠραίου
βουνοῦ στὸ ἄσπρα ντυμένη φοβολάει
ἡ ἀρχαία ζωή, κι' αὐτοῦ φεγγοβολάει
λαμπρὸς ναὸς τεχνίτη Κερκυραίου.

Χρυσόνειρο, σὲ βλέπω γιατὶ μὲν ἔχει
μαγέψει τὸ νερὸ στὴν κρύα βρύση,
ποὺ μέσαθε ἀπὸ τὸ ἄγιο χῶμα τρέχει.

"Ετσι κάποιος Θεὸς θὰ τόχει δρίσει·
Κι' ὅποιος ξένος ἔκει τὸ χείλι βρέχει
στὰ γονικά του πλιὰ δὲ θὰ γυρίσῃ.

1898.

Χειρομένη νύχτα.

K. Χατζοπούλου.

1

Πλατιὰ τὸ χιόνι στρώθηκε
σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση·
γυάλινα κάστρα τὰ βουνά,
λευκὸ δῖνειρον ἡ πλάση.

2

Κι' ἀπάνου τους βαθειά, βουβὴν
νυχτιά, παταγωμένη·
δὲν ἀναδεύεται κλαδί,
πνοὴ δὲν ἀνασαίνει.

3

Οὔτε προβάτου βέλασμα,
οὔτε ἔνα κλάμα γκιώνη·
γύρῳ παντοῦ ἔνα σάβανον
ἀπλώνεται τὸ χιόνι.

4

Κι' ἀπὸ ψηλὰ στὴν ἄπειρη
κι' ἄλαλη αὐτὴ κρυάδα
τάχνὸ φεγγάρι δλότρεμο
σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

1898.

Ο καταρράκτης.

K. Χατζοπούλου.

1

Γοργὸ τὰ μαῦρα σύγνεφα
σκίζει, βροντάει τὸ ἀστροπελέκι, χυμάει*, βογγάει μὲ λύσσα·
ἔδω τὰ βράχια σκάβοντας, πέρα μουγγοῦζει ἡ θάλασσα·
τὰ λόγκια ἀνάβοντας παρέκει. νύχτα, σκοτάδι, πίσσα.

2

Δρολάπι* καὶ δριμόχολο*

πέρα μουγγοῦζει ἡ θάλασσα·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3

”Ομως ἔημέρωσεν ἡ αὐγὴ
κι' ὁ ἥλιος λάμπει πάλι·
πάλι λαλοῦνε τὰ πουλιά,
τὸ κῦμα παίζει στ' ἀκρογιάλι.

4

Μὰ τώρα πιὸ ἀπ' τὸν ἄνεμο
γοργὸς καὶ πιὸ βογγῶντας
ἀπ' τὸν ἀστοαπόβροντα, βουνὰ
καὶ βράχους ροβολῶντας*,

5

βραχνὴ φοβέρα στὰ στοιχειὰ
κι' ἄγριος πολέμου κράχτης,
ἀφρόκοπος κι' ἀσπέδιστος*
πηδάει δικασθάχτης.

1898.

Μακεδονικά δάκρυα.

Τιωάννου Πολέμη.

1

Ματάκια τῶν παιδιῶν, ματάκια ἀγνά,
ποὺ δσα θωρεῖτε γύρω σας εἶναι παιχνίδια·
ἔσεις ποὺ δακρυσμένα καὶ στεγνὰ
τὴν ἵδιαν ὅψη δείχνετε, πάντα τὴν ἵδια.

2

Αμίλητοι καθόρέφτες, φωτεοὶ
ποὺ ἡ σκέψη δὲ σᾶς θάμπωσε μηδὲ κι' ἡ ἔννοια·
παραθυράκια ποὺ ἡ ψυχὴ θωρεῖ
κι' ὅλα καλὰ τῆς φαίνονται, τριανταφυλλένια.

3

Ματάκια, σεῖς ποὺ δίχως ἀφορμὴ
κάθε στιγμὴ δακρύζετε, καθὼς γελάτε,
ματάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἄχ ! μὴ
τὰ δροσερά σας δάκρυα τὰ σπαταλᾶτε.

4

Ἐχετε' ἐμπρός σας στράτα μακρινή...
Θὰ σᾶς μαράνη ἡ κούραση κι' ἡ θλίψη ἡ μαύρη·
ἀνέλπιδα ἡ καρδιά σας θὰ πονῇ,
καὶ θὰ ζητήσῃ δάκρυα καὶ δὲ θὲ ναῦρη.

1900.

Γαλάζηνη.

Λάμπρου Πορφύρα.

1

Σήμερα πάλι λιόχαρος είναι ὁ γιαλὸς κι' ὁ δρόμος
ὅ ἐρημικὸς ποὺ σέρνεται κοντὰ στ' ἀκροθαλάσσι·
τὸ καλοκαίρι τοῦδιωξαν τὰ πρωτοβρόχια, κι' ὅμως
τὸ σκοτεινὸ φθινόπωρο δὲν ἔχει ἀκόμα φτάσει.

2

Είναι μιὰ τόση ἀπανεμιὰ καὶ μιὰ γαλήνη τόση,
ποὺ τὰ καράβια ἀπόμακρα μὲ τὰ πανιὰ ἀνοιγμένα
σταμάτησαν—μὰ κοίταξε—σὰν νᾶχουν μετανοιώσει
πὼς τέτοιο φῶς ἀφήσανε καὶ πᾶν στὰ μαῦρα ξένα.

3

Τώρα ὡς κι' οἱ πένθιμοι καπνοὶ τῶν βαποριῶν ἀράζουν
ἀσάλευτοι σὰ σύννεφα κι' αὐτοὶ μέσ' στὸν ἀγέρα.

“Ολα ἀπ' τὸν κόπο τῆς ζωῆς τριγύρω μου ἡσυχάζουν,
ὅλα, καὶ μόνο στοῦ γιαλοῦ τὴν ἀμμουδιὰ ἔκει πέρα,

4

μονάχα ἔκει. Γαλήνη μου, σαλεύοντας τὸ κῦμα,
ζητάει κάποιο τραγούδι του νὰ πῇ μέσ' στὴ γιορτή σου,
μὰ δὲν ξεσπάει νὰ σοῦ τὸ πῆ, λές καὶ πὼς τοῦχει κρῖμα
νὰ σοῦ ταράξῃ τὴ χαρά, ποὺ βρῆκες στὴ σιωπή σου.

1921.

Τῆς φτωχῆς τὸ ξόδο.

Στεφάνου Δάφνη.

1

“Απόβραδο κι' ἀπόβροχο. Τοῦ χινοπώρου ἡ θλίψη
μ' ὅλο τὸ κλάμα τοῦρανοῦ ὅλη τὴ γῆ ἔχει νίψει.
Σὰν κρέπια μαῦρα κρέμονται τὰ σύγνεφα ἀπ' τὰ ὄψη.

2

Στὸ δρόμο τὸ γυαλιστερό, τὸ μακρινό, περνᾶνε
τὸ ξόδι ἀγάλια μιᾶς φτωχῆς γυναίκας, καὶ τὴν πᾶνε.
Γλυκὸς ἀπόψε ὁ ὄπνος της πρώτη φορὰ θὲ νᾶναι.

3

Κι' είναι τὸ ξόδι της φτωχό : μιὰ ἀσπροντυμένη κάσσα,
ἔνας παπᾶς, πιὸ γέροντας μέσ' στὰ λευκά του ράσα,
τρεῖς μαυροφόρες, ποὺ κρατοῦν τοῦ πόνου τὴν ἄνασα.

4

Γύρω εἶν' δγὸ δ τὸ ἀπόβροχο· μέσα οἱ καρδιὲς σπαράζουν.
Κάποιοι διαβάτες στέκονται κι' ἀδιάφορα κοιτάζουν.
Γέρονταν τὰ κλώνια τῶν δεντρῶν στὴν ἀσφαλτο καὶ στάζουν.

5

Κι' ἐνῷ οἱ θλιψμένες σιωπηλὰ τὸ ξόδι ἀκολουθοῦνε,
κάτου οἱ σκιές τους ἀλαφρὲς στὴν ἀσφαλτο γλιστροῦνε,
σὰν τὶς ψυχὲς ποὺ τῶν νεκρῶν τὴ λίμνη ἀργὰ περνοῦνε...

1921.

2. ΣΑΤΙΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Τατρικὴ παρηγορία.

Iωάννου Βηλαρᾶ.

1

Βογκομαχοῦσεν ἀσθενῆς
κατάκοιτος στὴν κλίνη·
τοῦ Χάρου παίρνει, δίνει·

2

καὶ λυπημένη, καὶ πικρή,
ἡ μαύρη σύζυγός του
θρηνοῦσε στὸ πλευρό του.

3

Σὲ τοῦτο μπαίνει κι' ὁ γιατρὸς τὸ Χάρο τούτη τὴ φορά!»
καὶ τὸ σφυγμὸ τοῦ πιάνει, Μόν' κεῖνος ἦταν γέρος,
τὸν ἔρωτάει τί κάνει. καὶ τοῦ θανάτου μέρος.

4

«Ὦχ ! τί νὰ κάμω, δὲν μπορῶ· —Δὲν ἔχω δύναμη, γιατρέ,
χειρότερα δσο πάνω· μηδὲ γιὰ νὰ μιλήσω,
φοβοῦμαι, θὰ πεθάνω· καὶ δὲ θαρρῶ νὰ γλύσω*.

5

—Μὴ δὰ τὸ θάνατο εὐθὺς
στοχάζεσαι, δειλιάζεις
καὶ τοῦ πατρός σου μοιάζεις.

6

Ο μακαρίτης, σὰν ἔσν
μοῦ ἔλεγε, θυμοῦμαι,
«γιατρέ, δὲν τὸν πατοῦμε

7

—Δὲν ἔχω δύναμη, γιατρέ,
μηδὲ γιὰ νὰ μιλήσω,
καὶ δὲ θαρρῶ νὰ γλύσω*.

9

—Τὸν ἵδιον εἶχε καὶ σωστά,
ὅ μακαρίτης θειός σου,
τὸ φόβο τὸ δικό σου.

10

Μόν^ο ἐσύ, φίλε μου, ἀγκαλὰ
ἀπὸ πολλῆς στὸ στρῶμα,
χαμοβαστιέσαι* ἀκόμα.

11

—Καλὸ δὲ βλέπω, κὺν γιατρέ, «”Οχ! λέγει ὁ ἄντρας” ἀμ γιατί
δὲν τρώγω, δὲν κοιμοῦμαι.,,
Πῶς λές νὰ μὴ φοβοῦμαι;

12

—Σοῦρθαν στὸ νοῦ, καθὼς θωρῷ Κάν τὸ γιατρὸ δὲν ἀγροικᾶς,
τὰ λόγια τοῦ ἀδερφοῦ σου ποὺ λέει νὰ παντέχω,
τοῦ μεγαλύτερού σου, καὶ κίντυνο δὲν ἔχω;

13

‘Ο μακαρίτης φαγητὸ
καὶ ὑπνον ἐποθοῦσε,
καὶ μὲ συχνορωτοῦσε.

Μόν^ο ἐσύ, φίλε μου, προχτὲς
ζουμί, θαρρῶ καμπόσο
νὰ φούφησες ώς τόσο».

15

Αὐτὰ ν^ο ἀκούσῃ ἡ ὁρφανὴ^η
γυναῖκα του, ἀρχινάει
νὰ κλαίγῃ, νὰ θρηνάῃ.

16

—Καλὸ δὲ βλέπω, κὺν γιατρέ, «”Οχ! λέγει ὁ ἄντρας” ἀμ γιατί
τοῦ κάκου νὰ λυπιέσαι,
καὶ δὲν παρηγοριέσαι;

17

—Αμ μὲ τί θάρρος, καὶ καρδιά!»
‘Η ἀτυχη φωνάζει,
βαριὰ ἀναστενάζει.

18

«’Αφοῦ ἀκέρια φαμελιὰ
τὴν ἔχει μακαρίσει,
σ^ο ἐσένα θὰ εὐτυχήσῃ;».

1827.

3. ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Εἰς Φραγκίσκα Φραζέρ*.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Μικρὸς προφήτης ἔρριξε σὲ κορασιὰ τὰ μάτια,
καὶ στοὺς κρυφούς του λογισμοὺς χαρὰ γιομάτους εἶπε :
«Κι^ν ἀν γιὰ τὰ πόδια σου, καλή, κι^ν ἀν γιὰ τὴν κεφαλή σου,
κρίνους ὁ λίθος ἔβγανε, χρυσὸ στεφάνι ὁ ἥλιος,
δῶρο δὲν ἔχουνε γιὰ σέ, καὶ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτος.
Ομορφος κόσμος, ἥθικός, ἀγγελικὰ πλασμένος !».

1849.

Εἰς τὸ θάνατο τῆς Αἴμελέας Ροδόσταρο.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Στὴ θύρα τὴν διλόχουσῃ τῆς Παντοδυναμίας
πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα
σ' ἀκαρτεροῦν γιὰ νὰ σοῦ ποῦν πώς ἀργησες νὰ φτάσῃς.

1849.

Τὸ ψήκαλο.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Σὲ βλέπω πάντα ποὺ κυλᾶς·
γιὰ πές μου, ψήκαλο, ποῦ πᾶς;
Ποῦ πᾶς, ὅμπρὸς κι' ὅπίσω;
—Τὸν κόσμο νὰ φωτίσω.

1859.

Ξερὴ πολυμάθεια.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

«Δῶ μιὰ φορά ήταν ἄνθρωπος, κι' ἐκεὶ ήταν ἔνας τόπος.»

1859.

Ο καυχησιάρης.

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

Καὶ μέσος στὸ ξυλοκέββατο νὰ καυχηθῇ προσμένω.
Θὰ λέῃ : «Ποιός εἶδε λείψανο νὰ εἶν; ἔτσι κορδωμένο;»

1890.

Στὸν Παῦλο Μελᾶ.

Κωστή Παλαμᾶ.

Σὲ κλαίει λαός. Πάντα χλωρὸν νὰ σειέται τὸ χορτάρι,
στὸν τόπο ποὺ σὲ πλάγιασε τὸ βόλι, ὃ παλικάρι!
Πανάλαφρος δὲ ὑπνος σου. Τ' Ἀπρίλη τὰ πουλιὰ
σὰν τοῦ σπιτιοῦ σου νὰ τάκονται λογάκια καὶ φιλιά,
καὶ νὰ σου φτάνουν τοῦ χειμῶνα οἱ καταρράχτες.
σὰν τουφεκιοῦ ἀστραπόβροντα καὶ σὰν πολέμου κράχτες.
Πλατειὰ τοῦ ὄνείδου μας ἡ γῆ καὶ ἀπόμακρη. Καὶ γέρνεις
ἐκεῖ καὶ σβεῖς γοργά . . .

Ίερὴ στιγμή. Σὰν πιὸ πλατειὰ τὴ δεύχνεις, καὶ τὴ φέρνεις
σὰν πιὸ κοντά.

1904.

ΕΠΙΚΟΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

• **Η ἀπονεὶ τοῦ Χάρου.**

Δημᾶδες.

Ἄκοῦστε τί διαλάλησε τοῦ Πρικοχάρου* ἡ μάννα :
«Πόζουν παιδιά, ἀς τὰ κρύψουνε, κι' ἀδέρφια, ἀς τὰ φυλάξουν,
γυναῖκες τῶν καλῶν ἀντρῶν ἀς κρύψουνε τοὺς ἀντρες,
τὶ δὲ Χάρος συγνοίζεται, γιὰ νάβγῃ νὰ κουρσέψῃ...»

- 5 Καὶ νά τον καὶ κατέβαινε στοὺς κάμπους καβαλλάρης.
Μαῦρος ἦταν, μαῦρα φορεῖ, καὶ μαῦρο τάλογό του·
σέρνει στιλέτα δίκοπα, σπαθιὰ ἔγυμνωμένα,
στιλέτα τάχει γιὰ καρδιές, σπαθιὰ γιὰ τὰ κεφάλια.
- Στέκω καὶ τὸν παρακαλῶ μὲ χέρια σταυρωμένα :
- 10 «Χάρε, γιὰ δὲν πληρώνεσαι ; γιατὶ δὲν παίρνεις ἀσπρα* ;
Πάρε τῶν πλούσιων τὰ φλουριὰ καὶ τῶν φτωχῶν τὰ γρόσια,
καὶ πάρε καὶ τῶν πένητων τάμπελοχώραφά τους...»

—”Ας χαίρουν πλούσιοι τὰ φλωριὰ καὶ οἱ φτωχοὶ τὰ γρόσια,
ἀς χαίρωνται κι’ οἱ πένητες τάμπελοχώραφά τους,
τὶ ἐγὼ παίρων δῆμοφα κορυμιά, τάγγελοκαμωμένα, 15
νὰ τσιγαρίζω* ἀδεοφές, νὰ λαχταρίζω μάννες,
καὶ νὰ χωρίζω ἀντρόγυνα, τὰ πολυαγαπημένα.

Εἰς Σούλε.

‘Ανδρέου Κάλβου.

1

Φυσάει σφοδρὸς ὁ ἄέρας,
καὶ τὸ δάσος κυμαίνεται
τῆς Σελλαιίδος*: φθάνουσι
μακρὰν ἔδῶ, ὅπου κάθομαι,
μουσικὰ μέτρα.

6

«Μακρὰν καὶ σκοτεινὴν
ζωὴν τὰ παλικάρια
μισοῦν· δύνομα ἄθανατον
θέλουν καὶ τάφον ἔντιμον
ἄντις διὰ στρῶμα.»

2

‘Αφροντίστων ποιμένων
στίχοι δὲν εἶναι, ἢ γάμου,
ἢ πανηγυρίζοντων
νέων γυναικῶν καὶ ἀνθρώπων,
μήτε Ἱερέων.

7

Οὔτως ἐβόουν· συμφώνως
τ’ ἀρματά τους ἐβρόνταον
καὶ τ’ ἄντρα... — “Ω, δὲν ἀκούω
πλέον παρὰ τὸν ἄνεμον
καὶ τοὺς χειμάρρους...

3

“Ἄλλη λαμπρὰ πανήγυρις
τὴν σῆμερον ἔορτάζεται
εἰς τὴν ‘Ελλάδα’ ὁ ἄγγελος
χορεύει τοῦ πολέμου·
δάφνας μοιράζει.

8

«Ἐσὺ δποὺ τρέχεις, πρόσμενε,
ὦ στρατιῶτα· εἰπέ μου,
καὶ ἂς μὴ σὲ κυνηγήσῃ
βόλι τοῦ ἔχθροῦ, ποῦ ὑπῆγαν
οἵ σύντροφοί σου;

4

Βράχοι ύψηλοί, διαβόητοι,
βουνὰ τοῦ Τετραχώρου*,
ἀπὸ σᾶς καταβαίνουσι
πολλοὶ καὶ δυνατοὶ
ἀδάμαστοι ἄνδρες.

9

—Λείπει ὁ καιρός. “Αν ἔχης
ἐλαφρὰ τὰ ποδάρια,
καὶ στῆθος, ἀκολούθα με·
τρέξε καὶ σὺ μὲν ἐμένα.

5

Κάθε χέρι, κλαδί·
κάθε κεφάλι φέρνει
στέφανον· ἀπὸ βράχον
πηδάουν εἰς βράχον ψάλλοντες
πολέμιον ἄσμα:

10

—Γυνωρίζω τὴν φωνὴν σου.
‘Οδήγει’. Οἱ βράχοι φεύγουσι
τώρα υπὸ τὰ πατήματα
συχνά, φεύγουν δπίσω
σπήλαια καὶ δένδρα.

11

Τῶν ποταμῶν πλατέα
νερά, βαθέα λαγκάδια,
ἔρημα μονοπάτια,
δάση, βουνά, χωράφια,
φεύγουν ὁπίσω.

12

Ίδοù τὸ Καρπενήσι.
Αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ψηλώματα,
ὅπου ἀναμένω, βλέπω
κρυπτὸν στεφανωμένων
σύνταγμα ἡρώων.

13

Καὶ ἀντίκρου τὰ ἀναθρέμματα
τοῦ Ὁσμάν μὲν δίχως τάξιν,
πλὴν χιλιάδας, χιλιάδας
βλέπω συγκεχυμένων
πεζῶν καὶ ἵππεων.

14

‘Ως εἰς χώραν ἔιορτάζουσαν
συντρέχει μὲν ὁ κόσμος
πολὺς, κλαγγὰς δὲ ὅργάνων,
φωνὰς δὲ ἀνδρῶν χαιρόντων
ἀκούεις καὶ κρότον,

15

οὗτοι καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον
τῶν βαρβάρων ἀκούεις
κραυγάς, τύμπανα, κτύπους.
“Ομως ἀτρέμα δὲ θάνατος
στέκων τοὺς βλέπει.

16

‘Ως τόσον τῆς ἥμέρας
τὸ φῶς ἐγίνηκε ἄφαντον.
Τοὺς οὐρανοὺς σκεπάζει
τὸ φοβερόν σου κάλυμμα,
ἴεορὰ νύκτα.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

17

Μητέρα φρονημάτων
ὑψηλῶν, συνεργὴ
ψυχῶν τολμηροτάτων,
νύκτα οὐρανία καὶ σύγχρονες
δικαιοσύνης.

18

Συχνὰ ἀπὸ σὲ παιδεύονται
λαοὶ ἀφρονες, ἀσωτοι.
Συχνὰ καὶ τῶν τυράννων
ἄλλαζεις τὴν χρυσῆν
ζώνην εἰς στάκτην.

19

Τώρα ἐδῶ τὸ πυκνότερον
σκότος σου χύσε. Ἀνθρωπος
ἄνθρωπον ἀς μὴ βλέπῃ,
ἄς μὴ ξανοίγῃ μάτι
χεῖρα ώπλισμένην.

20

Τὸ πνεῦμα ταραγμένον
τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος μουν
ἄς πλάσσῃ φοβεροὺς
γίγαντας, καὶ ἄς φαντάζεται
παντοῦ μαχαίρας.

21

‘Ακούω, ἀκούω τὸν θόρυβον
ὡς ἀρχομένης μάχης.
Κουφοβροντάει τοιούτως,
ὅτε ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους
οίχνεται ἡ θάλασσα.

22

Δάσος βοάει τοιούτως,
διπότε ἀπὸ τὰ σύγνεφα
σκληρὸς τὸ δέρνει δὲ ἀνεμος.
Ἐηρὰ τὰ φύλλα φεύγουσιν
εἰς τὸν ἀέρα.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

23

Νά, τῶν σπαθιῶν δὲ κρότος
προδήλως τῷρα ἀκούεται·
Νά, πέφτουν ὡς οὐράνιαι
βρονταί, πολλά, ἀπροσδόκητα
βόλια θανάτου.

24

Νά, πανταχοῦ σηκώνονται
ὅμοι καὶ τὰν νικώντων,
καὶ τῶν νενικημένων
οἵ φωναί, τρομερὴ
φρικτὴ ἀρμονία.

25

Ὦ ἄγγελοι, δόποὺ ἐτάχθητε
φύλακες τῶν δικαίων,
τῆς Σελλαιίδος σώσατε
τὰ τέκνα καὶ τὸν Μπότσαρην
διὰ τὴν Ἐλλάδα.

26

Ἐπαυσός ἡ μάχη δλότελσ,
ἀναχωρεῖ καὶ ἡ νύκτα.
Ἴδοὺ ποὺ τὸ ἀστρα ἀχνίζουσι,
καὶ οἱ καθαροὶ λευκαίνονται
αἰθέριοι κάμποι.

Ψυχαὶ μαρτύρων, χαίρετε.
Τὴν ἀρετήν σας ἀμποτε
νὰ μιμηθῶ εἰς τὸν κόσμον,
καὶ νὰ φέρω τὴν λύραν μου
μὲ σᾶς νὰ ψάλλω.

23

— 181 —

Πυκναί, πυκναί, ὡς ὅμιχλη,
περνάουν ἀπὸ ἔμπροσθέν μου
τῶν ψυχῶν οἵ χιλιάδες·
Τὰ χέρια των ἀκόμα
στάζουσιν αἷμα.

28

Ἄνομοι, τὸν Σταυρὸν
ἔχθρον ἐπῆραν· καὶ ἄγγελος
τοὺς ὁδηγεῖ· εἰς τὸ πρόσωπον
τοῦ λάμπει ἡ καταδίκη,
οσμαία στὸ χέρι.

29

Ἴδοὺ ἀνὰ δεκάδας,
πετάουν καὶ τῶν Ἑλλήνων
τὰ πνεύματα ἐλαφρά.
Ἄστραπτουν ὡς οἱ ἀκτῖνες
τοῦ πρώτου ἥλιου.

30

Φέρνει Σταυρὸν καὶ βάια
δὲ πτερωμένος ἄγγελος
ποὺ τοὺς ἡγεμονεύει.
Ψάλλοντες ἀναβαίνονται
ὑπὲρ τὰ νέφη.

31

1826.

Εἰς Μάρκο Μπότσαρη.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

1

Ἡ Δόξα δεξιὰ συντροφεύει
τὸν ἄντρα, ποὺ τρέχει μὲ κόπους
τῆς Φήμης τοὺς δύσβατους τόπους,
καὶ ὁ Φθόνος τοῦ στέκει ζερβιά,
μὲ μάτια, μὲ χείλη πικρά.

2

Ἄλλος δποτε ἡ μοῖρα του γράψῃ,
τὸν δρόμον τοῦ κόσμου νὰ πάψῃ,
ἡ Δόξα καθίζει μονάχη
στὴν πλάκα τοῦ τάφου λαμπρή,
καὶ ὁ Φθόνος ἀλλοῦ περπατεῖ.

3

Στὴν πλάκα τοῦ Μάρκου καθίζει
ἡ Δόξα λαμπράδες γιομάτη·
κλεισμένο γιὰ πάντα τὸ μάτι,
δπούχε πολέμου φωτιά·
Ἐλᾶτε ν' ἀκοῦστε, παιδιά !

4

Σοφοὶ λεξιθῆρες μακρία,
μὴ λάχῃ σᾶς βλάψω τ' αὐτία·
Τρεχάτε στὰ μνήματα μέσα,
καὶ ψάλτε μὲ λόγια τρελλά.
Ἐλᾶτε ν' ἀκοῦστε, παιδιά !

5

Τὸ λείψανο, πούχε γλυτώσει
ὅ Πρίαμος μὲ θρήνους, μὲ δῶρα,
ἐγύριζε δπίσω τὴν ὥρα
ποὺ πέφτει στὴν ὅψη τῆς γῆς
τὸ φῶς τὸ γλυκὸ τῆς αὐγῆς.

6

Ἐβγῆκαν μαζὶ τῆς θλιμμένης
Τρωάδας ἀπ' ὅλα τὰ μέρη
γυναικες, παιδάκια καὶ γέροι,
θρηνῶντας, νὰ ἰδοῦν τὸ κορμὶ^ν
ποὺ χάνει γι' αὐτοὺς τὴν ψυχή.

Κλεισμένο δὲν ἔμεινε στόμα
ἀπάνου στοῦ Μάρκου τὸ σῶμα.
·Απέθαν^τ, ἀπέθαν^τ ὁ Μάρκος.
Μιὰ θλίψη, μιὰ ἄκρα βοή,
καὶ θρῆνος καὶ κλάψα πολλή.

Παρόμοια ἦχῳ θὰ λαλήσῃ,
τοῦ κόσμου τὴν ὑστερη μέρα,
παντοῦ στὸν καινούριον ἀέρα·
παρόμοια στοὺς τάφους θὰ ἔμβῃ,
νὰ κάμῃ καθένας νὰ ἐβγῇ.

1823.

“Ιμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή·
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη
ποὺ μὲ βίᾳ μετράει τὴ γῆ.

·Απ^τ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων, τὰ ιερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαιρε, ὦ, χαιρε, Ἐλευθεριά!

·Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή·
κι^τ ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
«ἔλα πάλι», νὰ σοῦ εἰπῃ.

·Αργειε νᾶλθη ἐκείνη ἥ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά·
γιατὶ τάσκιαζε ἥ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἥ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λέσ
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἐκτύπαε τάλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά,

κι^τ ἔλεες· «πότε, ᾗ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἔρμιες;»
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ^τ ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ^τ στὰ κλάιματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ^τ αἷμα
πλῆθος αἷμα ἔλληνικό.

9

Μὲ τὰ δοῦχα αίματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφὰ
νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια, δυνατά.

10

Μοναχὴ τὸ δόμοι ἐπῆρες,
ἔξανάλθες μοναχή·
δὲν εἶν' εὔκολες οἱ θύρες,
ἔὰν ἡ χρεία τές κουρταλῆ.*

11

"Αλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια· ἐγαλήνευσε· καὶ ἐχύθη
ἄλλ' ἀνάσαση καμμιά·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

12

"Αλλοι, ωιμέ! οτὴ συφορά σου
διποὺ ἐχαίροντο πολύ,
«σύρε ναῦρης τὰ παιδιά σου,
σύρε», ἐλέγαν οἱ σκληροί:

13

Φεύγει ὁπίσω τὸ ποδάρι,
καὶ δλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα, ἢ τὸ χορτάρι
ποὺ τὴ δόξα σοῦ ἐνθυμεῖ.

14

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλή·
σὰν φτωχοῦ ποὺ θυροδέρνει,
κι' εἴναι βάρος του ἡ ζωή.

15

Ναι· ἄλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη, ἢ τὴ θανή.

16

"Απ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἐλλήνων τὰ ιερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε! ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

17

Μόλις εἶδε τὴν δρμή σου
δι οὐρανός, ποὺ γιὰ τς ἐχθροὺς
εἰς τὴ γῆ τὴ μητρική σου
ἔτρεφ' ἀνθια καὶ καρπούς,

18

Μόλις εἶδε τὴν δρμή σου
δι οὐρανός, ποὺ γιὰ τς ἐχθροὺς
εἰς τὴ γῆ τὴ μητρική σου
ἔτρεφ' ἀνθια καὶ καρπούς,

19

"Ολοι οἱ τόποι σου σ' ἐκράξαν,
χαιρετῶντας σε θερμά,
καὶ τὰ στόματα ἐφωνάξαν
ὅσα αἰσθάνετο ἡ καρδιά.

20

"Ἐφωνάξανε ὅς τ' ἀστέρια
τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ νησιά,
καὶ ἐσηκώσανε τὰ χέρια
γιὰ νὰ δείξουνε χαρά.

21

Μ' ὅλον πού ναι ἀλυσωμένο
τὸ καθένα τεχνικά,
καὶ εἰς τὸ μέτωπο γραμμένο
ἔχει: ψ εύτρα Ἐλευθεριά.

22

Γκαρδιακὰ χαροποίηθη
καὶ τοῦ Βάσιγκτων ἡ γῆ,
καὶ τὰ σίδερα ἐνθυμήθη
ποὺ τὴν ἔδεναν κι' αὐτῆ.

(1). "Ιδε εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' Παραρτήματος τὰς σημειώσεις τοῦ πονητοῦ.

23

Ἄπ' τὸν πύργο του φωνάζει
σὰ νὰ λέη σὲ χαιρετῶ,
καὶ τὴ χήτη του τινάζει
τὸ Λιοντάρι τὸ Ἰσπανό.

24

Ἐλαφιάσθη^{*} τῆς Ἀγγλίας
τὸ θηρίο, καὶ σέρνει εὐθὺς
κατὰ τ' ἄκρα τῆς Ρουσίας
τὰ μουγκρίσματα τς ὁργῆς.

25

Εἰς τὸ κίνημά του δείχνει
πὼς τὰ μέλη εἶν[◦] δυνατά·
καὶ στοῦ Αἴγαίου τὸ κῦμα φίχνει
μία σπιθόβολη ματιά.

26

Σὲ ξανοίγει ἀπὸ τὰ νέφη
καὶ τὸ μάτι τοῦ Ἀετοῦ^{*},
πὸν φτερὰ καὶ νύχια φρέφει
μὲ τὰ σπλάχνα τοῦ Ἰταλοῦ.

27

Καὶ σ' ἐσὲ καταγυρμένος,
γιατὶ πάντα σὲ μισεῖ!
ἐκρωτ[◦], ἐκρωτ[◦] δ σκασμένος,
νὰ σὲ βλάψῃ, ἀν ἡμπορῷ.

28

Ἄλλο ἐσὺ δὲν συλλογιέσαι
πάρεξ ποῦ θὰ πρωτοπᾶς·
δὲν μιλεῖς, καὶ δὲν κουνιέσαι
στὲς βρισιὲς δποὺ ἀγροικᾶς.

29

Σὰν τὸν βράχο δποὺ ἀφήνει
κάθε ἀκάθαρτο νερὸ
εἰς τὰ πόδια του νὰ χύνη
εὐκολόσβηστον ἀφρό,

30

δποὺ ἀφήνει ἀνεμοζάλη,
καὶ χαλάζι, καὶ βροχή,
νὰ τοῦ δέρνουν τὴ μεγάλη,
τὴν αἰώνια κορυφή.

31

Δυστυχιά του, ὥ, δυστυχιά του,
δποιανοῦ θέλει βρεθῆ
στὸ μαχαίρι σου ἀποκάτου,
καὶ σ' ἔκεινο ἀντισταθῆ.

32

Τὸ θηρίο π' ἀνανογιέται^{*},
πὼς τοῦ λείπουν τὰ μικρά,
περιορίζεται^{*}, πετιέται,
αἷμα ἀνθρώπινο διψᾷ.

33

Τρέχει, τρέχει ὅλα τὰ δάση,
τὰ λαγκάδια, τὰ βουνά,
καὶ δπον φθάσῃ, δπον περάσῃ,
φρίκη, θάνατος, ἐρμιά.

34

Ἐρμιά, θάνατος, καὶ φρίκη,
δπον ἐπέρασες κι[◦] ἐσύ·
ξίφος ἔξω ἀπὸ τὴ θήκη,
πλέον ἀνδρείαν σοῦ προξενεῖ.

35

Ἴδοὺ ἐμπόρος σου δ τοῖχος στέκει
τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς·
τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
νὰ τῆς φίξης πιθυμᾶς.

36

Μεγαλόψυχο τὸ μάτι
δείχνει πάντα δπὼς νικεῖ,
καὶ ἀς εἴν[◦] ἄρματα γεμάτη,
καὶ πολέμια χλαλοή^{*}.

37

Σοῦ προβαίνουνε καὶ τρίζουν
γιὰ νὰ δῆς πώς εἶν^τ πολλά.
Δὲν ἀκοῦς ποὺ φοβερίζουν
ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιά; (2)

38

Λίγα μάτια, λίγα στόματα
θὰ σᾶς μείνουνε ἀνοιχτά,
γιὰ νὰ κλαύσετε τὰ σώματα,
ποὺ θὰ ναύρη ἡ συμφορά.

39

Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
τοῦ πολέμου ἀναλαμπή·
τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
λάμπει, κόρφτει τὸ σπαθί.

40

Γιατί ἡ μάχη ἐστάθη ὅλιγη;
Λίγα τὰ αἷματα γιατί;
Τὸν ἔχθρὸν ωδῶν νὰ φύγῃ
καὶ στὸ κάστρο ν^τ ἀνεβῆ (3).

41

Μέτρα... εἶν^τ ἄπειροι οἵ φευγάτοι
ὅποὺ φεύγοντας δειλιοῦν·
τὰ λαβώματα στὴν πλάτη
δέχοντ^τ, ὥστε ν^τ ἀνεβοῦν.

42

Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
τὴν ἀφεύγατη φθορά.
Νά, σᾶς φθάνει ἀποκριθῆτε
στῆς νυκτὸς τὴ σκοτεινιά (4).

43

Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
ἔτσι ἀρχίζει, δποὺ μακριὰ
ἀπὸ φάρη ἐκεῖ σὲ φάρη
ἀντιβούιτε φοβερά.

44

Ἄκούω κούφια τὰ ντουφέκια,
ἀκούω σφίξιμο σπαθιῶν·
ἀκούω ἔντα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

45

“Α! Τί νύκτα ἦταν ἐκείνη,
ποὺ τὴν τρέμει δ λογισμός;
“Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
πάρεξ θάνατου πικρός.

46

Τῆς σκηνῆς ἡ ὁρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
δ σκληρόψυχος δ τρόπος
τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοί,

47

καὶ οἱ βροντές, καὶ τὸ σκοτάδι,
ὅποὺ ἀντίσκοφτε* ἡ φωτιά,
ἐπαράσταιναν τὸν Ἀδη
ποὺ ἀκαρτέοει τὰ σκυλιά.

48

Τ' ἀκαρτέοειε. — Εφαίνοντο ἥσκιοι
ἀναρίθμητοι, γυμνοί,
κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.

49

“Ολη μαύρη μυρμηγκιάζει*
μαύρη ἡ ἐντάφια συντροφιά,
σὰν τὸ δοῦχο δποὺ σκεπάζει
τὰ κρεββάτια τὰ στερνά.

50

Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
ἐπετιοῦντο ἀπὸ τὴ γῆ,
ὅσοι εἶν^τ ἄδικα σφαγμένοι
ἀπὸ τούρκικην δργή.

51

Τόσα πέφτουνε τὰ θερι-
σμένα ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς·
σχεδὸν ὅλα ἔκειά τὰ μέρη
ἔσκεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

52

Θαυμοφέγγει κανέν' ἀστρο,
καὶ ἀναδεύοντο* μαζὶ¹
ἀναβαίνοντας τὸ κάστρο
μὲν νεκρώσιμη σιωπή.

53

"Ετσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα,
μέσῳ στὸ δάσος τὸ πυκνὸν
ὅταν στέλνῃ μίαν ἀχνάδα*
μισοφέγγαρο χλομό,

54

ἐὰν οἱ ἄνεμοι μέσῳ στὸ ἄδεια
τὰ κλαδιὰ μουγκοφυσοῦν,
σειοῦνται, σειοῦνται τὰ μαυράδια καὶ τὰ χέρια
ὅπου οἱ αἰλῶνοι ἀντικυποῦν.

55

Μὲ τὰ μάτια τους γυρεύουν
ὅπου εἶν' αἴματα πηγτά·
καὶ μέσῳ στὰ αἷματα χορεύουν
μὲ βρυχίσματα βραχνά,

56

καὶ χορεύοντας μανίζουν*
εἰς τοὺς "Ἐλληνας κοντά,
καὶ τὰ στήθια τοὺς ἐγγίζουν
μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρά.

57

"Ἐκεὶό τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
βαθιὰ μέσῳ στὰ σωθικά,
ὅθεν ὅλη ἡ λύπη βγαίνει
καὶ ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαχνιά. χέρια, πόδια, κεφαλές,

58

Τότε αὐξαίνει τοῦ πολέμου
ὅ χορὸς τρομακτικά·
σὰν τὸ σκόρπισμα τοῦ ἀνέμου
στοῦ πελάου τὴ μοναξιά.

59

Κτυποῦν ὅλοι ἀπάνου κάτου·
κάθε κτύπημα ποὺ ἐβγῆ
εἶναι κτύπημα θανάτου,
χωρὶς νὰ δευτερωθῇ.

60

Κάθε σῶμα ἰδρώνει, φέει.
Λέκ καὶ ἔκειθεν ἡ ψυχή,
ἀπ' τὸ μῖσος ποὺ τὴν καίει,
πολεμάει νὰ πεταχθῇ.

61

Τῆς καρδίας κτυπιὲς βροντᾶνε
μέσῳ στὰ στήθια τους ἀργά,
περισσότερο εἶν' γοργά.

62

Οὐρανὸς γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι
οὐδὲ πέλαγο, οὐδὲ γῆ.
Γι' αὐτοὺς ὅλους, τὸ πᾶν εἶναι
μαζωμένο ἀντάμα ἔκει.

63

Τόση ἡ μάνιτα καὶ ἡ ζάλη,
ποὺ στοκάζεσαι μὴ πώς
ἀπὸ μία μεριὰ καὶ ἀπὸ ἄλλη
δὲν μείνῃ ἔνας ζωντανός.

64

Κοίτα χέρια ἀπελπισμένα
πῶς θερίζουνε ζωές!
Χάμου πέφτουνε κομμένα

65

καὶ παλλάσκες, κοὶ σπαθία,
μὲ δλοσκόρπιστα μυαλά,
καὶ μὲ δλόσχιστα κρανία,
σωθικὰ λαχταριστά.

Σὰν ποτάμι τὸ αἷμα ἐγίνη
καὶ κυλάει στὴ λαγκαδιά·
καὶ τὸ ἀθῆτο χόρτο πίνει
αἷμα, ἀντὶς γιὰ τὴ δροσιά.

66

Προσοχὴ καμιαὶ δὲν κάνει,
κανέις, ὅχι, εἰς τὴ σφαγή.
Πᾶνε πάντα ἐμπρός ! ^{”Ω}, φθάνει, στῶν ψευδόπιστων τὸ ἀστέρι (5).
φθάνει· ἔως πότε οἱ σκοτωμοί ; Φύσα, φύσα εἰς τὸ Σταυρό.

73

Τῆς αὐγῆς δροσᾶτο ἀέρι,
δὲν φυσᾶς τώρα ἐσὺ πλιὸ

67

Ποῖος ἀφήνει ἔκει τὸν τόπο,
πάρεξ ὅταν ξαπλωθῇ ;
Δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο,
καὶ λές κι εἴναι εἰς τὴν ἀρχή.

”Απ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ Ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε ! ὁ, χαῖρε, Ἐλευθεριά.

68

[”]Ωλιγόστευαν οἱ σκύλοι
καὶ [”]Αλλᾶ» ἐφώναζαν, [”]Αλλᾶ»· Δὲν λάμπ’ ἥλιος μοναχὰ
καὶ τῶν Χριστιανῶν τὰ χείλη
«φωτιά» ἐφώναζαν, «φωτιά».

Τῆς Κορίνθου ἵδυν καὶ οἱ κάμποι.
Τὸν λάμπ’ ἥλιος μοναχὰ
εἰς τοὺς πλάτανους, δὲν λάμπει
εἰς τὸ ἀμπέλια, εἰς τὰ νερά·

69

Λεονταρόψυχα ἐκτυπιοῦντο,
πάντα ἐφώναζαν «φωτιά»·
καὶ οἱ μιαροὶ κατασκορπιοῦντο,
πάντα σκουζοντας* [”]Αλλᾶ».

εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
τώρα ἀθῆτα δὲν ἀντηχεῖ
τὰ λαλήματα ἡ φλογέρα,
τὰ βελάσματα τὸ ἀρνί.

70

Παντοῦ φόβος, καὶ τρομάρα,
καὶ φωνές, καὶ στεναγμοί·
παντοῦ κλάφα, παντοῦ ἀντάρα*,
καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί.

Τρέχουν ἄρματα χιλιάδες,
σὰν τὸ κῦμα εἰς τὸ γιαλό·
ἄλλο οἱ ἀνδρεῖοι παλικαράδες
δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό.

71

[”]Ηταν τόσοι ! Πλέον τὸ βόλι
εἰς τὸ αὐτιὰ δὲν τοὺς λαλεῖ·
ὅλοι χάμου ἐκοίτοντ’ ὅλοι
εἰς τὴν τέταρτην αὐγή.

[”]Ω τρακόσιοι ! σηκωθῆτε
καὶ ἔανάλθετε σ’ ἐμᾶς·
τὰ παιδιά σας θέλετε
πόσο μοιάζουνε μὲ σᾶς.

77

79

“Ολοι ἔκεινοι τὰ φοβοῦνται,
καὶ μὲ πάτημα τυφλὸς
εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται,
κι’ ὅλοι χάνονται ἀπ’ ἑδῶ.

80

Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου
Πεῖνα καὶ Θανατικό,
ποὺ μὲ σχῆμα ἐνὸς σκελεύθρου
περπατοῦν ἀντάμα οἵ δυό.

81

Καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
ἀπεθαίνανε παντοῦ
τὰ θλιψμένα ἀπομεινάρια
τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.

82

Καὶ ἐσὺ ἀθανάτη, ἐσὺ θεία,
ποὺ ὅ, τι θέλεις ἡμπορεῖς,
εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
ματωμένη περπατεῖς !

83

Στὴ σκιὰ χεροπιασμένες
στὴ σκιὰ βλέπω κι’ ἔγω
κρινοδάχτυλες παρθένες,
ὅπου κάνουνε χορό. (6)

84

Στὸ χορὸ γλυκογυρίζουν
ῶραῖα μάτια ἐρωτικά,
καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζουν
μαῦρα, ὀλόχρυσα μαλλιά.

85

Ἡ ψυχή μου ἀναγαλλιάζει*,
πὼς ὁ κόροφος καθεμιᾶς
γλυκοβύζαστο ἔτοιμάζει
γάλα ἀνδρείας, καὶ ἐλευθεριᾶς.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

86

Μέσ’ στὰ χόρτα, στὰ λουλούδια,
τὸ ποτήρι δὲν βαστῶ.
Φιλελεύθερα τραγούδια
σὰν τὸν Πίνδαρο ἔκφωνῶ :

87

Ἄπ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά !

88

Πῆγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ
μέρα ποὺ ἀνθισαν οἱ λόγγοι (7)
γιὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.

89

Σοῦ ἦλθε ἐμπρὸς λαμποκοπῶντας
ἡ Θρησκεία, μὲν σταυρό,
καὶ τὸ δάκτυλο κινῶντας
ὅπου ἀνεῖ* τὸν σύρανό,

90

«σ’ αὐτό» ἐφώναξε, «τὸ χῶμα,
στάσου ὀλόρθη, Ἐλευθεριά».
καὶ φιλῶντας σου τὸ στόμα
μπαίνει μέσ’ στὴν ἐκκλησιά. (8)

91

Εἰς τὴν Τράπεζα σιμώνει,
καὶ τὸ σύγνεφο τὸ ἀχνὸ*
γύρω γύρω της πυκνώνει
ποὺ σκορπάει τὸ θυμιατό.

92

Ἀγροικάει τὴν ψαλμῳδία
ὅποὺ ἐδίδαξεν αὐτή·
βλέπει τὴ φωταγωγία
στοὺς ἀγίους ἐμπρὸς χυτή·
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

93

Ποιοί εἰν' αὐτοὶ ποὺ πλησιάζουν
μὲ πολλὴ ποδοβολή,
κι² ἄρματ' ἄρματα ταράζουν;
Ἐπετάχθηκες Ἐσύ.

94

"Α! τὸ φῶς ποὺ σὲ στολίζει
σὰν ἡλίου φεγγοβολή,
καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
δὲν εἶναι, ὅχι, ἀπὸ τὴ γῆ.

95

Λάμψιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
φῶς τὸ κέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι² ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.

96

Τὸ σπαθί σου ἀντισηκώνεις,
τρία πατήματα πατᾶς,
σὰν τὸν πύργο μεγαλώνεις,
καὶ εἰς τὸ τέταρτο κτυπᾶς.

97

Μὲ φωνὴ ποὺ καταπείθει,
προχωρῶντας ὅμιλεῖς:
«Σήμερ⁹, ἄπιστοι, ἐγεννήθη,
ναί, τοῦ κόσμου ὁ λυτρωτής.

98

Αὐτὸς λέγει... Ἀφογκρασθῆτε:
Ἐγὼ εἰμ⁹ Ἀλφα, Ὁμέγα ἐγώ.
Πέστε, ποὺ θ' ἀποκρυφθῆτε
ἔσεις ὅλοι, ἀν δργισθῶ; (9)

99

Φλόγα ἀκοίμητην σᾶς βρέχω,
ποὺ μ' αὐτὴν ἀν συγκριθῆ
κείνη ἡ κάτω ὅποὺ σᾶς ἔχω,
σὰν δροσιὰ θέλει βρεθῆ.

100

Καταρρώγει ώστὰν τὴ σχίζα*,
τόπους ἀμετρα ὑψηλούς,
χῶρες, ὅρη, ἀπὸ τὴ ῥίζα,
ζῆρα καὶ δένδρα, καὶ θνητούς,

101

καὶ τὸ πᾶν τὸ κατακαίει
καὶ δὲν σώζεται πνοή,
πάρεξ τοῦ ἀνεμού ποὺ πνέει
μέσο⁹ στὴ στάχτη τὴ λεπτή».

102

Κάποιος ἥθελε ἐρωτήσει:
τοῦ θυμοῦ του εἴσαι ἀδελφή;
Ποῖος εἰν⁹ ἄξιος νὰ νικήσῃ,
ἢ μὲ σὲ νὰ μετρηθῇ;

103

Ἡ γῆ αἰσθάνεται τὴν τόση
τοῦ χεριοῦ σου ἀνδραγαθιά,
ποὺ ὅλη θέλει θανατώσει
τὴ μισόχριστη σπορά.

104

Τὴν αἰσθάνονται, καὶ ἀφρίζουν
τὰ νερά, καὶ τ' ἀγροικῶ
δυνατὰ νὰ μουρμουρίζουν
σὰν νὰ ωνάζετο* θηριό.

105

Κακοίζικοι, ποὺ πᾶτε
τοῦ Ἀχελώου μέσο⁹ στὴ ροὴ (10)
καὶ πιδέξια πολεμᾶτε
ἀπὸ τὴν καταδρομὴ

106

ν' ἀποφύγετε! Τὸ κῦμα
ἔγινε ὅλο φουσκωτό.
Ἐκεῖ εὑρήκατε τὸ μνῆμα,
πρὶν νὰ ενδῆτε ἀφανισμό.

107

Βλασφημάει, σκούζει, μουγκρίζει σωριασμένα νὰ τὰ σπρώξῃ
κάθε λάρυγγας ἔχθροῦ·
καὶ τὸ φεῦμα γαργαρίζει*
τὲς βλασφήμιες τοῦ θυμοῦ.

108

Σφαλερὰ τετραποδίζουν
πλῆθος ἄλογα, καὶ δρά
τρομασμένα χλιμιτρίζουν,
καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.

109

Ποῖος στὸν σύντροφον ἀπλώνει
χέρι, ὥσαν νὰ βοηθηθῇ·
ποῖος τὴν σάρκα του δαγκώνει
ὅσο ποὺ νὰ νεκρωθῇ.

110

Κεφαλὲς ἀπελπισμένες
μὲ τὰ μάτια πεταχτά,
κατὰ τᾶστρα σηκωμένες
γιὰ τὴν ὑστερη φορά.

111

Σβηταὶ—αὐξαίνοντας ἡ πρώτη "Α! Γιατί δὲν ἔχω τώρα
τοῦ Ἀχελώου νεροσυρμή,— τὴν φωνὴ τοῦ Μωϋσῆ;
τὸ χλιμιτρισμα, καὶ οἱ κρότοι Μεγαλόφωνα, τὴν ὥρα
καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί. δποὺ ἐσβηοῦντο οἱ μισητοί,

112

"Ετσι ν' ἄκουνα νὰ βουνέῃ
τὸν βαθὺν Ὡκεανό,
καὶ στὸ κῦμα του νὰ πνίξῃ
κάθε σπέρμα ἀγαρηνό*.

113

Κι' ἔκει ποὖναι ἡ Ἀγία Σοφία
μέσῳ* στοὺς λόφους τοὺς ἐπτά,
ὅλα τ' ἄψυχα κορμία
βραχοσύντριφτα, γυμνά,

114

ἡ κατάρα τοῦ Θεοῦ,
κι' ἀπ' ἔκει νὰ τὰ μαζώξῃ
ο ἀδελφὸς τοῦ Φεγγαριοῦ. (11)

115

Κάθε πέτρα μνῆμα ἀς γένη·
καὶ ἡ Θρησκεία, κι' ἡ Ἐλευθεριὰ
μ' ἀργοπάτημα ἀς πηγαίνη
μεταξύ τους, καὶ ἀς μετρᾷ.

116

"Ἐνα λείψανο ἀνεβαίνει
τεντωτό, πιστομητό*,
κι' ἄλλο ξάφνου κατεβαίνει,
καὶ δὲν φαίνεται καὶ πλιό.

117

Καὶ χειρότερο ἀγριεύει
καὶ φουσκώνει δ ποταμός·
πάντα, πάντα περισσεύει
πολυφλοίσβισμα καὶ ἀφρός.

118

Σβηταὶ—αὐξαίνοντας ἡ πρώτη "Α! Γιατί δὲν ἔχω τώρα
τοῦ Ἀχελώου νεροσυρμή,— τὴν φωνὴ τοῦ Μωϋσῆ;
τὸ χλιμιτρισμα, καὶ οἱ κρότοι Μεγαλόφωνα, τὴν ὥρα
καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί. δποὺ ἐσβηοῦντο οἱ μισητοί,

119

τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσε
στοῦ πελάσου τὴν λύσσα ἐμπρός,
καὶ τὰ λόγια ἡχολογοῦσε
ἀναρίθμητος λαός.

120

"Ἀκλουθάει τὴν ἀρμονία
ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρὼν*,
ἡ προφήτισσα Μαρία,
μ' ἔνα τύμπανο τερπνόν, (12)

121

καὶ πηδοῦν ὅλες οἱ κόρες
μὲ τις ἀγκάλες ἀνοιχτές,
τραγουδῶντας, ἀνθοφόρες,
μὲ τὰ τύμπανα κι' ἔκειται.

122

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερήν·
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη
ποὺ μὲ βία μετράει τῇ γῇ.

123

Εἰς αὐτήν, εἶν' ἔακουσμένο
δὲν νικιέσαι ἐσὺ ποτέ.
“Ομως, ὅχι, δὲν εἶν’ ἔνο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

124

Τὸ στοιχεῖον αὐτὸν ἔαπλώνει
κύματ' ἄπειρα εἰς τὴν γῆ,
μὲ τὰ δόποια τὴν περιζώνει
κι' εἶναι εἰκόνα σου λαμπρή.

125

Μὲ βρυχίσματα σαλεύει
ποὺ τρομάζει ἡ ἀκοή·
κάθε ἔύλο κινδυνεύει
καὶ λιμιῶνα ἀναζητεῖ.

126

Φαίνετ' ἔπειτα ἡ γαλήνη
καὶ τὸ λάμψιμο τοῦ ἥλιοῦ,
καὶ τὰ χρώματα ἀναδίνει
τοῦ γλαυκότατου οὐρανοῦ.

127

Δὲν νικιέσαι, εἶν' ἔακουσμένο,
στὴν ἔηρὰν ἐσὺ ποτέ.
“Ομως, ὅχι, δὲν εἶν’ ἔνο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

128

Περοῦν ἄπειρα τὰ ἔαρτια,
καὶ σὰν λόγγος στρομωχτὰ
τὰ τρεχούμενα κατάρτια,
τὰ ὄλοφούσκωτα πανιά.

129

Σὺ τὲς δύναμές σου σπρώχνεις,
καὶ ἀγκαλὰ δὲν εἶν' πολλές·
πολεμῶντας, ἄλλα διώχνεις,
ἄλλα παίρνεις, ἄλλα καῖς.

130

Μὲ ἐπιθύμια νὰ τηράζῃς
δύο μεγάλα σὲ θωρῶ, (13)
καὶ θανάσιμον τινάζεις
ἐναντίον τους κεραυνό.

131

Πιάνει, αὖξαίνει, κοκκινίζει,
καὶ σηκώνει μιὰ βροντή,
καὶ τὸ πέλαο χρωματίζει
μὲ αἵματόχρονη βαφή.

132

Πνίγοντ' ὄλοι οἱ πολεμάρχοι,
καὶ δὲν μνέσκει ἔνα κορμί.
Χάρου, σκιὰ τοῦ Πατριάρχη,
ποὺ σὲ πέταξαν ἐκεῖ.

133

Ἐκρυφόσμιγαν οἱ φίλοι
μὲ τις ἔχθρούς τους τὴν Λαμπρή,
καὶ τοὺς ἔτρεμαν τὰ χείλη,
δίνοντάς τα εἰς τὸ φιλί.

134

Κειὲς τὲς δάφνες, ποὺ ἐσκορπίστε
τώρα πλέον δὲν τὲς πατεῖ, (14)
καὶ τὸ κέρι, ὅπου ἐφιλῆστε,
πλέον, ἄ! πλέον δὲν εὐλογεῖ.

135

“Ολοι κλαῦστε· ἀποθαμένος
ὅ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησιᾶς·
κλαῦστε, κλαῦστε· κρεμασμένος
ώσαν νάτανε φονιᾶς.

136

“Εχει δλάνοικτο τὸ στόμα
πὸ ώρες πρῶτα εἶχε γευθῆ
τὸ Ἀγιον Αἷμα, τὸ Ἀγιο Σῶμα·
Λὲς πώς θὲ νὰ ἔαναβγῆ

137

ἡ κατάρα ποὺ εἶχε ἀφήσει
λίγο πρὶν νὰ ἀδικηθῇ
εἰς δροῖον δὲν πολεμήσῃ,
καὶ ἡμπορεῖ νὰ πολεμῇ.

138

Τὴν ἀκούω, βροντάει, δὲν παύει Κειὸ τὸ σκῆπτρο, ποὺ σᾶς δείχνει
εἰς τὸ πέλαγο, εἰς τὴ γῆ,
καὶ μουγκρίζοντας ἀνάβει
τὴν αἰωνίαν ἀστραπή.

139

Ἡ καρδιὰ συχνοσπαράζει :
Πλὴν τί βλέπω ; σοβαρὰ
νὰ σωπάσω μὲ προστάζει
μὲ τὸ δάχτυλό ἥ θεά.

140

Κοιτάει γύρω εἰς τὴν Εὐρώπη
τρεῖς φορὲς μὲ ἀνησυχιά·
προσηλώνεται κατόπι
στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀρχινῆ :

141

«Παλικάρια μου ! οἱ πολέμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρά,
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἀλεξ. Γ. Σαρῆ Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα Δ' Γυμνασίου 13

142

‘Απ’ ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμη ἐχθρική·
ἄλλο ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τὲς δάφνες σας μαδεῖ.

143

Μία, ποὺ δταν ώσαν λύκοι
ἔαναρχόστενε ζεστοί,
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

144

‘Η Διχόνοια, ποὺ βαστάει
ἔνα σκῆπτρο ἥ δολερή·
καθενὸς χαμογελάει,
πάρο το, λέγοντας, καὶ σύ.

145

Τὴν ἀκούω, βροντάει, δὲν παύει
ἔχει ἀλήθεια ώραία θωριά.
Μὴν τὸ πιάστε, γιατὶ οίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά.

146

‘Απὸ στόμα δποὺ φθονάει,
παλικάρια, ἄς μὴν πωθῆ,
πώς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

147

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά :
«Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά».

148

Τέτοια ἀφήστενε φροντίδα·
ὅλο τὸ αἷμα δποὺ χυθῆ
γιὰ θρησκεία, καὶ γιὰ πατρίδα,
ὅμοιαν ἔχει τὴν τιμή.

149

Στὸ αἷμα αὐτό, ποὺ δὲν πονεῖτε γιὰ πατρίδα, γιὰ θρησκειά, σᾶς δρκίζω, ἀγκαλιασθῆτε, σὰν ἀδέλφια γκαρδιακά.

150

Πόσον λείπει, στοχασθῆτε, πόσο ἀκόμη νὰ παρθῇ πάντα ἡ νίκη, ἢν ἐνωθῆτε, πάντα ἐσᾶς θ' ἀκολουθθῇ.

151

³Ω ἀκουσμένοι εἰς τὴν ἀνδρεία! Καταστῆστε ἔνα σταυρό, καὶ φωνάξετε μὲ μία: «Βασιλεῖς, κοιτάξτε» ἐδῶ.

152

Τὸ σημεῖο ποὺ προσκυνᾶτε εἶναι τοῦτο, καὶ γι' αὐτὸ ματωμένους μᾶς κοιτάτε στὸν ἄγῶνα τὸ σκληρό.

153

³Ακατάπαυστα τὸ βρέζουν τὰ σκυλιά, καὶ τὸ πατοῦν, καὶ τὰ τέκνα του ἀφανίζουν, καὶ τὴν πίστην ἀναγελοῦν.

Ἐξ αἰτίας του ἐσπάρθη, ἐχάθη αἷμα ἀθῷο χριστιανικό, ποὺ φωνάζει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς νυκτός: Νὰ ^{καὶ} δικηθῶ.

155

Δὲν ἀκοῦτε, ἐσεῖς εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, τέτοια φωνή; τώρα ἐπέρασαν αἰῶνες, καὶ δὲν ἔπαψε στιγμή.

156

Δὲν ἀκοῦτε; εἰς κάθε μέρος σὰν τοῦ Ἀβὲλ καταβοῦ. Δὲν εἴν⁵ φύσημα τοῦ ἀέρος, ποὺ σφυρίζει εἰς τὰ μαλλιά.

157

Τί θὰ κάμετε; θ' ἀφῆστε ν⁶ ἀποκτήσωμεν ἐμεῖς λευθερίαν, ἥ θὰ τὴν λύστε ἐξ αἰτίας πολιτικῆς;

158

Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε, ἵδού, ἐμπρός σας τὸ Σταυρό. Βασιλεῖς! ἐλάτε, ἐλάτε, καὶ κτυπήσετε κι⁷ ἐδῶ».

³Εγράφη κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1823.

Ἄποσπάσματα

ἀπὸ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους».

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Εἰσαγωγή. (³Ιακώνου Πολυλαζ). Τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ποιήματος Τὸ Μεσολόγγι, ἦτοι Οἱ ³Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, ἀνήκουν εἰς τρίχ σχεδιάσματα. Τὸ ἀρχαιότερο ἦταν, ὡς φαίνεται, συνθεμένο εἰς εἰδος προφητικοῦ θρήνου εἰς τὸ πέσιμο τοῦ Μεσολογγίου, καὶ λυρικὸ εἰς τὸ σχῆμα. Τὸ δεύτερο, περιεκτικώ-

τέρο σύνθεμα και ἐπικό, εἰς τὸ δποῖο εἰκονίζοντο τὰ παθήματα τῶν γενναίων ἀγωνιστάδων εἰς τές δστερινὲς ἡμέρες τῆς πολιορκίας ἔως ποὺ ἔκαμψη τὸ γιουρούσι. Τὸ τρίτο, ξανάπλασμα τοῦ δευτέρου και εἰς τὸ μέτρο και εἰς τὴ μορφή.

Ἄπὸ τὸ πρῶτον σχεδίασμα.

1

Τότες ἐταραχτήκανε τὰ σωματικά μου, και ἔλεγα πώς ἥρθε ὕρα νὰ ξεψυχήσω· κι' ενδέθηκα σὲ σκοτεινὸ τόπο και βροντερό, ποὺ ἐσκιρτοῦσε σὰν αλωνὶ στάρι στὸ μύλο ποὺ ἀλέθει δγλήγορα, ὁσὰν τὸ χόχλο στὸ νερὸ ποὺ ἀναβράζει· ἐτότες ἐκατάλαβα πὼς ἔκεινο ἦτανε τὸ Μεσολόγγι· ἀλλὰ δὲν ἔβλεπα μήτε τὸ κάστρο, μήτε τὸ στρατόπεδο, μήτε τὴ λίμνη, μήτε τὴ θάλασσα, μήτε τὴ γῆ ποὺ ἐπάτουνα, μήτε τὸν οὐρανό· ἐκατασκέπαζε δλα τὰ πάντα μαυρίλα και πίσσα, γιομάτη λάμψη, βροντή, και ἀστροπελέκι· και ὑψώσα τὰ χέρια μου και τὰ μάτια μου νὰ κάνω δέηση, και ἵδον μέσ' στὴν καπνίλα μία μεγάλη γυναῖκα μὲ φόρεμα μαῦρο σὰν τοῦ λαγοῦ τὸ αἷμα, ὅπου ἡ σπίθα ἔγγιζε κι' ἐσβενότουνε· και μὲ φωνή, ποὺ μοῦ ἐφαίνονταν πὼς νικάει τὴν ταραχὴ τοῦ πολέμου, ἄρχισε :

«Τὸ χάραμα ἐπῆρα
τοῦ Ἡλιου τὸ δρόμο,
κρεμῶντας τὴ λύρα
τὴ δίκαιη στὸν ὅμο,
κι' ἀπ' ὅπου χαράζει
ώς ὅπου βυθῆ,

τὰ μάτια μου δὲν εἶδαν τόπον ἐνδοξότερον ἀπὸ τοῦτο τὸ ἄλωνάκι».

2

Παράμερα στέκει
ὅ ἀντρας, και κλαίει·
ἀργὴ τὸ τουφέκι
σηκώνει, και λέει :
«Σὲ τοῦτο τὸ χέρι
τί κάνεις ἐσύ ;
‘Ο ἔχθρος μου τὸ ξέρει
πὼς μοῦ εἴσαι βαρύ».

Τῆς μάννας ὡς λάβρα !
Τὰ τέκνα τριγύρου
φθαρμένα καὶ μαῦρα,
σὰν ἥσκιους ὄνείδουν·
λαλεῖ τὸ πουλάκι
στοῦ πόνου τὴν γῆν,
καὶ βρίσκει σπειράκι,
καὶ μάννα φθονεῖ.

Απὸ τὸ δεύτερον σχεδίασμα.

1

“Ακοα τοῦ τάφου σιωπὴ στὸν κάμπο βασιλεύει.
Λαλεῖ πουλί, παίρνει σπειρί, κι” ἡ μάννα τὸ ζηλεύει.
Τὰ μάτια ἡ πεῖνα ἐμαύρισε· στὰ μάτια ἡ μάννα μνέει.
Στέκει δὲ Σουλιώτης δὲ καλὸς παράμερα, καὶ κλαίει :
«Ἐρμο τουφέκι σκοτεινό, τί σ’ ἔχω γὰρ στὸ χέρι ;
‘Οποὺ σὺ μούγινες βαρύ, κι” δὲ Ἀγαρηνὸς τὸ ξέρει».

2

Τὸ Μεσολόγγι εἶπεσε τὴν ἀνοιξῆν· δὲ ποιητὴς παρασταίνει τὴν Φύσην, εἰς τὴν στιγμὴν ποὺ εἰναι ὠραιότερη, ὡς μία δύναμη, ἡ δῆποια, μὲ δλα τὸ ἀλλα καὶ διλικὰ καὶ ἥθικα ἐνάντια, προσπαθεῖ νὰ δειλιάσῃ τοὺς πολιορκημένους· ἵδον οἱ στοχασμοὶ τοῦ ποιητῆ¹ :

“Η ζωὴ ποὺ ἀνασταίνεται μὲ δλες της τές χαρές, ἀναβρύζονταις δλοῦθε, νέα, λαχταριστή, περιχυνόμενη εἰς δλα τὰ ὄντα· ἡ ζωὴ ἀκέραιη, ἀπὸ δλα τῆς φύσης τὰ μέρη, θέλει νὰ καταβάλῃ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴν θάλασσα, γῆ, οὐρανός, συγχωνευμένα, τὰ δῆποια πάλι πολιορκοῦν τὴν ἀνθρώπινη φύση στὴν ἐπιφάνεια καὶ στὸ βάθος της.

“Η ὠραιότης τῆς φύσης, ποὺ τοὺς περιτριγυρίζει, αὐξαίνει εἰς τοὺς ἔχθροὺς τὴν ἀνυπομονήσια νὰ πάρουν τὴν χαριτωμένη γῆ, καὶ εἰς τοὺς πολιορκημένους τὸν πόνον δὲ τὴν χάσουν.

(¹) Οἱ στοχασμοὶ αὗτοὶ εὑρέθησαν γραμμένοι ἀπὸ τὸν Σολωμὸν ἴταλιστή, ἔχουν δὲ μεταφρασθῆ ἀπὸ τὸν Ἡ. Πολυλάχ.

Ο Ἀποίλης μὲ τὸν Ἐρωτα χορεύουν καὶ γελοῦνε,
κι' ὅσ' ἄνθιτα βγαίνουν καὶ καρποί, τόσ' ἄρματα σὲ αἰλειοῦνε.
Λευκὸ βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει,
καὶ μέσ' στὴ θάλασσα βαθιὰ ἔαναπετιέται πάλι,
κι' ὀλόλευκο ἐσύσμιξε μὲ τὸ οὐρανοῦ τὰ κάλλη. 5

Καὶ μέσ' στῆς λίμνης τὰ νερά, ὅπ' ἔφθασε μὲ ἀσπούδα*,
ἔπαιξε μὲ τὸν ἥσκιο τῆς γαλάζια πεταλούδα,
ποὺ εὐώδιασε τὸν ὑπὸ τῆς μέσα στὸν ἄγριο κρίνο.
Τὸ σκουληκάκι βρίσκεται οὐρα γλυκειὰ κι' ἔκεινο.
Μάγεμα ἡ φύσις κι' ὄνειρο στὴν ὁμορφιὰ καὶ χάρη, 10
(ἡ μαύρη πέτρα δλόχουση καὶ τὸ ἔερὸ χορτάρι)
μὲ χίλιες βρύσες χύνεται, μὲ χίλιες γλῶσσες κρένει*:
"Οποιος πεθάνῃ σήμερα, χίλιες φορές πεθαίνει.

Τρέμενος ἡ ψυχὴ καὶ ἔαστοχῷ* γλυκὰ τὸν ἑαυτό τῆς.

3

Ἐνῷ ἀκούεται τὸ μαγευτικὸ τραγούδι τῆς ἄνοιξης, ὃποὺ κινδυνεύει νὰ ἔπινησῃ εἰς τοὺς πολιορκημένους τὴν ἀγάπη τῆς ζωῆς
τόσον, ὡστε νὰ ὀλιγθστέψῃ ἡ ἀντρεία τους, ἔνας τῶν Ἑλλήνων
πολεμάρχων σαλπίζει κράζοντας τοὺς ἄλλους εἰς συμβούλιο, καὶ
ἡ σβημένη κλαγγή, ὃποὺ βγαίνει μέσ' ἀπὸ τὸ ἀδυνατισμένο στῆθος του,
φθάνοντας εἰς τὸ ἔχθρικὸ στρατόπεδο παρακινεῖ ἔναν
Ἀράπη νὰ κάμῃ ὅ,τι περιγράφουν οἱ στίχοι 4—12.

«Σάλπιγγα, κόψος τοῦ τραγουδιοῦ, τὰ μάγια μὲ βία,
γυναικός, γέροντος, παιδιοῦ, μὴ κόψουν τὴν ἀντρεία».
Χαμένη, ἀλίμονον! κι' ὀκνὴ τὴ σάλπιγγα γροικάει.
"Ἄλλα πῶς φθάνει στὸν ἔχθρο καὶ κάθ' ὥχὴ ἔπινάει;
Γέλιο στὸ σκόρπιο στρατευμα σφοδρὸ γεννοβολιέται, 5
κι' ἡ περιπαίχτρα σάλπιγγα μεσουρανὶς πετιέται.
Καὶ μὲ χαρούμενη πνοὴ τὸ στῆθος τὸ χορτάτο,
τὸ ἀράθυμο, τὸ δυνατό, κι' ὅλο ψυχὲς γιομᾶτο,
βαρῶντας γύρου δλόγυρα, δλόγυρα καὶ πέρα,
τὸν ὁμορφο τρικύμισε καὶ ἔαστερον ἀέρα. 10
Τέλος μακριὰ σέρνει λαλιά, σὰν τὸ πεσούμεν ἄστρο,
τρανὴ λαλιά, τρόμου λαλιά, ὅητὴ κατὰ τὸ κάστρο.

Διάφοροι ἄλλοι μεμονωμένοι στίχοι :

Θύρες ἀνοίξτε ὅλόχρυσες γιὰ τὴ γλυκειὰν ἐλπίδα.

Κι^τ ἀνθιζε μέσα μου ἥ ζωή, μ^ο ὅλα τὰ πλούτια πᾶχει.

Συχνὰ τὰ στήθια ἔκουρασα, ποτὲ τὴν καλωσύνη.

*Ολοι σὰν ἔνας, ναί, χτυποῦν, ὅμως ἐσὺ σὰν ὅλους.

*Ολίγο φῶς καὶ μακρινό, σὲ μέγα σκότος κι^τ ἔρμο.

Σὲ βυθὸν πέφτει ἀπὸ βυθὸν ὡς ποὺ δὲν ἦταν ἄλλος.

*Ἐκεῖθ^ρ ἔβγηκε ἀνίκητος.

Πάντα ἀνοιχτά, πάντ^ρ ἄγρυπνα, τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου.

Σ^τ ἐλέγχ^ρ ἥ πέτρα ποὺ κρατεῖς, καὶ κλεῖ φωνὴ κι^τ αὐτήνη.

*Η δύναμή σου πέλαγο, κι^τ ἥ θέλησή μου βράχος.

**Απὸ τὸ τρίτον σχεδίασμα.*

- Μητέρα, μεγαλύψυχη στὸν πόνο καὶ στὴ δόξα,
κι^τ ἀν στὸ κρυφὸ μυστήριο ζοῦν πάντα τὰ παιδιά σου
μὲ λογισμὸ καὶ μ^ο ὅνειρο, τί χάρη ἔχουν τὰ μάτια,
τὰ μάτια τοῦτα, νὰ σ^ρ ἰδοῦν, μέσ^τ στὸ πανέρμο δάσος,
5 ποὺ ξάφνου σοῦ τριγύρισε τ^ρ ἀθάνατα ποδάρια
(κοίτα) μὲ φύλλα τῆς Λαμπρῆς, μὲ φύλλα τοῦ Βαῖῶνε !
Τὸ θεϊκό σου πάτημα δὲν ἄκουσα, δὲν εἶδα.
*Ατάραχη σὰν οὐρανὸς μ^ο ὅλα τὰ κάλλη πᾶχει,
ποὺ μέρη τόσα φαίνονται καὶ μέρη ναι κρυμμένα.
10 *Αλλά, Θεά, δὲν ἡμπορῶ ν^τ ἀκούσω τὴ φωνή σου,
κι^τ εὐθὺς ἔγω τ^ρ ἔλληνικοῦ κάσμου νὰ τὴ χαρίσω ;
Δόξα χ^ρ ἥ μαύρη πέτρα του καὶ τὸ ξερὸ χορτάρι.
(*Η Θεὰ ἀπαντάει εἰς τὸν ποιητή, καὶ τὸν προστάζει γὰ φάλη
τὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου).

... Ἀλλ᾽ ἥλιος, ἀλλ᾽ ἀδρατος αἰθέρας κοσμοφόρος
ὅ στύλος φανερώνεται, μὲ κάτου μαζωμένα
τὰ παλικάρια τὰ καλά, μὲ ἀπάνου τὴ σημαία,
ποὺ μουδιμουρίζει καὶ μιλεῖ καὶ τὸν Σταυρὸν ἀπλώνει
παντόγυρα στὸν ὅμορφον ἀέρα τῆς ἀντρείας. 5
Κι' ὁ οὐρανὸς καμάρινε, κι' ἡ γῆ χεροκροτοῦσε.
Κάθε φωνὴ κινούμενη κατὰ τὸ φῶς μιλοῦσε,
κι' ἐσκόρπια τὰ τρισεύγενα λουλούδια τῆς ἀγάπης.
«Οὐμορφη, πλούσια, κι' ἄπαρτη, καὶ σεβαστή, κι' ἀγία !».

‘Ο Πειρασμός.

“Εστησ” ὁ “Ερωτας χοοὸ μὲ τὸν ξανθὸν Ἀπούλη,
κι' ἡ φύσις ηὔρε τὴν καλὴν καὶ τὴ γλυκειά της ὥρα.
Καὶ μέσ' στὴ σκιά, ποὺ φούντωσε καὶ κλεῖ δροσιές καὶ μόσχους,
ἀνάκουστος κηλαϊδισμὸς καὶ λιποθυμισμένος.
Νερὰ καθάρια καὶ γλυκά, νερὰ χαριτωμένα, 5
χύνονται μέσ' στὴν ἀβυσσὸ τὴ μοσχοβολισμένη,
καὶ παίροντες τὸ μόσχο της, κι' ἀφήνοντες τὴ δροσιά τους,
κι' οὕλα στὸν ἥλιο δείχνοντας τὰ πλούτια τῆς πηγῆς τους,
τρέχουν ἔδω, τρέχουν ἔκει, καὶ κάνουν σὰν ἀηδόνια.
“Εξ” ἀναβρύζει κι' ἡ ζωὴ “ς γῆ, “ς οὐρανό, σὲ κῦμα. 10
“Αλλὰ στῆς λίμνης τὸ νερό, πὲ ἀκίνητο “ναι κι' ἀσπρό,
ἀκίνητο” ὅπου κι' ἀν ἰδῆς, καὶ κάτασπρὸ ὡς τὸν πάτο,
μὲ μικρὸν ἡσκιον ἀγνωρὸν ἔπαιξ” ἡ πεταλούδα,
ποῦ χὲ εὐωδίσει τες ὑπνους της μέσα στὸν ἄγριο κρίνο.
“Αλαφοήσκιωτε καλέ, γιὰ πὲς ἀπόψε τ’ εἰδες. 15
Νύχτα γιομάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια !
χωρὶς ποσῶς γῆς, οὐρανός, καὶ θάλασσα νὰ πνέε,
οὐδὲ ὅσο κάν” ἡ μέλισσα κοντὰ στὸ λουλουδάκι,
γύρουν σὲ κάτι ἀτάραχο, πὲ ἀσπρίζει μέσ’ στὴ λίμνη,
μονάχο ἀνακατώθηκε τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι, 20
κι' ὅμορφη βγαίνει κορασιὰ ντυμένη μὲ τὸ φῶς του.

1826—1844.

‘Ο καλὸς σπορεύς.

Αἰμιλίας Στεφ. Δάφνη.

1

‘Ο παπᾶς τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ τριμένο
ράσο, τ’ ἀσπρα γένεια, τὴ γαλήνη,
περνάει μέσ’ στὸ χωράφι τ’ ὁργωμένο
κι’ ἀπλόχερα τὸ σπόρο γύρω ἀφήνει.

Μὲ κινήματα ἀργά, σάμπως νὰ δίνῃ
στὴ μάννα γῆ εὐλογίες, τὸ διαβασμένο
σιτάρι του σκορπάει μ’ ἐμπιστοσύνη
στὸ πατρικό του χῶμα τὸ βρεγμένο.

«Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ...» κι’ ἀργοσαλεύουν
σὲ ψαλμό, ἀλληλούια λὲν τὰ χεῖλη...
Χινόπωρο, στοιβὲς τὰ φύλλα φεύγουν

στὰ χαντάκια πεσμένα. Μὰ τοῦ Ἀπρίλη
τὸ φῶς μέσ’ στὴν ψυχή του δέ γέρος φέρνει
καθώς, σὰ βιβλικὸς* λευίτης, σπέρνει.

2

Θεοφάνεια. ‘Ο οὐρανὸς πανηγυρίζει·
ἔν’ ἀσπρο περιστέρι φεύγει ἀπάνου.
Μ’ ἔνα κλωνὶ δέ παπᾶς δεντρολιβάνου
μ’ ἀγιασμὸ τὸ γρασίδι του φαντίζει.

‘Η δέηση κρίνος μέσα του, κι’ ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικὰ τὰ λόγια μουρμουρίζει,
ποὺ λένε γιὰ τὸ θάμα τοῦ Ἰορδάνου.

Καὶ πέφτει τὸ νεράκι τ’ ἀγιασμένο,
διαμάντια ὑγρά, στὸ πράσινο χωράφι.
Σὲ κάθε αὐλάκι πέφτει χλοϊσμένο,

στὰ φύτρα, στὸ ἀγριολούλουδα, στὸ ἀγκάθι,
πέφτει στὸ νέο σιτάρι καὶ στὸ βάτο,
καὶ στὸ σκορπιὸ ποὺ κρύβεται ἀπὸ κάτω.

3

Καὶ νά, τοῦ Θεοιστῆ τοῦ μῆνα ἡ ὥρα,
τῶν ἔργων καὶ τῶν κόπων ἡ μητέρα.
Μιὰ χρυσοθάλασσα εἶναι καρποφόρα
δ κάμπος ποὺ γιορτάζει πέρα ὡς πέρα.

‘Υγείας κι’ ὁμορφιᾶς σχήματα τώρα
τὰ στάχια ποὺ τρεμίζουν στὸν ἀγέρα,
μὲ ὑποταγὴ προσμένουν τὴν ἡμέρα
νὰ δώσουν, ἵερὴ θυσία, τὰ δῶρα.

Καὶ νά, ὁ καλὸς σπορέας ὁ γέρος φτάνει,
κι’ ἀστράφτει πιὸ πολὺ ἡ μορφὴ ἡ χιονάτη
παρὰ τὸ καλοτρόχιστο δρεπάνι.

Μὰ κόβοντας τὸ στάρι καὶ τὴν ἥρα,
γιὰ τὸν τσιγγάνο τὸ φτωχὸ ψὸν ἀφῆσῃ κάτι,
γιὰ τὸ πουλάκι τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ τὴ χήρα.

1923.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

ΒΙΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Ψευδώνυμον του κ. Γ. "Αθανασιάδου. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον κατὰ τὸ 1894. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον νομικά. Ἀπὸ γεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν ποίησιν, ἐσχάτως δὲ καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ ἐξελέγη τὸ 1926 δουλευτής Αἰτωλίας καὶ Ἀχαρνανίας. Ποιητικάς συλλογάς ἐδημοσίευσε τὰς ἔξης: *Τὸ πρωινὸ δεκάνημα* (1919), *Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτό* (1922), *Καιρὸς πολέμου* (1922), καὶ *Εἰρημὸς* (1929). Διηγήματα δὲ *Τὸ πράσινο καπέλλο* (1922) κ. ἄ.

ΒΗΛΑΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του προσελήφθη ὡς ἰδιαιτερος ἱατρὸς τοῦ νοσοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Βελῆ. Κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του, καὶ κατέφυγε εἰς τὸ Ζαχόριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1823. Ἡτοῦ περόμιχος τῆς δημοτικῆς γλώσσης, τῆς δποίας καὶ ἐζήτησε ν' ἀπλοποιήσῃ τὴν ὁρθογραφίαν μὲ τὸ διδιλαρίον του *Η ρομεηκη γλοσσα* (Στην τηπογραφη των Κορφών, 1814). Εἰς τὴν ἀπλῆγη αὐτὴν γλῶσσαν ἔγραψε ποιήματα καὶ μετέφρασε τὴν Βατραχομυομαχίαν καὶ τὸν Κρίτωνα τοῦ Ηλίαντος. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τὸ 1827 εἰς τὴν Κέρκυραν.

ΒΙΚΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1835 εἰς τὴν Ἐρμούπολιν. Νεώτατος μετέβη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἐμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμπορευόμενος. Ἀπὸ τὸ 1874 ἐγκατεστάθη εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ ἀπὸ τὸ 1896 εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἀφωσιώθη εἰς διάφορα κοινωφελῆ ἔργα. Οὕτω τὸ 1899 ἔδρυσε τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν Ὡφελίμων Βιβλίων»,

τοῦ ὁποίου καὶ διετέλεσε πρόεδρος μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐκληροδότησε δὲ εἰς αὐτὸν καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν περιουσίαν του. Ἀπέθανε τὸ 1908. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ἐκ τῶν δποίων τὰ σπουδαιότερα εἰναι. Α' Ποιητικά: *Στίχοι* (Λονδίνον 1863). Β' Πεζά: 1) Διηγήματα: τὸ εἰς πολλὰς γλώσσας μεταφρασθὲν *Δουκῆς Λάρας* (εἰς τὸ δποίον διηγεῖται τὰς τραγικὰς περιπετείας μιᾶς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21, 1879) καὶ τὰ *Διηγήματα* (1887). 2) Ἐντυπώσεις: *Απὸ Νικοπόλεως εἰς Ολυμπίαν* (1886), *Διαλέξεις καὶ ἀναμνήσεις* (1893). 3) Ἀπομνημονύματα: *Ἡ ζωὴ μου* (1908).

Ο Δημήτριος Βικέλας μὲ τὸν Γεώργιον Βιζυηνὸν (1852-1896) ἔγραψαν πρῶτοι ὡραῖα διηγήματα περιγράφοντα τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ θῆτα καὶ ἔθιμα, καὶ δύνανται ὡς ἐκ τούτου νὰ θεωρηθῶσιν οἱ πατέρες τοῦ νεοελλ. διηγήματος.

ΓΡΥΠΑΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σίρφον τὸ 1871. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Διετέλεσε καθηγητής, ἐπιθεωρητής τῆς ἐκπαίδευσεως, τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ηαδείας, καὶ σήμερον εἶναι διευθυντής τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ἐνωρὶς ἡσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν, τὰ δὲ ποιήματα αὐτοῦ ἔξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες* (1919). Μετέφρασεν ἐπίσης τὰς τραγῳδίας τοῦ Αἰσχύλου, καθὼς καὶ τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος.

ΔΑΦΝΗ ΑΙΜΙΛΙΑ.

Ψευδώνυμον τῆς κυρίας Αἰμιλίας Θρασυδούλου Ζωϊοπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ἀρσάκειον. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἥλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἐδημοσίευσε δὲ μέχρι τοῦδε τὰ ἔξης ἔργα: Α'. Ποιητικάς συλλογάς: τὰ *Χρυσάνθεμα* (1910) καὶ τὰ *Χρυσᾶ οὐπελλὰ* (1922). Β'. Μυθιστόρημα: *Τὸ τάλαντο τῆς Σμαρῶς* (1922). Καὶ Γ' τὰ δραματικὰ ἔργα *Δόξα τοῖς ήττημένοις*, *Οἱ γέροι*, *Ἡ ἀπολύτρωση* (1921).

ΔΑΦΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ.

Ψευδώνυμον του κ. Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου. Ἔγεννήθη εἰς τὸ Ἀργος κατὰ τὸ 1882. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μαθηματικὰ καὶ ἐπειτα διετέλεσεν ἐπί τινα ἔτη καθηγητὴς γυμνασίου σήμερον διηγητεῖται ὡς τμηματάρχης εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἐνωρὶς ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε πολλὰς μελέτας εἰς ἑφημερίδας καὶ περιοδικά, ἵδιαιτέρως δὲ τὰς ποιητικὰς συλλογὰς δὲ Ἀνθισμένος δρόμος (1911) καὶ τὸ Ἀνοιχτὸ παράθυρο (1921), έραθευθὲν ἐν διαγωνισμῷ. Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων σπουδαιότερον είναι τὸ δράμα αὐτοῦ Τὸ πατρικὸ σπίτι (1921).

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΡΑΓΝΟΛΔΟΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1863 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐσπούδασε γεωπονικὰ εἰς Γκρινιδὸν τῆς Γαλλίας. Ὅταν ἐπέστρεψεν, ἡσολήθη εἰς ἑργασίας τυροκομικὰς εἰς τὸ Μαλακάσι τῆς Πίγδου καὶ ἐπέτυχε τὸν τύπον τῶν ἑλληνικῶν τυρῶν Ἀγράφων. Διηγύθυνε κατόπιν ἐπί τινα χρόνον τὴν γεωργικὴν σχολὴν Ἀιδινίου. Ἀπὸ τὸ 1906 ἐγκατεστάθη ὡς γεωργὸς εἰς τὰς Ἕνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1922. Ἐκτὸς πολλῶν ἀρθρῶν του δημοσίευθέντων εἰς ἑφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν Σύλλογον Ὡφελίμων Βιβλίων τὰ ἔντις διδοῖα: Ὁ γεωργὸς (1801), Τὸ γάλα (1903), Ὁ καπνὸς (1904), Ὁ μικρὸς κτηνοτρόφος (1905), κ. ἄ.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ γονεῖς Μεσολογγίτας. ἦκουσε μαθήματα νομικῆς καὶ φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Διηγύθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ περιοδικὰ Ἐστία, Ἐθνικὴ ἀγωγὴ, Μελέτη, διετέλεσε τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὡφελίμων Βιβλίων ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως του, καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 είναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ νεαρᾶς ήλικίας ἀφωνίαθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ὑπῆρξε δὲ ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἀθηναίους ποιητάς, οἱ Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δποιοι ἔστρεψαν τὴν προσοχήν των εἰς τὰς λαϊκάς παραδόσεις καὶ ἔφαλαν εἰς δημοτικὴν γλώσσαν τὴν ἑλληνικὴν φύσιν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ζωήν. Ἐργα αὐτοῦ εἰς χωριστοὺς τόμους ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἔξης : Α' Ποιημάτων δέκα τόμοι, μεταξὺ τῶν δποίων τὰ Ἀμάραντα (1891), ἡ Γαλήνη (1902), τὰ Φωτερὰ σκοτάδια (1914). Β' Ηεζά : 1) Ἐντυπώσεις : Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαὶ (1882), Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ (1883). 2) Διηγήματα καὶ μυθιστορήματα : Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις (1886), Τὸ βοτάνι τῆς ἀγάπης (1901), Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως (1904), Ἔρση (1922), κ. ἄ.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1805 εἰς τὸ Συράκου τῆς Ἡπείρου. Ὁ πατέρ^ρ του ἦτο πλούσιος ἔμπορος, ἀλλὰ κινήσας ἐνεκα τούτου τὴν ὅρεξιν τοῦ ἀπλήστου Ἀλῆ, ἥναγκασθη τὸ 1814 ν^ο ἀφῆση εἰς τὸν τύραννον τὸ πλειστονέρος τῆς περιουσίας του καὶ νὰ ἐκπατρισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὸ Λιβόργον τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖ δ^ε Γεώργιος ἔξεπαιδεύθη καὶ ἤρχισε γὰ σπουδᾶ^{νη} γη νομικά. Μόλις δμως ἔξερράγη ἡ ἐπιχαράστασις, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησεν ἀνδρείως εἰς πλείστας μάχας. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὑπηρέτησεν ως οἰκονομικὸς ὑπάλληλος. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1858. Ἀπὸ νεότητος αὐτοῦ ἥσχολετο εἰς τὴν ποίησιν, ἔφαλλε δὲ κατὰ τὸ πλειστον τὰ ἔργα τοῦ Ἀγῶνος· τὰ Ἀπαντα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν τὸ 1859.

ΚΑΛΒΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1792. Νεώτατος μετέδη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐσπούδασε, προστατεύμενος ἀπὸ τὸν Ἑλληνοϊταλὸν ποιητὴν Φώσκολον. Ἐπειτα ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δηπου εἰργάσθη ἐπ' ὅλιγα ἔτη ως διδάσκαλος. Τὸ 1826 ἥλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν, καὶ παρέμεινεν ἔκει διδάσκων, ιδιωτικῶς ως ἐπὶ

τὸ πλεῖστον, μέχρι τοῦ 1859. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1869. Ὁ Κάλβος ἦτο σοφώτατος ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὰ φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ του συγγράμματα ἔμειναν ἀνέκδοτα. Ποιητικὰ ἔργα συνέθεσεν εἰκοσιν ψῆδας, αἱ δποῖαι ἐδημοσιεύθησαν μὲ τὸν τίτλον *Δύρα* (αἱ δέκα εἰς τὴν Γενεύην τὸ 1824, αἱ ἄλλαι δέκα εἰς τοὺς Παρισίους τὸ 1826).

ΚΑΛΛΙΓΑΣ ΠΑΥΛΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην τὸ 1814. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Τεργέστην, δπου εἶχε καταφύγει ἀπὸ τὸ 1821 δ πατήρ του, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ νομικά. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀθήνας διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἔξελέγη δὲ πολλάκις δουλευτὴς καὶ ἔγινε διουργὸς καὶ τέλος διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων νομικῶν συγγραμμάτων του ἔγραψε καὶ τὸ πρῶτον ἀξιον λόγου ἐλληνικὸν μυθιστόρημα *Θάνος Βλένας* (1855).

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡ.

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1852. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπιμελητὴς τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἔπειτα δὲ Διευθυντὴς αὐτῆς. Τελευταῖον ἔξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς ἴστορικάς, λαογραφικάς καὶ τοπογραφικάς ἑρεύνας, σχετικάς ἵδιως μὲ τὰς μεσαιωνικάς καὶ νεωτέρας Ἀθήνας. Ἐξέδωκε *Ιστορίαν τῶν Ἀθηνῶν* ἐπὶ *Τουρκοκρατίας* (3 τόμους, 1889—1896), τοὺς *Ἀρματωλοὺς* καὶ *ιλέφτας*, (1913), τὰς

Παλαιὰς Ἀθήνας (1923) κ. ἄ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης, εἰς περιόδικὰ ἵδιως καὶ ἐφημερίδικς, πολλὰ λογοτεχνικὰ ἔργα, ἀπὸ τὰ δποῖα μερικὰ ἔξεδόθησαν καὶ ἵδιαιτέρως: 1) Ποιήματα: *Μῦθοι* καὶ διάλογοι (1881). 2) Διηγήματα: *Περασμένα χρόνια* (1911), *Διηγήματα* (1915), *Ἀθηναϊκὰ διηγήματα* (1915), κ. ἄ. 3) Γυῶμαι: *Θρύψαλα* (1911), *Νέα Θρύψαλα* (1922). 4) Δραματικὰ ἔργα: *H Νεράιδα τοῦ Κάστρου* (1924), κ. ἄ.

ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

¹Εγεννήθη εἰς τὴν Ἰθάκην κατὰ τὸ ἔτος 1880. ²Εσπούδασεν εἰς τὴν Ρουμανίαν. ³Απὸ γεαρᾶς ήλικίας ἡσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ εἰργάσθη ώς συντάκτης πολλῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων. ⁴Ελαβε μέρος εἰς δόλους τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 πολεμικούς ἀγῶνας, ώς πολεμιστής καὶ πολεμικὸς συγχρόνως ἀνταποκριτής. Περιώδευσεν ἐπίσης πλειστα μέρη τοῦ ἔξω ⁵Ελληνισμοῦ καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐδημοσίευσε μακράς περιγραφὰς αὐτῶν εἰς ἐφημερίδας. ⁶Απὸ τὰ ἔργα του εἰς ἴδιαιτερον τόμον ἔξεδόθη ⁷Ο βουλγαρικὸς πόλεμος (1914).

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.

¹Εγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινά τῆς Ἡλείας. ²Εσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ώς στρατιωτικὸς ἱατρός. ³Απέθανε τὸ 1922 εἰς τὸ ⁴Αμαρούσιον. ⁵Έκτὸς πολλῶν ἀρθρων, ἐντυπώσεων καὶ διηγημάτων, δημοσίευθέντων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐδημοσίευσεν εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἔξης ἔργα του, δλα σχεδὸν διηγήματα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἴστορίαν, τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ: Διηγήματα (1892), ⁶Η Λυγερὴ (1896), ⁷Ο ξητιᾶνος (1897), τὰ Δόγια τῆς πλώρης (τόμος Α' 1899, τόμος Β' 1902), Παλιὲς ἀγάπες (1900), δ ⁸Αρχαιολόγος (1904) κ. ἄ.

ΚΟΡΑΗΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ.

¹Εγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην τὸ 1748, ἀπὸ γονεῖς καταγομένους ἀπὸ τὴν Χίον· τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθεν εἰς τὴν Σμύρνην. ²Ο πατήρ του, ἐμπορος ὑφασμάτων, τὸν ἔστειλε τὸ 1772 εἰς τὸ ³Αμστελδάμον ώς ἀνταποκριτὴν αὐτοῦ καὶ ἄλλων Σμυρναίων ἐμπόρων. ⁴Εξ ἔτη ἔμεινεν δ Κοραῆς ἐκεῖ, ἀσχολούμενος δημως περισσότερον μὲ τὰ γράμματα, παρὰ μὲ τὸ ἐμπόριον. Τὸ 1778 τὸν ἀνεκάλεσεν δ πατήρ του εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου καὶ μετέφρασε τὴν ⁵Ορθόδοξον

Διδασκαλίαν (Κατήχησιν) τοῦ Ρώσου μητροπολίτου Πλάτωνος, ἡ δρποία ἐτυπώθη εἰς τὴν Δειψίαν τὸ 1782. Ἐπειδὴ δὲν ἦμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, κατώρθωσε μὲ πολλὰς δυσκολίας νὰ πείσῃ τὸν πατέρα του νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταβῇ ἐκ νέου εἰς τὴν Εύρωπην, διὰ νὰ σπουδᾶσῃ τώρα τὴν ἴατρικήν. Ἔτσι τὸ 1782 ἐπῆγεν εἰς τὸ Μομπελλιέ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ λαμπράς ἔκει σπουδᾶς ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τὸ 1786. Ἀπὸ τὸ 1788 ἐγκατεστάθη εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς ἐργασίας, ἐκδίδων ἰδίως τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν δμοεθγῶν του. Ἐδῆμοςίευσεν οὕτω τὸν Ἰπποκράτην, τοὺς Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλουτάρχου, τὰ Γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος, μέρος τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ομήρου, καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀκαταπονήτως δὲ ἐργαζόμενος ἀπέθανε τὸ 1833 εἰς τοὺς Παρισίους. **Τῶν μετὰ θάνατον** εὑρεθέντων κύτου ἐτυπώθησαν ἐπτὰ τόμοι, ἀπὸ τοὺς δρποίους τρεῖς τόμοι: Ἐπιστολαι (1885). Ὁ Κοραῆς διὰ τὴν πολύτιμον σειρὰν τῶν συγγραμμάτων του, (τὰ δρποία ἀποτελοῦν δλόκληρον βιβλιοθήκην, 66 τόμους ἐν τῷ συνόλῳ) καὶ διὰ τὰ ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας κηρύγματά του, τὰ δρποία καὶ μὲ ἵδιαιτερα φυλλάδια καὶ μὲ τοὺς προλόγους τῶν βιβλίων του ἀπηγύθυνε πρὸς τοὺς Ἑλληνας, καὶ τὰ δρποία εἰχον μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὸ ὑπόδουλον ἔθνος, θεωρεῖται ως εἰς ἀπὸ τοὺς πρωτουργοὺς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858. Ἐσπούδασε φιλοσοφικὰ καὶ παιδαγωγικὰ εἰς τὴν Εὐρώπην, διετέλεσε δὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς κτλ. τῶν μαθημάτων τούτων. Ἀπέθανε τὸ 1928. Ἀπὸ νεότητος αὐτοῦ ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ, ἐκτὸς πολλῶν μεταφράσεων, ἐδῆμοςίευσε παντοίας πρωτοτύπους μελέτας, ως καὶ διηγήματα, ἵδια εἰς περιοδικά. Ἀπὸ τὸ 1880 μέχρι τοῦ 1893 διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παιδῶν», ὅπου ἐδῆμοσίευσε πολλὰ λογοτεχνήματά του, ἀπὸ τὰ δρποία μερικὰ ἔξεδόθησαν καὶ ἵδιαιτέρως πολλάκις. (*Παιδικὰ διηγήματα, Θέατρον οἰκογενείας καὶ σχολείου, Παιδικὴ χαρὰ κ. ξ.*).

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου κατὰ τὸ ἔτος 1868.

Ἐγῷ ἦτο ἀκόμη μαθητής εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ἐδημοσίευσε τὸ ποίημα *Σκιαὶ τοῦ Ἀδού* (1886), εἰς τὸ δποῖον ἔξυμγει τοὺς ἥρωας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Καταδιωχθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατέφυγεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ, ἐργαζόμενος ὡς ἐργάτης τυπογραφείου κατ’ ἀρχὰς καὶ ὡς ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος κατόπιν, ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους τὰ ἔξης ἔργα: Α' Ποιητικά: 'Ο καλόγηρος τῆς ολεισούρας τοῦ Μεσολογγίου (1889), τὰ Ἀγροτικά (1891), 'Ο τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης (1893), καὶ Β' Πεζογεαφήματα (1894). Αἱ στερήσεις δμως εἶχον ὑποσκάψει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ὑγείαν του, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐπιστρέψων δμως ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀρταν τὸ 1894. Πλήρη τὰ Ἔργα αὐτοῦ (*Ποιήματα—Πεζά*) ἔξεδόθησαν εἰς δύο τόμους τὸ 1912, χωριστὰ δὲ κατόπιν καὶ δλα τὰ *Ποιήματα* αὐτοῦ (1916). 'Ο Κρυστάλλης κατώρθωσε ν' ἀπομιμηθῇ τελείως τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Τὰ θέματά του εἶναι ὅπλα, οἱ στίχοι του δὲ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μελαγχολικοί, ἀποτέλεσμα τῆς δυσκόλου καὶ σκληρᾶς ζωῆς ποὺ ἔζησε.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ληξούριον κατὰ τὸ 1811. Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἀφωσιώθη ἐντελῶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ διέπρεψεν ὡς σατιρικὸς ποιητής. Τὰ βέλη του ἔστρεψε καθ' δλων τῶν ἀτόπων, δσα παρετήρει γινόμενα πέριξ αὐτοῦ καὶ ἴδια ἐκαυτηρίασε τὰς προλήψεις τοῦ ὅχλου καὶ τὴν ἀμάθειαν τοῦ κλήρου· διὰ τοῦτο καὶ κατεδιώχθη πολλάκις καὶ τέλος ἀφωρίσθη. Ἐν τέλει δμως κατενοήθη ὑπὸ πάντων ἡ ἄδολος εἰλικρίνεια καὶ χρηστότης αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν τιμῇ τὸ 1901. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι Α' Ποιητικά: *Tὰ μυστήρια Άλεξ. Γ. Σαρῆ Νεοελληνικά Αναγνώσματα Δ' Γυμνασίου*

της Κεφαλλονιᾶς (1856), *Στιχουργήματα* (1872). Β' Ἡθικοὶ χαρακτῆρες: *Ίδον δ ἄνθρωπος* (1886). Γ' *Στοχασμοὶ* (έκδοσείς τοῦ 1921).

ΜΑΒΙΛΗΣ ΛΟΡΕΝΤΣΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰθάκην κατὰ τὸ ἔτος 1860. Νέος μετέβη εἰς τὴν Γερμανίαν, διπού ἐμεινες δεκατέσσαρα ἔτη, ἀσχολούμενος εἰς φιλοσοφικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν ποίησιν. Ἐσπευσεν ἐθελοντὴς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης τὸ 1896 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1897, διπού καὶ ἐπληγώθη εἰς τὸν βραχίονα κατὰ δὲ τὸ 1912 κατετάχθη ὡς λοχαγὸς εἰς τὸ τάγμα τῶν Γαριβαλδηνῶν καὶ ἀγωνιζόμενος εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἡπείρου ἐφονεύθη τὴν 29ην Νοεμβρίου. Τὰ Ἔργα αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον ποιήματα), ἔξεδόθησαν τὸ 1915. Ἐκαλλιέργησεν ἰδίως τὸ ποιητικὸν εἶδος τοῦ σονέτου.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1826 εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἀπὸ ἐπιφανῆ κερκυραϊκήν οἰκογένειαν. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Κέρκυραν, ἐπειτα ὃ δὲ ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Δὲν ἥσκησεν δμως τὴν ἐπιστήμην του, ἀλλὰ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Σολωμοῦ ἔγραψεν εἰς δημοτικὴν γλώσσαν ἀπλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ τρυφερώτατα ποιήματα. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1911. Ἔργα του ἔξεδόθησαν εἰς τόμους *Ο δρόκος* (1875), *Ποιητικὰ ἔργα* (1890), καὶ *Μικρὰ ταξίδια* (1898).

ΜΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1883. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ διετέλεσε συντάκτης πολλῶν ἐφημερίδων. Ταυτοχρόνως ἥσχολεῖτο καὶ εἰς τὰ γράμματα καὶ ἔγραψε παντὸς εἴδους λογοτεχνήματα, ὡς δράματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, διοιπορικὰς ἐντυπώσεις, ἰδίᾳ δὲ χρονογραφήματα,

δημοσιευθέντα τὰ πλεῖστα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἀπὸ αὐτὰ ἔξεδόθησαν εἰς χωριστοὺς τόμους: Α' Δραματικὰ ἔργα τέσσαρα. Β'. Ἐντυπώσεις (ἀπὸ τὸν βαλκανικούρκικὸν πόλεμον): *Πολεμικαὶ σελίδες* (1913). Γ'. Ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον *Σφυροίγματα* (1922). Δ' Βιογραφίαι: 'Ο Γέρος τοῦ Μωριᾶ (1931), 'Ο ναύαρχος Μιαούλης (1932) κ. ἄ.

ΜΩΡΑΙΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον κατὰ τὸ 1851. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ὡς δημοσιογράφος, ἔπειτα δὲ ὡς καθηγητὴς γυμνασίου εἰς τὰς Ἀθήνας. Συμμαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, ἥτοι καὶ αὐτὸς ἀφωσιωμένος εἰς τὰ θεῖα καὶ πολλάκις συνέψφιλε μαζί του μέχρι πρωίας κατὰ τὰς ἀγρυπνίας εἰς ἓνα ἐκκλησάκι τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Ἀγιον Ἐλισσαίον. Τὸ 1929 μετέδη εἰς τὴν πατρίδα του, διπού ἔχειροτενήθη μοναχὸς καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Ἐγραψε *Διηγήματα* (πέντε τόμους, 1921-23), καὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ ταξιδίων του ἐκδοθέντας εἰς ἕξ τόμους μὲ τὸν τίτλον *Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα* (1923—27).

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1867 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ πατέρα Ζακούνθιον. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ζακούνθου καὶ ἔπειτα ἤκουσε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὸ 1887 ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, καὶ ἔγραψε πωλυάριθμα ἔργα δλων τῶν εἰδῶν, πλὴν ποιημάτων. Τὸ 1931 ἔξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ τοῦ 1927 διευθύνει τὸ περιοδικὸν *Nέα Εστία*. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1895 είναι ἀρχισυντάκτης τῆς *Διαπλάσεως* τῶν παιδῶν, τοὺς ἀναγνώστας τῆς δποίας τέρπει καθ' ἔτιδυμάδα καὶ δῆγγε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων

εἰς αὐτὴν δημοσιευμάτων του, μὲ τὰς «Αθηναϊκὰς Ἐπιστολάς» του, τὰς δποίας ὑπογράφει μὲ τὸ φευδώνυμον Φαίδων. Ἐκ τῶν ἔργων του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἔξεδόθησαν μέχρι τοῦδε: *Διηγημάτων τόμοι δεκαπέντε.* *Μυθιστορημάτων τόμοι είκοσι.* *Κειτικῶν μελετῶν τόμοι πέντε.* Ἔγραψε καὶ διὰ τὸ θέατρον τριάκοντα περίπου δραματικά ἔργα. Ἀπὸ τὰ διὰ παιδιὰ κατάλληλα ἔργα του είναι τὸ μυθιστόρημα *Η ἀδελφούλα μου* (1923) καὶ τὸ *Παιδικὸν θέατρον* (δύο τόμοι, 1926).

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πέτρας τὸ 1859, ἀπὸ γονεῖς Μεσσολογγίτας.

Νεώτατος ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικά, ἀλλὰ ταχέως ἀφωνιάθη εἰς τὴν ποίησιν. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀπὸ τοῦ 1926 είναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ ποιητικὴ καὶ ἐν γένει λογοτεχνικὴ παραγωγὴ τοῦ Παλαμᾶ καθ' ὅλην τὴν διαρρεύσασαν πεντηκονταετίαν ὑπῆρξε μεγίστη καὶ πολυσχιδεστάτη, ἡσκησε δὲ σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν συγχρόνων του. Ἐκτὸς πολυαρίθμων δημο-

σιευμάτων του εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἔξεδόθησαν τὰ ἔντης ἔργα του: Α' Συλλογὴ ποιημάτων: είκοσι περίπου τόμοι, μεταξὺ τῶν δποίων *Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου* (1892), *Η ἀσάλευτη ζωὴ* (1904), *Ο δωδεκάλογος τοῦ γύνφτου* (1907), *Η φλογέρα τοῦ βασιλιά* (1910), *Η Πολιτεία καὶ ἡ Μοναξιά* (1912), *Οἱ βωμοὶ* (1915), *Τὰ παράναιρα* (1919), *Ξανατονισμένη μουσικὴ* (1929), κ. ἢ. Β' Πεζό. 1) Διηγήματα: *Θάνατος παλικαριοῦ* (1901), *Διηγήματα* (1920). 2) Κριτικὴ μελέται: *Τὸ ἔργον τοῦ Κρυστάλλη* (1894), *Γράμματα*: (δύο τόμοι, 1904 καὶ 1907), *Τὰ πρῶτα κριτικὰ* (1913), *Βιζυηνὸς καὶ Κρυστάλλης* (1917), *Ιούλιος Τυπάλδος* (1917) κ. ἢ. Δρᾶμα: *Η Τρισεύγενη* (1903).

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον τὸ 1851, ἀπὸ πατέρα ἵερέα. Ἐσπούδασεν ἐπ' ὅλιγον φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἐπειτα δὲ εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ὡς ἰδιωτικὸς διδάσκαλος καὶ ἀργό-

τερον εἰς ἐφημερίδας ώς μεταφραστής ἀπὸ τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν γλώσσαν, τὰς δύσεις μόνος του εἶχε μάθει.⁷ Εξησε πτωχὸς καὶ ἔγκαρπερῶν καθ' ὅλην του τὴν ζωήν, ἀγωνιζόμενος διὰ νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ νὰ συντηρῇ τὰς ἀδελφάς του.⁸ Εδημοσίευσεν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ μυθιστορήματα (*H γυνφτοπούλα, ἐκδοθεῖσα χωριστὰ τὸ 1911, Oἱ ἔμποροι τῶν ἔθνῶν, 1923*), καὶ δλίγα ποιήματα, ἀλλὰ τὴν δόξαν του δφείλει ἵδιως εἰς τὰ διηγήματά του, ἐκ τῶν δποίων τὰ περισσότερα περιγράφουν ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, δλα δὲ διαπνέονται ἀπὸ βαθεῖαν εὐλάβειαν πρὸς τὴν δρθόδοξον πίστιν, θερμὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ζωηροτάτην λατρείαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φύσιν. Ταῦτα μετὰ τὸν θάνατόν του, (δστις ἐπῆλθε τὸ 1911 εἰς τὴν Σκιαθον) ἔξεδέθησαν καὶ ἵδιαιτέρως, εἰς ἔνδεκα τόμους (1911—1913).

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ.

Ψευδώνυμον Ἀθηναίου δημοσιογράφου καὶ λογοτέχνου.

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862. Υπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ώς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1924. Υπῆρξεν ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἀθηναίους ποιητάς, οἱ δποῖοι ἔγραψαν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, λαμβάνων ώς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν ζωὴν ἢ τὴν ἴστορίαν ἢ τοὺς μύθους καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εδημοσίευσε δέκα συλλογὰς ποιημάτων, μεταξὺ τῶν δποίων τὰ *Ποιήματα* (1883), τοὺς *Χειμωνάνθους* (1888), τὰ *Ἀλάβαστρα* (1900), *Τὸ παλιὸ βιολί* (1909), τὰ *Σπασμένα μάρμαρα* (1917) τὸν *Ἐσπερινὸν* (1920), καὶ τὰ ἔξης ποιητικὰ δράματα: *Ο τραγουδιστής* (1893), *Ο βασιλιᾶς Ἀνήλιαγος* (1910), *H γυναῖκα* (1915), *Μιὰ φορὰ κι* ἔναν καιρὸ (1922). Μετέφρασεν ἐπίσης ἐμμέτρως τὰ *Εἰδύλλια* τοῦ Θεοκρίτου καὶ τὸ δράμα τοῦ Εύριπίδου *Ἡλένηρα*.

ΠΟΛΥΓΛΑΣ ΙΑΚΩΒΟΣ.

Έγεννήθη τὸ 1826 εἰς τὴν Κέρκυραν ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν.

Κατὰ τὸ 1852-4 παρέμεινε χάριν τῆς ὑγείας του εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Γερμανίαν, διόπου ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς σπουδάς. Ἐπανελθών εἰς τὴν Κέρκυραν συνεδέθη στενῶς μὲ τὸν Σολωμόν. Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον οὕτος ἀπέθανε, διὸ Πολυλᾶς περισυνέλεξε μὲ εὐλάβειαν καὶ ἀγάπην διτι ἐσώζετο ἀπὸ τὸ ἔργον του, ἐτακτοποίησε καὶ ἔξεδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον:

Τὰ εὑρισκόμενα τοῦ Δ. Σ. (Κέρκυρα, 1859).

Συγοδεύσας μὲ ἀναλυτικὴν μελέτην περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ καὶ διαφωτίσας εἰς πλεῖστα σημεῖα μὲ εἰσαγωγάς, ὑποσημειώσεις καὶ διασχήσεις τὰ δημοσιευθέντα ποιήματα. Οἱ ἕδιοις μετέφρασε τὴν Τρικυμίαν καὶ τὸν Ἀμπέτον τοῦ Σαΐκοπηρ, ὡς καὶ τὴν Ὁδύσσειαν τοῦ Ὄμηρου, ἔγραψε δὲ καὶ τρία πρωτότυπα Διηγήματα (ἐκδ. τὸ 1916). Οἱ Πολυλᾶς ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἔξελέγη πέντε φορὲς βουλευτὴς Κερκύρας. Ἀπέθανε τὸ 1898.

ΠΟΡΦΥΡΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ.

Ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ Δημητρίου Συψώμου. Έγεννήθη τὸ 1879 εἰς τὴν Χίον. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸν Ηειραιᾶ, διόπου καὶ ἔζησε μέχρι τοῦ θανάτου του (1932). Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας, ἐνῷ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου, ἥρχισε καὶ ἔξηκολούθησε γὰ δημοσιεύη εἰς περιοδικὰ ποιήματα, ἰδίως λυρικά, τὰ δόποια ἔκινησαν τὴν προσοχήν. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔδημοσίευσε τὸ 1920 εἰς τόμον, ὑπὸ τὸν τίτλον *Σκιές*.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ.

Έγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον τὸ 1850. Εσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Γερμανίαν. Ὅταν ἐπέστρεψε, ἐπεδαρύνθη ἐπὶ ὀλίγα ἔτη μὲ τὰς ἀσχολίας τῆς πολιτικῆς καὶ ἔξελέγη βουλευτὴς Σίφνου. Ἐνωρίς ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς του ἐπέρασεν ἐν γαλήνῃ εἰς τὴν ὁραίαν πατρίδα του, Φάλλων τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς καλλονὰς τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ γενέθλιον ἔδαφον οποίηθηκε από τὸ Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

φος καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὰ ὑψηλὰ διδάγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἀπὸ τὸ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς τόμους ἐδημοσίευθησαν τὰ ἔξης ἔργα του: Δράματα ποιητικά: *Ο Ρήγας* (1897), *Η κύρη τῆς Δήμου* (1901), *Νικηφόρος Φωκᾶς* (1907) κ. ἢ. Συλλογαὶ ποιημάτων: *Ποιήματα παλαιά καὶ νέα* (1896), *Ποιήματα* (1916), *Ἐμπρόδες στὸ ἅπειρο* (1920). Μεταρράσεις ἐκλεκτῶν ξένων ἔργων, ώς δὲ Φάγουστ τοῦ Γκαϊτε, δὲ Λαζαρίδων τοῦ Λέσιγγ, κ. ἢ.

ΡΟΓΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ.

Ἐγεννήθη τὸ 1835 εἰς τὴν Σύρον. Ἐξ ἑτῶν μετέδη εἰς τὴν Γένουσαν, δπου δὲ πατήρ του εἶχε διορισθῆ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1849 ἀπεστάλη εἰς τὴν Σύρον διὰ νὰ λά�ῃ ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν εἰς τὸ φημιζόμενον ἔκει Λύκειον τοῦ Εὐχεγγελίδου, δὲ δποῖος εἶχεν ἐκπαιδευθῆ εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἀπὸ ἔκει μετέδη τὸ 1855 εἰς τὸ Βερολίνον διὰ φιλολογικὰς σπουδὰς. Ἐπειδὴ δημος ἦτο διαρήκοσ αὐτὸν δὲν ἦμποροῦσε γὰ παρακολουθῇ τὰς παραδόσεις, ἀπελπισθεὶς ἀπεφάσισε νὰ γίνη ἐμπορος καὶ εἰργάσθη τρία ἔτη εἰς τὴν Ρουμανίαν πλησίον τοῦ πατρός του, δὲ δποῖος ἐμπορεύετο τότε ἔκει. Ἄλλη δὲ κλίσις του εἰς τὰ γράμματα ἦτο ἀκαταμάχητος καὶ ἀφωσιώθη τελείως εἰς αὐτά, ἵδια ἀπὸ τὸ 1862, δτε καὶ ἐγκατεστάθη δριστικῶς εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐδρασεν ώς δημοσιογράφος, διετέλεσε δὲ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διευθυντῆς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπέθανε τὸ 1904. Τὰ ἔργα του (διηγήματα, μελέται κριτική, γλωττική, φιλολογική, καλλιτεχνική, κτλ.) συνελέγησαν καὶ ἐδημοσίευθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἑπτὰ τόμους.

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1883 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀπό τινος εἶναι γραμματεὺς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Ἐνωρίς ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσεν ἔως τώρα δέκα περίπου συλλογάς ποιημάτων, μεταξὺ τῶν δποίων τὰ *Τραγούδια τῆς δρφανῆς* (1900),

τὰ Κάλβεια μέτρα (1909), τὸ Ἀπολλώνιον ἄσμα (1918) κ.ἄ.
Συνέγραψεν ἐπίσης καὶ πέντε δραματικὰ ἔργα.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

Ἐγεννήθη τὸ 1798 εἰς τὴν Ζάκυνθον, υἱὸς τοῦ κόμητος Νικολάου Σολωμοῦ καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Νίκλη. Ἐννέα ἐτῶν ἔχασε τὸν πατέρα του, ἀπὸ τὸν δύποιον ἐκληρονόμησε μεγάλην περιουσίαν· δικηδεμών του τὸν ἔστειλε τὸ 1808 διπὸ τὴν ἐπίθλεψιν τοῦ διδασκάλου του καθολικοῦ ἱερέως Ρώσης εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐκεῖ δὲ Σολωμὸς ἐφοίτησε κατ' ἀρχὰς εἰς ἓν λύκειον τῆς Κρεμώνας, ἔπειτα δὲ ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τῆς Παδίας. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸν ἐγνωρίσθη μὲν πολλοὺς διακρινομένους εἰς τὰ γράμματα Ἰταλούς, ὡς δὲ ποιητὴς Μόντης, καὶ δὲ ἕδιος δὲ κατεγίνετο μᾶλλον εἰς φιλολογικὰς μελέτας καὶ τὴν ποίησιν. Τὸ 1818 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1828. Ἡτο τότε εὕθυμος, ἀνοιχτόκαρδος καὶ εὐχάριστος φίλος, συνεκέντρωσε δὲ τριγύρῳ του συντροφιὰν ἀπὸ νέους οἱ δύποιοι ἥγαπων τὴν μάθησιν καὶ τὴν ποίησιν. Ἐγράφει δὲ ἦδη δὲ Σ. καὶ ποιήματα εἰς τὴν Ἰταλικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλῶσσαν. Τότε (1820) ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Σπυρ. Τρικούπην (τὸν κατόπιν συγγράψαντα τὴν ἴστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως), διτις διέκρινεν ἀμέσως τὸ ποιητικόν του τέλαντον καὶ κατά τινα πληροφορίαν τοῦ συνέστησε, ἀντὶ νὰ διειρεύεται θέσιν εἰς τὸν Ἰταλικὸν Παρνασσόν, νὰ καλλιεργήσῃ καλύτερον τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ γίνῃ δὲ θεμελιωτὴς νέας ἑλληνικῆς τέχνης. Ο Σ. ἐστράφη πράγματι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθη δὲ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἢτις ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὸν "Χυνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν". Ἀλλὰ ποιήματα τῆς ἐν Ζακύνθῳ διαμονῆς τοῦ Σ. διπῆρξαν ἀποσπάσματα τοῦ Λάμπρου, δὲ Ὁδὴ εἰς τὸν Θάνατον τοῦ Λαδόδ Μπάιρον (1824), Ἡ φραδμακωμένη (1826), καὶ μερικὰ σατιρικά. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1828 δὲ Σ. ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κέρκυραν, δὲ ὅποια ἦτο τότε κέντρον μεγάλης πνευματικῆς κινήσεως. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲν πολλοὺς ἔξεχοντας εἰς τὰ γράμματα ἀνδρας, ὡς καὶ μὲ τὸν μουσικὸν Ν. Μάντζαρον, δὲ δύποιος ἐμελοποίησε πολλὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτοῦ. Ο Σ. ἐν Κέρκυρᾳ κατέγινεν ἀκόμη

περισσότερον εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ τὴν δι' αὐτῆς δημιουργίαν ἀνωτέρων ἔργων. Τότε ἡ σχολήθη εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ *Κρητικοῦ*, τοῦ *Πόρφυρα*, τῶν *Ἐλευθέρων Πολιορκημένων* κ. ἄ. Ἀλλὰ μία συγγενεική δίκη, ή δποία ἐκράτησε ἐπὶ πέντε ἔτη, καὶ ἀπὸ τὴν δποίαν ἐκινδύνευσε νὰ χάσῃ τὴν περιουσίαν του, τὸν κατέστησε μελαχγολικόν, νευρικὸν καὶ μισάνθρωπον. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 1857. Κατὰ τὸν θάνατόν του ἦλπιζετο διτὶ θάξενόκοτο δλα τὰ ποιήματα αὐτοῦ (διότι ἐλάχιστα εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ δημοσιεύσει), ἀλλὰ δυστυχώς μόνον ἀποσπάσματα καὶ σχέδια ποιημάτων εὑρέθησαν. Τὰ περισωθέντα ἐξεδόθησαν ἀπὸ τὸν φίλον του Ἱάκ. Πολυλάζ (Κέρκυρα, 1859. Εἰς τὸ Βιβλίον περιελήφθη καὶ ἐν πεζογράφημα, διαλογος μεταξὺ ποιητοῦ, φίλου καὶ σοφολογιατάτου, εἰς τὸν δποίον δ. Σ. ὑπερασπίζει καὶ ἐκθειάζει τὴν δημοτικὴν γλώσσαν). Ἐκδοσις πληρεστέρα τῶν ἔργων αὐτοῦ, (ἡ δποία περιέλαθε καὶ δλα τὰ ἔως τότε δημοσιευθέντα ίταλικὰ ποιήματα αὐτοῦ) ὑπὸ τὸν τίτλον *Δ. Σολωμοῦ "Απαντα* ἔγινε ἀπὸ τὸν Κωστῆν Παλαμᾶν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Μαρασλῆ κατὰ τὸ 1901.

Ο Σολωμός, μολονότι τὸ ἔργον του εἶναι μικρὸν εἰς ποσότητα καὶ ἔχομεν αὐτὸν κατὰ μέγα μέρος εἰς σχεδιάσματα καὶ συντρίμματα, ἔνεκα τοῦ ὅψους τῶν ἴδεων του, τῆς θυμασίας διατυπώσεως αὐτῶν καὶ διὰ τὸν ἀριστοτεχνικὸν ὑπὸ αὐτοῦ χειρισμὸν τῆς δημοτικῆς γλώσσης θεωρεῖται ως δι πρώτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς γεωτέρας μας λογοτεχνίας.

ΣΟΥΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1853. Ἐσπούδασε φιλολογίαν, ἀλλ᾽ ἔπειτα ἀφωσιώθη ἐντελῶς εἰς τὴν ποίησιν καὶ δὴ τὴν σατιρικήν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἀπὸ τὸ 1883 μέχρι τοῦ 1918 ἐξέδιδεν ἑδδομαδιαίαν ἔμμετρον ἐφημερίδα, τὸν *Ρωμιόν*, εἰς τὴν δποίαν ἐσατίριζε τὰ διάφορα πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ γεγονότα τῆς ἑδδομάδος. Τῶν *Ποιημάτων* του ἐξεδόθησαν ἐξ τόμοι (1882—1890), ἐκ τῶν δποίων οἱ δύο τελευταῖοι μὲ τὸν τίτλον *Ο Φασούλης φιλόσοφος*. Ἐγραψεν ἐπίσης μερικὰς κωμῳδίας.

Ο Σουρῆς, μολονότι ἐφαίγετο παῖδων διαρκῶς καὶ ἀστειεύσ-
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενος, ἐκαυτηρίαζε βαθύτατα τὰ ἀτοπα τῆς σημερινῆς καιγωνίας καὶ τὰ ἔθνικὰ ἐλαττώματα, διὰ τὰ ὅποια ἐπονοῦσε πολύ. Διὸ αὐτὸς καὶ δὲν ἡμέλει μέσον εἰς τὰς εὐθύμους σελίδας του νὰ κλαίῃ μὲν εἰς κάθε θλιβερὸν γεγονός τῆς ἱστορίας του ἔθνους του, νὰ τονίζῃ δὲ ὅμοιους χαρμοσύνους διὰ κάθε εὐφρόσυνον.

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀγρίνιον τὸ 1869. Ἐσπούδασε γομικὰ καὶ ἐδικηγόρησε ὀλίγον, ἀλλ᾽ ἐνωρίς ἀφωσιώθη εἰς τὰ γράμματα. Ἐμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀπὸ ὅπου ἀπέστελλεν ἀνταποκρίσεις εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας καὶ ἡσχολεῖτο εἰς μεταφράσεις. Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ἐπιστρέφων εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπέθανεν (1920) εἰς τὸ ἀτμόπλοιον καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Μπρίντεζι. Ἐργα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἑξῆς: Α' τέσσαρες συλλογαὶ ποιημάτων, μεταξὺ τῶν δποίων τὰ *Τραγούδια τῆς ἐρημιᾶς* (1898), οἱ *Ἀπλοὶ τρόποι* (1920). Β' Πεζά. Διηγήματα: *Στὸ σκοτάδι — Τάσω* (1918), *Ο πύργος τοῦ Ἀκροπόλιτου* (1919), *Φθινόπωρον* (1919). Γ' δραῖαι μεταφράσεις δραματικῶν ἔργων, ώς τοῦ Φάουστ καὶ τῆς Ἰφιγενείας ἐν Ταύροις τοῦ Γκατε, κ. ἄ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

Α

Ααρών = ἀδελφὸς πρεσβύτερος τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὅποῖος εἶχε ἀνακηρυχθῆ ἀπὸ αὐτὸν ἀρχιερεὺς. Ἀδελφὴ του γὰρ ή Μαρία (Μαριάμ) ή προφῆτις.

Αγαρηνοὶ = οἱ Μωαμεθανοὶ (κυρίως οἱ Ἄραβες, ως καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Ἅγαρ, τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀβραάμ). Ἐδῶ οἱ Τοῦρκοι. Ἡ λ. περιέχει ἀπέχθειαν καὶ μίσος (σκυλὶ ἀγαρηνὸς = ἀσπλαγχνος ἄνθρωπος).

ἄγκουσα (ἡ) = τὸ πεντακοσιόδραχμον.

ἀδιαφόρετος = ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει γῆ δὲν φέρει διάφορο (= φελος, κέρδος), ἀγωφελής, ἀχρηστος· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν προκόπτει, δ ἀτυχῆς καθ' άλα.

Ἄετοῦ = δ παιητῆς ἔννοει τὴν Αὐστρίαν, γη ὅποια εἰς τὸν θυρεὸν αὐτῆς εἶχε τὸν ἀετόν.

Ἀθηναίη (ἡ) = γη Ἀθηνᾶ.

Αἰανίδης = δ Ἀχιλλεύς, δστις εἶχε πατέρα τὸν Ηηλέα, τὸν υἱὸν τοῦ Αἴακοῦ.

Αἴας = δ Τελαμώνιος, δ μετὰ τὸν Ἀχιλλέα γενναιότατος ἐκ τῶν Ἑλλήνων ποὺ ἔξεστράτευσαν ἐγαντίον τῆς Τροίας. Ο Ὄμηρος παριστάνει αὐτὸν πελώριον τὸ μέγεθος, ἀποκαλεῖ δὲ «ἔρκος» (= προπύργιον) τῶν Ἀχαιῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἐζήτησαν δύο, δ Αἴας καὶ δ Ὁδυσσεύς. Ἀλλ οἱ Ἐλληνες ἔδωκαν τὰ θεῖα ὅπλα τοῦ γῆρως εἰς τὸν Ὁδυσσέα. Ο Αἴας ἔχολώθη καὶ παραφρονήσας κατέσφαξε ποίμνιον προβάτων, νομίζων δτι σφάζει τοὺς τόσον ἀδικήσαντας αὐτὸν Ἐλληνας. Μετ' ὀλίγον δμως, συνελθὼν καὶ ἐντραπεὶς δι' ὅτι εἶχε κάμει, ηύτοκτόνγεν.

Αι-Δημήτρηδες = τὰ χρυσάνθεμα, τὰ ὅποια ἀνθοῦν ιδίως κατὰ τὸν Ὁκτώβριον, δτε είναι καὶ γη ἑορτὴ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

ἴκαληφη (ἡ) = γη μέδουσα.

ἴκοπος = 1) ἀδιάκοπος, 2) ἀκούραστος.

ἀκροστόλιον (τὸ) = τὰ κάτωθεν τοῦ ἀκροπρώφρου στολίσματα τῆς πρώρας.

ἄλλα = λέξις ιταλική = ἐπάνω, ἀνχειθασον.

ἀναγαλλι ἄξω = ἀγαλλιῶματι, εὐφραίνομαι.

ἀναγέλεις = κατὰ ἀγέλας.

ἀναδεύομαι = ἀνακινοῦμαι, σαλεύω, ἀνακατεύομαι.

ἀναισχυντῶ = ὀνειδίζω, διδρίζω.

ἀναρογιέμαι = ἀντιλαμβάνομαι.

*Ἀναφωνήτρα = ἐκκλησία τῆς Παναγίας εἰς τὴν Ζάκυνθον.

ἀνεῖ = ἀνοίγει.

ἀντάρα (ἡ) = ἡ διμίχλη, ἔπειτα ἡ ἀνησυχία, ἐθόρυβος, ἡ ταραχή.

ἀντισκόφτω = ἐμποδίζω, διακόπτω.

ἀξαίρω = αὐξάνω, μεγαλώνω.

ἀπλερος = χωρὶς πτερά.

ἀποκορώθη = ἐναρκώθη, ἐξαλίσθη.

ἀπονέρια (τὰ) = τὰ ρεύματα ποὺ σχηματίζονται: ὅταν περάσῃ πλοῖον ἢ μεγάλο ψάρι.

ἀποταχιὰ (τ') = τὸ πρωΐ.

ἀραγός (δ) = μικρὸς ἀσκός.

*Ἀράξης = δ δεξιὸς καὶ σπουδαιότερος παραπόταμος τοῦ Κύρου (Κούρ) εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Ἐδῶ ἐννοεῖται τὸ περισκόν κράτος.

ἀργολογῶ = κόπτω τοὺς ἀργοὺς (=περιττοὺς) κλάδους τῶν ἀμπέλων διὰ γὰ δυναμώσουν οἱ ἄλλοι: ἄλλως βλαστολογῶ.

ἀρμενα (τὰ) = οἱ ἵστοι, αἱ κεραῖαι, τὰ σχοινία τῶν ἵστων κ.τ.λ. δηλ. δ ἑξαρτισμὸς ἐν γένει τοῦ πλοίου.

ἀρνοπόκι = τὰ κοντὰ μαλλιά τῶν ἀρνίων.

ἀρουρα = ἡ γῆ. *Ἀρούρης ἄχθος = φράσις τοῦ Ὄμηρου.

ἀσούσουμος = δ μὴ ἔχων ἴδιαίτερόν τι: χαρκατηριστικόν.

ἀσπέδιστος = δριμητικός, ἀκράτητος.

ἀσπούδα (ἡ) = ἡ σπουδή, ἡ ταχύτης.

ἀσπρα (τὰ) = τὰ χρήματα.

*Ἀσπρονήσι (τὸ) = νησάκι εἰς τὴν Μεγάλην Σύρτιν, τὸν γνωστὸν κόλπον τῆς Τριπολίτιδος, πλησίον τῆς ξηρᾶς, εἰς τὸ διόποιον συνήθως θάκτουν οἱ σφουγγαράδες τοὺς ἀποθηγῆσκοντας συγτρόφους των.

ἀσπροφλόκατος = ως γνωστόν, οἱ κάτοικοι τῆς Β. *Ἀφρικῆς φέρουν μπουργούζι ἀσπρο, τὸ διόποιον ἀνεμένει.

*Ἀσώπιος Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἡπειρον τὸ 1789. Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Έμαθήτευσεν εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Ἱόνιον Ἀκαδημίαν, δραδοῦτερον δέ, προστατευθεὶς ὅπο τοῦ λόρδου Γκίλφορδ, μετέβη εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν. Ἐπανελθὼν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας εἰς τὴν Ἱόνιον Ἀκαδημίαν (1824—1842), ἔπειτα δὲ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον. Ἀπέθανε τὸ 1872. Ὡς διδάσκαλος ὑπῆρξεν ἀνυπέρβλητος διὰ τὴν σοφίαν καὶ εὐφράσειαν καὶ τὴν μειλιχίστητά του. Ἐκτὸς ἄλλων, ἐδημοσίευσεν Ἰστορίαν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων (1850) καὶ τὰ Σούτσεια (χριτικήν, 1853).

ἀτάλικος = καχεκτικός, χλομός.

ἄφτουρος = ἔκεινος ποὺ δὲν ἔχει τύχη καὶ προκοπή, κακότυχος.

Ἀχαιόδες χῆραι = αἱ χῆραι τῶν Ἀχαιῶν, δηλ. τῶν Ἑλλήνων.

ἄχνα ἢ ἀχνάδα (ἡ) = ἡ ἄχνη, τὸ ἀπό τινος σώματος ἐλαφρῶς ἀποσπώμενον καὶ ἀναδιδόμενον εἰς τὸν ἀέρα, ἔξατμισις, ἀρωμα, εὐωδία.

ἄχνδος = λεπτός, ἐλαφρός, ἀραιός, θαμβός, ωχρός.

ἄψηφισία (ἡ) = ἡ ἔλλειψις ἐκτιμήσεως, περιφρόνησις.

Β

Βάκχαι (αἱ) = γυναῖκες μεθύουσαι καὶ μαινόμεναι, αἱ δποῖαι ἢ κολούθουν τὸν Βάκχον (Διόνυσον) κατὰ τὰς περιοδείας του.

Βαλβίδα (ἡ) = ἡ βαλβίς τῆς περικεφαλαίας, διὰ τῆς δποίας ἔξερχεται ὁ ἀκάθιτρος ἄήρ, τὸν δποῖον ἀποπνέει ὁ δύτης.

Βάκκερος Αὔγουστος Ἐμμανουὴλ (1785—1871) = διάσημος Γερμανὸς φιλόλογος, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, δ δποῖος ἔξεδωκε πλείστους ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Βερανζέρος = ἔνδοξος Γάλλος ποιητὴς (1780—1857), δ δποῖος εἰς πολλὰ του ποιήματα ἔψχε τὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα τοῦ 21.

Βερονέζε = διάσημος Ιταλὸς ζωγράφος ἀπὸ τὴν Βερώναν (1528—1588).

Βιλαρᾶς Ἰωάννης = ἵδε τὸν δίον αὐτοῦ εἰς τὴν σελ. 202. Οὗτος ἔστι χούργης καὶ πολλοὺς αἰσωπείους μύθους.

Βίλικδος = τῆς Βίδλου, δηλ. τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Βίλαχος Ἀγγελος (1838—1920) = ἐπιφανῆς λογοτέχνης καὶ πολιτικός, δ δποῖος διετέλεσε καὶ πρεσβευτὴς καὶ διπουργὸς τῆς πατιδείας. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα εἰς πεζὸν λόγον καὶ συλλογὰς ποιημάτων, διεκρίθη δὲ καὶ ὡς μεταφραστής.

Βισέδι (τὸ) = ἡ ἀφθονία.

βολίμι = μολύβι.

βουτσὶ (*τὸ*) = τὸ δυτίον, τὸ βαρέλι.

βραγιὰ (*ἡ*) = ἡ πρασιὰ τοῦ κήπου.

βραχιόλια (*τὰ*) = ταῦτα φοροῦν αἱ δύται, διὰ νὰ κλείνῃ στερεὰ ἥστολὴ καὶ νὰ μὴ εἰσέρχεται τὸ νερό.

Γ

γάλα (*τὸ*) = τὸ ζουμί, τὸ δύρδον, τὸ δποῖον δηκίνεις δταν συμπιέζων τὰ ζωύφια ποὺ περιέχονται εἰς τὸν σπόγγον, καὶ τὸ δποῖον σημειωτέον εἶναι καυστικώτατον.

γατζούδια (*τὰ*) = μικροὶ γάντζοι, ἀπὸ τοὺς δποῖους δ δύτης κρεμᾶται τὸ μαχαίρι κλπ.

γαργαρίζω = ἀποδίδω μὲ γαργάρων.

γατιάζω = συμμαζεύματι, καθευριάζω ἀπὸ τὸν νευρικὸν θυμόν μου, λόγῳ προσθολῆς π. χ., δπως ἡ γάτα, δταν εἶναι θυμωμένη.

γεμιτζῆς (*δ*) = λ. τουρκικὴ = ναυτικός, θαλασσινός.

γιουλτζῆς (*δ*) = λ. τουρκική, ἐπιβάτης.

γλύνω = γλυτώνω, ξεφεύγω.

γούπατον (*τὸ*) = μέρος χαμηλόν, δπήνεμον.

γρόσι = τουρκικὸν ἀσημένιο νόμισμα, ἵσον πρὸς 23 λεπτὰ περίπου.

γωνίστρα (*ἡ*) = ἡ γωνιά, ἡ ἑστία.

▲

δικάω = ἀρκῶ.

δράκαινα = ψύρι, τὸ δποῖον φέρει ἐπάνω στὴν ράχη ἄκανθαν δηλητηριώδη. Μὲ αὐτὴν κτυπᾶ πλῆγμα ἰσχυρὸν καὶ προκαλεῖ δριμυτάτους πόνους εἰς τὸν πληγέντα, ἐνίστε καὶ θάνατον.

δράνες (*οἱ*) = σκιάδες ἀπὸ ἀναρριχώμενα φυτὰ (ἄγισκλημα, κληματαρίες, περιπλοκάδες).

δριμόχολο (*τὸ*) = αἰφνίδιος δρμητικὸς ΒΑ. ἀνεμος.

δρολάπι (*τὸ*) = ἡ λαϊλαψ, ἡ καταιγίς.

■

ἐντελβάις (*τὸ*) = φυτὸν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν "Αλπεων (ἐπιστημονικῶν) λεοντοπόδιον τῶν "Αλπεων) μὲ μικρὰ δπόλευκα γωτὰ ἄγθη.

ξεμπλάριον = τὸ ἀντίτυπον.

Ερμάννος Ιωάννης Γοδοφρεΐδος (1772—1848) = διάσημος Γερ-
μανὸς φιλόλογος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.

Z

ζάβαλι = λ. τουρκικὴ = καημένε.

ζύγωνθρον (*τὸ*) = ἡ ζυγαριά.

H

ἡθικὸς = ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅχι ὄλικός· εἰσαι ὥραια σὰν ἀγ-
γελος κατὰ τὴν μορφήν, ἀλλ᾽ ἐπίσης ὥραια σὰν ἀγγελος καὶ
κατὰ τὴν ψυχήν. Ἡ κόρη συνεδύαξε δηλαδὴ ἐμορφιὰ καὶ κα-
λωσύνη μαζί.

ἥμερόδεντρον (*τὸ*) = ἡ δρῦς, τῆς ὁποίας αἱ βάλανοι εἰναι φαγώσι-
μοι.

•

θαλάμι (*τὸ*) = ἡ φωλεὰ τῶν χταποδιῶν καὶ μερικῶν ψαριῶν, π.χ.
τοῦ σκορπιοῦ, τοῦ ροφοῦ, κ. ἢ.

θώρι (*τὸ*) = ἡ μορφή, ἡ ὅψις.

I

ἴχνη (*τὰ*) = τὰ δηματα.

K

Καϊρης Θεόφιλος, ἀπὸ τὴν Ἀνδρον (1784—1853). Εἰς ἀπὸ
τοὺς λογιωτέρους ἀνδρας τῆς ἐποχῆς του. Ἐσπούδασεν εἰς
τὴν Εὐρώπην καὶ ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδίδαξεν
εἰς τὴν Σμύρνην καὶ τὰς Κυδωνίας ἔως τὸ 1821. Μετὰ τὴν
ἀπελευθέρωσιν ὑδρυσεν εἰς τὴν Ἀνδρον δραγανοτροφεῖον (1836),
εἰς τὸ δροῖον ἐδίδαξεν ἐπὶ τινα ἔτη εἰς πλῆθος μαθητῶν.

καλουπάνιον = κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, εἰς σχῆμα σκούφου, ἀλλὰ
στρογγυλότερον.

καλπουζανιά (*ἡ*) = ἡ πλαστογραφία.

καπάσα (*ἡ*) = πίθος (τοῦ ἐλαίου συνήθως).

καπλάνι (*τὸ*) = λ. τουρκική, ἡ ὁποία σημαίνει τὴν πάρδαλιν· εἰς
ἥμαξ ὅμως ἔτσι καλεῖται ἡ τίγρις.

καπρὶ (*τὸ*) = δ ἀγριόχοιρος.

καρβανάρος (*δ*) = δ ὁδηγῶν καραβάνιον = ὁμάδα ἵππων.

νάργος (τὸ) = τὸ σχοινίον, μὲ τὸ δποῖον μαζεύεται ὁ φλόκος.
καρδάρα (ἡ) = χγγείον ξύλινον, δπου ἀρμέγουν τὸ γάλα.

Κάρλαϊλ Θωμᾶς Σκώτος φιλόσοφος καὶ ιστορικός (1795—1881),
ὁ συγγραφεὺς τοῦ περιφήμου βιβλίου «Οἱ ἥρωες καὶ ἡ λατρεία
τῶν ἡρώων».

καρπός = ὁ ἐλαϊκαρπός, διότι αὐτὸς εἶναι τὸ κυριώτερον προϊὸν
τῆς Κερκύρας.

καρχηδόνιοι (οἱ) = (ἐνν. κάλοι) = τὰ χονδρὰ τεντωμένα σχοινία,
ποὺ συνδέουν τὰς κεραίας μὲ τὸ ἀκρότατον τοῦ ίστοῦ.

Κατάστημα = τὸ Ἐνεχυροδανειστήριον, δημόσιον ἔδρυμα, τὸ δποῖον
δανείζει ἀντὶ ἐνεχύρου πρὸς 6 %.

καυκόπουλο (τὸ) = ξύλινον ποτήρι.

κεσάτι (τὸ) = τὸ μὴ πωλεῖν, ἡ στασιμότης τῶν ἐργασιῶν (λ. τουρχ).

κεστὸς (= ζώνη) τῆς Ἀφροδίτης = εἰδος φυκιοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχ.
μυθολογίαν, ὁ κεστὸς αὐτὸς καθίσταται τὴν Ἀφρ. πολυθέλγητρον.

Κεῦνος Δόμινος = ὁ Βεργάρδος Κεῦνος, ἐφημέριος τοῦ ἐν Σμύρ-
νῃ γαῖσκου τοῦ Ὁλαχδοῦ Προξένου. Ἀπὸ αὐτὸν ὁ Κοραῆς ἐ-
διδάχθη τὴν λατινικὴν καὶ ὠδηγήθη μεγάλως εἰς τὰς πρώτας
σπουδάς του.

κηριμὲ (ἔννα) = ἔκφρασις τουρκικὴ = πολλάκις, συχνάκις.

κιμούχα (ἡ) = φευδόσπογγος, ὁ δποῖος εὔκολα σχίζεται, καὶ δὲν
ἔχει πολλὴν ἀξίαν.

κιλαπατάρια (τὰ) = αἱ πτέρυγες τοῦ πτηνοῦ.

κόθρα (τὰ) = ξύλιγαι στεφάναι, εἰς τὰς δποίας δένουν τὰ κουδού-
νια καὶ τὰ περνοῦν εἰς τοὺς λαιμοὺς τῶν προδάτων.

κιλωνάτα = ἔτσι ἐκαλοῦντο ἀργυρὰ ίσπανικὰ νομίσματα ἀξίας 5
περίπου φράγκων, διότι ἔφερον χαραγμένας δύο κολώνας εἰς
τὴν δπισθίαν ὅψιν των. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐκυκλοφό-
ρουν εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλὰ ξένα νομίσματα, ιδίως εἰς τὰς
νήσους.

κιμιτεία (ἡ) = ἡ ἐπαρχία.

κιντράνια = πέτρες ἀρκετοῦ μεγέθους, μικροὶ βράχοι.

κόντρας (δ) = ὀρθογώνιον ίστιον εἰς τὸν ίστὸν τῆς πρώτας.

κορδέτες (οἱ) = ὅταν δὲν εἶναι μονοκόμματος, τὰ δύο τμή-
ματα αὐτοῦ (δηλ. δ κύριος ίστος, τὸ ἀλμπουρέτο) κοχλιοῦνται ἐπάνω εἰς ἔνα ξύλον
ἔλλειψεις εἰδές, τὸ δποῖον καλεῖται κορδέτα (= στηλόκρανον).

κουμέριον (τὸ) = τουρκιστὶ τὸ τελωνεῖον.

κουρσούπι (*τὸν*) = εἰδος λαγήνων, τὰς δποίας ἐν ἀρθρονίᾳ κατα-
σκευάζουν εἰς τὴν Αἴγιναν καὶ ἄλλους.
κουρσεύω = ἀρπάζω ὡς κουρσάρος = πειρατής.
κουρταλῶ = κρούω, κτυπῶ.
κράκουρα (*τὰ*) = ἡ ἀκρη - ἀκρη τοῦ ὑψηλοῦ βουγοῦ.
κρένω = λαλῶ, δμιλῶ, λέγω.
κύρης (*δός*) = δ πατέρας.

A

λάγιος = τὸ πρόβατον ποὺ ἔχει κατέμαυρον πρόσωπον, ώραῖον.
λάξος (*δός*) = ἐγχειρίδιον μὲν μικρὰν λεπίδα τριγωνικοῦ σχήματος,
μὲν λαβὴν ἀπὸ δστοῦν ἢ κέρατον, συνήθως διχαλωτήν.
λαμνοκῶπος (*δός*) = δ κωπηλάτης (λάμνω = ἐλαύνω).
λαμπρὸς (*τὸν*) = τὸ μάτι.
λάστιχο (*τὸν*) = ἡ λαστιχένια στολὴ τοῦ δύτου.
λαφιάζομαι = τρομάζω, ἀνασκιρτῶ ἀπὸ αἰφνίδιον φόβου, καθὼς
ἡ ἔλαφος.
Λέσιγγ = μέγας Γερμανὸς συγγραφεὺς (1729—1780) δ ὅποιος μὲ
τὰ ἔργα του ('Αμβούργειος δραματουργία, δ Λαιοκόων κλπ.)
ἔδωσε μεγάλην ὕθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γερμανικῆς λο-
γοτεχνίας.
λιθιὰ (*ἥ*) ἡ ἔρεροιθιὰ = τοῖχος (συνήθως ὡς φράκτης) κτισμένος
μὲν λίθους μόνον, χωρὶς λάσπην.
λιοβόροι (*τὸν*) = θερμὸς καλοκαιρινὸς ἀνεμος, δ λίψ.
λουφάζω = κρύπτομαι συμμαζευμένος, ἡσυχάζω.

B

μάινα = συμμάζευσε.
μαῖστρος = δ ΒΔ. ἀνεμος.
μανίξω = ἐδῶ πλησάζω.
μάνιτα (*ἥ*) = ἡ ὀργή, δ θυμός.
μαντάρια (*τὰ*) = σχοινία μὲν τὰ ὅποια σηκώνονται αἱ κεραῖαι εἰς
τὸ ἀπαιτούμενον ὕψος τοῦ «τοιμπουκιοῦ», δηλ. τοῦ δευτέρου ἢ
τρίτου πρὸς τὰ ἀνω τμῆματος τοῦ ἴστοῦ.
μαρκούτσι (*τὸν*) = σωλὴν ἐλαστικός, δ ὅποιος ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν
μηχανὴν μεταφέρει ἀέρα εἰς τὴν περικεφαλαίαν τοῦ δύτου.
μάσκα (*ἥ*) = τὸ ὑπεράνω τῆς ἴσάλου γραμμῆς στρογγύλον μέρος
τῆς πρώτας, τὸ ἐκατέρωθεν τοῦ «κορακιοῦ» εὑρισκόμενον. Δια-
Ἀλεξ. Γ. Σαρῆ Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα Δ' Γυμνασίου

κρίνομεν δύο, δεξιάν καὶ ἀριστεράν μάσκαν η̄ παρειάν.

μελάτι (τὸ) = πρώτης τάξεως σπόργυρος.

μετέστατα = μεσίστιος, εἰς δήλωσιν πένθους.

μηχανὴ = λέμβος 3 περίπου μέτρων μήκους, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει η̄ ἀεραντλία, καὶ η̄ καταδυτικὴ στολὴ τοῦ δύτου. Εἰς αὐτὴν λαμβάνει θέσιν ὁ κολαοῦζος, (δηλ. ἐκεῖνος ποὺ κρατεῖ τὸ σχοινί, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ δύτης δίδει ἀπὸ τὸν πυθμένα διάφορα σημεῖα) καὶ ὁ σύντροφος, ὁ δόποιος γυρίζει τὴν ἀεραντλίαν καὶ στέλλει κάτω ἀέρα. Πολλὰς φοράς ὁ κυθερνήτης εἶναι καὶ κολαοῦζος.

μιὰ στὸ σχοινὶ = ἐνν. δίγει: δηλαδὴ ἐσήμανε «τραυάτε με!»

μόλια = ἀφησε χαλαρόν, χαλάρωσον.

Montaigne = διάσημος Γάλλος φιλόσοφος γεννηθεὶς εἰς Μονταίνι, πλησίον τοῦ ποταμοῦ Γαρούννα (1533—1592). Συνέγραψε τὰ περίφημα Δοκίμια.

Moréas = τὸ φιλολ. φευδώνυμον τοῦ Ἰω. Παπαδιαμαντοπούλου.

Οὗτος ἐγεννήθη τὸ 1856 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀπὸ τὸ 1877 ἐγκατεστάθη εἰς τοὺς Παρισίους διόπερεψεν ὡς γάλλος ποιητής.

Ἀπέθανε τὸ 1910. Ἐγραψε μεταξὺ ἄλλων τὰς Stances καὶ τὴν τραγῳδίαν Ἰφιγένειαν, (μίμησιν τῆς Ἰφιγενείας ἐν Αὐλίδι τοῦ Εὔριπίδου), ἔργα, τὰ δόποια θεωροῦνται ἐκ τῶν καλυτέρων τῆς νεωτέρας γαλλικῆς λογοτεχνίας.

μούρα (ἡ) = σχοινίον, τὸ δόποιον μὲ τροχαλίαν προσδένει τὰ ἀκρα τοῦ κατωτάτου μεγάλου πρωραίου ἵστιον, τοῦ «τρίγκου», πότε εἰς τὴν δεξιάν πλευράν τοῦ πλοίου καὶ πότε εἰς τὴν ἀριστεράν, ἀναλόγως πρὸς τὴν φοράν τοῦ ἀνέμου.

μουσαργέλα (ἡ) = μεγάλη μυῖα (οἰστρος), ἡ δόποια ἐπιτίθεται ἵδιᾳ ἐγαντίον τῶν ὄνων.

μουσαφιολίκια (τὰ) = περιποιήσεις διὰ τὴν ὑποδοχὴν νεοελθόντος ξένου (μουσαφίρη, γῆτις εἶναι λέξις τουρκική).

Μπαρμπαριά (ἡ) = ἔτοι δημοκάρονται αἱ παρὰ τὴν θορείαν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς χῶραι, δηλαδὴ η̄ Τριπολίτις, η̄ Τύνις, τὸ Ἀλγέριον καὶ τὸ Μαρόκον.

Μπαρμπαρῖνοι = οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Μπαρμπαριά, γῆτις ἥτο ἄλλοτε δρμητήριον φοβερῶν πειρατῶν.

μπαστούνι (τὸ) = τὸ δοράτιον τοῦ φλόκου, δηλ. τὸ ὑπὲρ τὴν στήλην αὐτοῦ τεμάχιον τοῦ προσδόλου ἵστου.

μπεζερῶ = κοπιάζω, μοχθῶ πολύ, ἔξαντλοῦμαι.

μπινίσιον (*τὸ*) = πλατύς ἐπεγδύτης, κυρίως τῶν οὐλεμάδων (= δι-
δικάλων τοῦ Κορανίου) εἰς τοὺς Μωαμεθανούς.

μπλούζα (*ἡ*) = ἐπεγδύτης, τὸν δποῖον φοροῦν οἱ ἐργάται διὰ νὰ
μὴ λερώνουν τὰ ἔνδυματά των.

μπουκάρισαν τὰ πανιά = ἐφούσκωσαν, ἔπιασαν ἀέρα, ἀπὸ τὸν
δποῖον πιέζονται καὶ ὠθοῦσι καὶ τὸ πλοῖον.

μπουρίνα (*ἡ*) = χογδρὸν σχοινίου, τὸ δποῖον συγκρατεῖ τὸν τρίγχον.

μπουφρές = τὸ κυλικεῖον τράπεζαι εἰς ἑσπερίδας ἢ ἄλλας ἑορτάς,
ἐπάνω εἰς τὰς δποίας ὑπάρχουν φαγητά, γλυκύσματα, κρασιά
πρὸς ἀναψυχὴν τῶν προσκεκλημένων.

μπράτσα (*τὰ*) = οἱ δλκοὶ τῶν κεραίων, δηλ. σχοινία ποὺ χρησι-
μεύουν διὰ νὰ διευθύνουν τὰς κεραίας κυκλικῶν καὶ δριζοντίων,
ώστε νὰ δέχωνται τὰ ίστια καταλλήλως τὸν ἄνεμον.

μπρούλια (*τὰ*) = σχοινία μὲ τὰ δποῖα συστέλλεται δ τρίγκος.

μυρμηγιάζει = περιπατεῖ πολυάριθμος καθὼς τὰ μυρμῆγκια.

μυρτούλα = ἡ μυρτιά είναι ἐδῶ σύμβολον τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ
τοῦ πένθους. Ἡ κόρη εἶχε, φαίνεται, χάσει τὸν μνηστῆρα της,
ὅστις εἶχε πνιγῆ εἰς τὴν θάλασσαν (ἴδε τὸν 10ον στίχον τοῦ
ποιήματος), ἔως ὅτου ἀπὸ τὴν πολλήν της θλῖψιν διὰ τὴν ἀπώ-
λειάν του ἐμαράνθη καὶ ἀπέθανε καὶ αὐτή, ἢ η ηύτοκτόνησε
(πρᾶλ. τὸν 20ὸν στίχον).

N

Νέτα = λ. ιταλική, ἔτοιμασε.

Νιοβδόμαδο (*τὸ*) = ἡ Διακαινήσιμος ἐβδομάδας.

νιτσεράδα (*ἡ*) = κηρωτὸς ἐπεγδύτης τῶν ναυτῶν.

νἱ φεούν = τὸ εἰκοσιπεντάδραχμον.

νοεῖς = ἐδῶ ἀκούεις.

Νταβέλης = ἄγριος λγήσταρχος, δ δποῖος ἐδρασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν
περὶ τὸ 1870, τέλος δὲ συλληφθεὶς ἐφονεύθη.

ντεπόζιτο (*τὸ*) = μεγάλο τρεχαντήρι, τὸ δποῖον χρησιμεύει ὡς
ἀποθήκη τῶν ζωτροφιῶν καὶ τῶν σπόγγων. Κατὰ τὸν πλοῦν
μεταφέρει καὶ τὰς μηχανὰς (ἴδε τὴν λ.). Ἐνας μεγάλος «γοι-
κούρης» (= ἐργολάδος) ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ πολλὰ ντεπόζιτα καὶ
ἔχει «κόντρα—ντεπόζιτο», εἰς τὸ δποῖον ἔχει ἀνταλλακτικά,
ἀποθηκεύει τοὺς ἔξαγομένους σπόγγους, ἔλαν εἶγαι πολλοί, κτλ.

ντίπ = λ. τουρκική, ἔντελῶς, δλως διόλου.

Ξαστοχῶ = ξεγελιέμαι, λησμονῶ.

Ξελιμπάρω = θράξω φορτίον ἀπὸ τὸ πλοῖον.

Ξέμετρο (τὸ) = διταν ἀσθενήσῃ κανένας, μετροῦν εἰς μερικὰ μέρη ἔνα γῆμα, σπάγγον, ἢ ταΐνιαν ἵσην ἀκριθῶς πρὸς τὸ ἀνάστημά του, καὶ τὴν ἀφιερώνουν εἰς τὴν εἰκόνα ἀγίου, γιὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ ἐπάνω του τὸ γόσημον (ὅπως π. χ. συγηθέστερον ἀφιερώνομεν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν λαμπάδα ἵσην πρὸς τὸ ἀνάστημα τοῦ γοσοῦντος).

Ξεπεδούκλώνω = λύω τὰ δεσμὰ (= τὰ πεδούκλα) τῶν ποδῶν τῶν ἵππων.

Ξεσκλίδι = κομμάτι ροῦχο ἢ κρέας σχισμένο (οὐκ μὲ φαλίδι ἢ μαχαίρι, ἀλλὰ τρυχυγχτά).

Ξεφτέρι (τὸ) = κυρίως δέρραξ. Μεταφορικῶς ἔτσι λέγεται κάθε γρήγορον πρᾶγμα.

Ξύλο (τὸ) = ἑδῶ τὸ καΐκι.

δρμάνια ἢ ρουμάνια = τὰ δάση.

δστρια (ἡ) = ὁ νότιος ἄνεμος.

δφφικιάλος = ὁ κατέχων δρρίκιον = ἀξίωμα.

δχτος (ὁ) καὶ δχτιά (ἡ) = ἡ δχθη τοῦ ποταμοῦ, ἢ τὰ ὅψιμα τοῦ φράκτου, ὁ δποῖος κατασκευάζεται ὥς σύνορον ἀγρῶν.

παπποῦς (δ) = τὸ ἔκατον τάδραχμον.

Παρνασσὸς = σύλλογος φιλολογικὸς εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ δποῖος συντηρεῖ καὶ νυκτερινὴν σχολὴν διὰ τὰ ἀπορα παιδιά.

Πάσχα = λέγουν οἱ χωρικοὶ τῆς Κερκύρας τὰ Χριστούγεννα καὶ Λαμπρὴν τὸ Πάσχα.

παταγωμένος = κατάψυχρος.

παταράτσα (τὰ) = οἱ «παράτονοι», στερεὰ καννάβια ἢ συρμάτια σχοινία, τὰ δποῖα χρησιμεύουν διὰ τὴν στήριξιν τῶν μεγάλων ἢ μικρῶν ἐπιστηλίων (=τεμαχίων, τὰ δποῖα συνεχίζουν τοὺς ἰστούς, καὶ λέγονται κοινῶς τσιμπούκια).

πατεριασμένος = ἡ λ. ἐνέχει περιφρόνησιν καὶ ὕδριν = ὁ ἐλεεινός, ὁ ἀδιάφορος, ὁ ἀστοργος, ὁ ψιλῷ δύρματι πατέρας.

πατόκορφα = ἀπὸ ἐπάνω ὡς κάτω, ἀπὸ τὴν μίαν ἀκρηγυ ἔως τὴν ἄλλην.

πάτος (δ) = τὸ πάτωμα.

Πατρώνα = Μεγάλη Κυρία, Ἀρχόντισσα, Δέσποινα, Κυρά.

πεντόβολα = οἱ πέντε βόλοι, τὸ γνωστὸν παιχνίδι τῶν παιδιῶν.

περιβόλι = ἐδῶ τὸ σπίτι ποὺ κατεστράφη ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός.

περιορίζομαι = συμμαζεύομαι.

πεσελὶ (τὸ) = σακκάκι κεντημένον μὲ χρυσὸν γαῖτάνι, τὸ δποῖον φοροῦν αἱ γυναῖκες κατὰ τὰς ἑορτάς.

πετρίτης (δ) = εἰδος ἱέρακος ἀπὸ τὰ ἀγριώτερα. Ἐκλέγει πρὸς κατασκοπείαν τοὺς ὑψηλοτέρους βράχους καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπιτίθεται.

πέτσα (ῆ) = τὸ γλοιῶδες ἔξωτερικὸν περίβλημα τοῦ σπόγγου.

πῆρε (τὰ) ἢ σκούνα, ἢ ἀλλως πῆρε τὰ μπροστὰ = ἔξεκίνησε.

πιστικὸς (δ) = δ βοσκός.

πιστομητὸ = μὲ τὴν κοιλιὰ πρὸς τὰ κάτω, πρηγγηδόν.

πλαντάζω = τραντάζω, σείω δυνατά.

πλάτικα (τὰ) = ἡ προκαταβολή.

πλατόνι (τὸ) = ἡ ἔλαφος.

πὸντις = λέξις ἀγγλικὴ ποτὸν θερμαντικόν, τὸ δποῖον γίνεται διὸ ἀναμείξεως οἰνοπνευματώδους ὑγροῦ (ἰδίως ρουμίου ἢ κονιάκ) μὲ λεμονάδην ἢ ἀψέρημα τείου, κτλ. Ἐνίστε ἀνάπτουν τὸ ροῦμι πρὶν τὸ ἀναμείξουν.

ποτόκια = ποτόκι εἰς τὴν Σκίαθον λέγεται τὸ ρεῦμα, τὸ δποῖον διασχίζει τὴν πόλιν, καὶ διὰ τοῦ δποίου παροχετεύονται καὶ τὰ νερά τῶν βροχῶν πρὸς τὴν θάλασσαν. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ ποτόκι εὑρίσκονται καὶ τὰ ἐλαϊστριβεῖα τῆς πολίχνης, ἐπομένως εἰς τὸ ποτόκι τρέχουν καὶ τὰ λιόνερα. Καθὼς εἶναι γνωστόν, κατὰ τὴν ἔκθλιψιν τῶν ἐλαῖῶν τὸ ἐκ τῆς πιέσεως ἔξερχόμενον ὑγρὸν συλλέγεται εἰς μεγάλο δοχεῖον, τὴν κοπάναν, δπου τὸ μὲν λάδι ἐπιπλέει, τὰ δὲ νερά, τὰ δποῖα περιέχουν ἀκόμη μερικάς σταγόνας ἐλαίου, διοχετεύονται μὲ εἰδικὸν σωλῆνα ἀπὸ τὸν πυθμένα ἔξω εἰς τὸ ποτόκι. Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα βάζει τὸν πῆχυν, δηλαδὴ μίαν σαγίδα πλατειὰ ἔως 4 δάκτυλα, δλίγον κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ρεύματος, τὸ νερὸν φεύγει ἀπὸ κάτω, μένει δὲ ἐπάνω ἡ μούργα (= τὰ ἀπορρίμματα τοῦ ἐλαίου), τὴν δποίαν συλλέγει μὲ τὸ πενηνταράκι της.

πράτιγο (τὸ) = ή ἐλευθεροκοινωνία, ή ἄδεια ή δροία δίδεται ἀπό τὸν ὑγειονόμον εἰς τὸ καταπλεῦσαν πλοῖον νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὴν πόλιν, κατόπιν λατρικῆς ἐπιθεωρήσεως. Ἐδῶ = καλῶς ἔβγηκες.

πράχνω = ἀρπάζω, κτυπῶ.

Πρικοκάρος = δ πικρὸς Χάρος.

Πρωτογένης = διάσημος Ἑλλην ζωγράφος ἀπὸ τὴν πόλιν Καυνον τῆς Καρίας, σύγχρονος τοῦ Ἀπελλοῦ, ἔζη περὶ τὸ 320 π. Χ. εἰς τὴν Ρόδον. Μίαν ἀπὸ τὰς δύο μαστοτέρας εἰκόνας του, τὴν δροίαν ἔζωγράψισε δι' ἔνα ναὸν τῆς Ρόδου καὶ ή δροία παρίστανε τὸν Ρόδιον γῆρακ Πάλισον ὡς κυνηγὸν ἀκολουθούμενον ἀπὸ τὸν σκύλον του, λέγεται ὅτι τὴν ἐπεξειργάσθη ἐπὶ 7, κατ' ἄλλους δὲ ἐπὶ 11 ἔτη.

πυξάρι (τὸ) = τὸ δένδρον ή πύξος καὶ τὸ θαυμάσιον πυκνὸν στρεώτατον ξύλον του.

P

φαϊδιὰ (τὰ) = ραγισμένοι μεγάλοι βράχοι, κρημνοί.

Ρενάν Ἐρνέστος = διάσημος Γάλλος ιστορικὸς καὶ λογοτέχνης (1823—1892).

Ρίχτερ = Ἰωάννης Παύλος P. (1763—1825) Γερμανὸς συγγραφεὺς, δ δροῖος ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν αἰσθητικὴν».

ροβολάω = τρέχω μεθ' ὅρμης, φέρομαι πρὸς τὰ κάτω.

ρούπιες = ἐλέγοντο τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, τὰ δροῖα ἐκόπτοντο ἄλλοτε ἀπὸ τὴν βρεττανικὴν κυβέρνησιν τῶν Ἰνδιῶν καὶ γῆσαν πολὺ διαδεδομένα εἰς τὴν Ἀγατολήν. Εἶχον ἀξίαν 2.50 χρυσῶν φράγκων περίπου.

ρυάζομαι = ὠρύομαι.

Σ

σαλαμετλίκια (τὰ) = κεράσματα διὰ τὴν αἰσίαν ἀφιξιν, τὴν σωτηρίαν (ἐκ τοῦ σαλαμέτ=σωτηρία, λέξεως τουρκικῆς).

Σελλαιιδος: δ Κάλβος δύομάζει ἔτσι τὴν χώραν τοῦ Σουλίου ἀπὸ τοὺς Σελλούς, οἱ δροῖοι εἰς παγαρχαίαν ἐποχὴν κατέψκουν ἔκει πλησίον, γύρω εἰς τὸ ίερὸν τοῦ Διός εἰς τὴν Δωδώνην.

σίντα = διαν.

σκάπι (τὸ) = παιχνίδι ποὺ παιζεται ἀπὸ δύο ἀντιπάλους ἐπάγω εἰς πίνακα διηρημένον εἰς 64 τετραγωνίδια.

σκαντζάρει (ή βάρδια) = ἀλλάσσει.

σκαρίζω = ἔξαγω πρὸς νυκτερινὴν βοσκήν.

σκάρος (δ) = ή κατὰ τὴν νύκτα βοσκή.

σκαφόνι (τὸ) = ή σκάφη.

σκούζω = κραυγάζω.

σ' νέριο (τὸ) = ή συνερισιά, ή χμιλλα, ή ἔρις. (δηλαδὴ ἐδῶ : δὲν ἔμπορεῖς νὰ φιλονεικήσῃς μὲ αὐτὰς ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰναι πρεσβύτεραι ἀπὸ σέ).

σ' νέχ' = συνέχεια: ἐδῶ μὲ τὴν ἔνγοιαν κατέλληλος καιρός.

σουρτούκης = ἔκεινος ποὺ γυρίζει ἐδῶ κι ἔκει ἔνεκα δικηρίας, δὲν κοιτάζει τὸ σπίτι του, ἀλλὰ μόνο πῶς νὰ φάγη καὶ νὰ πιῇ, κοιμᾶται ἔξω καὶ διάγει ἐν γένει ἀτακτονίας πλάνης, ἀνέστιος, κουρελήγις.

σπιτάλι (τὸ) = τὸ νοσοκομεῖον.

σταλία (ή) = ξένη λέξις, ή δποία σημαίνει χρονοτριβήν. Διὰ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ὅρίζονται ώρισμέναι ἥμέραι, κατὰ τὸ διάστημα τῶν δποίων πρέπει νὰ ξεφορτώσουν. [°]Ημέραι σταλίας λέγονται αἱ ἐπὶ πλέον ἥμέραι, κατὰ τὰς δποίας ἐμποδίζεται ὁ ἀπόπλους τοῦ πλοίου, καὶ διὰ τὰς δποίας ὁ ὑπαίτιος πληρώνει πρόστιμον.

σταλίκι (τὸ) = τὸ κοντάρι, τὸ καμάκι.

στάλισμα (τὸ) = τὸ μέρος ή ή ὥρα ποὺ ἀναπαύονται τὰ πρόδατα, ἰδίως κατὰ τὸ μεσημέρι.

στεφάνη (τὸ) = τὸ ἐπάνω μέρος ἀποτομωτάτης τομῆς τοῦ ὅρους. ([°]Εστεφάνιασε τὸ γίδι = ἐπῆγε εἰς τοιοῦτον μέρος, ἀπὸ ἐποιεῖναι δυσκολώτατον νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ κινδυνεύει νὰ κρημνισθῇ)

σφάγια = ἔννοητέον τὰ θύματα.

σφάντζικο (τὸ) = παλαιὰ ἀργυρᾶ δραχμή.

σφήνωνε = ἐσχηματίζετο ὡς σφήνα.

σφοντυλάω = στριφογυρίζω.

σ' χαρίκια (τὰ) = συχαρήκια, χρηματικὸν δῶρον, τὸ δποίον λαμβάνουσιν οἱ πρῶτοι ἀναγγέλλοντες εἰς τινὰ κάτι: εὐχάριστον καὶ συγχαίροντες αὐτόν.

σχίζα (ή) = τὰ πελεκούδια, τὰ δποία, ὡς γνωστόν, εἰναι πολὺ εὔφλεκτα.

Σχίλλερ Φρειδερίκος = περιφανής Γερμανός ποιητής (1759—1805), ὁ ὅποιος ἔγινε διάσημος ἵδιχ διὰ πολλὰ ὥραῖα του δράματα ώς ὁ Γουλιέλμος Τέλλος, Ἡ Ἰωάννα Δάρκη, Οἱ λῃσταί, Ἡ νύμφη τῆς Μεσσήνης κ. ἄ.

T

ταγάρι (τὸ) = σάκκος ἀπὸ παινὶ.

Taine Ιππόλυτος = Γάλλος φιλόσοφος, ἱστορικὸς καὶ κριτικὸς (1828—1893).

ταμπούνι (τὸ) = τὸ ἐστεγασμένον εἰς τὴν πρύμνην ἔνοιγμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον κατέρχεται τις ὑπὸ τὸ κατάστρωμα.

Τάπια (ἡ) = κυρίως δχύρωμα. Μεγάλη Τάπια ἐλέγετο εἰς τὴν Τρίπολιν ἔνα ὕψωμα περιτειχισμένον ἐντὸς τοῦ ἄλλου τείχους πρὸς τὴν δυτικὴν ἀκραν τῆς πόλεως, τὸ ὅποιον ἀπὸ μακρὰν ἐφαίγετο ως ἀκρόπολις αὐτῆς.

Τάσσος Τορκονιάτος = διάσημος Ἰταλὸς ποιητής, (1544—1595), ὁ ὅποιος ἔγραψε τὸ ἐπικὸν ποίημα «Ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Ιερουσαλήμ».

τάχυ (τὸ) = τὸ πρώτι.

τελμπεντέρης = ἔνθρωπος ποὺ δὲν θέλει νὰ κουρασθῇ ἢ νὰ νοικισθῇ γιὰ τίποτε, ἀδιάφορος πρὸς τὸ σπίτι του, γλεντζές (καὶ ἀδέκαρος συνήγμως).

τελώνιον (τὸ) = ὁ δαίμων, τὸ στοιχεῖο, πνεῦμα κακοποιόν.

ten pounds sterling = δέκα λίραι στερλίναι.

Τένυσον Ἀλφρέδος = ἐπιφανῆς Ἄγγλος ποιητής (1809—1892).

τερηδόνες = τὰ γνωστὰ θαλάσσια ζωάρια ποὺ κολλοῦν στὴν καρίγα τῶν πλοίων.

τερτικὰ (τὰ) = τὰ καλάθια.

τζαμάρα (ἡ) = μακρὰ βραχνὴ φλογέρα.

τζιμπλάκης = γυμνὸς (λ. τουρκική).

Τιέπολο = ἐννοεῖται εἰκὼν τοῦ Τιέπολο, καλοῦ ζωγράφου ἀπὸ τὴν Βενετίαν (1693—1770).

Τετραχώρι = ἐκαλούντο τὰ τέσσαρα κύρια ἐπὶ τοῦ ὅρους χωρία τῶν Σουλιώτῶν: τὸ Σούλι, ὁ Ἀδαρῆκος, ἡ Κιάρφα καὶ ἡ Σαμονίδα.

τιρα-μόλα = τραύηξε καὶ ἀργησε τὸ σχοινίον· προστακτικὴ τοῦ ριάρα-μολάω = μεθέλκω τὰ ἴστια, δηλ. στρέφω τὰς κεραίας πέριξ τῶν ἴστων των, σύτως ὥστε τὰ ἴστια νὰ δέχωνται τὸν ἀγεμόν

ἐκ τῆς ἀντικειμένης πλευρᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τισιανδός = διάσημος Ἰταλός ζωγράφος (1477—1576).

τράστος (δ) = δερμάτινος σάκκος τῶν βοσκῶν.

τρίγυνος (δ) = τὸ κατώτατον καὶ μέγιστον σταυρωτὸν ἵστεον τοῦ πρώτου ἐν τῇ πρώτᾳ (μετὰ τὸν πρόθιον) ἵστον τῶν πλοίων, τὸ διποίον δένεται ἀπὸ τὴν κεραίαν τοῦ ἀκατίου ἵστον.

τριγυαρίζω = καθουρδίζω, καίω.

τρούχομάρω = καταρτίζω τὸ πλήρωμα, ναυτολογῶ.

◆◆◆

φαγηρίζω = δεικνύω τοὺς δδόντας μου ἐν ὅργῳ, θράζω ἀφρούς, ἐπὶ θηρίων.

φεγγίτης (δ) = τῆς περικεφαλαίας, δ δποῖος κλείει ἑρμητικῶς μὲ διδεῖς.

φιδρόδ = οἱ κόλποι τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Νορδηγίας.

φλέσι (τὸ) = μικρὸν τριγωνικὸν ἵστεον, τὸ δποίον ἀνοίγεται ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα.

φούμπιες = οἱ κόπιτσες, αἱ πόρπαι.

Φραῖζερ Φραγκίσινα = αὕτη ἡτο κόρη τοῦ Ἀγγλου φίλου τοῦ Σολωμοῦ Ἰωάννου Φραῖζερ, γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἀρμοστείας.³ Ήτο πολὺ ώραία (λεπτή, ξανθή, γαλανή) ἄλλὰ καὶ πολὺ καλή, δὲ ποιητής (=δ μικρὸς προφήτης τοῦ ἐπιγράμματος) τὴν ἔθαμψε. ⁴ Εδραίνε συνήθως μέσα σὲ ἀγοικτὸ διμάξι, στὰ ἀσπρα γυναικένη καὶ μὲ σωρὸ λουλούδια στὴν ἀγκαλιά της.

φρόγυιον (μέλος) = τὰ μέλη ταῦτα, τὰ δποῖα ἐπαιζοντο εἰς τὸν αὐλόν, τὸν δποίον ἐφεῦρε δ Φρύξ Μαρσύας, ἥσαν πολὺ ζωηρὰ καὶ ἄγρια, ἐχρησιμοποιοῦντο δὲ κυρίως κατὰ τὴν λατρείαν τῆς Κυδέλης.

X

χαμοβαστιέμαι = κρατοῦμαι, ἀντέχω δπωσδήποτε εἰς τὴν γόσον.

χαμοκέλλα (ἡ) = μικρὰ καλύθη.

Χαψίνι = ἐκνευριστικὸς NA. ζεστὸς ἀνεμος, δ δποῖος πνέει συγχὰ εἰς τὴν βορείαν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς.

χαραμῆδες ἢ χαραμοφάγηδες = ἐκεῖνοι ποὺ τρώγουν τὸ ψωμὶ χαράμι (λ. τουρκικὴ) = χωρὶς γὰ κάμουν τίποτε.

χέρια (στὰ) τὰ ἔχει δλα = τὰ ἔχει δλα πρόχειρα καὶ ἀφθονα, χωρὶς νὰ κοπιάσῃ διόλου.

χιλιόπλουμος = μὲ κίλια πλουμιὰ = στολίδια.

χλαλοή (ἡ) = ή δχλοσθοή, ο θόρυβος.

χλιβερδος = θλιβερός.

χλιβομαι = θλίβομαι, λυποῦμαι.

χουμάω καὶ χυμάω = δρμῶ, φέρομαι μὲ δρμήν.

Χριστόπολος Ἀθανάσιος = ποιητής ἀπὸ τὴν Καστορίαν τῆς

Μακεδονίας.² Εζησε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Βουκουρέστιον (1772—1847), ἔγραψε δὲ λυρικὰ ποιήματα, εἰς τὰ δποῖα ἔψαλλε τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς, ἀπομιμηθεὶς τὰ ποιήματα τοῦ παλαιοῦ Ἀνακρέοντος: ἔνεκα τούτου οἱ σύγχρονοί του τὸν ἀπεκάλεσαν «γέον Ἀνακρέοντα».

χωνεύω = χάνομαι εἰς τὸ βάθος, ἔξαφανίζομαι.

Σημειώσεις τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὸν "Υμνον εἰς τὴν
Ἐλευθερίαν.

1) «Δεῦτε, παῖδες τῶν Ἑλλήνων . . . ».

2) Ἀρματώθηκαν τότε δλοι ἀπὸ δεκατέσσερους χρόνους καὶ ἀπάνου.

3) Ἡ περιτειχισμένη Τριπολιτσά δὲν ἔχει κάστρον, καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ κάστρου, ἐννοεῖ ὁ ποιητής τὴν Μεγάλη Τάπια^{*} τῆς πόλης.

4) Ἄγκαλὰ καὶ ἥτον ἡμέρα ὅταν ἐπάρθηκεν ἡ Τριπολιτσά, δ ποιητής ἀκολούθησε τὴν κοινὴν φήμην, δποὺ τότε ἐσκορπίστηκεν, δτι τὸ πάρσιμό της ἐσυγέδηκε τρεῖς ὥρες ἔπειτα ἀπὸ τὰ μεσάνυκτα.

5) Εἶναι γνωστὸν δτι τὸ φεγγάρι εὑρίσκεται τυπωμένον εἰς τές τούρκικες σημαῖες.

6) Ὁ Λόρδος Μπάιρον, εἰς τὴν τρίτην ψδὴν (ἀσμα) τοῦ Don Juan, παρασταίνει ἔνα ποιητὴν Ἑλληνα, δπού, ἀπελπισμένος καὶ παραπονεμένος διὰ τὴν σκλαβιὰ τῆς πατρίδος του, ἔχει ἐμπρός του ἔνα κρασοπότηρον, καὶ κοντὰ εἰς ἄλλα λέγει καὶ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «... οἱ γυναικες μας χορεύουν ἀποκάτου ἀπὸ τὸν γῆσκο: βλέπω τὰ θέλγητρα τῶν ματιῶν τους· ἀλλὰ ὅταν συλλογίζωμαι δτι θὰ γεννήσουν σκλάδους, γεμίζουν τὰ μάτια μου δάκρυα». Ἐπέρρασε ἔνας χρόνος ἀφοῦ ἐγράψθηκε τοῦτος δ ὅμνος: διούνα δ ποιητὴς ἑτοιμάζει ἔνα ποίημα γιὰ τὸν θάνατον τοῦ Λόρδος Μπάιρον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7) «Ἄγαλλιάσθω ἔρημος, καὶ ἀγθείτω ως κρίνον». Ἡσαΐας,
κεφ. λε'.

8) Εἶναι ἀληθινὸν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ὥρμησαν ἐναντίον τοῦ Με-
σολογγιοῦ τὰ ξημερώματα αὐτῆς τῆς ἀγίας ἡμέρας· δὲν είναι δμως
ἀληθινόν, καθὼς τότε ἐκοινολογήθηκεν, ὅτι ἡταν ἀνοικτὲς καὶ οἱ
ἐκκλησίες· μάλιστα ἐκλείσθηκαν ἐπιταυτοῦ, διὸ γὰρ ἔχουν οἱ "Ελ-
ληγες ὅλη τὴν προσοχήν τους εἰς τὸν πόλεμον.

9) «Καὶ εἶπε μοι· γέγονε· ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, η ἀρχὴ
καὶ τὸ τέλος». Ἀποκάλ. Ἰωάννου, κεφάλ. κα'.

10) Τὰ περιστατικὰ τοῦ περάσματος τοῦ ποταμοῦ, τῆς μάχης
τῶν Χριστουγεννῶν καὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγιοῦ, εὑρίσκον-
ται καταστρωμένα εἰς τὴν ἱστορία τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, ἐγ-
καρδίου φίλου τοῦ ποιητῆ. Αὐτὴν ἡ ἱστορία γλήγορα θέλει πλουτί-
σεις καὶ τὴν γλώσσαν μας καὶ τὴν φιλολογίαν μας.

11) Εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς τίτλους τοῦ Σουλτάνου.

12) "Εξοδος, κεφ. ιε'.

13) Τὸ κάψιμο τῆς καραβέλλας τοῦ Καπετάν Πασᾶ καὶ ἐνὸς
ἄλλου καραβίου κοντά εἰς τὴν Τένεδον, τέσ 29 Ὁκτωβρίου.

14) Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας συνγρίζουν γὰ
σπέργονυν δάφνες εἰς τές ἐκκλησίες τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.	Σελίς
<i>Δημητριάδου Ραϊν.</i> Εἰκόνες ἀμερικανικοῦ βίου	3
<i>Καρβούνη Νικολάου</i> Οἱ ἄλλοι καταυλισμοὶ	10
2. ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ.	
<i>Παπαδιαμάντη Ἀλεξ.</i> Ὁ πόνος μιᾶς μητέρας	12
<i>Μωραϊτίδου Ἀλεξ.</i> Τρικυμία κατὰ τὸν πλοῦν	14
3. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.	
<i>Βικέλα Δημητρίου</i> Ὁ Παπᾶ-Νάρκισσος	23
<i>Πολυλᾶ Ιακώβου</i> Ἐνα μικρὸ λάθος	38
<i>Παπαδιαμάντη Ἀλεξ.</i> Ὁ Ἄμερικάνος	52
» » Ἡ Σταχομαζώχτρα	68
<i>Καρναβίτσα Ἀνδρέου</i> Οἱ σφουγγαράδες	77
4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ.	
<i>Καλλιγᾶ Παύλου</i> Ἔνας λαμπρὸς προεστῶς	89
<i>Λασκαράτου Ἀνδρ.</i> Ὁ κακὸς μαθητὴς	93
» » Ὁ καλὸς μαθητὴς	94
» » Ὁ οἰκονόμος	95
» » Ὁ χαιρέκακος	96
<i>Μελᾶ Σπύρου</i> Τύποι τῆς ἵχθυαγορᾶς	97
<i>Πεζοπόρου Ἀναστ.</i> Ὁ μικροπωλητὴς	100
» » Ὁ βαρκάρης	102

5. ΜΕΛΕΤΑΙ.

<i>Ροΐδου Ἐμμανουὴλ</i>	Ποίησις τοῦ μέλλοντος	104
<i>Παλαμᾶς Κωστῆς</i>	‘Η ποίησις τοῦ Ρήγα	107
<i>Ξενοπούλου Γρηγ.</i>	Τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς τοῦ Πολέμη.	110
<i>Καμπούρογλου Δημ.</i>	‘Η γέννησις τῆς παροιμίας	112
<i>Κουρτίδου Αριστ.</i>	‘Η ψυχὴ τοῦ χεριοῦ	115

6. ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ.

<i>Βικέλα Δημητρίου</i>	‘Ο θάνατος τῆς μητρός μου	123

7. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

<i>Κοραῆς Αδαμαντίου</i>	‘Ἐν ὄνειρον	125
»	Πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ ἐν Κυδωνίαις γυμνασίου	128

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Α' ΚΥΡΙΩΣ ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ :

<i>Κάλβου Ἀνδρέου</i>	Εἰς Ἐλευθερίαν	131
<i>Σολωμοῦ Διονυσίου</i>	‘Ο θάνατος τῆς ὁρφανῆς	132
<i>Μαρκορᾶς Γερασ.</i>	‘Ο σκαφτιᾶς	133

Κρυστάλλη Κώστα	Ο γέρος καρβανάρος	134
» »	Στὸ σταυραῖτὸ	135
Γρυπάρη Ἰωάννου	Ὑπνος	136
» »	Θάνατος	137
» »	Δικό μου φῶς	137
Πορφύρα Λάμπρου	Lacrimae rerum	138
» »	Βράδυ σ' ἔνα χωριὸ	139
Αθάνα Γεωργίου	Νῦν ἀπολύεις	140

2. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ :

Δημοτικὴν	Πόνος συζύγου	140
»	Φωτιὰ στὸ περιβόλι	141
Σολωμοῦ Διον. Ἀπὸ τὸν Λάμπρον :		
	α) Τὰ δύο ἀδέλφια	142
	β) Ἡ τρελλὴ μάννα	145
Ζαλοκώστα Γεωργ.	Εἰς τὸ φεγγάρι	149
Δροσίνη Γεωργίου	Ο χωρισμὸς	150
Μαρκορᾶ Γερ.	Δύο	150
» »	Ἄθωι φόβοι	151
Μαβίλη Δορ.	Λήθη	152
Πολέμην Ἰωάννου	Ἡ ἐπιστοφὴ τοῦ πολεμιστοῦ	152
» »	Ο πατέρας ἀπ' τὸν πόλεμο . .	154
Αθάνα Γεωργίου	Γράμμα	154
» »	Χρυσὲς ζυγαριὲς	155

3. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ :

Κάλβου Ἀνδρέου	Εἰς Ἀγαρηνὸὺς	156
» »	Εἰς Δόξαν	158
Παλαμᾶ Κωστῆ	Κάποιο νησάκι	161
Σκίπη Σωτήρη	Ο χορὸς τοῦ Ζαλόγγου . . .	161
Σουρῆ Γεωργίου	Οἱ ἥρωες	161
Προβελεγγίου Ἄρ.	Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ	162
» »	Στὴ μαύρη ἔνιτειὰ	164

4. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ :

Μαρκοδᾶ Γερασίμου	Μία καλὴ ψυχὴ	166
Πορφύρα Δάμπων	Ἐσπεριγὸς	167

5. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ:

Σολωμοῦ Διονυσίου	'Η ψυχούλα	168
Δασκαράτου Ἀνδρ.	'Η μοναξιὰ τοῦ καίμπου ..	169
Κρυστάλλη Κώστα	'Ο σκάρος	169
Μαβίλη Δορέντσου	Νύχτα	171
» »	Καρδάκι	171
Χατζοπούλου Κ.	Χιονισμένη νύχτα	172
» »	'Ο καταρράκτης	172
Πολέμη Ἰωάννου	Παιδικὰ δάκρυα	173
Πορφύρα Δάμπρου	Γαλήνη	174
Δάφνη Στεφάνου	Τῆς φτωχῆς τὸ ξόδι	174

В'. ΣΑΤΙΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Βηλαρᾶ Ιωάννου Ἰατρικὴ παρηγορία 175

Г'. ЕПІГРАММАТА.

Σολωμοῦ Διονυσίου		
»	»	Εἰς Φραγκίσκα Φραιτερό .. 176
»	»	Εἰς τὸ θάνατο τῆς Αἰμιλίας
		Ροδόσταμο 177
»	»	Τὸ ψύχαλο 177
»	»	Ξερὴ πολυμάθεια 177
Μαρκοπᾶ Γερασίμου		Ο καυχησιάρης 177
Παλαμᾶ Κωστή		Στὸν Παῦλο Μελᾶ 178

ΕΠΙΚΟΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

<i>Δημοτικὸν</i>	Ἡ ἀπονιὰ τοῦ Χάρου	178
<i>Κάλβου Ἀνδρέου</i>	Εἰς Σούλι	179
<i>Σολωμοῦ Δ.</i>	Εἰς Μάρκο Μπότσαρη	182
» »	“Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν	183
» »	“Ἀποσπάσματα ἀπὸ τοὺς Ἐλευθέρους Πολιορκημένους :	
	“Ἀπὸ τὸ πρῶτον σχεδίασμα	195
» »	δεύτερον »	196
» »	τρίτον »	198
<i>Δάφνη Αιμιλίας</i>	Ο καλὸς σπορεὺς (τρία σονέττα)	200

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

BIOI EРГА KAI EIKONEΣ TΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ..	202

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

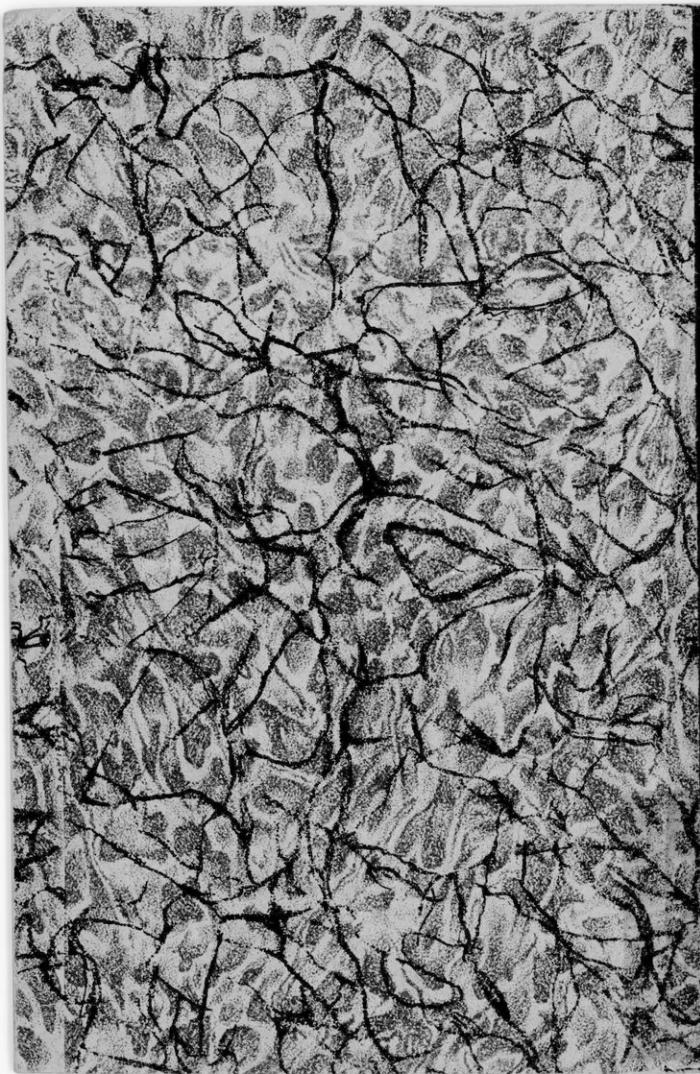
EΞΗΓΗΣΙΣ ΛΕΞΕΩΝ KAI ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ	219

02400025562

4000/98

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής